

Kunnskapsgrunnlag om effektene av fiskekvotereduksjoner i Nordland

Foto: Knut Åserud

August 2025

Innhold

1. Innledning og bakgrunn	1
1.1 Sjømatnæringen er viktig for Nordland	1
1.2 Behov for mer kunnskap om konsekvenser av reduserte kvoter	1
2. Metode og avgrensninger	3
2.1 Datakilder	3
2.2 Regionene i Nordland	4
2.3 Avgrensninger	4
2.4 Om beregningene	5
2.5 Begreper i rapporten	5
3. Fiskerinæringen i Nordland	6
4. Ressursgrunnlaget	8
4.1 Naturlige svingninger i fiskebestandene	8
4.2 Russiske leveranser har kompensert kvotefall tidligere	10
5. Rammebetingelser for fiskerinæringen i Nordland	13
5.1 Strukturelle rammebetingelser	15
5.2 Institusjonelle rammebetingelser	18
6. Fakta om Nordland og regionene	20
6.1 Fiskeriavhengige samfunn i Nordland	21
6.2 Fakta om Nordland	26
6.3 Fakta om Lofoten	31
6.4 Fakta om Vesterålen	36
6.5 Fakta om Helgeland nord	41
6.6 Fakta om Helgeland sør	46
6.7 Fakta om Salten sør	51
6.8 Fakta om Salten nord	56
7. Konsekvensanalyse	60
7.1 Flere drivere påvirker fiskeri og fiskeindustri i Nordland samtidig	60
7.2 Konsekvenser for næringslivet	61
7.3 Konsekvenser for lokalsamfunn	63
8. Tiltak for å motvirke konsekvensene av reduserte kvoter	66
8.1 Utvalg av tiltak	66
8.2 Metode for å vurdere tiltak	67
8.3 Tiltak rettet mot de utsatte lokalsamfunnene	68
8.4 Tiltak rettet mot fiskerinæringen	75
8.5 Fiskeripolitiske tiltak	82
8.6 Samlet vurdering av tiltak	90
9. Vedlegg 1 – Utviklingen frem til 2021	93
9.1 Fiskeflåten i Nordland	93
9.2 Nedgang i antall fiskere over lang tid	98

9.3 Fiskeindustrien – differensiert, sesongpreget og svake marginer	100
10. Vedlegg 2 – Utviklingen siden 2021	110
10.1 Svakere nedgang i fiskeflåten etter 2021	110
10.2 Antall fiskere reduseres i samme tempo som før	117
10.3 Økt konkurranse om råstoff og lavere marginer i fiskeindustrien	119
10.4 Fiskeindustrien etter siste kvotetopp for torsk	120

Forord

KPB og Oslo Economics har på vegne av Nordland fylkeskommune utarbeidet et kunnskapsgrunnlag om effektene i Nordland av reduserte fiskekvoter.

Formålet med kunnskapsgrunnlaget er å belyse hvordan kvotereduksjoner vil påvirke fiskerinæringen både på sjø og land, samt lokalsamfunnene som er avhengige av fiskeressursene. Hensikten er å få en bedre forståelse av de strukturelle endringene som følger av kvotenedgangene, og identifisere mulige tiltak som kan bidra til å avbøte situasjonen og styrke næringens langsiktige bærekraft og samfunnsutvikling i fylket.

Rapporten gir en oversikt over verdikjeden i villfisknæringen i fylket, utvikling i fiskeriene, fiskeindustrien og i de mest fiskeriavhengige samfunnene, samt hvilke rammebetingelser som er de viktigste.

Vi takker Nordland fylkeskommune og informantene for et godt samarbeid i prosjektperioden.

Bodø, 29. august 2025

Rune Finsveen

Prosjektleder

Sammendrag

Formålet med rapporten og oppdraget

Formålet med dette kunnskapsgrunnlaget er å belyse hvordan kvotereduksjoner påvirker fiskerinæringen i Nordland, både på sjø og land, samt lokalsamfunnene som er avhengige av aktivitetene som fiskeressursene genererer. Hensikten er å fremskaffe informasjon om konsekvensene av kvotenedgangen. I prosjektet er det vurdert ulike tiltak som kan bidra til å begrense de negative effektene som kan oppstå i kystsamfunnene i fylket de kommende årene.

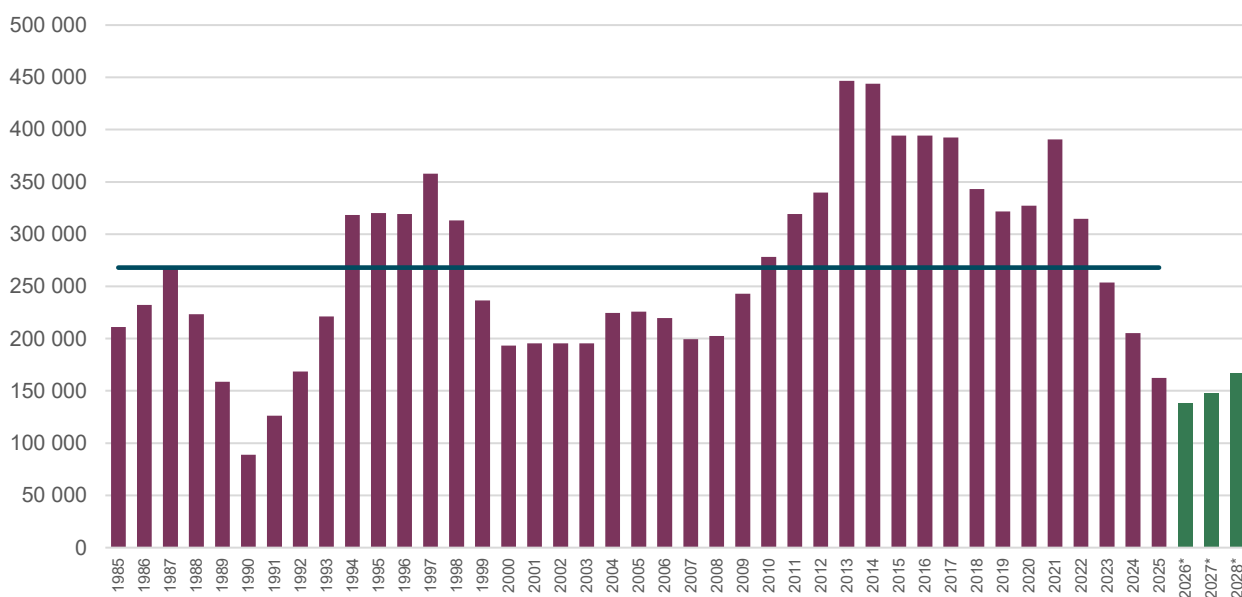
Villfisknæringen er viktig for sysselsetting, bosetting og verdiskaping i Nordland

Nordland er et av Norges største og viktigste fiskerifylker. I 2024 var eksportverdien av sjømat fra Nordland 28,5 milliarder kroner, hvor villfanget sjømat utgjorde nærmere 8 milliarder kroner. I Nordland var verdiskapingen fra sjømatnæringen på [15 milliarder kroner i 2023](#). I tillegg bidro næringen til verdiskaping på 8 milliarder hos underleverandører gjennom varekjøp. I 2023 sysselsatte sjømatnæringen i Nordland 8.200 personer, hvorav 5.700 av disse i villfisknæringen. For Nordland er fiskerinæringen særlig viktig ettersom flere av kommunene har store deler av de sysselsatte i næringer som direkte eller indirekte er knyttet til fiskeriaktiviteten.

Laveste kvoter på over 30 år setter press på lokalsamfunnene i Nordland

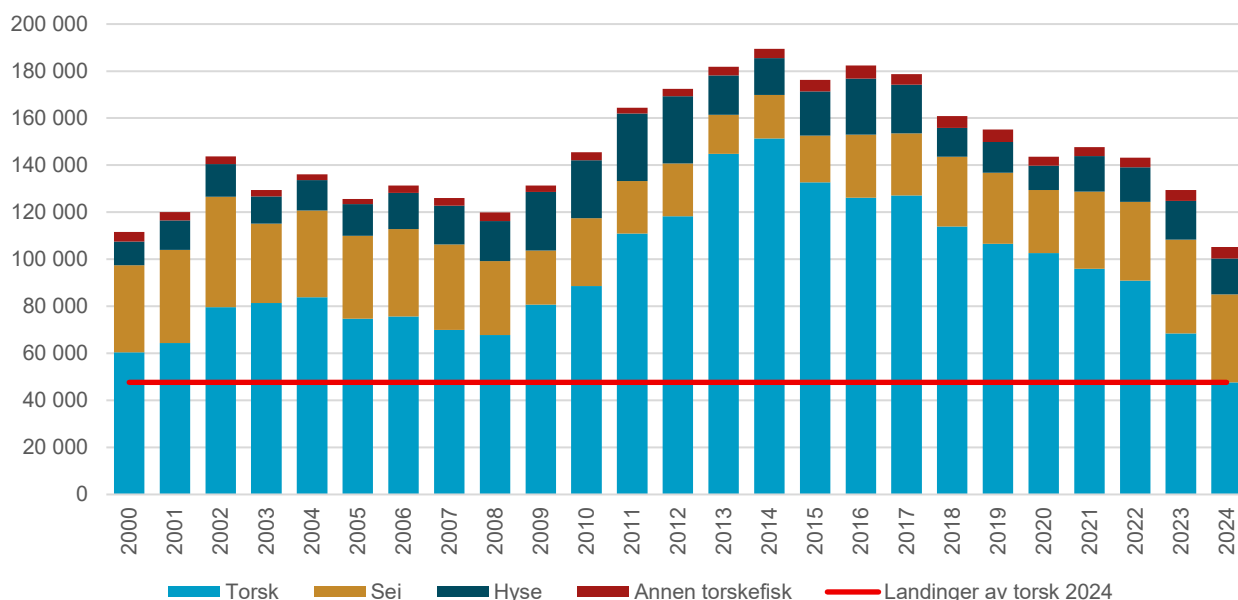
Den nordøstatlantiske torskbestanden har tradisjonelt vært ryggraden i lofotfisket og sørget for høy aktivitet og sysselsetting i fiskeindustrien gjennom sesongen. Siden 2021 har torsk kvoten blitt redusert med hele 58 prosent. Kvotene for hyse og norsk vårgytende sild (NVG-sild) er også redusert.

Torsk kvoten har nådd et bunnivå som man må helt tilbake til tidlig 1990-tallet for å finne maken til (se figur 0-1). Beregninger som Havforskningsinstituttet har gjennomført tyder på at torsk kvotene vil holde seg på mer eller mindre samme lave nivå minst frem til og med 2028, og utviklingen etter dette er usikker. Sammen med torsk har NVG-sild og sei stått for de største fangstvolumene og fangstverdi siden starten av 2000-tallet.

Figur 0-1 Norges kvote av nordøst-arktisk torsk (*prognose), og snitt for perioden 1985-2025 (tonn rundvekt) (F. Nilssen, Nord universitet og Havforskningsinstituttet)

Sist det var kritisk lave torskekvoter var rundt 1990, men den gangen ble de lave torskekvotene langt på vei [kompensert](#) med russisklandet torsk levert til Nord-Norge. Derfor ble situasjonen for den norske landindustrien langt mindre kritisk enn den kunne ha blitt uten russiske leveranser. Etter Russlands invasjon av Ukraina kan det kun landes russisk fisk i Tromsø, Båtsfjord og Kirkenes. Men i motsetning til situasjonen rundt 1990 blir den russiskfangede fisken som nå landes i Norge nærmest utelukkende landet som transittvare, for videre skipning til andre markedsland som fortsatt ønsker å kjøpe russisk fanget råstoff. Noe, om enn relativt små volumer, [kjøpes også av norsk fiskeindustri](#). Det finnes lite informasjon om hvor i Norge russisk fisk eventuelt bearbeides, men i kombinasjon med lave torskekvoter de neste årene utgjør ikke den russiske fisken en faktor som demper konkurransen om råstoff for fiskeindustrien i Nordland slik som på 1990-tallet. Figur 0-2 viser hvor kritisk lav landingene av torsk i Nordland er i 2024 sammenlignet med de siste 25 årene. Den horisontale røde linjen viser 2024-nivået på landingene i perioden.

Figur 0-2 Landinger av torskefisk i Nordland 2000-2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

I årene etter 2021 er både bestanden og kvoten for NVG-sild gradvis redusert. De siste funnene fra [Havforskningsinstituttet](#) kan imidlertid tyde på en bedring for bestanden og noe økning i sildekvotene de neste årene. Dette vil i så fall kunne bidra positivt til den pelagiske delen av fiskeindustrien.

I tillegg har en rekke arter som har vært viktig for å opprettholde fiskeriaktivitet i og utenfor vintersesongen – som lange, brosme, kveite og breiflabb – nå fått strengere reguleringer. Dette begrenser fleksibiliteten ytterligere for fiskeflåten. Nedgangen i kvotene for de viktigste artene de siste fire årene, kombinert med strengere begrensninger i fisket etter flere arter, har ført til en drastisk reduksjon i tilgang på råstoff til industrien i fylket. I tillegg har ferskfiskordningen gitt en geografisk omfordelingseffekt som har vært negativ for industrien i Nordland, og som særlig har vært til nytte for industrien i Finnmark.

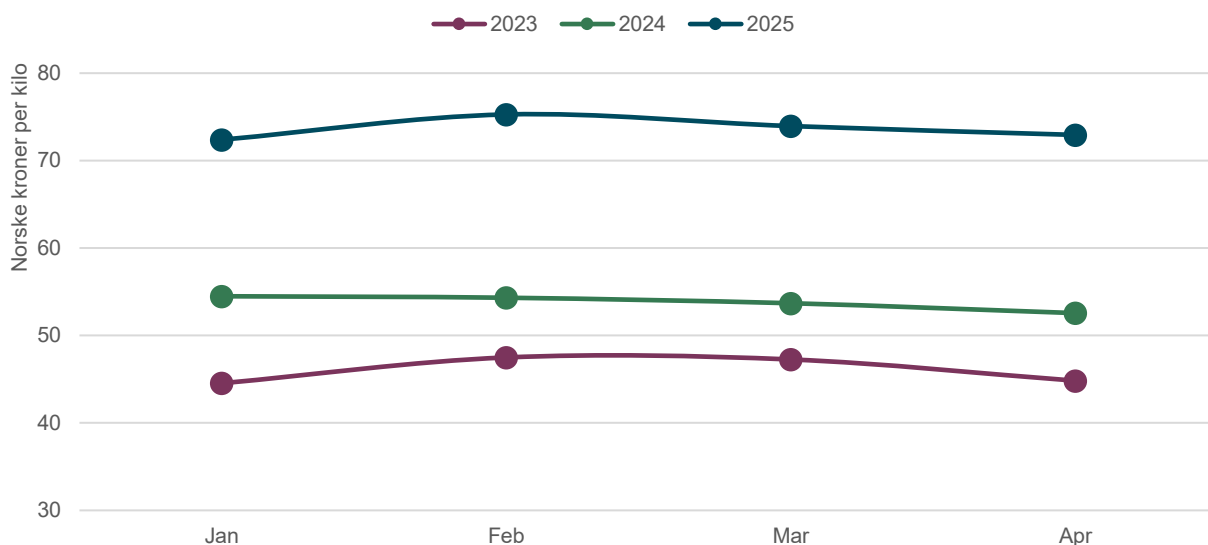
Konsekvensene av den sterke kvotereduksjonen

Kvotereduksjonene gir utfordringer for både landindustrien og fiskeflåten. Fiskerne har imidlertid en viss fleksibilitet ved at de kan flytte seg dit fisken er mest tilgjengelig. Mekanismen i førstehåndsomsetningen av torskefisk er slik at små kvoter gir høyere pris til fiskeren, noe som demper den økonomiske belastningen som små kvoter teoretisk kunne gitt for fiskerne. Dermed blir tilpasningen til kvotereduksjonene lettere.

Landindustrien har ikke fleksibiliteten til fiskeflåten. Industrien er stedbunden, og majoriteten er strategisk plassert i forhold til torskens historiske vandringsmønster, som også har styrt hvor fiskerne tradisjonelt har utøvd fisket og levert fangstene. De siste årene er det tydelige tegn på at fisket og landingene forflyttes nordover, med Vest-Finnmark og Troms som «vinnerne», mens det klassiske store Lofotfisket i Nordland er kraftig redusert.

Som for fiskerne opplever landindustrien at førstehandsprisen øker sterkt på grunn av de lave fiskekvotene. Sammenlignet med en gjennomsnittspris til fisker for sløyd og hodekappet fersk skrei i 2024 på nær 53 kroner per kilo, var snittprisen i 2025 på cirka 73 kroner per kg. Det er høyst usikkert om det lar seg gjøre for produksjons- og eksportbedriftene å hente inn den store prisøkningen på fiskeråstoffet i eksportmarkedene. Det er med andre ord en vanskelig økonomisk situasjon for den landbaserte delen av fiskerinæringen. I tillegg blir det langt mindre råstoff tilgjengelig for bedriftene til å drive sin økonomiske aktivitet, som er foredling og salg/eksport. Totalt gir dette negative ringvirkninger for andre næringer lokalt og regionalt som baserer seg på aktivitetene som fiskerierne skaper.

Fangstleddet rammes negativt av reduserte fangstvolum, men kompenseres delvis av høyere priser (se figur 0-3). I tillegg reduseres driftskostnadene når antall fiskedøgn reduseres proporsjonalt med kvotereduksjonen. Selv om lønnsomheten i fangstleddet forventes å være god også med lavere kvoter de neste årene, kan sysselsettingen i fiskeflåten bli redusert som følge av færre driftsdøgn før kvotene er tatt.

Figur 0-3 Gjennomsnittlig kilopris, torsk sløyd u/hode (Norges Råfisklag)

Særlig konvensjonell sektor og spesielt tørrfiskindustrien i Nordland binder opp store mengder kapital knyttet til råstoffkjøp, hvor det tar flere måneder frem til ferdigproduktet selges. Tørrfiskproduksjonen innebærer en teknologi som ikke åpner for alternative foredlingsformer. Gitt den lange produksjonsprosessen, med flere måneders tørkeprosess i naturlige utendørs omgivelser, er det en betydelig finansiell belastning og risiko med tiden fra råstoffkjøp og prosessering, til realisering av verdiene fra ferdigproduktet som hovedsakelig går til eksportmarkeder. Det er usikkert om tørrfisknæringen vil være i stand til å oppnå eksportmarkedspriser som dekker inn den høye råstoffkostnaden. Med fortsatt lave torskekvoter de neste årene kan det sette ytterligere press på denne delen av fiskeindustrien.

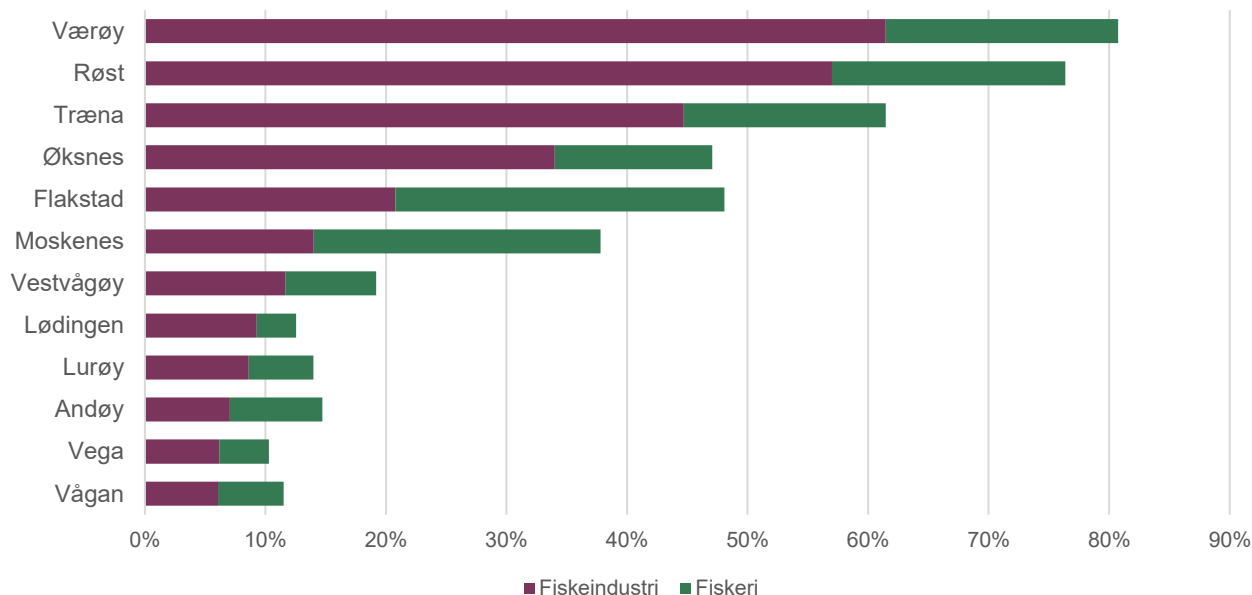
Det har vært særlige satsinger i Finnmark som har styrket leveringsmuligheter og havne- og landfasiliteter der. Ferskfiskordningen i torskefisket ble etablert i 2013, og har som formål at foredlingsbedriftene i større grad får

tilgang til fersk fisk utenom hovedsesongen i torskefisket. Hensikten er å sikre en mer jevn råstofftilførsel til fiskeindustrien, og redusere de negative konsekvensene av en sesongbasert fangststruktur. Den siste [evalueringen](#) av ordningen viser til en geografisk omfordelingseffekt som har vært negativ for industrien i Nordland, og som særlig har vært til nytte for industrien i Øst-Finnmark. Fisket i ordningen foregår i hovedsak utenfor Finnmark. Det er overvekt av fartøy fra Troms og Finnmark med i ordningen, men også fartøy fra Nordland er godt representert.

Det kortsiktige fallet i lønnsomhet i bearbeidingsindustrien vil kunne føre til både konkurser og nedleggelser av virksomheter, og kvotenedgangen vil trolig fremskynde en pågående trend med konsolidering og regionalisering av bearbeidingsindustrien. Dette kan innebære at kvotenedgangen gir en permanent nedgang i økonomisk aktivitet i enkelte samfunn, men for andre samfunn kan man på sikt få økt aktivitet.

Kritisk situasjon i de mest utsatte kommunene

Redusert aktivitet i fangstleddet og bearbeidingsindustrien kan i sin tur gi store negative konsekvenser for befolkningsgrunnlaget i flere kystsamfunn i Nordland. Særlig hardt treffer kvotenedgangen de mest fiskeriavhengige kommunene, altså samfunn der fiskeindustrien og fiskeriene står for en betydelig andel av den private sysselsettingen (se figur 0-4). Blant de tolv mest fiskeriavhengige kommunene i fylket er alle seks Lofot-kommunene, tre i Vesterålen, to i Helgeland nord og én i Helgeland sør. Felles for flere av disse kommunene er at det i dag er begrenset med annen type næringsliv som kan kompensere for redusert aktivitet i fiskerirelaterte næringer. De største kommunene blant disse har et mer diversifisert næringsliv og pågående satsinger som kan dempe de negative effektene til en viss grad.

Figur 0-4 Fiskeriavhengige kommuner i Nordland, med høy andel av privat sysselsetting (etter bosted) i fiskerinæringen, 2024 (SSB, Fiskeridirektoratet og Proff, bearbeidet av KPB)

Med redusert aktivitet og tap av arbeidsplasser kommer også negative ringvirkninger for andre næringer som baserer seg på inntektsgrunnlaget fra fiskerinæringen. Med redusert befolkning svekkes også grunnlaget for å opprettholde barnehager, skoler og andre offentlige tilbud. Dette gjelder særlig de mest fiskeriavhengige samfunnene, der en vesentlig andel av sysselsettingen skjer i fiskeri eller fiskeindustri.

En del kommuner har annen næringsaktivitet innen sjømat, og for noen er havbruksnæringen en viktig del av sysselsettingen. Det er likevel flere kommuner som kan stå overfor en krevende situasjon hvor en risikerer at en tradisjonsrik næring rammes av markedsproblemer og økonomiske utfordringer som følge av kvotenedgangen.

Flere tiltak kan begrense de negative konsekvensene av kvotenedgangen

Kvotenedgangen medfører en betydelig reduksjon i næringsgrunnlaget i de mest fiskeriavhengige kommunene i Nordland. Det er i lite som kan gjøres med hovedårsaken (lavere fiskebestander og -kvoter) til redusert aktivitet i fiskerinæringen i Nordland. Gitt den viktige rollen til fiskeriene og fiskeindustrien i flere kystsamfunn i Nordland, er det heller ikke realistisk at man fullt ut kan unngå en periode med omstilling som følge av lavere aktivitet og redusert verdiskaping. Det er imidlertid tiltak som kan rettes mot lokalsamfunn eller deler av fiskerinæringen som isolert sett gir positive effekter på økonomisk aktivitet, sysselsetting og bosetting, og på den måten bidrar til å motvirke negative konsekvenser ved kvotenedgangen.

Vi har vurdert tiltak som på ulike måter kan bidra til å motvirke negative konsekvenser av kvotenedgangen for lokalsamfunn i Nordland og Nordland fylke som helhet. Vi har avgrenset analysen til tiltak som kan gjennomføres av regionale myndigheter (Nordland fylkeskommune) og nasjonale myndigheter, samt nasjonale myndigheters virkemiddelapparat. Lokale tiltak i regi av den enkelte kommune er ikke vurdert spesifikt, siden det vil være stor variasjon med hensyn til hvilke muligheter de har innenfor sine rammer og politiske prioriteringer, for eksempel bruk av kommunale næringsfond. Deltakelse i omstillingsprogram er imidlertid et eksempel hvor kommunene eventuelt kan delta, og er beskrevet under tiltak rettet mot utsatte lokalsamfunn.

Tiltakene er identifisert gjennom innspill fra våre informanter. Totalt har vi identifisert ti tiltak, som vi har vurdert i henhold til følgende liste med kriterier: Effekter, barrierer, utilsiktede negative konsekvenser, relevans for Nordland, administrative kostnader og realisme. Tabell 0-1 oppsummerer tiltakene og viser om tiltaket oppfyller kriteriet i «lav», «noen», eller «høy» grad. De tiltakene som har størst realisme er kort beskrevet etter tabellen.

Tabell 0-1: Oversikt over identifiserte tiltak og våre vurderinger i henhold til seks kriterier

Tiltak	Effekt	Barrierer	Negative konsekvenser	Relevans	Adm. kostnader	Realisme
Tiltak rettet mot de utsatte lokalsamfunnene						
Programmer for lokal og regional omstilling						
Fremskynde planlagte havneinvesteringer						
Styrke samferdselsinfrastruktur til utsatte lokalsamfunn						
Tiltak rettet mot fiskerinæringen						
Ekstraordinært markedsarbeid for tørrfisk						
Krav til statlig produksjonslånsgaranti som er tilpasset tørrfisknæringen						
Styrke beslutningsgrunnlaget for fastsettelsen av fremtidige kvoter						
Styrke ordningene for en spredt struktur på mottak og bearbeiding						
Fiskeripolitiske tiltak						
Regionalisering av kvotesystemet eller pliktsystemet i favør Nordland						
Dispensasjoner i Deltakerloven for økt integrasjon mellom tørrfiskprodusenter og flåteleddet						
Begrensninger i ferskfiskordningen						

Merknad: For hvert kriterium er tiltakene vurdert på en tredelt skala, hvor tiltak som i høy grad oppfyller kriteriet er markert i grønt, tiltak som i noen grad oppfyller kriteriet er markert i gult og tiltak som i liten grad oppfyller kriteriet er markert i rødt.

Tiltak rettet mot de utsatte samfunnene

Det er behov for tiltak som kan motvirke negative konsekvenser for kommunene som i størst grad berøres av kvotenedgangen. Hensikten er for eksempel å understøtte vekst i andre næringer eller alternative inntektsgrunnlag for befolkningen, for å opprettholde bosetting i disse kommunene.

Vi har vurdert **tiltak som styrker infrastrukturen i Nordland**, som kan gjøre det lettere for alternative næringer å etablere seg i disse kommunene, og/eller utvide befolkningens muligheter til å arbeide i etablerte næringer andre steder i fylket. Slike tiltak vil medføre kostnader knyttet til utbygging eller tilrettelegging for infrastruktur, både i en overgangsfase og potensielt også i form av varig økte driftskostnader. På kort sikt kan et slikt tiltak være **å styrke samferdselstilbudet** for å bidra til økt regional mobilitet. **Fremskynding av planlagte og prioriterte investeringer av fiskerihavner** i Nordland (beskrevet i Nasjonal transportplan) kan være et egnet motsykliske tiltak, ettersom det øker den økonomiske aktiviteten i en tidsperiode der aktiviteten uansett er lav som følge av kvotefallet.

Gitt begrensede offentlige midler til utbygging av infrastruktur i regionen vil det trolig også være behov for andre tiltak som kan understøtte **omstilling i de mest utsatte kommunene og regionene**. Omstillingstiltakene bør ikke bare rettes mot kommuner og regioner som allerede har fått omstillingsmidler via Kunnskaps- og Distriktsdepartementet (KDD) som følge av en betydelig befolkningsnedgang (slik som Værøy og Røst). Det bør også avsettes midler til forebyggende omstillingstiltak som gjør lokalsamfunnene mer omstillingsdyktige for å begrense de negative effektene som vil komme som følge av en langvarig kvotereduksjon. Slike omstillingsmidler vil trolig ikke i seg selv utløse nye arbeidsplasser eller nødvendige tilpasninger for kommunene, men kan være en start for å planlegge mulige tiltak som kan møte utfordringene i den enkelte kommune. Også i en slik prosess bør Nordland fylkeskommune vurdere hvorvidt slik omstilling bør sees i et regionalt perspektiv, slik at eventuelle tiltak kan koordineres mellom kommuner og regioner internt i fylket, for å understøtte bærekraftig omstilling i tråd med ønsket om fortsatt bosetting i distriktene.

I det videre arbeidet med å bistå kommunene som i størst grad vil rammes av nedskalering i fiskerinæringen i tiden fremover, kan Nordland fylkeskommune prioritere tiltak som kan hjelpe de berørte kommunene med å planlegge og tilrettelegge for omstillingsprosesser som tilrettelegger for alternative næringer og arbeidsplasser i regionen. For å ivareta regionale perspektiver i en slik prosess vil det trolig være en fordel at arbeidet koordineres mellom kommunene, og fylkeskommunen kan dermed ha en viktig rolle i å koordinere og understøtte dette arbeidet.

Tiltak rettet mot fiskerinæringen og fiskeripolitiske tiltak

Fiskeindustrien i Nordland har fått økte kostnader som følge av lavere kvoter, først og fremst på grunn av hardere konkurranse om råstoffet. Tiltak som **styrker ordninger for føringstilskudd og andre ordninger for å opprettholde dagens struktur på mottak og bearbeiding** kan bidra til at kostnadene ved å lande fisk i Nordland reduseres (eller ikke øker ytterligere). Slike tiltak kan bidra positivt for fiskeriene og bearbeidingsindustrien i Nordland og dermed opprettholde muligheten til å bo og leve langs kysten.

En potensiell **ekstraordinær satsing på å markedsføre tørrfisk** – som har en særlig viktig historisk og kulturell betydning for Lofoten – kan gi langsiktige gevinster knyttet til redusert risiko for et langsiktig etterspørselsfall i Italia. På sikt kan også tiltak som styrker **beslutningsgrunnlaget for fastsettelsen av kvoter** bidra til at fiskeriene i en større grad enn i dag kan omstille fangsten til andre arter som følge av kvotefall.

Av de fiskeripolitiske tiltakene vi har vurdert, er **endringer i ferskfiskordningen** det tiltaket som vurderes å ha færrest negative konsekvenser for andre deler av næringen, og dermed også størst realisme.

Foto: Trym Ivar Bergsmo

Innledning

1. Innledning og bakgrunn

1.1 Sjømatnæringen er viktig for Nordland

Sjømatnæringen er i dag Norges nest største eksportnæring. I 2024 ble det eksportert sjømat for rekordhøye [175 milliarder kroner](#). Eksportverdien fra Nordland var 28,5 milliarder kroner, hvor villfanget sjømat utgjorde nærmere 8 milliarder kroner.

Sjømatnæringen består hovedsakelig av to ulike verdikjeder; en for villfisk og en annen for oppdrettsfisk. Disse verdikjedene er organisert og regulert på forskjellige måter. Denne rapporten handler om verdikjeden for villfisk og fokuserer på virkningen som de betydelige kvotereduksjonene i torskefiskeriene virker inn på situasjonen for både fiskere og landindustri samt omliggende næringer Nordland fylke.

På overordnet nivå karakteriseres gjerne økonomisk betydning av en sektor eller næring ved verdiskapingen som denne medfører for regionen som beskrives. I Nordland var verdiskapingen fra sjømatnæringen på [15 milliarder kroner i 2023](#). I tillegg bidro næringen til verdiskaping på 8 milliarder hos underleverandører gjennom varekjøp. I 2023 sysselsatte sjømatnæringen i Nordland 8.200 personer, hvorav 5.700 av disse i villfisknæringen.

Fiskerinæringen er en viktig næring for de fleste kystsamfunnene langs norskekysten. For Nordland er fiskerinæringen særlig viktig ettersom flere av kommunene har store deler av de sysselsatte i næringer som direkte eller indirekte er knyttet til fiskeriaktiviteten. Svingninger i kvotene gir høy usikkerhet, som i sin tur påvirker næringens lønnsomhet, struktur og utholdenhet (overlevelse). I tillegg kommer virkningene av endringer i de institusjonelle og strukturelle rammebetingelsene.

Den kvoteregulerte tilgangen til fiskeressurser som den landbaserte delen av villfisknæringen er basert på er én av to kritiske faktorer. Den andre er hvordan fiskeflåten som fisker på villfiskbestandene tilpasser seg endringene i kvotestørrelse og fiskens vandringsmønster over året. Den nordøstarktiske torsken er verdens største torskebestand og forvaltes i fellesskap av den norsk-russiske blandete fiskerikommisjonen. Landene får om lag halvparten hver av totalkvoten når kvoter avsatt til tredjeland er trukket fra.

De siste årene har torskekvoten nådd et bunnivå som man må helt tilbake til slutten av 1980-tallet for å finne maken til. Beregninger som Havforskningsinstituttet har gjennomført tyder på at torskekvotene vil holde seg på mer eller mindre samme lave nivå minst frem til og med 2028 (Bogstad 2025). De lave torskekvotene kan føre til et dårligere Lofotfiske, og gi dramatiske konsekvenser for fiskerinæringen i Nordland.

1.2 Behov for mer kunnskap om konsekvenser av reduserte kvoter

Nordland har flere kommuner der fiskerinæringen utgjør en sentral del av næringsgrunnlaget og sysselsettingen. En [oversikt fra Nofima](#) viser at de mest fiskeindustriavhengige kommunene i Norge er Værøy og Røst. På denne listen er også Nordlandskommunene Træna, Øksnes, Flakstad, Moskenes, og Vestvågøy.

Nordlands fiskerinæring er diversifisert med både små og større fartøygrupper, og står derfor overfor en økt kamp om stadig knappere ressurser, som kan få store negative konsekvenser for både næringen og kystsamfunnene. Nordland er et utpreget "øyfylke", med høy verdiskaping, og har derfor betydelige utfordringer fordi de er ensidig avhengig av transportinfrastruktur til havs med ferger, hurtigbåter og transportfartøy. Dette gjelder både frakt av fisk og innsatsfaktorer, samt øvrig samferdselsbehov for å opprettholde nødvendig tjenestetilbud til befolkningen.

Selv om torsk har vært, og fortsatt er, bærebjelken i fiskeriene i Nordland, fiskes det etter en rekke arter gjennom året, inkludert hyse, sei, NVG-sild, makrell, kveite, brosme, lange og breiflabb. I sum har dette sikret råstofftilgang til både mottak og videreforedlingsindustri på land. Imidlertid har innføringen av kvoter og/eller reduserte kvoter for flere av disse artene skapt en ny og utfordrende situasjon. Med svært lave totalkvoter blir konkurransen om andre fiskeslag betydelig større, og fører til at flere av «tilleggs-artene» kan bli fisket opp i andre deler av landet, før fisket rekker å starte i Nordland. Dette kan redusere den positive tilleggsverdien som ulike fiskeslag har hatt for fiskerinæringen i Nordland.

I lys av disse utfordringene har Nordland fylkeskommune sett behov for å få utarbeidet et kunnskapsgrunnlag, der det settes fokus på hvordan kvotereduksjoner, særlig i torskefisket, vil påvirke fiskerinæringen både på sjø og land, samt lokalsamfunnene som er avhengige av aktivitetene som fiskeressursene genererer.

Målet med dette arbeidet er å bidra med kunnskap om, og forståelse av de endringene som vil kunne følge av kvotenedgangen, og identifisere tiltak som kan bidra til å dempe negative effekter gjennom å opprettholde aktivitet og sysselsetting i kystsamfunnene i årene fremover.

Nordland fylkeskommune ønsket også en vurdering av de samfunnsmessige, næringsmessige og økonomiske konsekvensene for kystkommuner i Nordland, med særlig fokus på de mest fiskeriavhengige områdene. Dette gjør at rapporten også gir en analyse av mulige tiltak som kan bidra til å avbøte den kritiske situasjonen som kvotereduksjonen gir, og vurdere om mulighetene for å styrke næringens langsiktige bærekraft og samfunnsutvikling i fylket.

Foto: Johan Wildhagen

Metode og avgrensninger

2. Metode og avgrensninger

2.1 Datakilder

Dette arbeidet baserer seg på to hovedkategorier av data. Først og fremst baserer det seg på sekundærdata fra offentlige institusjoner som Statistisk sentralbyrå (SSB)/Microdata, Fiskeridirektoratet, ulike departement og offentlige utredninger.

Følgende kilder er benyttet:

- Fangstdata (seddel) koblet med fartøydata (Fiskeridirektoratet), som viser alle typer fangst og landinger i tonn rundvekt og verdi ([dokumentasjon](#))
- Mottaksstasjoner med landingsdata (Norges Råfisklag)
- Regnskapsdata (Proff)
- Egne databaser (KPB og Oslo Economics)
- Eksportverdi på fylkesnivå for 2024 (bestilling fra SSB)
- Statistikk på omsetning og sysselsetting i næringer, befolkningsutvikling og -prognoser (SSB)
- PANDA for å vise sysselsettingseffekter i andre næringer

I tillegg har arbeidsgruppen i prosjektet gjennomgått et stort antall relevante rapporter.

En annen viktig kilde til data er strukturerte intervju med utvalgte ressurspersoner/institusjoner som står sentralt i fiskerinæringen. Intervjuobjektene er valgt ut for å få et representativt og balansert utvalg av respondenter som har en aktiv relasjon til torskenæringen først og fremst, der alle ledd i næringen er representert, samt næringsorganisasjoner og forvaltning. Blant de sistnevnte er Norges Råfisklag, Sjømat Norge, Fiskarlaget Nord, Lofoten Næringsforum, sjømatklyngen Cod Cluster, sammenslutningen Tørrfisk fra Lofoten og Havforskningsinstituttet. I tillegg har det vært gjennomført samtaler med utvalgte næringsaktører i fiskeindustrien.

Tema for intervjuene har vært hvordan respondentene opplever den nåværende situasjonen i næringen med store reduksjoner i fiskekvotene, og respondentenes vurderinger av hvilke konsekvenser kortvarige og mer langvarige kvotereduksjoner vil kunne bety for næringsstruktur, tilpasninger og utviklingen av markedsposisjonen til norsk villfanget sjømat i sentrale markeder. For Nordland vil produksjon og eksport av konvensjonelle produkter være av stor betydning. Respondentene ble også utfordret til å komme med mulige tiltak for å avbøte på den vanskelige situasjonen for villfisknæringen i Nordland.

Arbeidet har pågått i perioden februar-juni 2025.

2.2 Regionene i Nordland

Av både praktiske og funksjonelle grunner er Nordland delt opp i følgende regioner:

Helgeland sør

Alstahaug
Bindal
Brønnøy
Dønna
Grane
Hattfjelldal
Herøy
Leirfjord
Sømna
Vefsn
Vega
Vevelstad

Helgeland nord

Hemnes
Lurøy
Nesna
Rana
Rødøy
Træna

Salten sør

Beiarn
Bodø
Fauske
Gildeskål
Meløy
Saltdal

Salten nord

Hamarøy
Steigen
Sørfold

Lofoten

Flakstad
Moskenes
Røst
Vestvågøy
Værøy
Vågan

Vesterålen

Andøy
Bø
Hadsel
Lødingen
Sortland
Øksnes

Ofoten

Evenes
Narvik

Figur 2-1 Regioninndeling

Kommuner med lav eller ingen aktivitet knyttet til fiskeri eller fiskeindustri er ikke en del av dette kunnskapsgrunnlaget. Av regioner betyr det at Ofoten ikke er inkludert, mens i de enkelte regionene vil være kommuner i oversikten vist ovenfor som ikke inkluderes.

2.3 Avgrensninger

Fiskerinæringen er kort beskrevet i kapittel 3, og verdikjeden omfatter fiskeri, mottak/ foredling og salg. I kunnskapsgrunnlaget er de to første leddene viet mest oppmerksomhet, siden de skaper de største sysselsettingsvirkningene. Fiskeindustrien på land bedriver mottak, bearbeiding og videreforedling av villfanget fisk og biprodukter. I Nordland omfatter denne type aktivitet ferskpakking, tørking, salting, filetering, produksjon av konsumprodukter, produksjon av marine oljer til konsum og kosttilskudd, samt ensilasje, fiskemel og -olje til fôrindustrien.

Tang og tare (makroalger) er ikke en del av dette kunnskapsgrunnlaget. Fiske etter antarktisk krill er heller ikke med, og fartøy registrert i Nordland som utelukkende fisker i internasjonalt farvann og leverer sine fangster utenfor Norge er utelatt.

Det er gjort en avgrensning av dataene fra Norges Råfisklag for å vise mottak i Nordland som har tatt imot mer enn 50 tonn per år. Hensikten er å vise utvikling i mottaksstrukturen over tid. Mottak av tang og tare er fjernet fra utvalget.

2.4 Om beregningene

De fleste norske ringvirkningsmodeller bygger på SSB sine kryssløp, som har sitt utgangspunkt i nasjonalregnskapet. Beregningene bygger på historisk statistikk om hvordan ulike næringer handler hos hverandre. Innenfor enkelte næringsgrupper, og da spesielt på kommunenivå er det ikke gitt at historikken er tilstrekkelig for å modellere effektene av en større endring i næringslivet. Det vil derfor alltid være noe usikkerhet tilknyttet slike analyser.

2.5 Begreper i rapporten

Fangstverdi/ førstehandsverdi: prisen som betales til fisker av mottaker/ kjøper.

I figurene hvor ikke de ulike fiskeartene er spesifisert benyttes Fiskeridirektoratets inndeling av arter etter hovedgrupper:

- Torsk og torskeartet fisk: torsk, sei, hyse, lange, brosme er de fem det fiskes mest av. Andre arter i denne gruppen er lyr, lysing, blålange, hvitting, isgalt, m.fl.
- Pelagisk fisk: kolmule, norsk vårgytende sild (NVG-sild), makrell, nordsjøsild, barentshavslodde, strømsild, vassild, tobis og annen sil, øyepål, hestmakrell, kystbrisling, m.fl.
- Flatfisk, annen bunnfisk og dypvannsfisk: snabeluer, blåkveite, uer (vanlig), breiflabb, kveite, blåsteinbit, flekksteinbit, rødspette, gråsteinbit, m.fl.
- Skalldyr, bløthuder og pigghuder: dypvannsreke, snøkrabbe, taskekrabbe, kongekrabbe, m.fl.
- Bruskfisk (haifisk, skater, rokker og havmus): svarthå, pigghå, havmus, skater og rokker, m.fl.

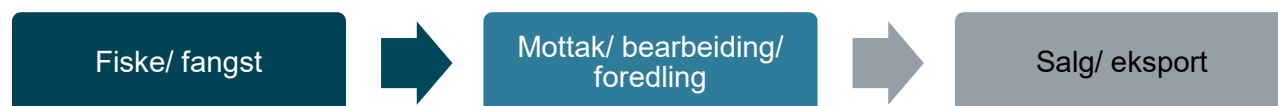
Foto: Kystverket

Fiskerinæringen i Nordland

3. Fiskerinæringen i Nordland

Fiskerinæringen er et typisk eksempel på en næring som baserer seg på komparative fortrinn. Først og fremst er fortrinnet knyttet til den unike tilgangen til stedbundne fiskebestander med stor verdi. For Nordland er det Lofotfisket (med Vesterålen) etter torsk som er en av de viktigste økonomiske plattformene i regionen, der torskebestanden representerer kjernen i det komparative fortrinnet som regionen har.

Ikke bare er torsken kvotebelagt og i stor grad forbeholdt Norge og Russland. I tillegg er det også slik at torsken (skrei) har et vandringsmønster som gjør at den hver vinter og vår kommer inn til kystnære farvann i Norge, tradisjonelt til Lofoten og Vesterålen for å gyte. Her blir den lett tilgjengelig for de mindre fiskefartøylene som har kort avstand fra fangstfelt til leveringshavn. Pelagisk fisk er den andre viktige fiskeressursen, og da særlig NVG-sild. Svært forenklet består verdikjeden av tre hovedtrinn, som illustrert i figuren under.

Fiskerinæringens verdikjede i Nordland er bygget opp over mange hundre år, der bosetting og industri er veldig nært knyttet til lokasjonen av de viktige fiskeområdene på den ene siden og gode nærliggende havner på den andre siden.

Over de siste tiårene har den teknologiske utviklingen og kapitalstrukturen også spilt en viktig rolle for utviklingen av både flåtens og landindustriens struktur og lokasjon, samt stedsutvikling. Hovedtrenden i fiskeindustrien er at det er færre bedrifter enn før, og med større eiere. En konsekvens er at industrien har blitt mer konsentrert om færre lokasjoner.

Som en følge av [struktureringen](#) i fiskeflåten fra tidlig 2000-tallet ble det også færre fiskefartøy. Utgangspunktet var lave kvoter og overkapasitet i form av for mange fartøy. Et resultat av denne situasjonen ble da også lav gjennomsnittlig lønnsomhet, noe som også bidro til påtrykket for en reduksjon i totalkapasiteten. I dag er det store bildet at den nordøstarktiske torsken fiskes med fartøy der cirka 30 prosent bruker bunntål, resten av torsken blir fisket med juksa, garn, line og snurrevad. I 2024 var det 1.191 fiskefartøy hjemmehørende i Nordland. Av disse var 963 (81 prosent) aktive, med registrert fangstinntekt. Målt i antall var det flest fartøy i de minste flåtegruppene, mens de største fisket mest.

Kvotesystemet gjennomgikk en rekke endringer i perioden 2004-2018, etter en perioden mellom 1983 og 2003 hvor fisket etter de viktigste artene ble adgangsbegrenset for å ivareta fiskebestandene. Dette er beskrevet av [Riksrevisjonen i 2020](#). Noen av de viktigste endringene i perioden var strukturkvoteordninger i både kyst- og havfiskeflåten for å bedre lønnsomhet og effektivitet, distriktskvoteordning for å styrke landindustrien, endring av kvotetak, kvotebonus for levendelagring, kvotefleks på fartøynivå for å bedre fleksibiliteten, innføring av rekrutteringskvoter, samfiskeordning, endringer i lasteromsbegrensinger, kystfiskekvoteordningen og ferskfiskordningen.

Fiskeindustrien omfatter mottaksstasjoner, produksjon av tørrfisk, saltfisk og ferskpakking, filetering, produksjon av konsumprodukter, olje/tran, kosttilskudd og fiskemel og -olje. Det er flest aktører lokalisert i Lofoten og Vesterålen. Eierskapet varierer, fra lokale eiere til nasjonale konsern med aktivitet i hele sjømatnæringen. En del virksomheter i Nordland har også eierskap i havbruk og fiskeflåte. Flere virksomheter har flere underavdelinger, både i Nordland og Finnmark.

Mye av råstoffet som bearbeides i fylket kjøpes ferskt, og landes i hovedsak til mottak i Nordland. Noen aktører har imidlertid også tilgang på råstoff fra anlegg lengre nord i landsdelen, gjennom eierskap eller samarbeid. Enkelte bruker også frossent råstoff utenom sesongene med størst tilgang på ferskt råstoff.

Eksporten av fisken håndteres både av selskapene selv, enkeltstående tradere og større salgsselskaper i Norge. I Nordland er det rundt 50 norskregistrerte salgsforetakene med eksporttillatelse, hvor majoriteten av disse er lokalisert i Lofoten og Vesterålen.

Foto: P. Eide, Havforskningsinstituttet

Ressursgrunnlaget

4. Ressursgrunnlaget

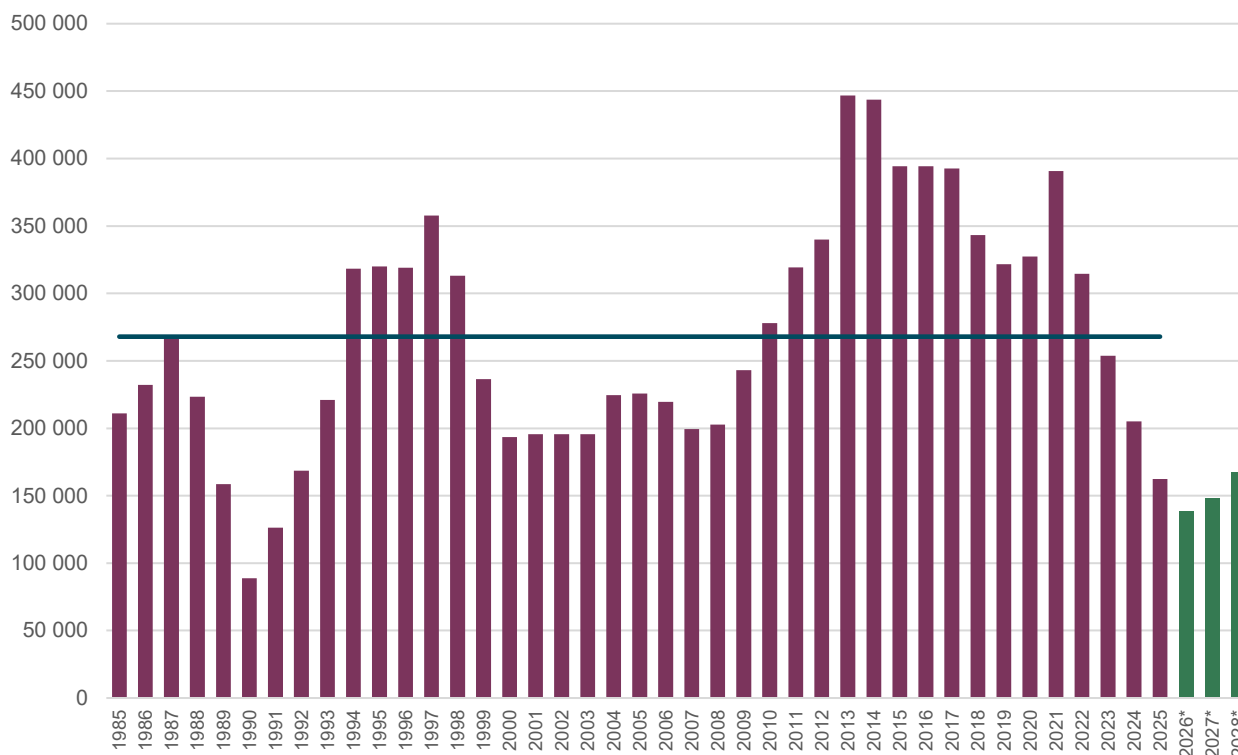
4.1 Naturlige svingninger i fiskebestandene

De ulike fiskebestandene har naturlige variasjoner over tid, som gjenspeiles i de nasjonale kvotene. Over de siste årene har det vært en jevn nedgang i flere av de viktige fiskebestandene som næringen baserer seg på. Den klart største og økonomisk viktigste bestanden er nordøst-arktisk torsk, der fangstverdien for norske fartøy var nærmere 7,8 milliarder kroner i 2024. Torskebestanden forvaltes av Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon. Kvotefastsettingen skjer i en prosess i fiskerikommisjonen som ledes av toppledelsen i den norske og russiske fiskeriforvaltningen og der havforskere fra begge sider spiller en viktig rådgivende rolle. Plattformen er råd fra Det internasjonale havforskningsrådet ([ICES](#)), hvor også Havforskningsinstituttet er med. I tillegg forvaltes også fiskeslagene hyse, lodde, blåkveite og uer gjennom dette samarbeidet.

Det er imidlertid ikke bare torskestammen som er utsatt for sterkt fiskepress kombinert med varierende rekruttering i bestandene. Andre arter som ikke har vært kvotebelagt tidligere har nå fått kvotebegrensninger for å unngå overbeskatning. Hysekvoten har i stor grad fulgt torskekvotens relative justeringer. Konsekvensene av denne type reguleringer for flere arter fører til redusert aktivitet i fiskeflåten, og dermed mindre råstoff til fiskeindustrien totalt sett. Særlig dramatisk er situasjonen nå, der det strammes inn på fiskekvotene på de fleste viktige fiskeslagene samtidig.

Siden 2021 er Norges torskekvote redusert med 58 prosent, og signalene er [ytterligere reduksjon i 2026](#). Bestandsstørrelsen begynner med andre ord å nærme seg samme bunn-nivå som da torskekvotene var rekordlave rundt 1990. På tidlig 2000-tallet ble det etablert en ny [langsiktig forvaltningsplan](#). Sammen med andre tiltak bidro det til en rask gjenoppbygging av torskebestanden og økte kvoter frem til topp-årene 2013 og 2014.

Denne utviklingen er illustrert i figur 4-1. Basert på de siste 40 årene ser vi at snittverdien på torskekvotene over tid på mange måter representerer basiskapasiteten som næringen bør ha. I praksis har det vist seg at næringen, både fiskeflåten og landindustrien, har evne til å tilpasse seg økning og reduksjon i volumet i forhold til de nær 268.000 tonn som er gjennomsnittlig kvotestørrelse i perioden (basisnivået). Dette nivået vises ved den blå horisontale linjen. Det gjøres oppmerksom på at det ikke er justert for kvotefleksibilitet, det vil si overførsel av gjenstående kvote fra foregående år.

Figur 4-1 Norges kvote av nordøst-arktisk torsk (*prognose), og snitt for perioden 1985-2025 (tonn rundvekt) (F. Nilssen, Nord universitet og Havforskningsinstituttet)

Forrige periode med like lave torskekvoter var det store leveranser av russiskfanget fersk og fryst torsk i Nord-Norge. Dette [kompenserte](#) i stor grad for den sterke reduksjonen i de norske fiskekvotene for torsk. I den spede begynnelsen ble det i 1988 levert cirka 11.000 tonn russiskfanget torsk i Nord-Norge, og toppen for disse leveransene var i 1997 med om lag 152.000 tonn.

Slik er det ikke i dag, der det stort sett utelukkende leveres russiskfanget torsk i transitt til et [fåfall norske havner](#). Noe, om enn relativt små volumer, [kjøpes av norsk fiskeindustri](#). Det finnes lite informasjon om hvor i Norge russisk fisk eventuelt bearbeides, men i kombinasjon med lave torskekvoter de neste årene utgjør ikke den russiske fisken en faktor som demper konkurransen om råstoff for fiskeindustrien i Nordland slik som på 1990-tallet.

Det vil dermed ha stor betydning for fiskerinæringen i Nord-Norge hvor raskt torskebestanden bygger seg opp igjen fra minimumsnivået som ventelig kommer i 2026, og opp mot eller over snittnivået for de norske torskekvotene. Utfordringen er at havforskerne er usikre på når den negative bestandstrenden snur, og hvor raskt bestanden vil ta seg opp igjen. Skreitoktet i 2025 viste det [dårligste innsiget](#) siden 1988.

Siden 2021 er hysekvoten redusert med 44 prosent. Gytebestanden vurderes nå som stabil, og det ventes at sterkere årganger kommer inn i fisket [etter 2026](#). Bestanden av nordøstarktisk sei [vurderes som god](#), og i 2025 kan norske fartøyer fiske mer sei enn torsk. Det har vært reduksjon i seikvoten de to siste årene, og basert på forventning om noe lavere gytebestand i årene fremover kan det bli [noe reduksjon fra 2027](#).

For første gang ble det gitt kvoteråd for [breiflabb](#) og [kveite](#) for 2025, og fisket etter lange og brosme ble regulert med kvoter fra 2023. For kveite ble fredningstiden med fiskeforbud også [utvidet i 2025](#) med tre uker. Dette er eksempler på arter som bidrar til aktivitet i fiskeflåten både i og utenfor hovedsesong, og med råstoff til

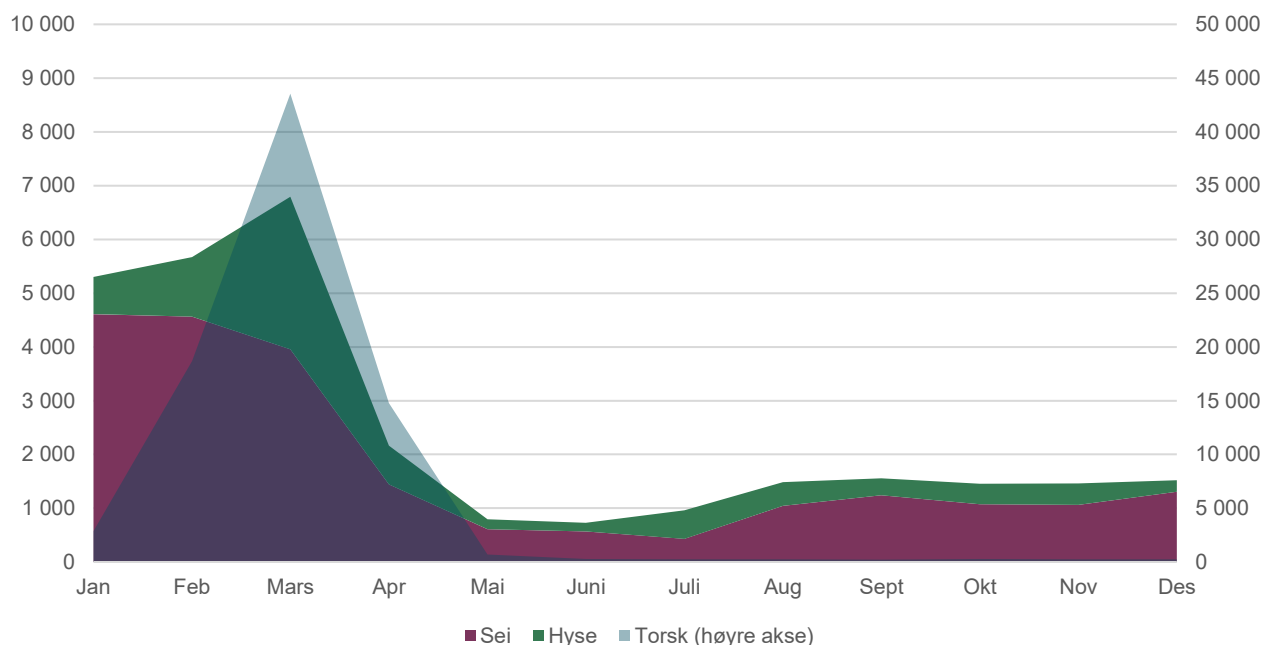
fiskeindustrien. Konsekvensene av denne type reguleringer for flere arter samtidig gir redusert aktivitet i fiskeflåten og mindre råstoff til fiskeindustrien.

I perioden 2010-2015 gikk både gytebestanden for NVG-sild og kvotene ned, og etter 2013 er det ikke oppnådd enighet mellom alle kyststatene om fordeling av totalkvoten. Kvotene for NVG-sild har blitt redusert siden 2021, men [fiskepresset](#) vurderes fortsatt som for høyt. Også for makrell ble bestanden vurdert som lavere enn et bærekraftig nivå, og kvoterådet ble [nedjustert](#) for 2025. Det ble innført en midlertidig norsk kvote i påvente av enighet om fordelingen. Bestanden av barentshavslodde er vurdert som for lav til at det ble åpnet for fiske i 2025. De viktigste pelagiske artene som både fiskes av flåten i fylket og har betydning for aktivitet i fiskeindustrien er med andre ord på lave nivåer.

4.2 Russiske leveranser har kompensert kvotefall tidligere

For Nordland ga de russiske landingene på 1990-tallet mindre effekt enn for Troms og Finnmark av rene geografiske årsaker. Men det var uansett en klar positiv "spillover-effekt" med fisk fra Russland for den hvitfiskbaserte fiskerinæringen i Norge – og dermed også Nordland i perioden med ekstremt lave norske torskekvoter. Denne gangen vil det ikke være noen tilsvarende kompensasjon fra russiske landinger av fisk til Norge.

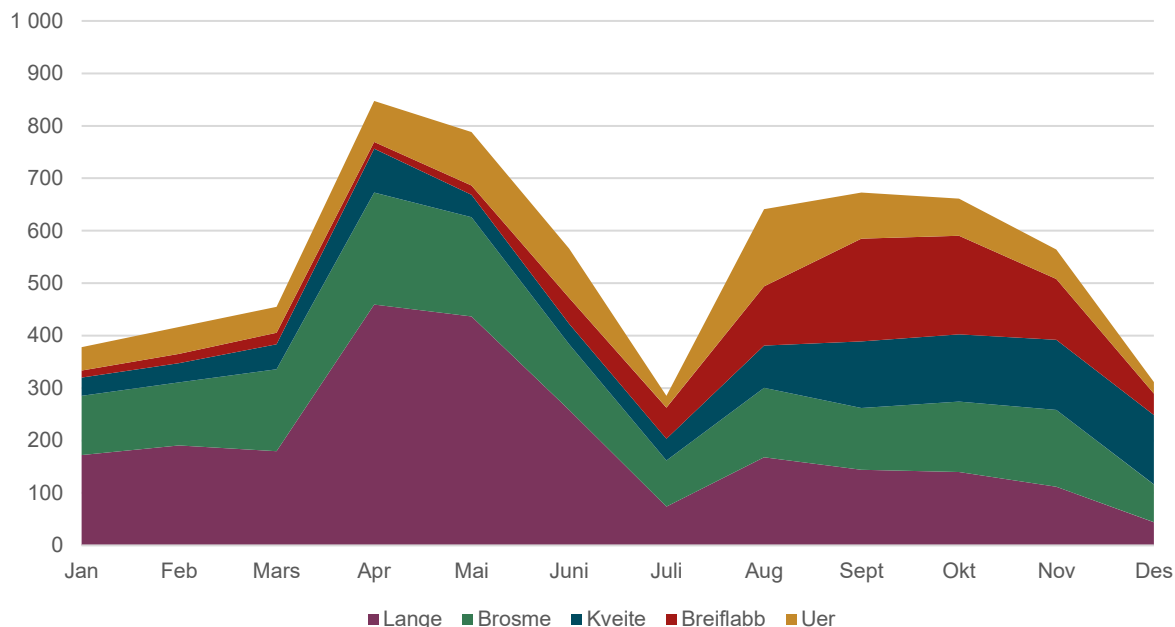
I tillegg til torsken har fisket etter andre arter hatt betydning for aktiviteten, både under vinterfisket men også gjennom å spre fiskeriaktiviteten og tilføre fiskeindustrien råstoff gjennom året. I takt med at torskekvoten har blitt redusert har for eksempel kvoteutnyttelsen økt for hyse og sei. Landingene av disse artene er høyest i perioden januar-april, og volumene faller i takt med at torskefiskeriet avtar. Begge artene har betydning for aktiviteten på land før torskeinnsiget starter, men også utover høsten.

Figur 4-2 Landinger av fersk torsk, sei og hyse i Nordland, snitt per måned 2015-2024 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Landingene av en del andre viktige arter som gjerne fiskes utenom vintersesongen har bidratt til aktivitet i perioden der torskefisket avtar. De artene som er trukket frem i denne rapporten er lange, brosme, kveite,

breiflabb og vanlig uer. Landingene har naturlig nok vært størst i regionene med flest mottaksanlegg, det vil si Lofoten og Vesterålen. Samtidig har for eksempel breiflabb og kveite vært viktige i Helgelands-regionene og Salten sør, hvor de utgjør en større andel av de totale landingene enn i Lofoten og Vesterålen.

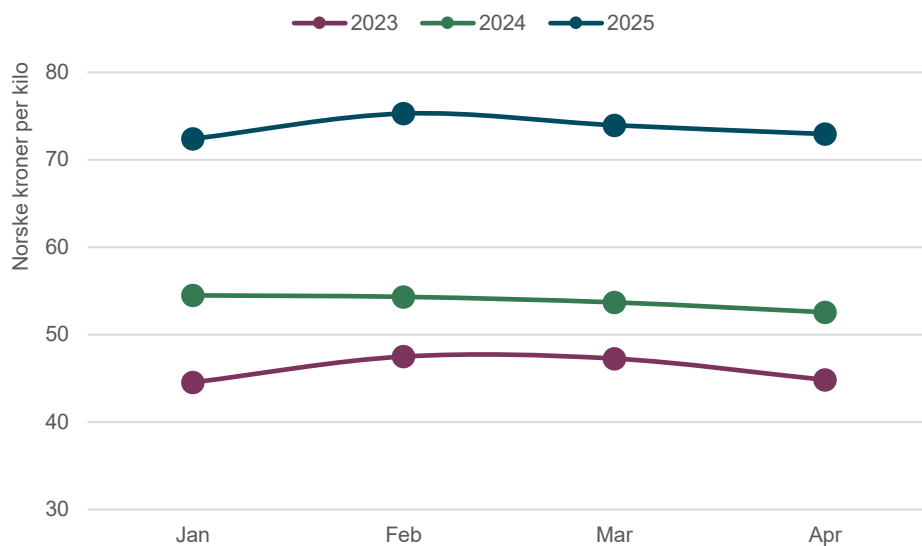

Figur 4-3 Landinger av fersk lange, brosme, kveite, breiflabb og uer i Nordland, snitt per måned 2015-2024 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Fisket etter andre arter utenom det mest intensive torskefisket har vært viktig, både for den minste flåten og fiskeindustrien. Når bestandsutviklingen over år har vært nedadgående for flere arter samtidig og reguleringene skjerpes, reduseres driftsgrunnlaget for både fiskeflåten og landindustrien.

Som en konsekvens av [struktureringen](#) i fiskeflåten fra tidlig 2000-tallet er det nå færre fiskefartøy som driver aktivt fiske. Da struktureringen ble iverksatt for cirka 25 år siden var også utgangspunktet lave kvoter, mange fartøy og lav gjennomsnittlig lønnsomhet. Kvotesystemet gjennomgikk en rekke endringer i perioden 2004-2018, som beskrevet av [Riksrevisjonen i 2020](#).

Fiskerne har til dels fått kompensert volumnedgangen gjennom prisvekst, mens hardere konkurranse om råstoff og redusert volum har svekket marginene i spesielt hvitfiskindustrien. De fire første månedene var eksempelvis pris per kilo fersk torsk landet i Norges Råfisklag sitt distrikt 37 prosent høyere i 2025 sammenlignet med året før, mens volumet falt med 17 prosent. For fersk sei og hyse økte prisene med henholdsvis 57 og 29 prosent, mens landet kvantum falt med 31 og nær 11 prosent.

Figur 4-4 Gjennomsnittlig kilopris, torsk sløyd u/hode (Norges Råfisklag)

Pelagisk konsumindustri konkurrerer om råstoffet med aktører i hele landet, i avgrensede sesonger med høy aktivitet i fiskeriet. Endringer i når fisket foregår har i enkelte år forskjøvet og dels kortet inn på når industrien får tilgang på råstoff, og som i hvitfiskindustrien bidrar konkurransen om råstoff til høyere priser og reduserte marginer.

Foto: Ingar Sagedal Bie

Rammebetingelser

5. Rammebetingelser for fiskerinæringen i Nordland

Fiskerinæringen er på mange måter sterkt regulert, der de to strengeste institusjonelle rammene er knyttet til kvotetildeling på den ene siden og omsetningen av fangsten på den andre siden. Kvotetildelingen er forankret i en rekke forutsetninger, der adgangen til deltagelsen i fisket reguleres av flere lover og regler som i all hovedsak forvaltes av Fiskeridirektoratet. Et første hovedhensyn med organiseringen av fiskeripolitikken er bærekraftig forvaltning av de marine ressursene over tid. Norge har en rekke bi- og trilaterale samarbeid om forvaltning av fiskestammer som vandrer i flere lands økonomiske soner. Rammene for høsting eller uttak baseres på vitenskapelige anbefalinger og fordeles mellom landene som er parter i avtalene. Den norske andelen av fiskekvoten fordeles så mellom de som har ervervstillatelse, basert på en rekke kriterier.

Hensynet til nasjonal kontroll og eierskap med fiskeriressursene har påvirket viktige veivalg i utformingen av fiskerireguleringene. Gjennom EØS-avtalen har Norge beholdt nasjonal kontroll med fiskeriressursene. Vekten på den nasjonale kontrollen og eierskapet kommer tydelig til uttrykk i [Havressursloven \(§ 2\)](#). [Deltakerloven \(§ 5\)](#) spesifiserer også at kun norske statsborgere, eller de som er likestilt med dette, kan inneha fiskekvoter.

Hensynet til at ressursrenten fra fiskeriene skal tilfalle fiskerne har vært et bærende prinsipp i fiskeripolitikken. Siden ressursrenten kun i liten grad beskattes, forblir den i næringen i form av en pris på kvotene som fiskerne har fått tildelt. Flere virkemidler benyttes for å sikre at ressursrenten tilfaller fiskerne. Deltakerloven slår fast at fiskefartøylene skal ha aktive fiskere som majoritetseiere.

I nyere tid har hensynet til samfunnsøkonomisk effektivitet og høyest mulig samlet verdiskaping vært grunnlaget for flere endringer i fiskeripolitikken. Ettersom produktiviteten i landet har økt, har det vært behov for å tilpasse strukturene i fiskeriene og bearbeiding på en måte som gjør at de som lever av fiske kan holde tritt med velstandsutviklingen. Dette var grunnlag for flere utredninger og revisjoner av kvoteordningene på begynnelsen av 2000-tallet. Resultatet var flere tiltak for å øke produktiviteten i fiskerinæringen.

Målsettingene som ligger til grunn for gjennomføringen av den nasjonale fiskeripolitikken bidrar til at det er en del nasjonale strukturelle og institusjonelle rammebetingelser som hele fiskerinæringen arbeider under. For å vurdere hvilke tiltak som kan være relevante for å lette situasjonen i Nordland i forbindelse med kvotefallet er det nødvendig å kjenne de overordnede rammebetingelsene.

Rammebetingelsene for fiskerinæringen i Nordland er i stor grad den samme som for resten av landet. Generelt kan rammebetingelser knyttes til institusjonelle rammer, som på et overordnet plan kan deles inn i tre nivå;

1. Regulative, 2. Normative og 3. Kognitive.

Regulative rammer er det som ved lov og reguleringer setter rammene for deltagelse og utøvelsen i fiskerinæringen. Selve fisket styres gjennom Deltakerloven, konsesjonsordninger og kvotetildelinger. I tillegg kommer [Fiskesalslaglova](#) som regulerer omsetningen av fisken fra fisker til fiskekjøper.

Normative rammer knyttes til legitimitet for næringsutøvelsen der moralske prinsipper representerer et uformelt kontrollregime. Tilslutning til og etterlevelse av uformelle "regler" for næringsaktørene er en viktig dimensjon. I sin gjennomgang av det norske kvotesystemet i fisket foretar [Arntzen \(2023\)](#) en rettslig analyse av kvotesystemet i de ervervsmessige saltvannsfiskeriene. Arntzen refererer særlig til virkemidlene som eksisterer og benyttes i kvotesystemet (normative styringsmekanismer).

Kognitive rammer gjelder først og fremst en felles rammeforståelse for hvordan næringsutøvelsen bør/ skal være i form av en sosialt akseptert praksis.

Det regulative nivået er svært fremtredende gjennom et detaljert sett av regler for styring og kontroll av næringsutøvelsen. I denne sammenhengen vil vi ikke komme inn på alle detaljene ved alle reguleringene, men kun rette fokus mot de av reguleringene som har direkte eller indirekte innvirkning på hvordan de mest fiskeriavhengige regionene i Nordland blir påvirket av den vanskelige bestandssituasjonen, særlig for nordøstarktisk torsk (skrei) i dag og i de nærmeste årene.

Det overordnede regelnivået er [Deltakerloven](#). Her spesifiseres en rekke detaljer knyttet til adgangs-begrensninger og kriterier for deltagelse i fisket. Det overordnede målet med loven er *“å tilpasse fangstkapasiteten til ressursgrunnlaget, og gjennom økt lønnsomhet og verdiskaping trygge bosetning og arbeidsplasser i kystdistriktene, samt å legge til rette for at høstingen av de marine ressursene skal komme kystbefolkningen til gode”*.

Dette er en ambisiøs og krevende målsetting, som kan være vanskelig å nå fordi bestandsstørrelsen på fisken som biologisk ressurs vil ha naturlige svingninger over tid. Siden 1990-tallet har den norske andelen av den totale torskekvoten variert mellom 88.000 og 447.000 tonn. I tillegg er tilgangen til fisk for de norske fiskerne – kvoten – satt i et faglig og politisk samarbeid mellom Norge og Russland i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjonen. “Grunnplanken” her er faglige tilrådninger basert på havforskning, samt en vedtatt handlingsregel som begrenser variasjonen fra år til år. Slik sett ville kanskje en ideell tilpasning ha vært å tilpasse kapasiteten til en gjennomsnittlig årlig kvote på 260.000-300.000 tonn torsk for hvert av de to landene. Men ettersom bestandsstørrelsen har vist seg å variere mye over tid har man valgt å foreta omforente kvotetildelinger ut fra årlige estimater av den biologiske statusen for bestanden.

Førstehåndsomsetningen av fisk er regulert slik at all fisk må omsettes gjennom et salgslag, eller med godkjenning av et salgslag. Salgslagene er kooperativer som eies av fiskerne selv. Et eksempel på dette er Norges Råfisklag som står for omsetningen av den overveiende andelen av den nordøst-arktiske torsken som fiskes av norske fiskere. Her er prissetting, betalingssystem og kvotekontroll sentrale dimensjoner.

Prissettingen er dynamisk i den forstand at tilbud og etterspørsel er avgjørende for prisen som fiskeren får ved salg til en landbasert, godkjent fiskekjøper. I en situasjon med store kvoter vil den gjennomsnittlige prisen per kilo torsk gå ned, mens når det er små totalkvoter vil prisen per kilo torsk gå tilsvarende opp. Dermed vil inntektene til fiskeren i år med små kvoter (liten tilgang til fisk) kompenseres, i alle fall i stor grad, med en høyere kilopris. I tillegg vil fiskeren i år med liten torskekvote gjøre unna fisket av relativt raskt, og så heller fokusere på fiske etter andre fiskeslag som er tilgjengelig.

Et annet sentralt hensyn er lokal verdiskaping som legger grunnlag for spredt bosetting i Norge. Det har vært viktig å sikre at kystsamfunnene får sin del av verdiskapingen som skjer i mottak og foredling. Dette skjer blant annet gjennom *pliktsystemet*. Opprettholdelse av en kystflåte, med begrensning på fartøylengde, bidrar også til desentralisert struktur. I sum legger dette til rette for at ressursrenten fra fiskeriene og verdiskapingen fra verdikjeden for villfisk spres og kommer kystsamfunn til gode – og spredt bosetting, særlig i de nordligste fylkene.

Norge og Russland har en ulik tilpasning til deltagelsen i fisket. Mens Russland har rederikvoter har Norge fartøyskvoter. Tildelingen av kvoter i Norge gjøres altså til det enkelte fartøy, men her også innenfor rammen av en regulering som baserer seg på fartøystørrelse og fangstmetode. I det siste ligger det en grad av tilpasning for fiskerne til å selv bestemme hvor de skal fiske og hvor de skal levere fangstene sine. I hvitfisk-sektoren styrer særlig de minste fartøyene etter hvor fisken befinner seg til enhver tid, og dermed vil valg av kjøper (hvor de leverer fisken) til en viss grad også styres av hvor fisken befinner seg til enhver tid.

I tillegg til Deltakerloven finnes et sett med andre sentrale reguleringer i de norske fiskeriene som representerer den normative dimensjonen i styringsmekanismene. Disse gir ekstra tilgang eller økte kvoter, gitt visse kriterier (normative styringsmekanismer):

- 2006: Innføringen av distriktskvoteordningen som fastsetter at deler av kvoten skal leveres for produksjon ved landanlegg i bestemte distrikt.
- 2008: Innføring av kvotebonus for levendelagring som innebærer at ved landinger av levende torsk blir fartøyets kvote trukket for en mindre mengde enn det fartøyet har levert.
- 2010: Innføring av samfiskeordningen i kystflåten under 11 meter slik at et fartøy kan fiske hele eller deler av kvoten til et annet fartøy i inntil ett år.
- 2011: Utvidelse av samfiskeordningen slik at det er tillatt med samfiske med to fartøy som har samme eier. Etableringen av kvoteordningen for kystfiske, som er et tillegg i kvotene til fartøy i åpen gruppe i fisket etter torsk i det geografiske virkeområdet til Sametingets søkerbaserte tilskuddsordning.
- 2013: Innføring av ferskfiskordningen som skal bidra til at landindustrien får mer stabil tilgang til råstoff utenom hovedsesong.

Den norske fiskeflåten har en betydelig overkapasitet dersom vi utelukkende måler den opp mot torskbestandene. Men fiskerne har funnet tilpasninger der fleksibilitet og mobilitet er viktige faktorer. Fleksibiliteten handler i stor grad om evnen fiskerne har til å tilpasse antall driftsdøgn opp mot tilgjengeligheten av fisk. Mobilitet er en annen dimensjon, eller undermengde av fleksibilitet, som handler om at fiskerne har stor evne til å forflytte seg til geografiske områder som er antatt gunstige for fiske til enhver tid, og der det er gode forhold for å levere fangstene. I samme resonnement rundt dimensjonen fleksibilitet/mobilitet finner man også at fiskerne kan tilpasse og optimalisere fiskeinnsatsen etter andre arter som kan kompensere dersom det er lite torsk tilgjengelig, samt i perioder av året der torsken er lite tilgjengelig. Dette siste gjelder særlig for de mindre fartøyene. En utfordring nå i 2025 og kommende år er at det i stor grad er sammenfallende reduksjon i kvotene på en rekke arter, og dermed mindre mulighet for flåten å fiske på alternative arter.

Når kvoten reduseres, slik det har vært for flere arter siden 2021, blir disse endringene veldig merkbare for den landbaserte industrien. Dette forsterkes også av at fiskerne følger en økonomisk rasjonell tilpasning, der gangtid fra fiskefelt til landbasert fiskekjøper kombinert med betalingsvilje hos kjøper i stor grad styrer hvor fisken blir levert. Som [Isaksen og Dreyer](#) (2024:89) påpeker er det en geografisk omfordelingseffekt «...*hvor torsk som ellers ville vært landet i sesongen i Nordland og Troms heller landes i Finnmark i andre halvår,...*». Dette har en negativ effekt for de regionene som er «tapere» det vil si først og fremst Nordland, men til dels også Troms. «*Men gunsten for vinnerne, som også nyter godt av landinger av andre arter som landes sammen med torsken, bidrar til at totaleffekten for disse blir større enn det tapet som påføres de tapende kystsamfunnene*» (i Nordland og Troms). Til dette siste poenget vil det utelukkende være gyldig fra et overordnet perspektiv for Norge som sådan, og for fiskerne som kan operere uavhengig av hvilken kommune de er registrert i, og slik sett ta det til enhver tid beste alternativet for dem selv. I en kritisk situasjon slik som Nordland nå er kommet i, og som vil forsterke seg ytterligere i negativ retning, er det vanskelig å se at det skulle være positive bieffekter for landindustrien lokalisert i Nordland av ferskfiskordningen.

5.1 Strukturelle rammebetingelser

Konsekvensen av å innføre kvoter som en begrensende faktor på fiskeuttak er at det blir et utvalg, noen næringsaktører (fiskerne), som får en eksklusiv rett til å drive næringsvirksomhet basert på fisket. De som drev fiske da kvoteregimet ble innført fikk rettigheter til fiske etter gitte fiskeslag. Hvem som har kvoter i dag har derfor delvis historiske årsaker, men er også resultat av transaksjoner som har skjedd i markedet med oppkjøp av fartøy med kvote. Tildelinger av såkalte rekrutteringskvoter til unge nykommere i fiskeryrket er et politisk forsøk på å oppnå rekruttering inn i fiskerinæringen. Fordelingen av kvotene mellom ulike fartøygrupper er et politisk spørsmål – og ulike regjeringer har satt sitt preg på fordelingen.

For fiskerileddet er det isolert sett ønskelig med både høye kvoter og høye priser. Slik sett kan man si at et fall i kvotene isolert sett påvirker fiskerne negativt. Men reduksjonen i volum kompenseres oftest for fiskerileddet ved at lavere kvantum fører til at fiskekjøperne (landindustrien) betaler høyere priser som et ledd i kampen om råstoffet. Dermed kompenseres redusert volum med økt førstehandspris som fiskeren får fra fiskekjøperen. Det overordnede bildet er at alle fartøygrupper i Fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelse har lønnsom drift, også sammenlignet med andre bransjer. I Riksrevisjonens rapport om «[Undersøkelse av kvotesystemet i kyst- og havfisket](#)» (2020: kap 11.8) slås det fast at «*Fiskerimyndighetene uttaler at de viktigste årsakene til økt lønnsomhet i fiskeflåten i undersøkelsesperioden 2005–2018 er følgende*»:

- god forvaltning av fiskebestandene.
- strukturering i fiskeflåten har redusert antall fartøy som deltar i fisket, økt kvotegrunnlaget for disse fartøyene og bidratt til at hvert fartøy fisker mer.
- økt markedspris for sentrale fiskeslag.
- økte totalkvoter for fisk.

Endringer i lønnsomhet mellom år skyldes i stor grad variasjon i størrelsen på totalkvoten og markedsprisen på fisk ([NOU 2016: 26 Et fremtidsrettet kvotesystem](#)).

For industrien på land er konsekvensen av reduksjon i den totalkvoten som Norge disponerer både økt pris på råstoffet og redusert råstofftilgang. På den ene siden får industrien dermed en reduksjon av volumet, det vil si produkter som kan selges videre til kunder i de internasjonale markedene som retter seg inn mot forbrukerne i ulike segmenter. På den andre siden øker prisen på innkjøp av råstoff i takt med reduksjonen i det totale volumet som fiskerne kan tilby landindustrien. I praksis er det slik at kvotereduksjoner fører til økt råstoffpris for landindustrien. Selv om kunder i de internasjonale markedene til en viss grad er villige til å betale en høyere markedspris til norske fiskeindustribedrifter i en slik situasjon, er det likevel begrensninger på hvor langt kundene internasjonalt vil kunne strekke seg. Deres kunder – forbrukerne – står overfor et rikholdig utvalg av alternative proteinkilder, og dersom eksempelvis et produkt basert på norskfanget torsk oppleves som for dyrt i forhold til alternativer, vil torskproduktene stå i fare for på velges bort og forbli usolgt.

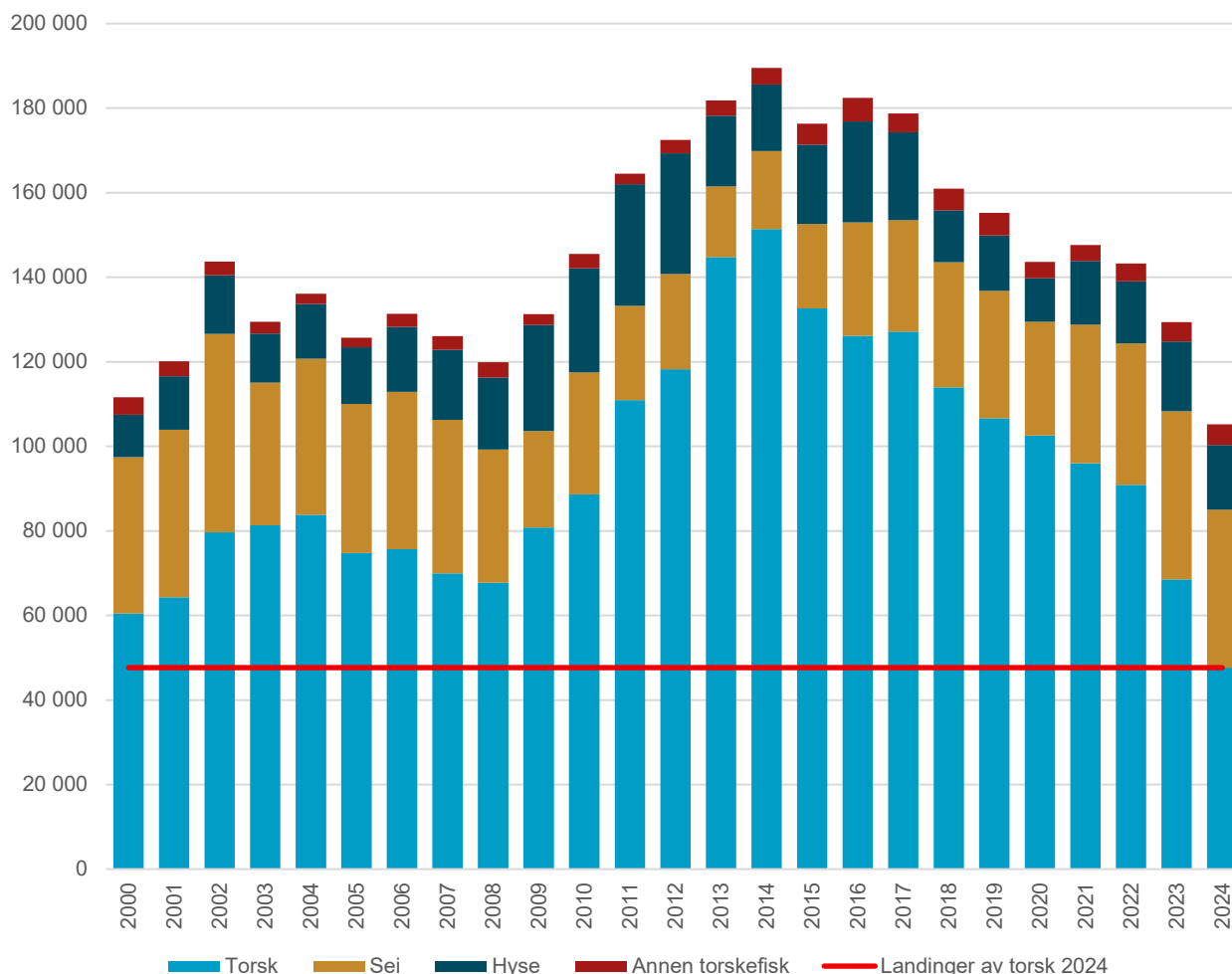
Slik sett blir situasjonen for landindustrien motsatt av den som fiskerne opplever. Dette skyldes at landindustrien kommer i en «klemte» situasjon mellom fiskene på den ene siden og kjøpere i det internasjonale markedet på den andre siden. Selv om markedet til en viss grad er i stand til eller villige til å absorbere økninger i førstehandsprisen på fisken, er dette forhandlingsvinduet for økning i markedsprisen begrenset.

Marginene i landindustrien vil normalt falle med en reduksjon i kvotene. Dette skyldes at fiskernes lønnsomhet for råstoffet de selger til landindustrien avhenger av det samlede volumet av råstoff holdt opp mot driftskostnadene. Lave kvoter gir motsvarende høyere førstehandspris. For landindustrien er de faste kapasitetskostnadene en stor og viktig faktor som er bestemmende for om marginene gir lønnsomhet eller tap. Lav gjennomstrømning av varer gir høyere enhetskostnad (dog litt avhengig av produksjonsmetode). Landindustrien er dessuten avhengig av at fiskerne er lokalisert slik med fisket at det faller naturlig og lønnsomt for dem å levere til bedrifter i området.

En viktig forskjell mellom fiskernes og landindustriens økonomiske forutsetninger er fleksibiliteten. Mens fiskerne kan forflytte seg geografisk dit det er godt fiske, for å optimalisere det økonomiske utbyttet, ligger landindustrien fast og er avhengig av eksterne, ikke kontrollerbare krefter som styrer tilgangen og prisen på den viktigste innsatsfaktoren, fiskeråstoffet. Nå i 2025 er situasjonen at den norske torsk kvoten er på et ekstremt lavt nivå med litt i underkant av 140.000 tonn totalt. Et poeng som ytterligere er med på å dramatisere situasjonen for Nordland er at fisket etter den nordøst-atlantiske torsken ser ut til ha trukket lengre nordover,

med en forskyvning i landingene fra Lofoten og Vesterålen til områdene utenfor Senja og nordover. Hvorvidt dette vil komme til å bli en vedvarende situasjon er det vanskelig å slå fast eller avvise. Men dette spørsmålet vil uansett være en viktig, kritisk faktor for den fremtidige utviklingen av de fiskeriavhengige regionene i Nordland, sammen med utviklingen av størrelsen på de fremtidige torsk kvotene.

Situasjonen i dag for den landbaserte industrien i Nordland er derfor dramatisk. Figur 5-1 under illustrerer den drastiske reduksjonen av torskefangsten de siste 25 årene sett i forhold til dagens kvote. Den røde horisontale linjen viser grunnlinjen/nivået i 2024, og der årene før fra 2020 og videre hadde et betydelig høyere nivå av fangst og leveranser til Nordland fylke. Figuren tydeliggjør at de totale landingene av nordøst-atlantisk torsk i 2024 var rekordlav i forhold til landingene i Nordland de siste 25 årene, og at det også var et stort dropp bare fra 2023 til 2024. Et annet poeng er at landingene av sei i 2024 var innenfor rammen eller litt høyere enn det som har vært normalen over 25-årsperioden, som vist i figuren. Det fremtredende for 2024 er at seilandingene i Nordland var omtrent på nivå volummessig med torskelandingene, og at dette ikke skyldes ekstraordinært store seilandinger, men heller ekstraordinært lave landinger av torsk.

Figur 5-1 Landinger av torskefisk i Nordland 2000-2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

5.2 Institusjonelle rammebetingelser

For å legge til rette for spredt verdiskaping, og for en variert struktur på fiskeflåten i Norge, er det innført flere institusjonelle ordninger i fiskeripolitikken. De vi har valgt ut i denne utredningen er regulative rammer i form av pliktsystemet og ferskfiskordningen.

5.2.1 Pliktsystemet

Pliktsystemet i norsk fiskeripolitikk er et virkemiddel for å oppnå et visst nivå av bearbeiding i Norge, og sikre at verdiskapingen også foregår på land i kystsamfunnene. Analytisk kan dette betraktes som at ressursrenten ved fiskeriene brukes som kompensasjon for å opprettholde bearbeidingsvirksomhet med en struktur som i utgangspunktet ikke er den mest bedriftsøkonomiske lønnsomme. Pliktsystemet ble etablert for å sikre at torsketrålere eid av industrien bidrar til stabile råstoffleveranser til landbaserte fiskeanlegg, med mål om å opprettholde lønnsomhet, sysselsetting og bosetting i kystsamfunnene. Ordningen består av tre hovedplikter.

For det første er det tilbudsplikt. Dette innebærer at eiere av enkelte torsketrålere må tilby 80 prosent av torskefangsten og 60 prosent av hysefangsten til en utpekt bedrift eller sted. For det andre er det bearbeidingsplikt. Dette innebærer at anlegg som kjøper fangst under tilbudsplikten må bearbeide 75 prosent av torsken de har kjøpt. For det tredje er det aktivitetsplikt. Dette innebærer at fartøyeiere av enkelte industrieide trålere har plikt til å opprettholde aktivitet ved bestemte landanlegg fastsatt i konsesjonsvilkårene.

Disse pliktene er knyttet til spesifikke fiskeanlegg og lokalsamfunn langs kysten, spesielt i Nord-Norge. I Nordland fylke gjelder pliktssystemet blant annet for anleggene i Melbu og Stamsund. I Finnmark fylke er anleggene i Hammerfest, Kjøllefjord og Båtsfjord underlagt aktivitetsplikten.

5.2.2 Ferskfiskordningen

Ferskfiskordningen i torskefisket ble etablert i 2013, og har som formål at foredlingsbedriftene i større grad får tilgang til fersk fisk utenom hovedsesongen i torskefisket. Hensikten var å sikre en mer jevn råstofftilførsel til fiskeindustrien og redusere de negative konsekvensene av en sesongbasert fangststruktur.

Tradisjonelt har de mindre fartøyene spilt, og spiller fortsatt en svært viktig rolle i det sesongbaserte fiskeriet etter torsk. En stor andel av fisket har foregått i området rundt Lofoten og Vesterålen der torsken kommer for å gyte. Det er i hovedsak kystflåten som har stått for dette fisket. Dermed har leveransene rettet seg mot landbaserte mottaksanlegg i dette området. Over de senere årene har fisket flyttet seg vest og nordover, og en stadig mindre andel av gytetorsken har blitt fisket i Lofoten (særlig på innsiden av Lofoten). I tillegg kommer effekten av ferskfiskordningen, som særlig stimulerer de minste fartøyene i fiskeflåten til å drive fiske og levere i Finnmark. Som [Isaksen og Dreyer \(2024\)](#) påpeker er ferskfiskordningen et av flere «...tiltak med formål å stimulere konvensjonell kystflåte til et torskefiske, kombinert med andre arter, etter det tradisjonelle vinter- og vårtorskefisket er avsluttet». Målsettingen fra myndighetenes side er å «strekke sesongen» over året, og sørge for at foredlingsindustrien får råstoff også utenfor lofotsesongen. I tillegg trekker Isaksen og Dreyer (op cit:19) frem at «det en målsetting å stimulere til fiske etter sei, hyse og andre arter i perioder med liten fiskeriaktivitet i torskesektoren, særlig om høsten».

For [2025](#) gjelder ordningen fra 30. juni med en kvotebonus på 20 prosent. Avsatt kvantum i 2025 er likt som året før, det vil si 7.872 tonn torsk i lukket gruppe og 960 tonn til åpen gruppe. Dette er i praksis en styrking av ordningen når totalkvotene er redusert. Reglene for 2025 er også [uendret fra fjoråret](#). Kvotetillegget gis uavhengig av om fartøyet har torskekvote igjen eller ikke. Kystfiskefartøy i åpen og lukket gruppe med lasteromskapasitet under 500m³ som fisker med konvensjonelle redskap kan delta i ordningen.

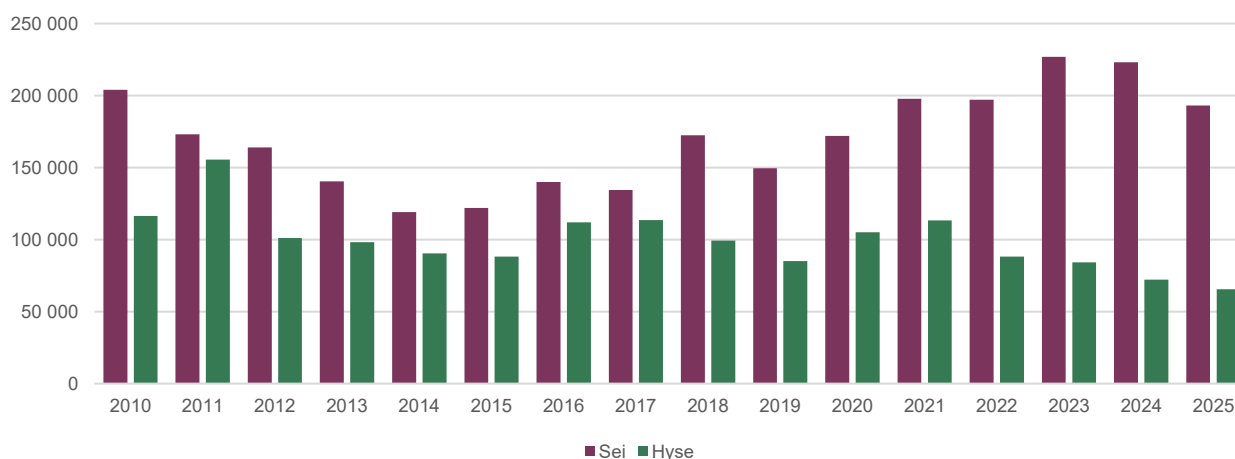

Funn og fakta om Nordland og regionene

6. Fakta om Nordland og regionene

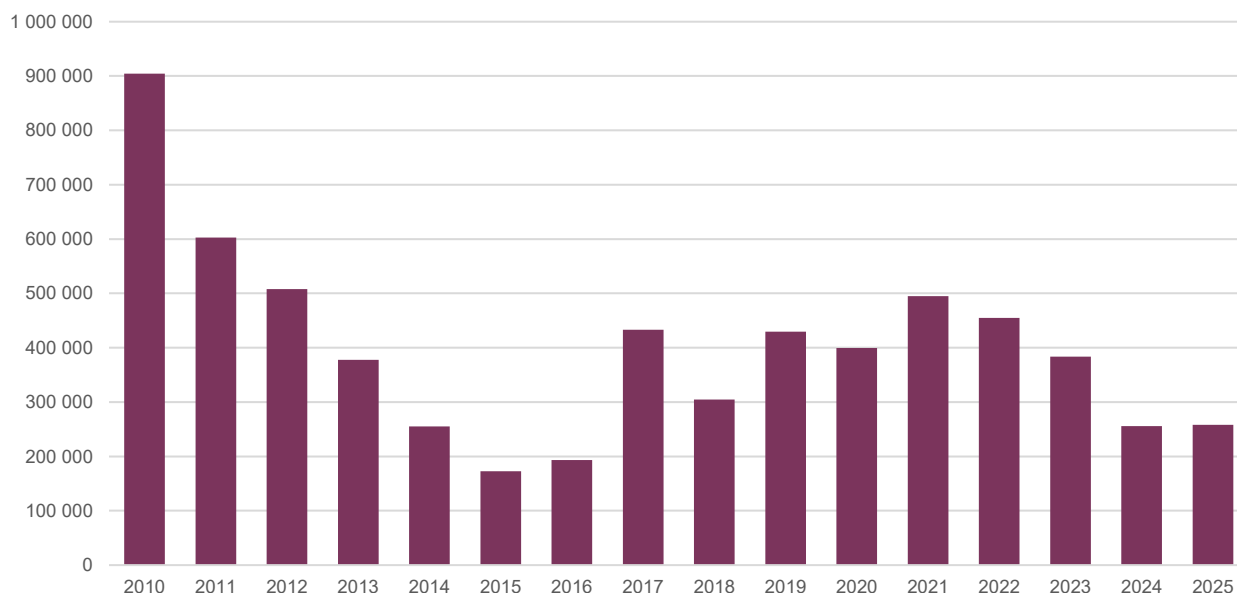
For å beskrive utviklingen i Nordland og de ulike regionene har vi analysert data tilbake i tid og frem til april 2025. Utdypende informasjon finnes i vedlegg 1 og 2, og i dette kapitlet oppsummeres utviklingen for Nordland og de enkelte regionene.

Siden 2021 har kvotene blitt redusert for flere fiskebestander, hvor torsken er den viktigste for Nordland. I tiåret før dette varierte den norske torskekvoten mellom cirka 320.000 og 450.000 tonn per år, med et snitt på om lag 380.000 tonn som nesten var på nivå med 2021 (figur 4-1). Kvoteutviklingen for sei og hyse er vist i figur 6-1. Det gjøres oppmerksom på at det ikke er justert for kvotefleksibilitet, det vil si overførsel av gjenstående kvote fra foregående år.

Figur 6-1 Norske kvoter for sei og hyse (tonn rundvekt) (Nærings- og fiskeridepartementet)

Sammen med torsk har NVG-sild og sei stått for de største kvantaene og fangstverdi siden starten av 2000-tallet. Den norske kvoten for NVG-sild sank ganske betydelig frem til 2015, før den økte igjen. I årene etter 2021 er både bestanden og kvoten gradvis redusert. De siste funnene fra [Havforskningsinstituttet](#) kan imidlertid tyde på at det er sterke årsklasser fra 2021-2023 som potensielt kan gi økte sildekvoter de neste årene.

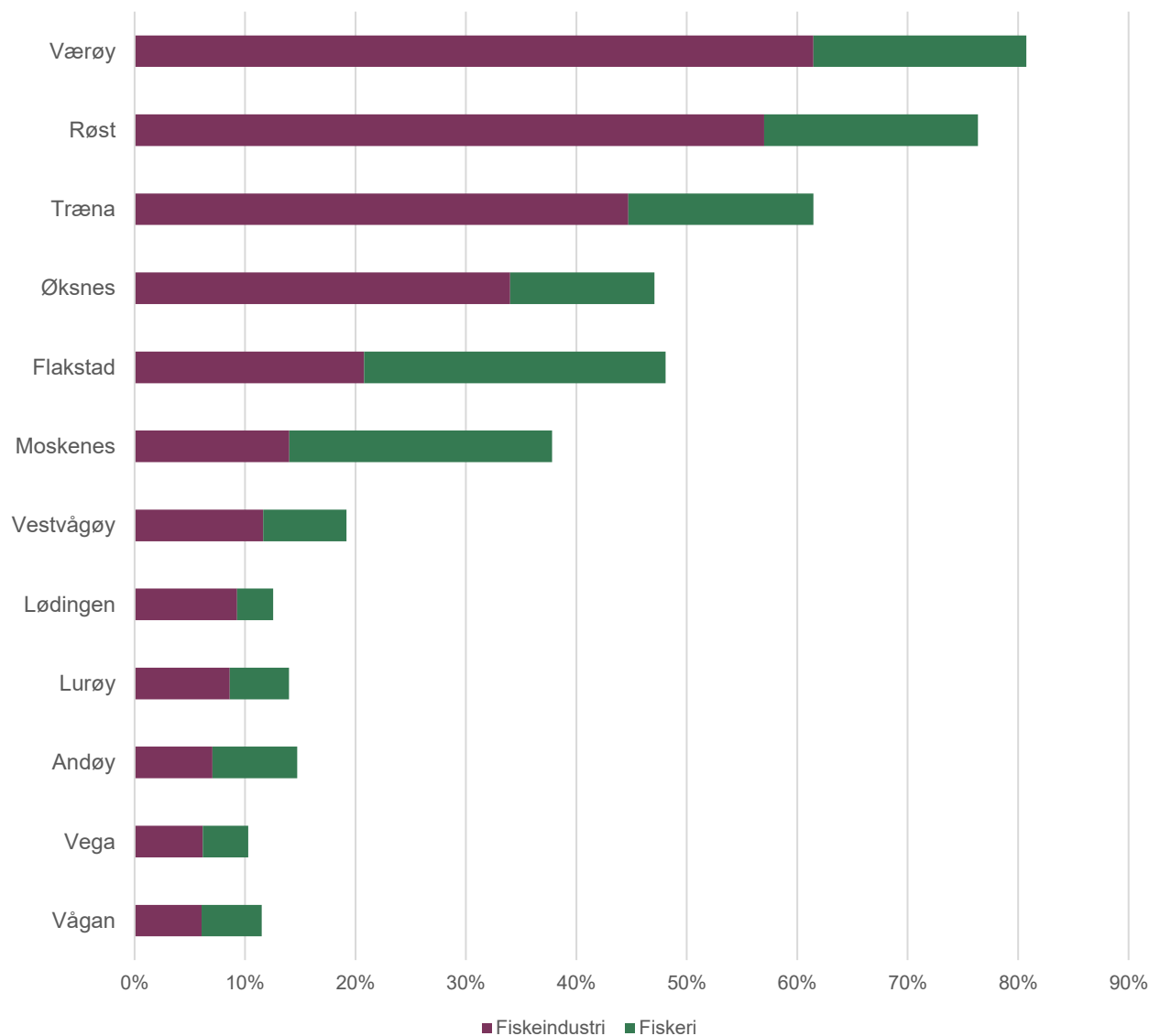
Figur 6-2 Norsk kvote NVG-sild (tonn rundvekt) (Nærings- og fiskeridepartementet)

6.1 Fiskeriavhengige samfunn i Nordland

6.1.1 Mange sysselsatte i fiskeindustrien

[Nofimas rapport fra 2024](#) viste kommunene i Norge med størst andel av sin private sysselsetting i fiskeindustrien i 2023, inkludert en rekke kommuner i Nordland. Figur 6-3 viser avhengigheten i 2024 for alle disse, samt de øvrige kommunene i Nordland som hadde mer enn 10 prosent av privat sysselsetting knyttet til fiskeindustri og fiskeri. Alle disse er øykommuner med til dels store begrensninger knyttet til vare- og persontransport, der sjøtrafikk spiller en viktig rolle i flere kommuner, og mange ligger langt fra hovedveiene i fylket. Nordland er et langstrakt fylke med rundt 20 prosent av fastlandskysten og over 18.000 øyer, og samferdsel er derfor svært viktig for all aktivitet og bosetting.

Hovedfokuset i dette kunnskapsgrunnlaget er de fiskeriavhengige kommunene. Som en del av oppdraget har vi også med to eksempler på samfunn som er en del av større kommuner, hvor fiskerinæringen har stor betydning for lokal aktivitet og bosetting. Disse er Helligvær og Bolga i henholdsvis Bodø og Meløy kommune, og er omtalt under regionen de tilhører. Selv om aktiviteten er i mindre skala enn i kommunene vist i figur 6-3, så er de eksempler på små livskraftige samfunn som også berøres av kvotenedgang.

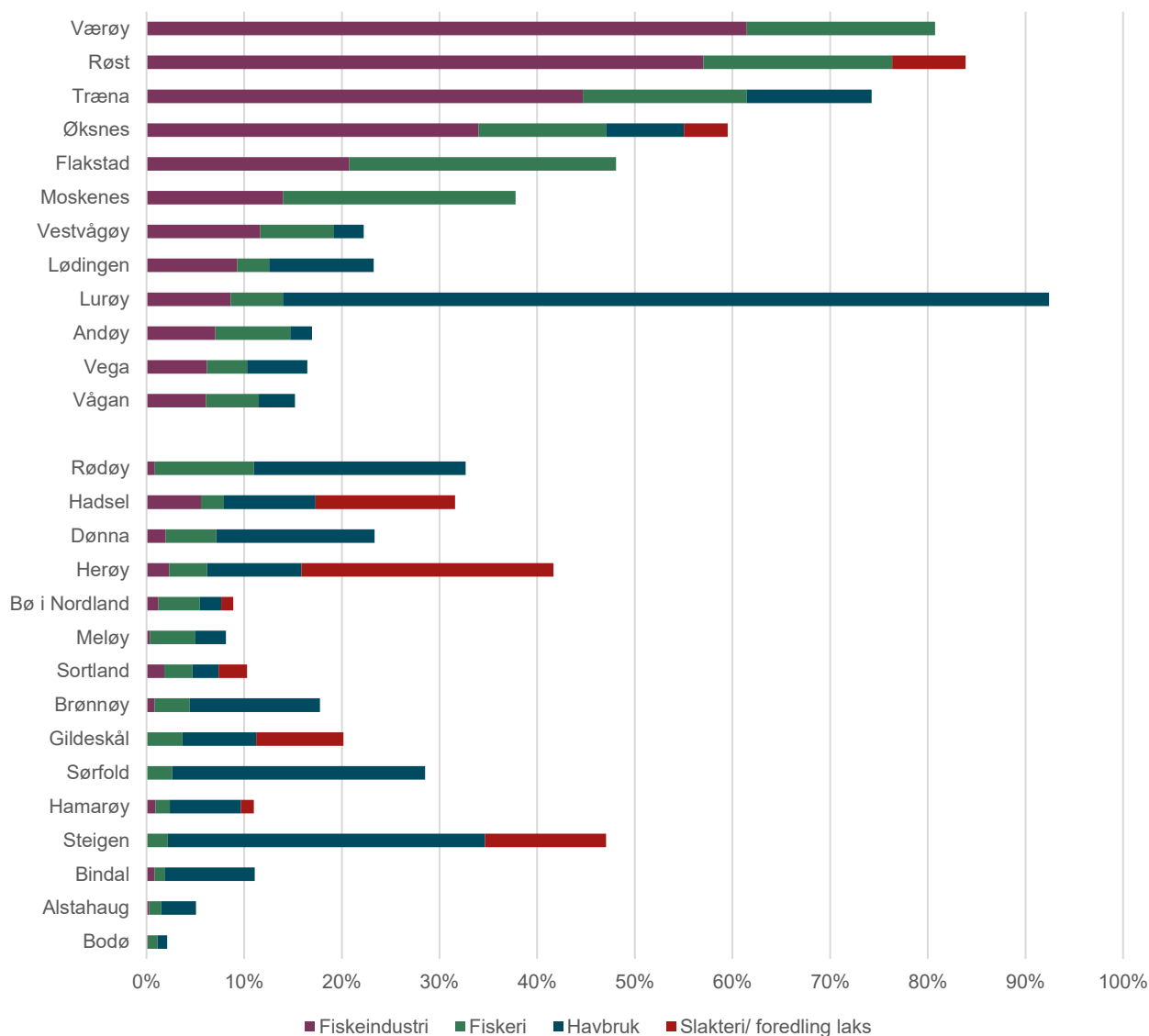

Figur 6-3 Fiskeriavhengige kommuner i Nordland, med høy andel av privat sysselsetting (etter bosted) i fiskerinæringen, 2024 (SSB, Fiskeridirektoratet og Proff, bearbejdet av KPB)

Det er forholdsvis en lav andel sysselsatte i annet næringsliv i de minste kommunene med stor dominans av fiskerinæringen. Andre næringer, eksempelvis transport og varehandel, er i stor grad knyttet til aktiviteten i fiskerinæringen.

I syv av de 12 kommunene vist i figur 6-3 utgjorde sysselsettingen i fiskeindustrien mer enn 10 prosent av den private sysselsettingen, og fem av disse er i Lofoten. I enkelte av de 12 kommunene vist i figur 6-3 er havbruksnæringen viktig, og figur 6-4 viser sysselsettingen i havbruk i de 27 kommunene med aktivitet over et visst nivå i fiskerinæringen i 2024.

Siden betydningen av fiskerinæringen, og særlig fiskeindustrien er størst i de 12 kommunene vist i figur 6-3, vies disse særskilt oppmerksomhet i dette kunnskapsgrunnlaget. Konsekvensene av kvotereduksjoner er størst i regionene Lofoten, Vesterålen, Helgeland nord og Helgeland sør.

Figur 6-4 Kommuner i Nordland med sysselsatte i sjømatnæringen, andel av privat sysselsetting (etter bosted), 2024 (SSB, Fiskeridirektoratet og Proff, bearbejdet av KPB)

Bygg og anlegg, varehandel og dels transport er næringer som har noe til stor betydning i alle kommunene, og er tett koblet til fiskerinæringen i de mest fiskeindustriavhengige kommunene. Næringssammensetningen endret seg ikke vesentlig i perioden 2016-2024, med noen unntak som er beskrevet senere.

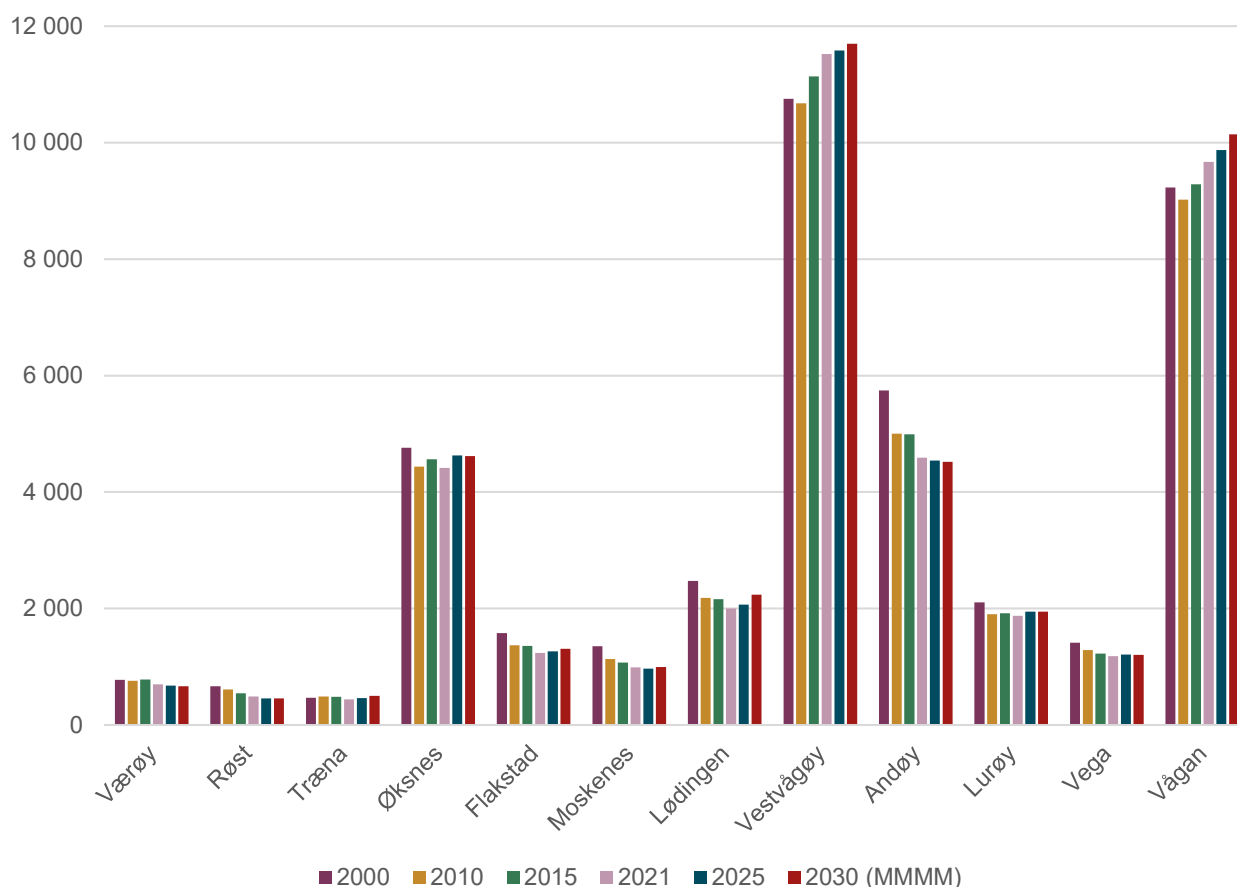
Reiselivsnæringen har vokst betydelig i de siste årene, med en gjeninnhenting etter nedgangen under pandemien. Overnatting og servering var spesielt viktig i Moskenes og Vågan, som hadde den tydeligste veksten i andelen av privat sysselsetting i perioden.

Den totale, private sysselsettingen (målt i prosent) falt i perioden 2016-2024 i Værøy, Røst, Flakstad, Lødingen og Vega. Nedgangen var sterkest i Røst kommune, med færre sysselsatte innen transport og lagring, samt overnatting og servering. Kategorien transport og lagring omfatter på Røst både godstransport og Avinor og Widerøe ved flyplassen.

Det var sterkest vekst i Andøy, fulgt av Vestvågøy, Lurøy og Vågan. I Andøy var det særlig vekst innen teknisk tjenesteyting, industri, bygg og anlegg, samt overnatting og servering. Noe av dette er sannsynligvis effekter av oppbyggingen av Andøya Space.

Mellom 2016 og 2024 økte industrien i Værøy kommune andelen av den private sysselsettingen, mens samme næring hadde fall i Træna. Mye av endringen kan knyttes til aktiviteten i fiskeindustrien i de to kommunene.

6.1.2 Befolkningsutvikling i de 12 mest fiskeriavhengige kommunene

Figur 6-5 Befolkningsutvikling og -framskrivning (hovedalternativet MMMM) i de 12 mest fiskeriavhengige kommunene i Nordland (SSB)

Siden årtusenskiftet og frem til 2025 var det kun befolkningsvekst i Vestvågøy og Vågan. Dette kan forklares med et mer diversifisert næringsliv og jobbtillbud, skole-, barnehage- og fritidstilbud, samt et mer fungerende boligmarked. Som ellers i landet øker andelen eldre i alle de utvalgte kommunene. I følge [SSBs prognoser](#) (hovedalternativet-MMMM) vil det bli uendret til forsiktig befolkningsvekst i de fleste av de 12 kommunene frem mot 2030. Unntakene er Værøy og Andøy, men da med marginal nedgang.

Hvorvidt prognosene blir en realitet avhenger av en rekke forhold, men utgangspunktet for [SSBs beregninger](#) er at de demografiske trendene fortsetter som før. Det tas dermed ikke direkte hensyn til fremtidige planer og prosjekter som kan skape ny aktivitet og bidra til vekst, heller ikke ulik grad av konsekvenser av kvotenedgang på kommunenivå. Det er allikevel sannsynlig at de minste av de mest fiskeriavhengige kommunene er mest

sårbare og kan oppleve nedgang i aktivitet og befolkning. De litt større kommunene har et mer diversifisert næringsliv og er i utgangspunktet mer robuste for effektene av kvotenedgang.

6.1.3 Utsiktene

Havforskningsinstituttet har laget en prognose for utviklingen av den nordøst-arktiske torskestammen i årene fremover. Prognosen er at det vil komme en oppgang etter 2028, men at det er vanskelig å si hvor raskt en oppbygging, med tilhørende økning av kvotene vil komme. Bunnivået for denne perioden er ventet å være 2026. Gitt de svake utsiktene til vekst i torskekvotene de nærmeste 3-5 årene vil Nordland med stor sannsynlighet måtte se for seg redusert aktivitet og kanskje nedleggelser i den mest sårbare delen av fiskeindustrien, kanskje særlig i Lofoten. Grunnen til dette er den doble negative effekten av svært lave torskekvoter over flere år på den ene siden, og på den andre siden at torskefiskeriet ser ut til å ha forskjøvet seg nordover de siste årene.

Det er tradisjonelt de minste fiskebåtene som leverer skrei til landindustrien i Lofoten og Vesterålen. Gitt at denne fiskeflåten flytter seg lengre nord etter skreien, vil det ha en negativ innvirkning på råstofftilgangen for landindustrien, ettersom fiskebåtene nok vil følge økonomisk rasjonell adferd og levere til fiskebruk som ligger nærmest mulig fiskefeltet som de drifter på.

Totalt sett vil det naturlig nok gi størst negative følger for de kommunene som har høyest andel av de sysselsatte i den delen av fiskeindustrien som baserer seg på torskeråstoff. Særlig vil det gjelde tørrfisk- og saltfiskprodusenter i regionen.

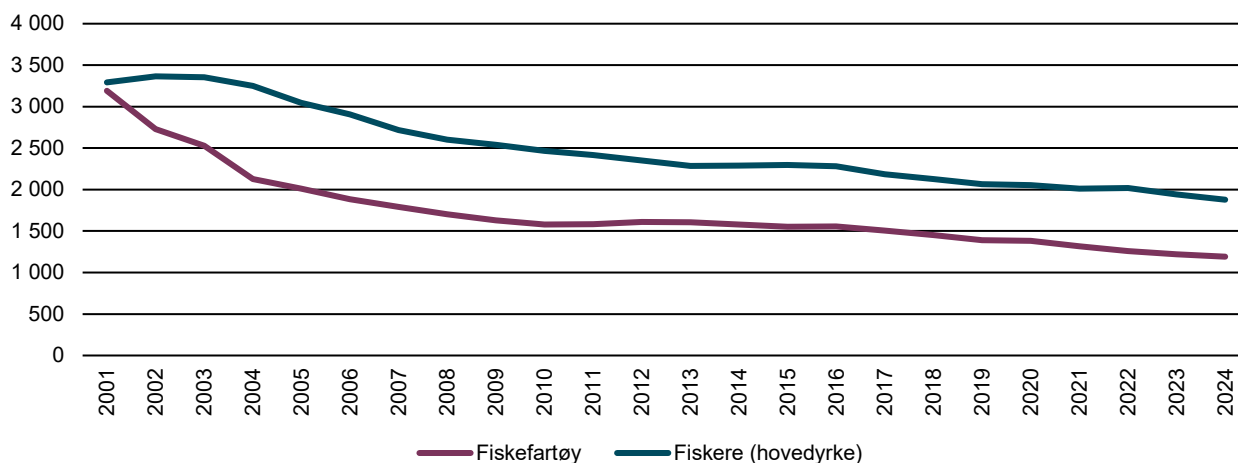
Det kan imidlertid være ulike forutsetninger blant foretakene for videre drift, for eksempel gjennom ulike økonomiske forutsetninger, eierskap eller involvering i annen type virksomhet. Økonomi og ulike strategier kan med andre ord gi ulike utslag for de ulike selskapene i fiskeindustrien, og dermed er det ikke mulig å peke på konkrete bedrifter eller samfunn hvor det vil komme nedleggelser og når det eventuelt vil skje.

6.2 Fakta om Nordland

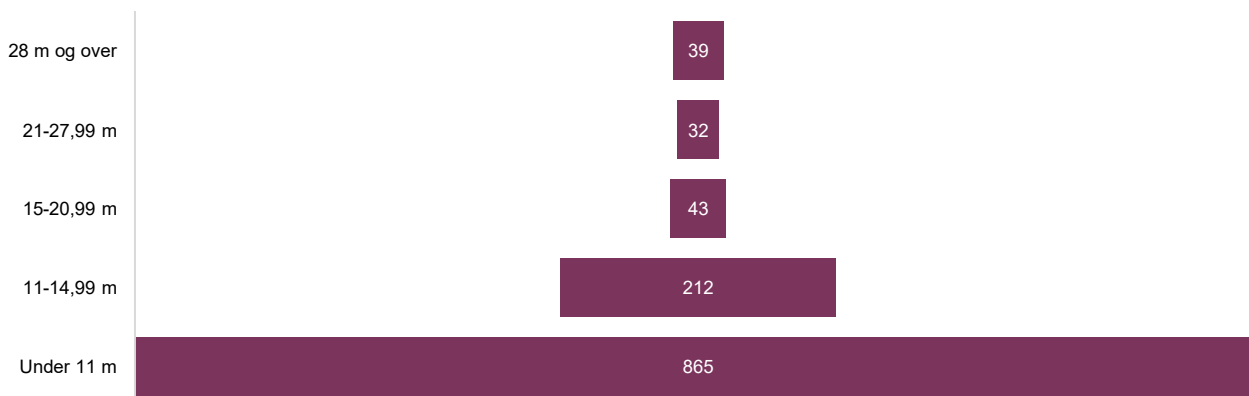
NORDLAND OPPSUMMERT

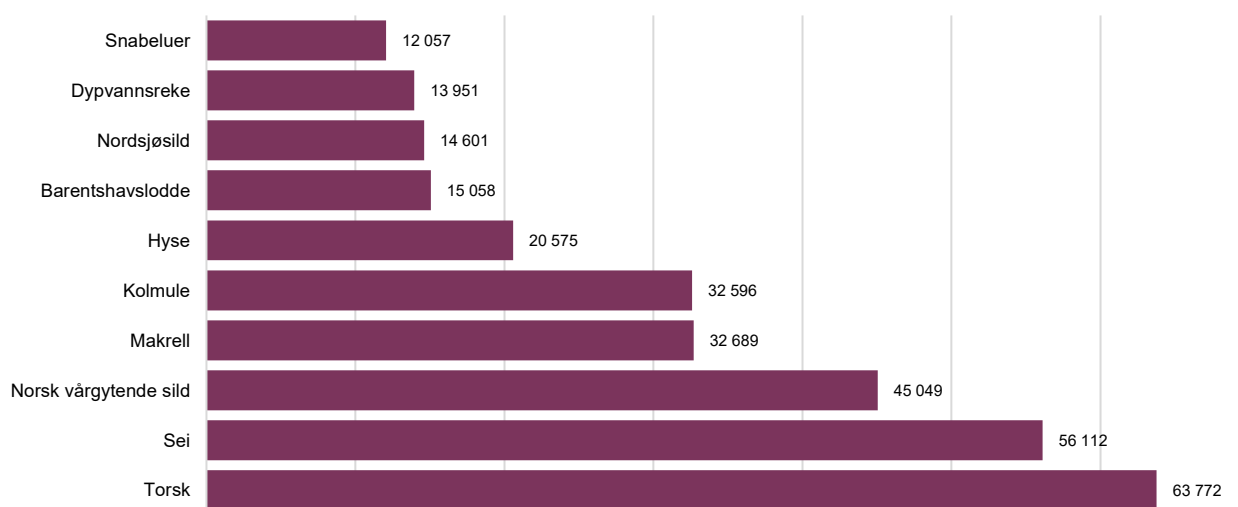
Figur 6-6 Fakta om fiskerinæringen i Nordland. Fangst fra fiskeflåten gjelder landinger i Norge, alle tall for volum er rundvekt.
(Fiskeridirektoratet, Norges Råfisklag, SSB og Proff)

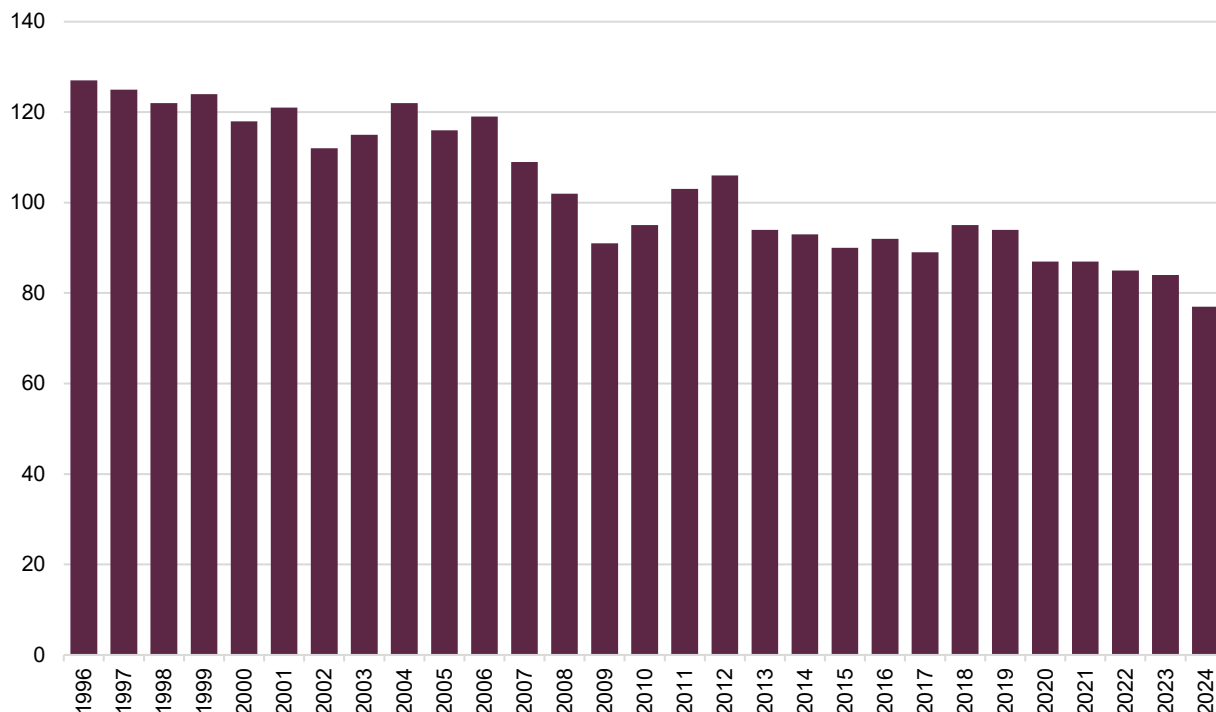
Figur 6-7 Fiskeflåten og fiskere i Nordland (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-8 Antall fiskefartøy i Nordland i 2024, fordelt på lengdegrupper (Fiskeridirektoratet)

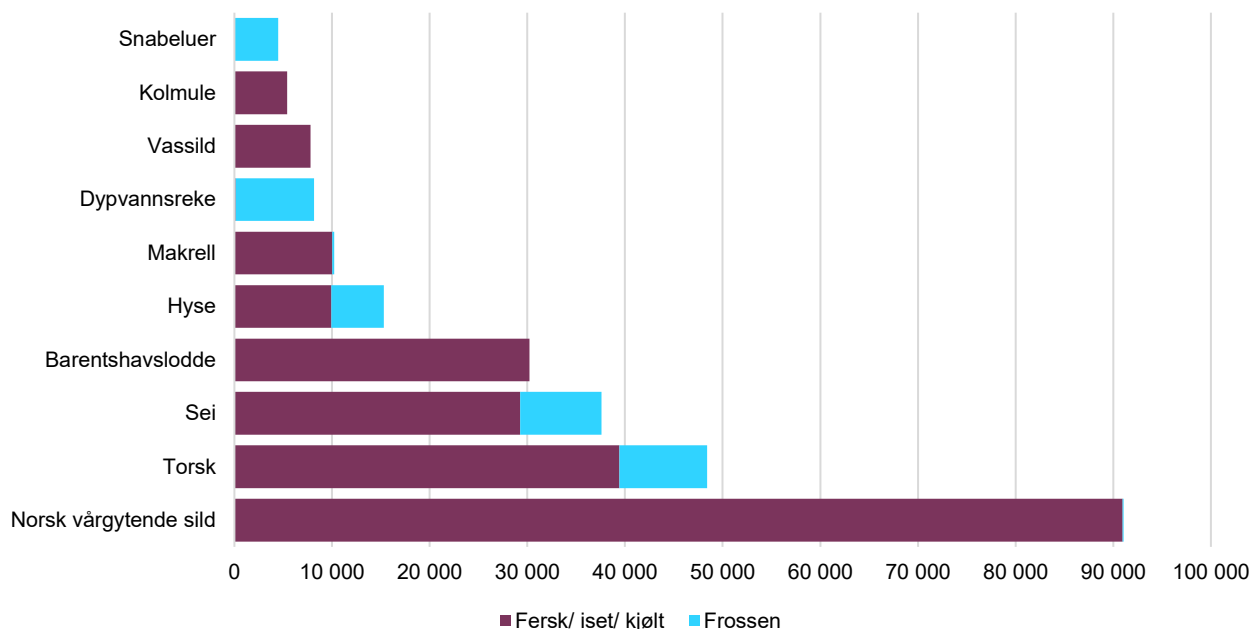

Figur 6-9 Ti største arter fisket av fartøy fra Nordland i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

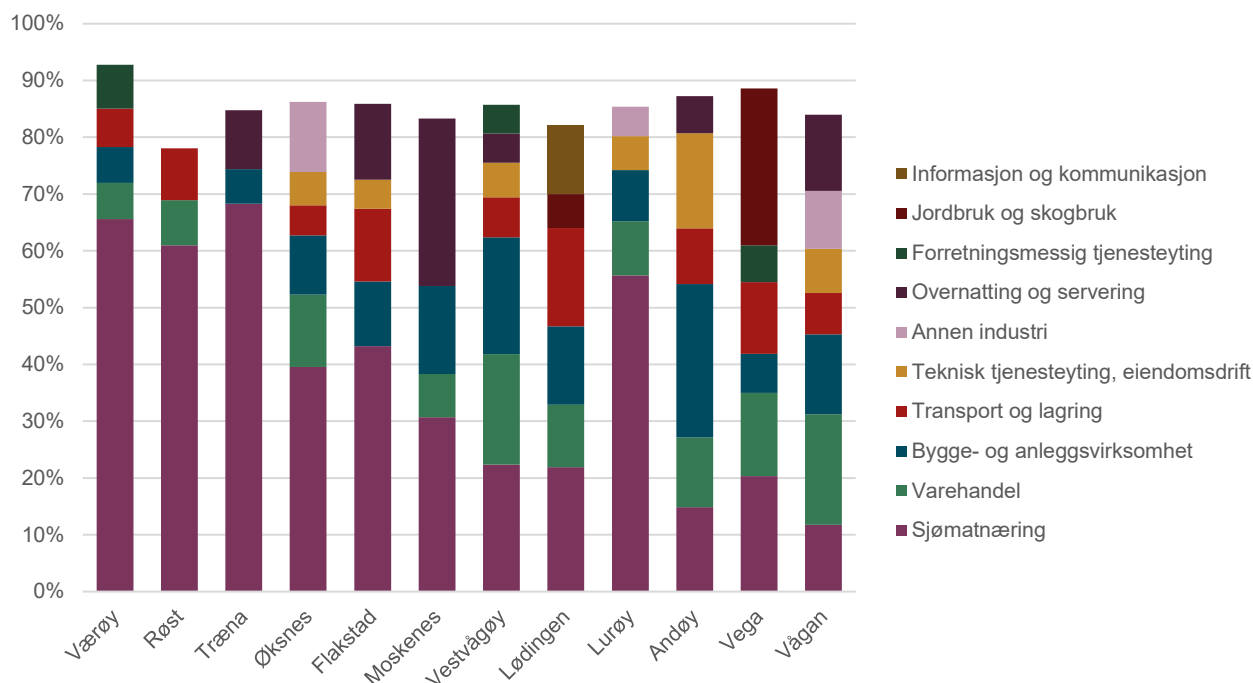
Figur 6-10 Nordland: mottak med landinger på mer enn 50 tonn/år (Norges Råfisklag)

Dataene fra Norges Råfisklag strekker seg tilbake til 1996, og i årene 1997-2008 falt torskekvoten ned mot et nivå tilsvarende 2024. Figur 6-10 viser at det var nedgang i antall mottak i Nordland frem til 2009, hvorpå økningen i de tre påfølgende årene kan ha sammenheng med økningen i torskekvoten. Selv om kvotene økte videre i årene etter var trenden fra 2012 en nedgang i antall mottak. Siden tidlig 2000-tallet har det også blitt færre fiskere og fiskefartøy, og det er rimelig å anta at endringer mottaksstruktur og -kapasitet over tid tilpasses råstoffgrunnlaget og mulighetene for lønnsom drift.

Figur 6-11 Landinger til mottak i Nordland, ti største arter i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

Foreløpige tall viser at landingene i første tertial i 2025 falt med cirka 35 prosent (-56.000 tonn) sammenlignet med 2024. Over halvparten skyldtes at det ikke var adgang til å fiske barentshavslodde i år. Landingene av torsk og sei gikk ned med henholdsvis 33 og 36 prosent (-14.000 og -9.500 tonn), mens det var en økning på nesten 12 prosent for NVG-sild (+3.500 tonn).

Figur 6-12 Fordeling av næringer med mer enn 5 prosent av privat sysselsetting (etter arbeidssted) i de mest fiskeriavhengige kommunene i Nordland (SSB)

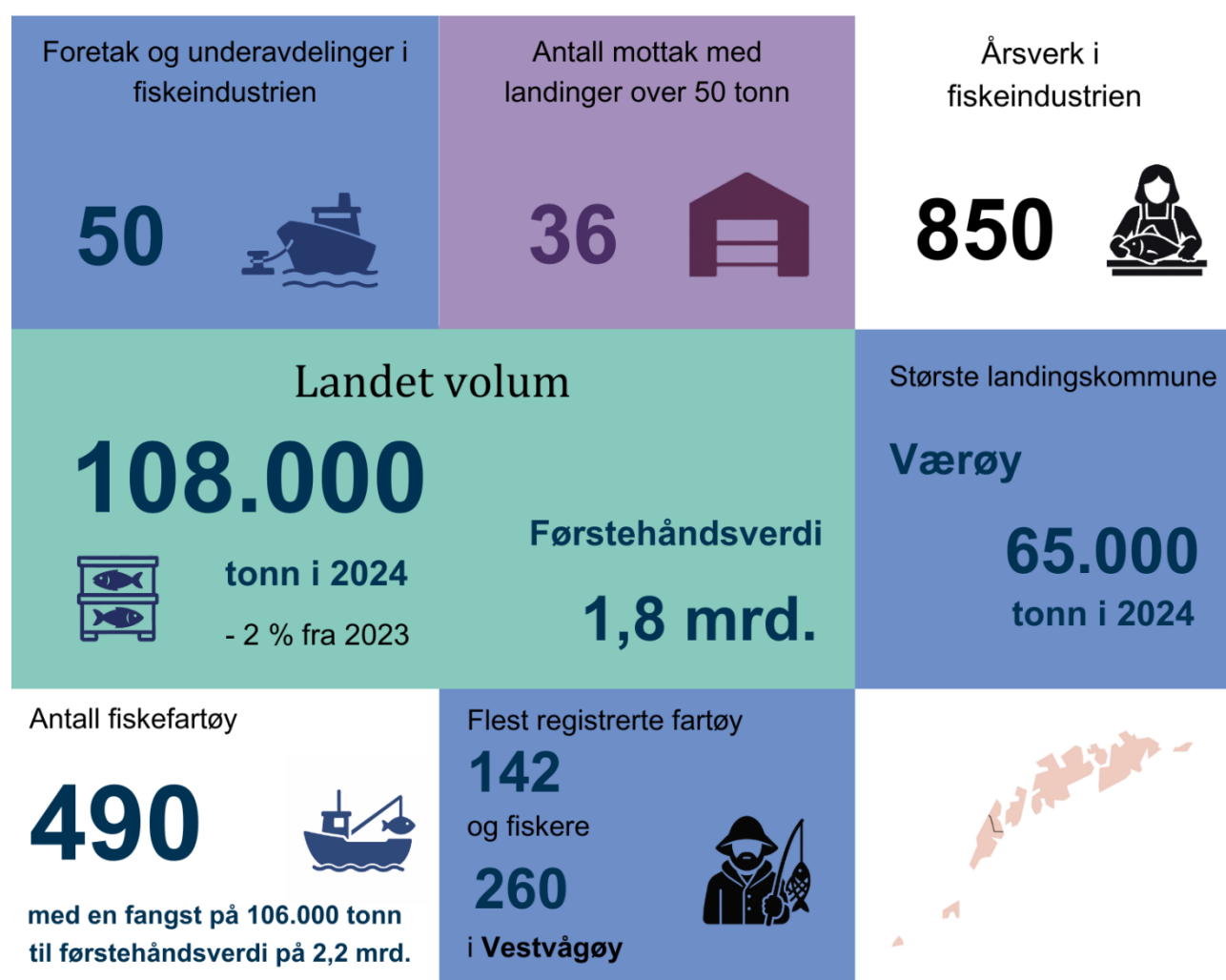
Figur 6-3 viste betydningen av fiskerinæringen etter *bosatte* i de 12 mest fiskeriavhengige kommunene. Figur 6-12 viser sammensetningen av næringer med sysselsatte etter *arbeidssted* i de samme kommunene. Figuren viser kun næringer med mer enn 5 prosent av sysselsettingen, hvor en del særtrekk kommer frem. Varehandel utgjør en betydningsfull andel av sysselsettingen i henholdsvis Øksnes, Vestvågøy og Vågan, som har et noe bredere utvalg av varehandelsbedrifter og større befolkningsgrunnlag enn de øvrige. Vestvågøy og Andøy har en høy andel sysselsatte i bygg- og anleggsvirksomheten, med bedrifter som [Leonhard Nilsen & Sønner](#), [Lofot Entreprenør](#) og [Thore Magnussen og Sønn](#) som de største.

I kategorien annen industri finner man [Biomar](#) i Øksnes, og det er en rekke mekaniske industribedrifter/skipsverft som driver vedlikehold av fartøy i Vågan. Overnatting og servering utgjør en god del av sysselsettingen i Træna, Flakstad, Moskenes og Vågan, der spesielt sistnevnte har mange bedrifter i denne næringen. I Vågan finnes det også flere transportbedrifter som retter seg mot reiselivet. Losformidlingen til [Kystverket](#) er en stor bedrift innen transportnæringen i Lødingen, og i samme kommune har [Zalaris](#) en stor underavdeling som tilbyr HR- og lønns tjenester. Andøy har en forholdsvis høy andel sysselsatte innen teknisk tjenesteyting, hvor [Andøya Space](#) er en betydelig arbeidsplass. Jordbruk er en av de viktigste næringene på Vega.

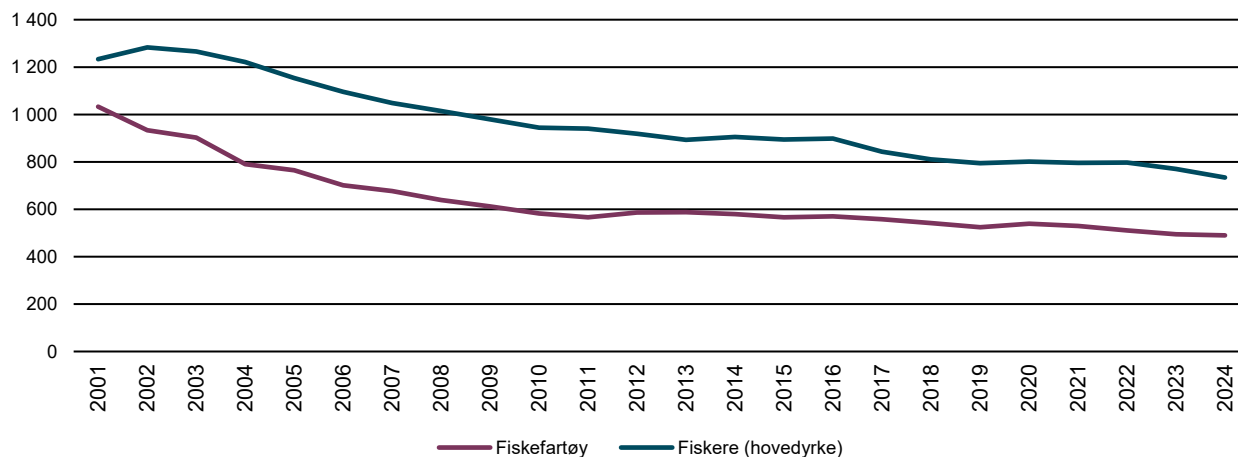
Det er med andre ord variasjoner i næringslivet mellom de 12 mest fiskeriavhengige kommunene, men der fiskeri og fiskeindustrien fortsatt spiller en viktig rolle i mange av dem. Ser man på havbruksnæringens del av sjømatnæringen er den som vist i figur 6-4 størst i Lurøy, hvor [Nova Sea](#) har sin hovedvirksomhet, og Lovundlaks og Kvarøy Fiskeoppdrett er andre store havbruksselskap. Selv om man endrer til arbeidssted er andelen tilknyttet havbruksnæringen godt over 20 prosent i Lurøy. Træna, Øksnes og Lødingen er andre kommuner med høy andel sysselsatte i havbruksnæringen.

6.3 Fakta om Lofoten

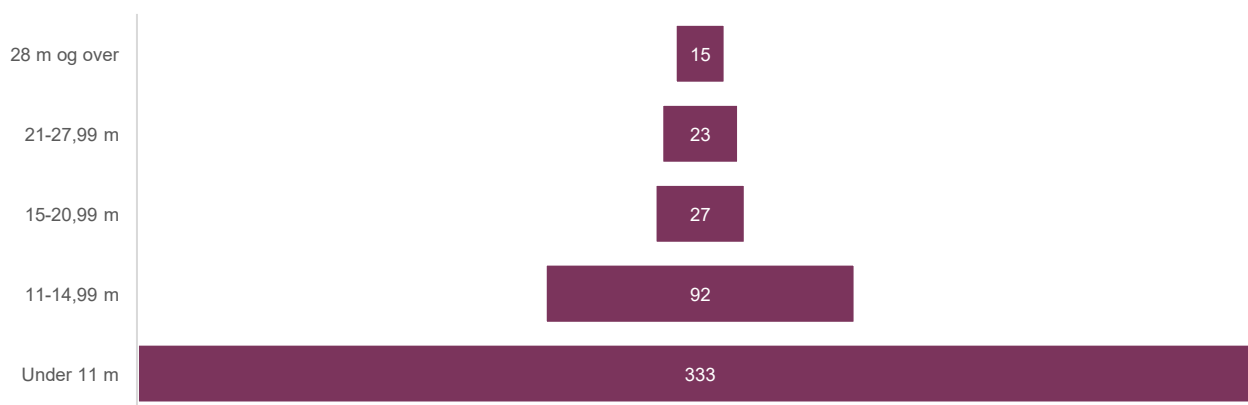
LOFOTEN OPPSUMMERT

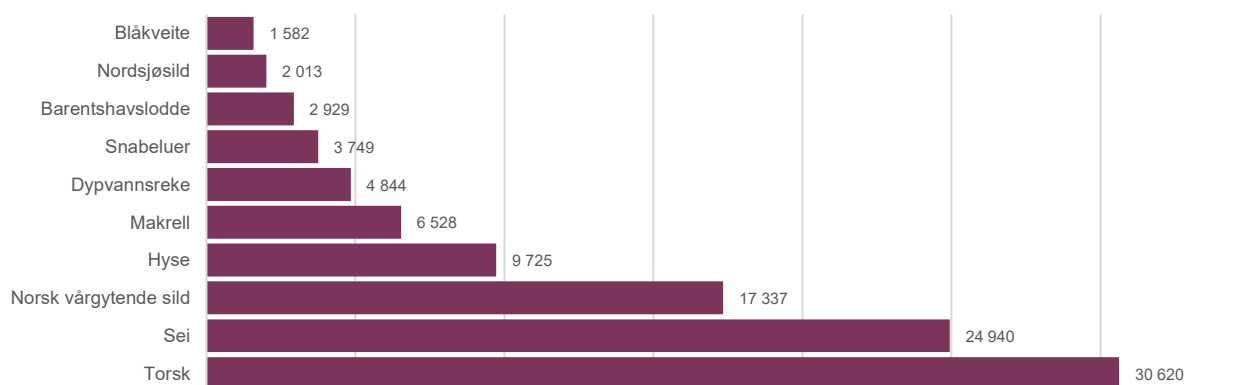
Figur 6-13 Fakta om fiskerinæringen i Lofoten. Fangst fra fiskeflåten gjelder landinger i Norge, alle tall for volum er rundvekt. (Fiskeridirektoratet, Norges Råfisklag, SSB og Proff)

Figur 6-14 Fiskeflåten og fiskere i Lofoten (Fiskeridirektoratet)

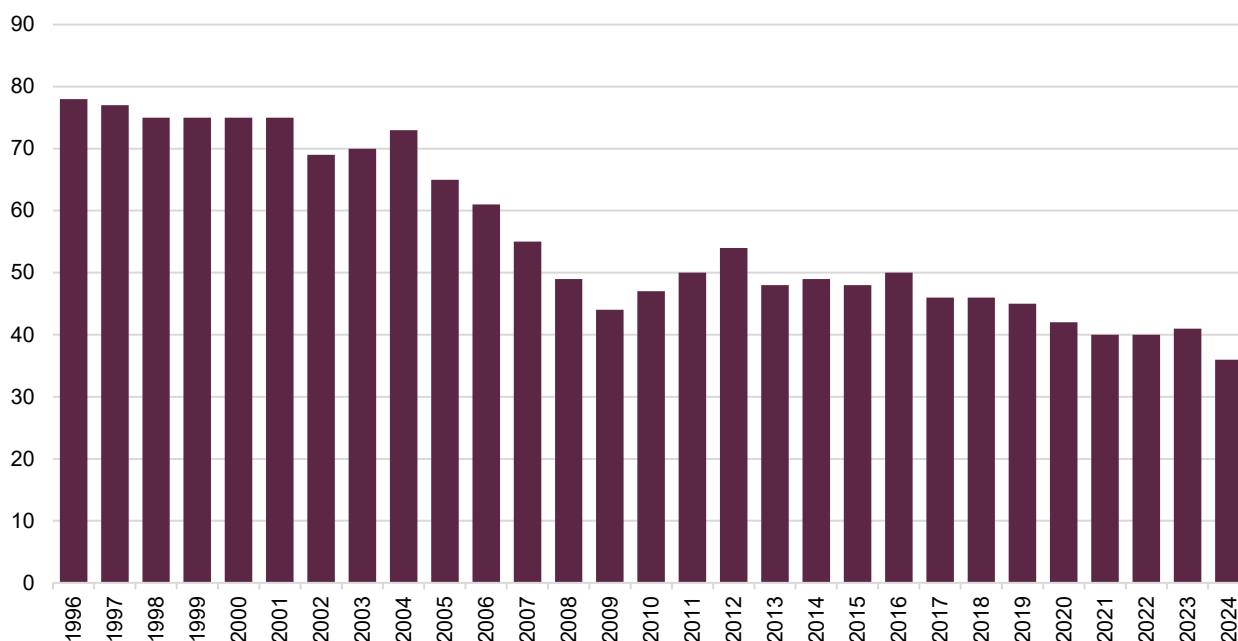

Figur 6-15 Antall fiskefartøy i Lofoten i 2024, fordelt på lengdegrupper (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-16 Ti største arter fisket av fartøy fra Lofoten i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

Fartøyene fra Lofoten landet nesten 30 prosent mindre torsk i 2024 enn året før. Dette skyldes lavere torskekvote generelt, men òg at de største fartøyene fikk større kvotereduksjon enn resten av flåten, samt at gruppen ble redusert med ett fartøy. Kvantumet av sei, NVG-sild og hyse falt også, mens det var en liten økning for makrell.

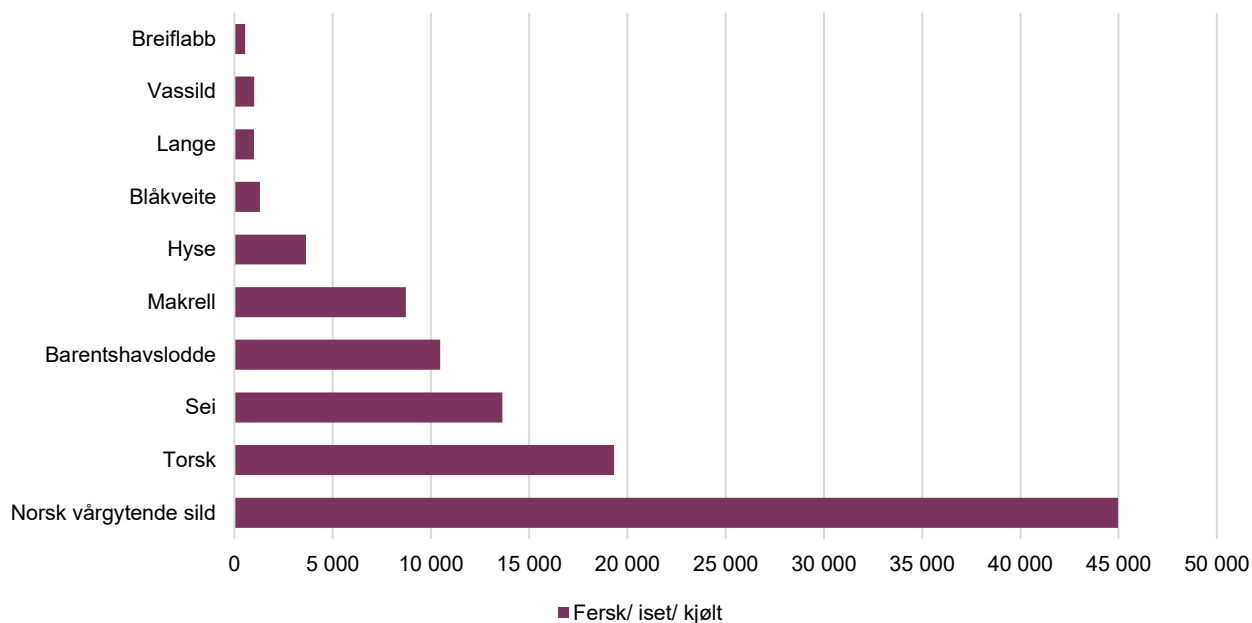

Figur 6-17 Mottak i Lofoten med landinger på mer enn 50 tonn/år (Norges Råfisklag)

Fiskeindustrien omfatter både rene mottak, konvensjonell produksjon og videreforedling, sistnevnte gjennom [Lofotprodukt](#) og [Lerøy Norway Seafoods](#) i Vestvågøy og [King Oscar](#) i Vågan. Målt i omsetning var [Lofoten Viking](#) størst, med mottak og bearbeiding av hvitfisk og pelagisk fisk. Industrien omfatter også produksjon av fiskemel og -olje ved [Lofoten Biomarine](#) i Værøy, og produksjon av tran og ensilasje i Røst, Værøy og Vestvågøy.

I 2024 var det totalt 38 mottak i Lofoten, hvorav 36 tok imot mer enn 50 tonn. Foruten Lofoten Viking ble det landet mest fisk hos Gadus Norway (Henningsvær), Røst Sjømat, Jangaard Export (Stamsund) og Sufi (Sund).

I 2024 var de totale landingene i Lofoten 108.000 tonn, hvorav 84 prosent var fersk, iset og kjølt. Landet volum var størst i Værøy kommune, med store volum av NVG-sild, lodde og makrell. Det ble landet mest torsk og sei på Røst, og mest hyse i Vågan. Produksjonen i Lofoten omfatter tørrfisk, saltfisk, ferskpakking og filetering og frysing. Landingene av lange, brosme, breiflabb, kveite og vanlig uer har økt siden kvotene på torsk ble redusert fra 2021. Det har dels bidratt til å holde aktiviteten i gang for en del av fiskeindustrien.

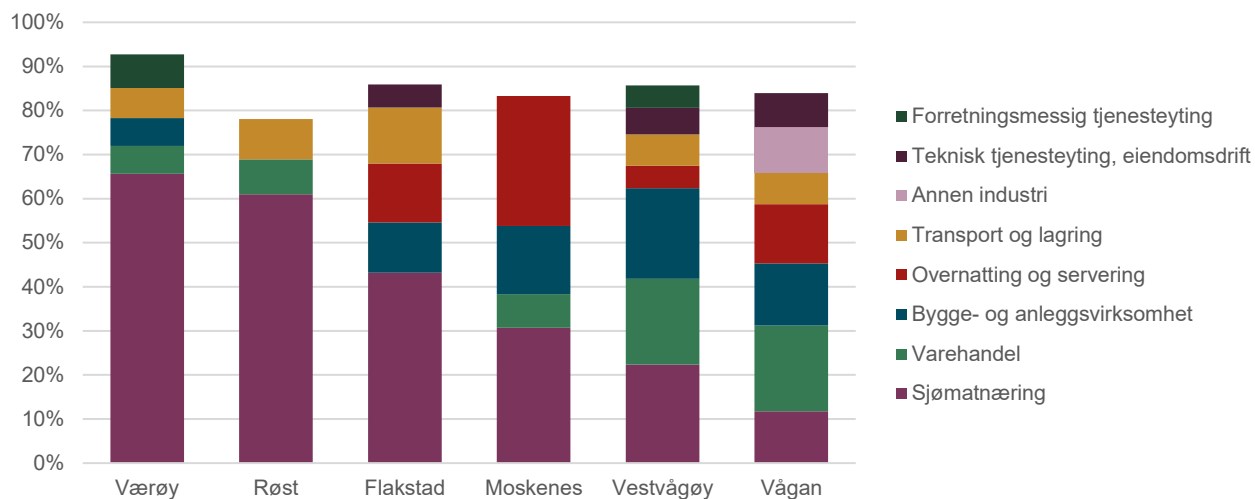

Figur 6-18 Landinger til mottak i Lofoten, ti største arter i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

Foreløpige tall for første tertial 2025 viser at landet volum gikk ned med nesten 30 prosent sammenlignet med samme periode i 2024, noe som tilsvarte i underkant av 19.000 tonn. Over 50 prosent av nedgangen skyldtes stans i fisket etter barentshavslodde. Landingene av torsk og sei gikk ned med henholdsvis 33 og 41 prosent, mens det var en økning på nærmere 28 prosent for NVG-sild.

Årets skreifiske utenfor Lofoten ble gjennomført på kort tid, og mange fiskebåter hadde fisket opp kvotene før innsiget. En del bedrifter kjøpte fisk fra egne anlegg i Finnmark som ble produsert i Lofoten (en utvikling som er forsterket over flere år), eller kjøpte fisk fra Vesterålen. Det var et mer intensivt fiske etter NVG-sild i januar enn tidligere år, og med kvotereduksjonen kan det føre til lavere volum på senhøsten. Det samlede, leverte volumet av pelagiske arter i 2025 blir dermed redusert sammenlignet med fjoråret.

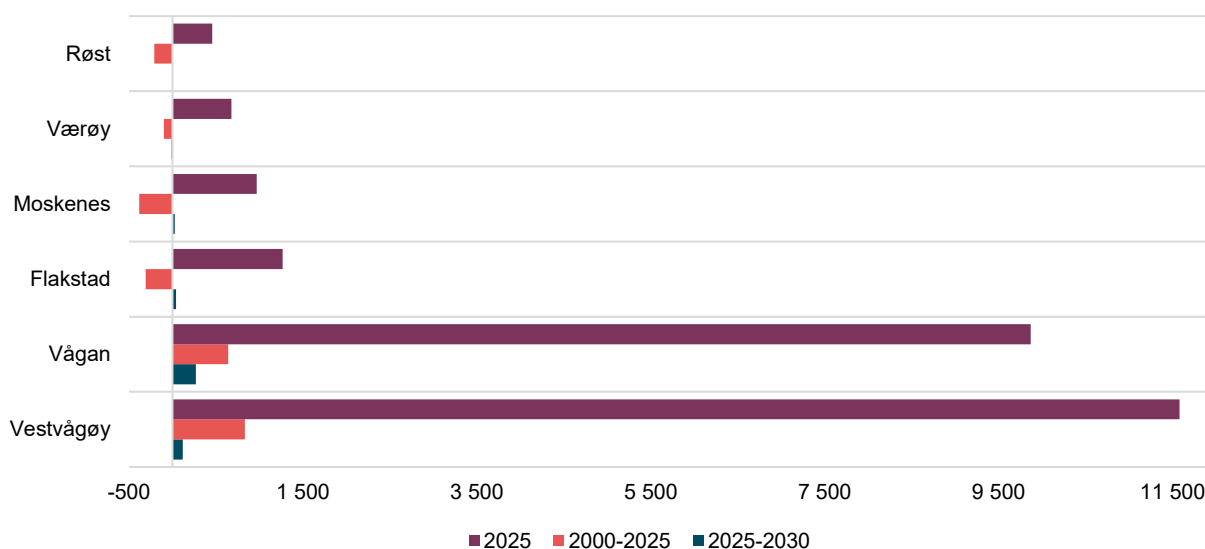
Flere bedrifter meldte tidlig i 2025 om [permitteringer](#) og [stans i kjøp](#) eller produksjon som følge av lavere kvoter og høye råstoffpriser. Det ligger an til lavere [tørrfiskproduksjon](#) i Lofoten i 2025, drevet av [høye råstoffpriser](#) og et [mer usikkert marked](#). En konsekvens er økt produksjon av saltfisk. [Førstehåndsprisen](#) til fisker har vært gjennomgående høye gjennom sesongen.

Figur 6-19 Fordeling av næringer med mer enn 5 prosent av privat sysselsetting (etter arbeidssted) i kommunene i Lofoten (SSB)

Fordelingen av sysselsatte etter arbeidssted på hovednæring i Lofoten viser den varierende avhengigheten de ulike kommunene har i forhold til sjømatnæringen, men hvor fiskerinæringen utgjør en betydelig andel av sjømatnæringen i alle kommunene. Havbruk utgjør en andel av sjømatnæringen i Røst, Vestvågøy og Vågan, og havbruksaktivitet finnes i alle kommunene utenom Moskenes. Værøy og Røst er de med minst variert næringsliv, og er dermed mest sårbare for reduksjoner i fiskekvotene. Verkstedindustrien i Vågan er viktig for fiskeflåten, og reiseliv og bygg og anlegg er viktig i flere av kommunene. Andelen sysselsatte i varehandelen er størst i de to store kommunene.

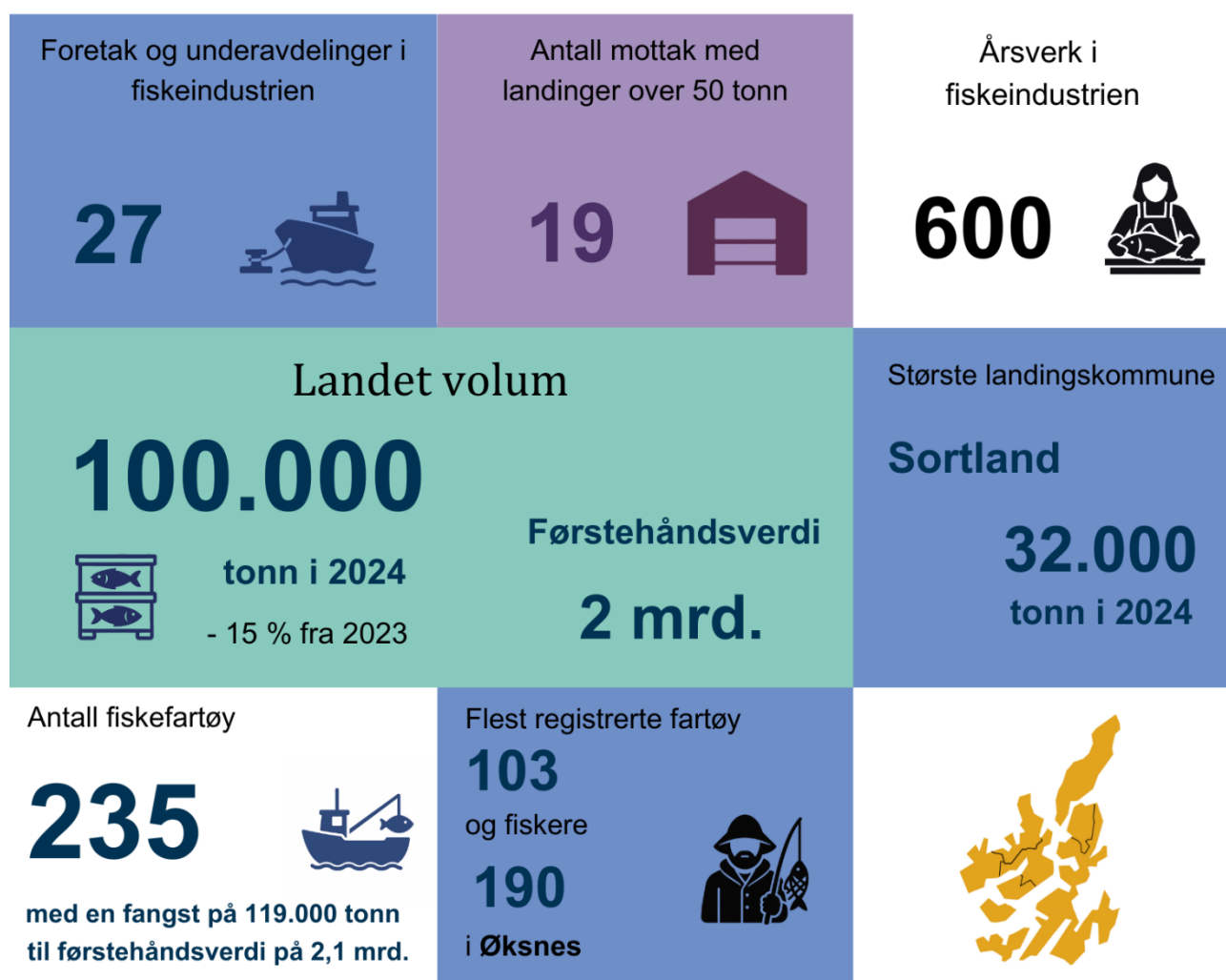
I sum har befolkningsveksten vært 2 prosent i Lofoten siden 2000, og veksten var utelukkende i Vestvågøy og Vågan. Prognosene tilsier litt vekst (1,8 prosent) frem til 2030, med størst prosentvis vekst i Vågan.

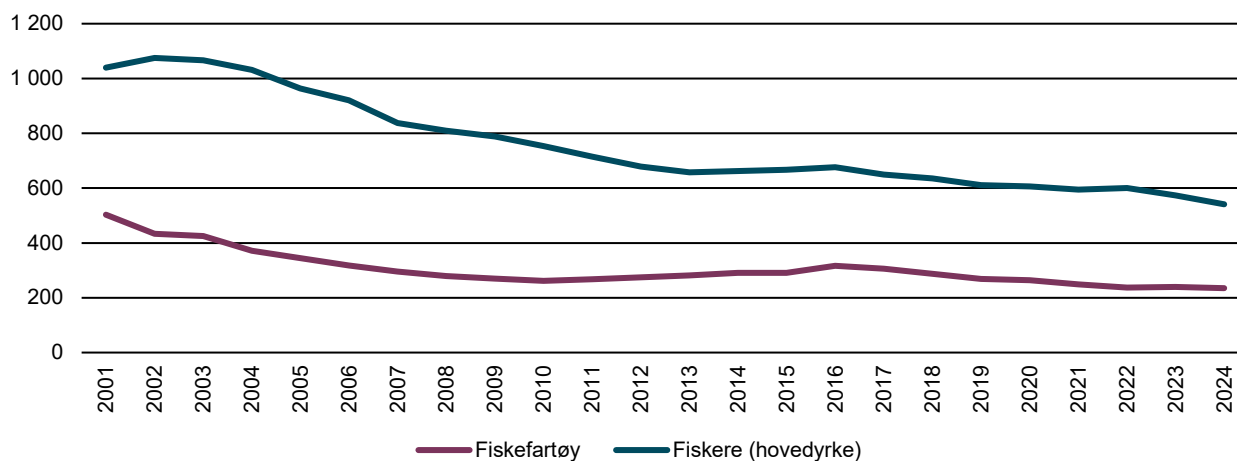
Figur 6-20 Befolkningsmengde 2025, utvikling 2000-2025 og prognoser 2025-2030 (SSB)

6.4 Fakta om Vesterålen

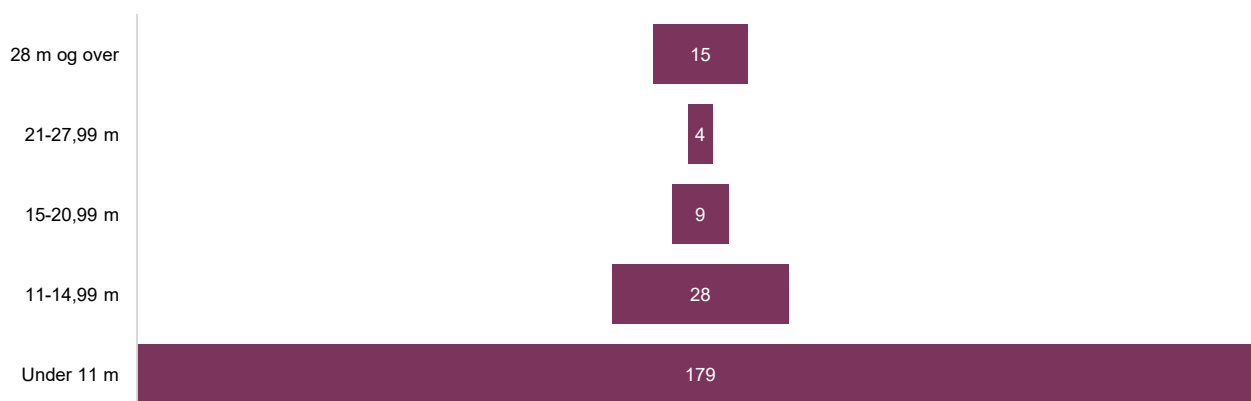
VESTERÅLEN OPPSUMMERT

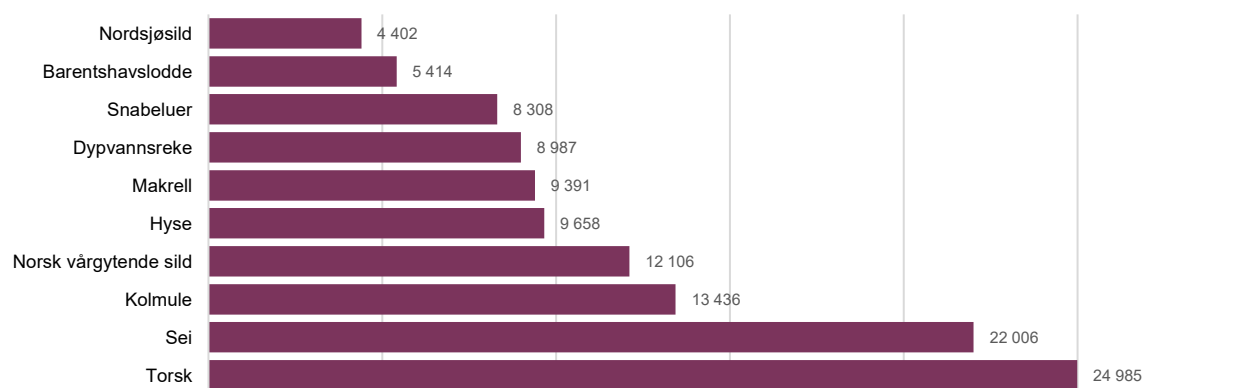
Figur 6-21 Fakta om fiskerinæringen i Vesterålen. Fangst fra fiskeflåten gjelder landinger i Norge, alle tall for volum er rundvekt. (Fiskeridirektoratet, Norges Råfisklag, SSB og Proff)

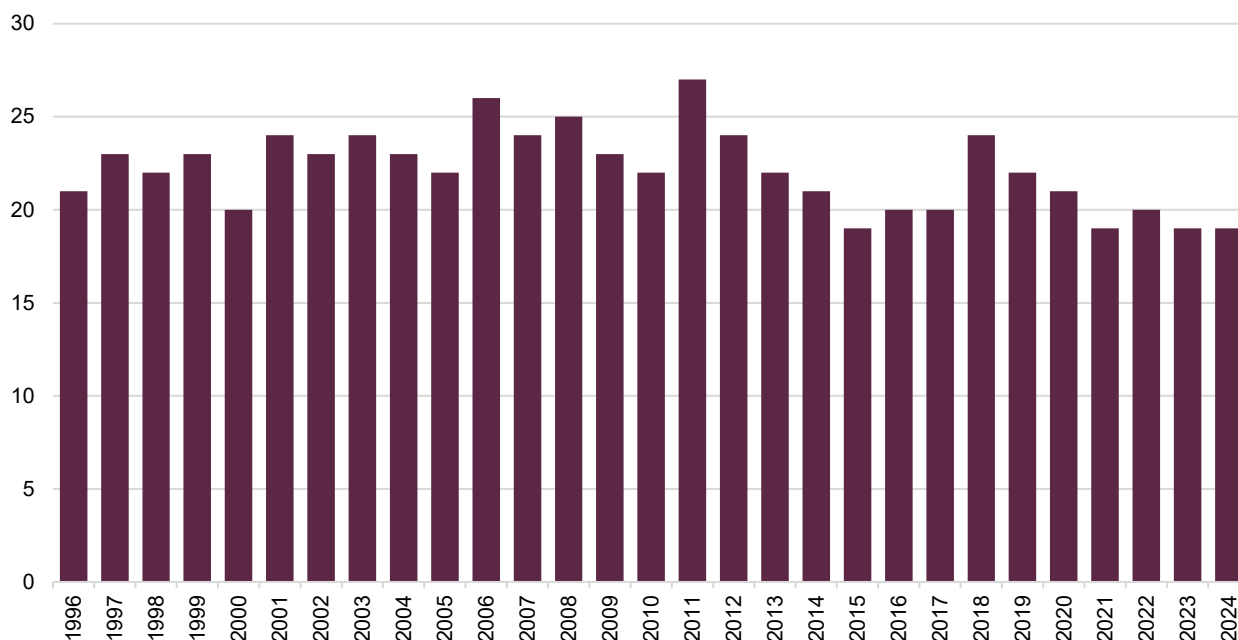
Figur 6-22 Fiskeflåten og fiskere i Vesterålen (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-23 Antall fiskefartøy i Vesterålen i 2024, fordelt på lengdegrupper (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-24 Ti største arter fisket av fartøy fra Vesterålen i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

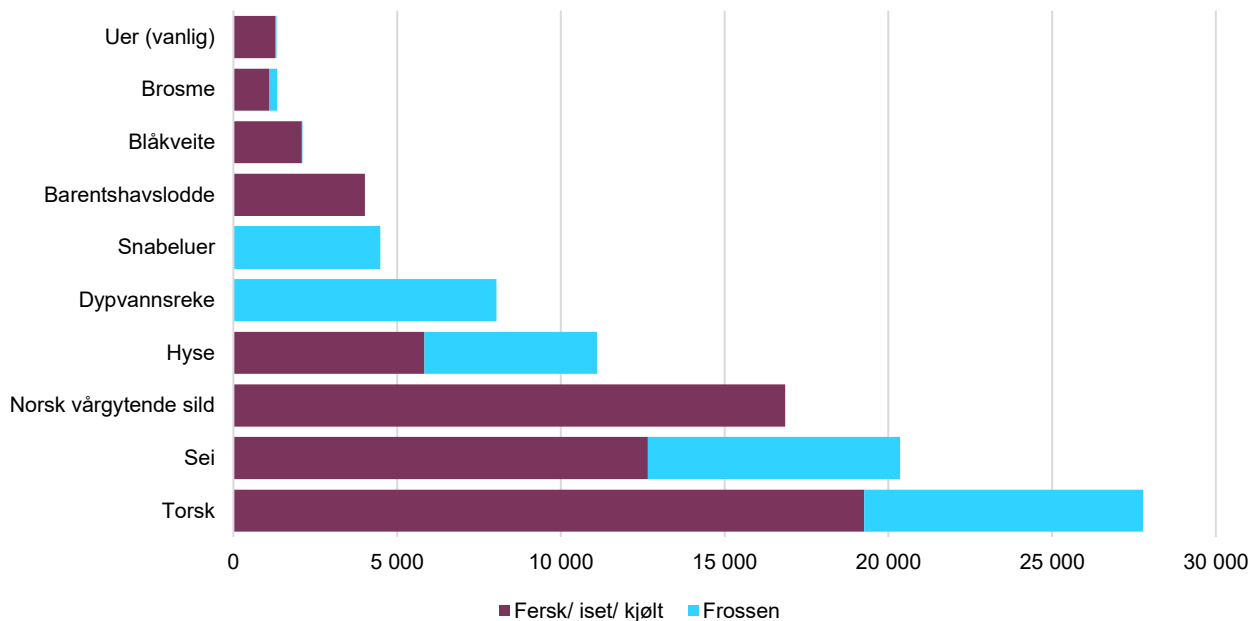

Figur 6-25 Mottak i Vesterålen med landinger på mer enn 50 tonn/år (Norges Råfisklag)

Fiskeindustrien omfatter både rene mottak, konvensjonell produksjon og videreforedling, sistnevnte gjennom Lerøy Norway Seafoods i Hadsel, [Primex Norway](#) og [Gunnar Klo](#) i Øksnes, og [Vesteraalens](#) på Sortland. Målt i omsetning var Lerøy Norway Seafoods på Melbu størst, med bearbeiding av hvitfisk. Industrien omfatter også produksjon og videreforedling av marine oljer, med selskaper som Vitux (Andenes), Orkla Health Ocean (Øksnes) og Vesteraalens.

I 2024 var det totalt 20 mottak i Vesterålen, hvor 19 tok imot mer enn 50 tonn. Det ble landet mest fisk hos Holmøy Fryseterminal (Sortland), Pelagia Lødingen, Myre Fiskemottak, Gunnar Klo avd. Stø og Jangaard Export avd. Sjøanlegget (Andenes).

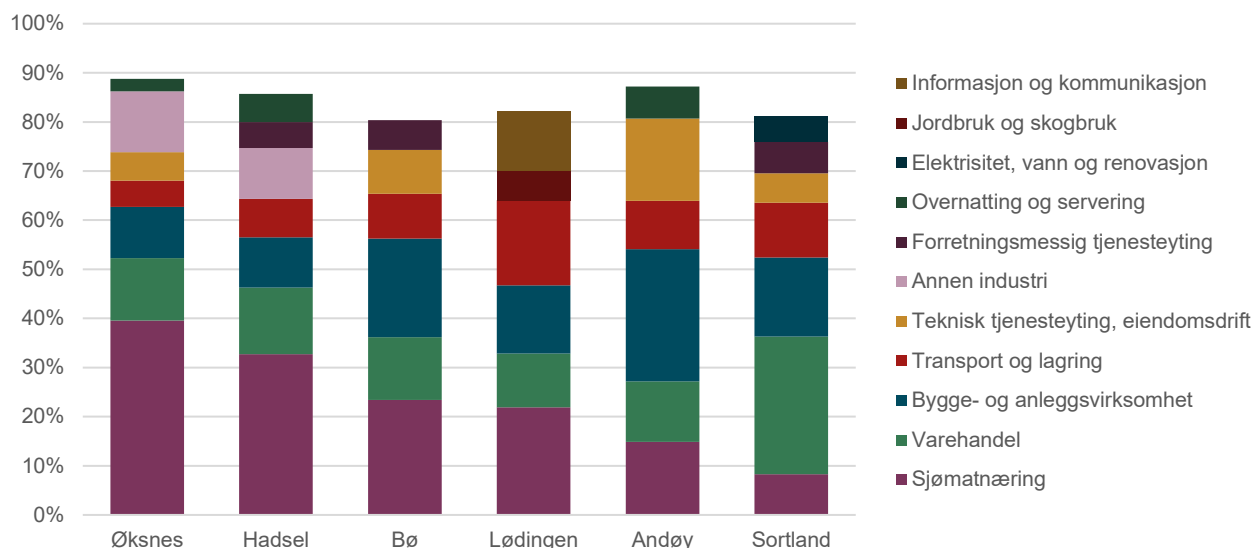
I 2024 ble det landet om lag 100.000 tonn, hvor 70 prosent var fersk, iset og kjølt. Det ble landet mest fisk i Sortland kommune, hvor torsk, sei, hyse, reke og snabeluer var artene det ble landet mest av. Alt var frossent råstoff fra større fartøy levert til to fryseterminaler. Det ble landet mest torsk, sei og hyse i Øksnes, og pelagisk fisk ble levert i Lødingen. Produksjon i Vesterålen omfatter saltfisk, tørrfisk, ferskpakking, filetering og konsumprodukter. I tillegg produseres og videreforedles marine oljer. Landingene av lange, brosme, breiflabb og kveite har økt siden kvotene på torsk ble redusert fra 2021.

Figur 6-26 Landinger til mottak i Vesterålen, ti største arter i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

Foreløpige tall for første tertial 2025 viser at landet volum gikk ned med om lag 26 prosent sammenlignet med samme periode i 2024. Det tilsvarer nesten 15.000 tonn, hvorav reduserte torskelandinger stod for halvparten. Landingene gikk også ned for sei og hyse. Landingene av fersk torsk, sei og hyse gikk ned med henholdsvis 25, 31 og 32 prosent, mens det var en økning på 13 prosent for NVG-sild og bortfall av barentshavslodde.

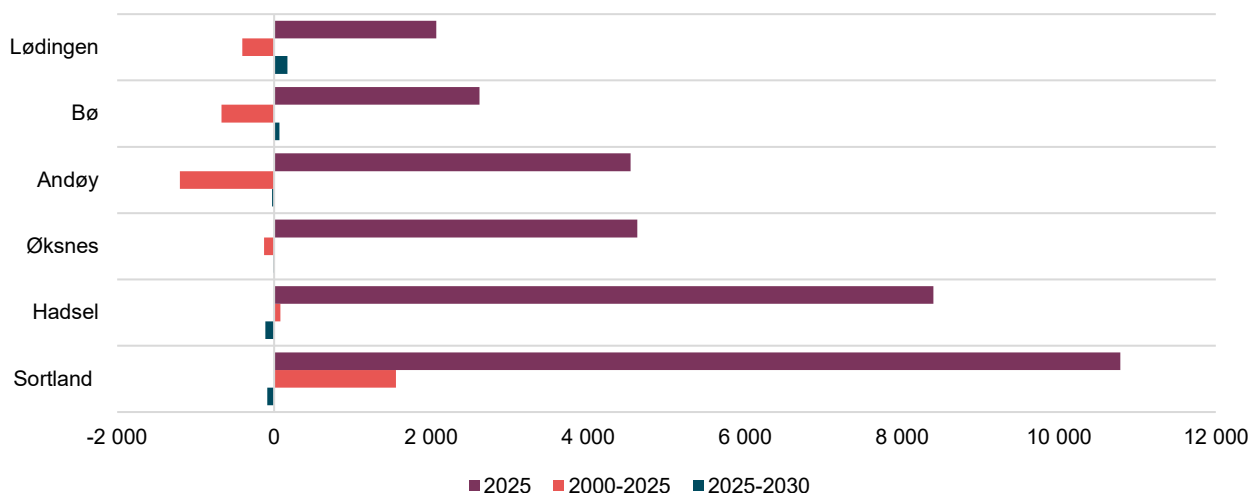
Årets skreifiske ble gjennomført på forholdsvis kort tid som følge av lavere kvoter. En del bedrifter kjøpte fisk fra egne anlegg i Finnmark som ble produsert i Vesterålen. Lavere kvoter og høye råstoffpriser gjorde at enkelte bedrifter valgte å [redusere arbeidsstokken](#) sammenlignet med tidligere år.

Figur 6-27 Fordeling av næringer med mer enn 5 prosent av privat sysselsetting (etter arbeidssted) i kommunene i Vesterålen (SSB)

Fordelingen av sysselsatte etter hovednæring og arbeidssted i Vesterålen viser varierende grad av avhengighet i forhold til sjømatnæringen. Øksnes er den kommunen som har klart størst andel av de sysselsatte i fiskerinæringen, fulgt av Andøy. I Hadsel, Øksnes og Lødingen utgjør sysselsettingen mer enn 10 prosent av alle private sysselsatte. Havbruksnæringen er til stede i alle kommunene, med størst andel av de sysselsatte i Hadsel, Øksnes og Sortland. I Lødingen er også mer enn 10 prosent sysselsatt innen IKT. Sortland er et handelssentrum og har i tillegg sysselsatte i bygg og anlegg samt tjenesteytende sektor, mens Andøy har høy andel i bygg og anlegg og tjenesteyting.

I sum har det vært en befolkningsnedgang på 2,3 prosent i Vesterålen siden 2000. Sortland hadde sterk vekst i perioden, mens Andøy hadde sterk nedgang. Prognosene tilsier uendret befolkningsendring i regionen frem til 2030.

Figur 6-28 Befolkningsmengde 2025, utvikling 2000-2025 og prognoser 2025-2030 (SSB)

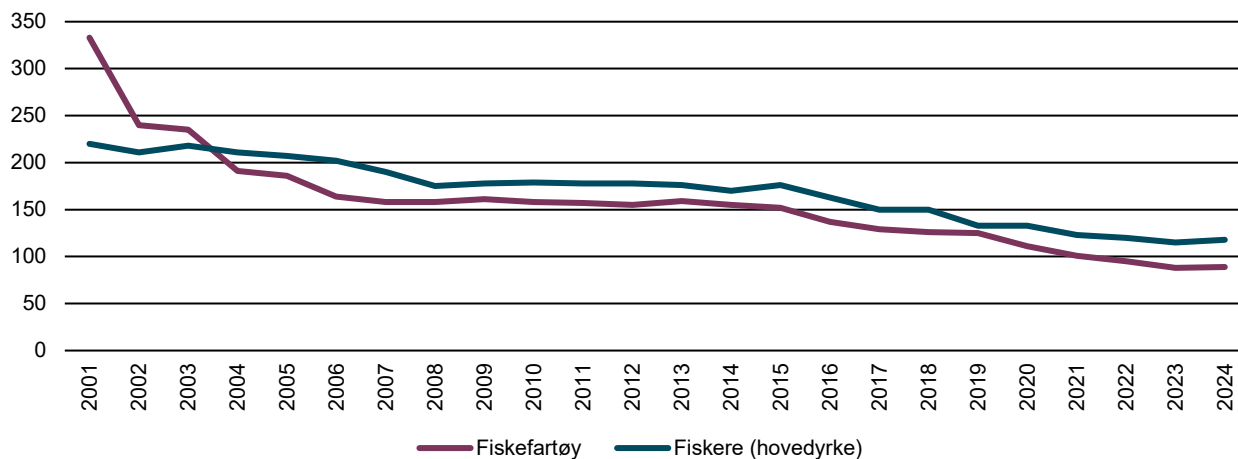
6.5 Fakta om Helgeland nord

HELGELAND NORD

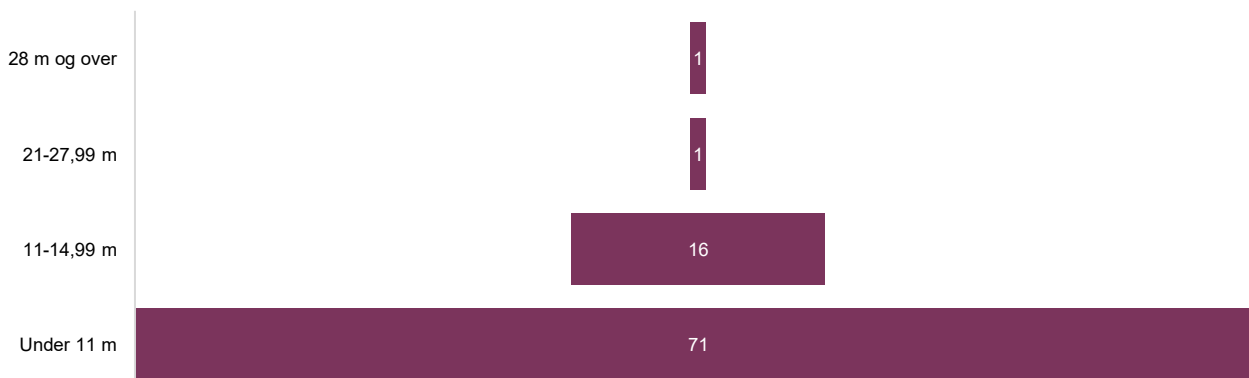
OPPSUMMERT

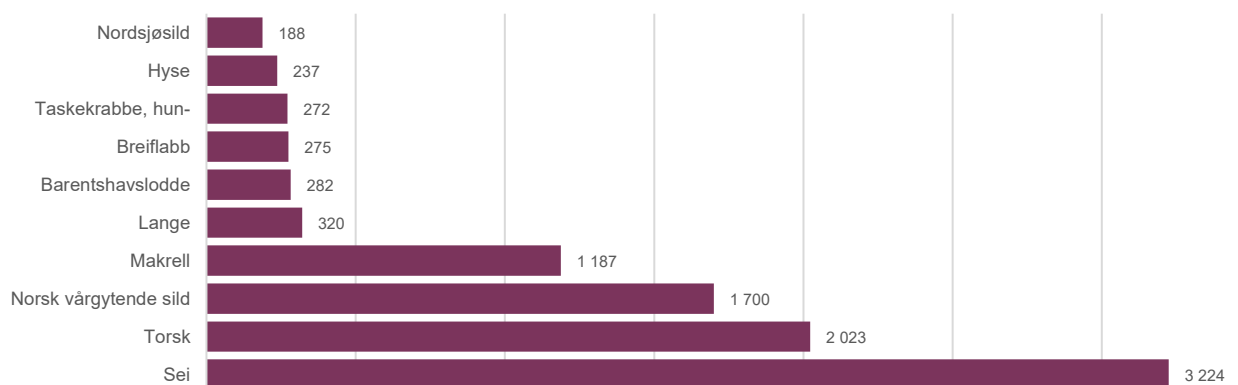
Figur 6-29 Fakta om fiskerinæringen i Helgeland nord. Fangst fra fiskeflåten gjelder landinger i Norge, alle tall for volum er rundvekt. (Fiskeridirektoratet, Norges Råfisklag, SSB og Proff)

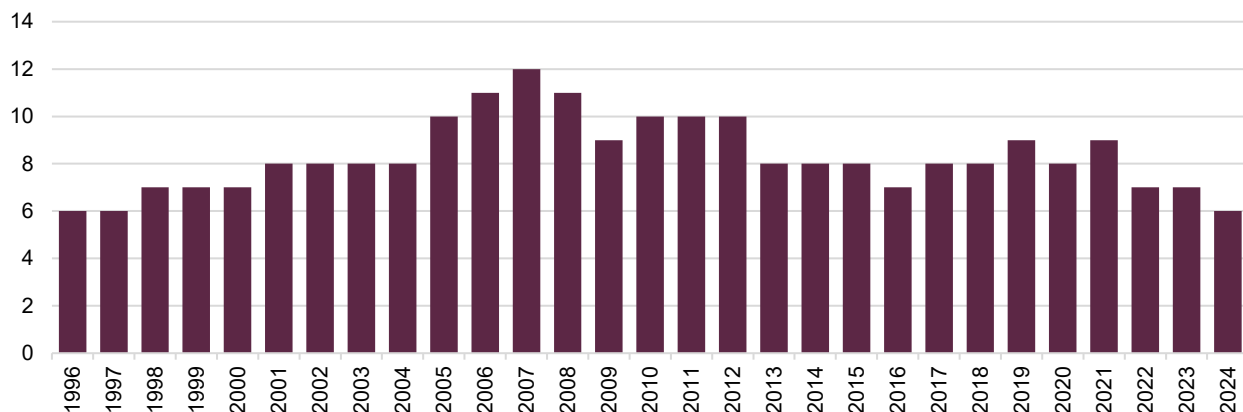
Figur 6-30 Fiskeflåten og fiskere i Helgeland nord (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-31 Antall fiskefartøy i Helgeland nord i 2024, fordelt på lengdegrupper (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-32 Ti største arter fisket av fartøy fra Helgeland nord i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

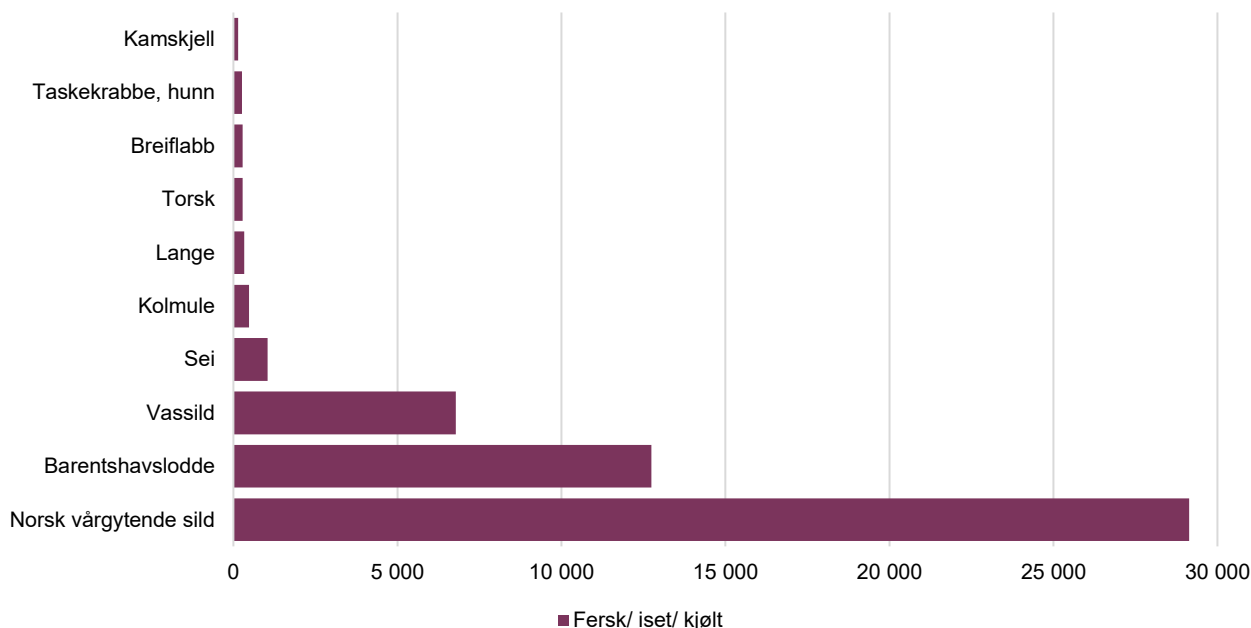

Figur 6-33 Mottak i Helgeland nord med landinger på mer enn 50 tonn/år (Norges Råfisklag)

Fiskeindustrien omfatter både rene mottak, konvensjonell produksjon og videreforedling, sistnevnte gjennom [Pelagia Træna](#). Målt i omsetning var Pelagia Træna størst, med bearbeiding av både pelagisk fisk og hvitfisk.

I 2024 var det totalt 12 mottak i Helgeland nord, hvor 6 tok imot mer enn 50 tonn. Det ble landet mest fisk hos Pelagia Træna, Træna Sjømats avdelinger på Træna, i Rødøy og Lurøy, samt Jim Lorentzen i Rødøy.

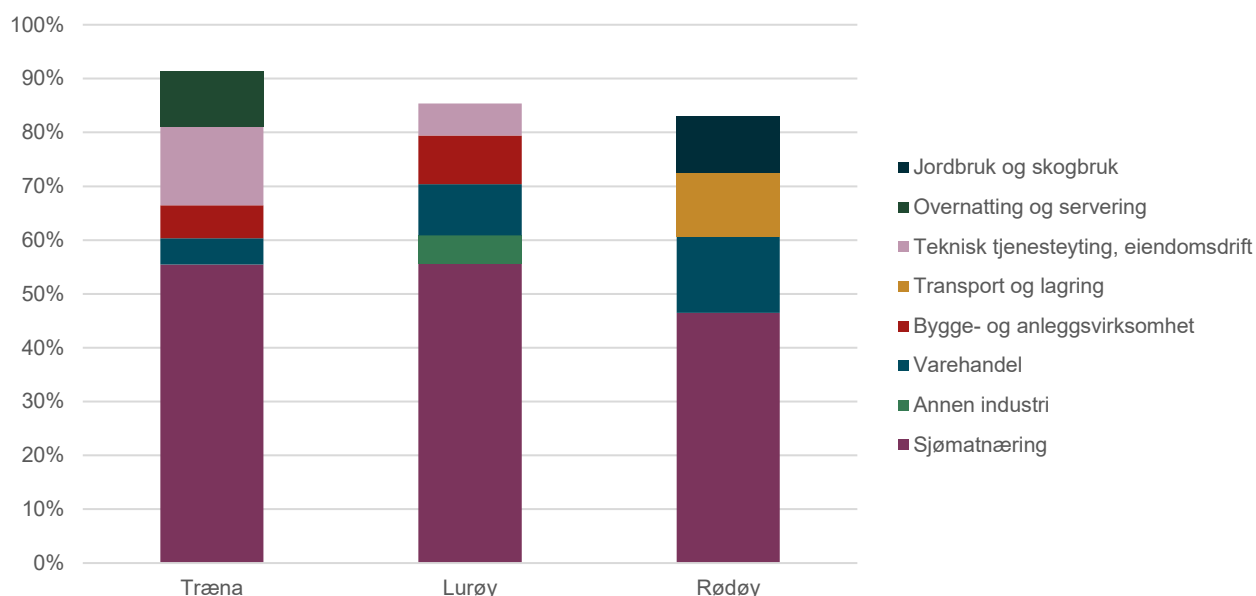
I 2024 ble det landet om lag 52.000 tonn, hvor alt var fersk, iset og kjølt. Det ble landet mest fisk i Træna kommune, hvor NVG-sild, barentshavslodde, vassild, sei og kolmule var de fem artene det ble landet mest av. Produksjon i Helgeland nord omfatter saltfisk, ferskpakking, filetering/ frysing og produksjon av ensilasje. Landingene av breiflabb og kveite har økt siden kvotene på torsk ble redusert fra 2021, mens det var nedgang for arter som lange og brosme.

Figur 6-34 Landinger til mottak i Helgeland nord, ti største arter i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

Foreløpige tall for første tertial 2025 viser at landet volum gikk ned med om lag 46 prosent sammenlignet med samme periode i 2024. Det tilsvarer over 14.000 tonn, hvorav manglende leveranser av barentshavslodde stod for 90 prosent av volumbortfallet. Det ble også levert mindre NVG-sild og kolmule sammenlignet med i fjor. Landingene gikk ned for torsk (-36 prosent), men økte for sei (11 prosent) og hyse (43 prosent), men for alle disse artene er det snakk om små volumer.

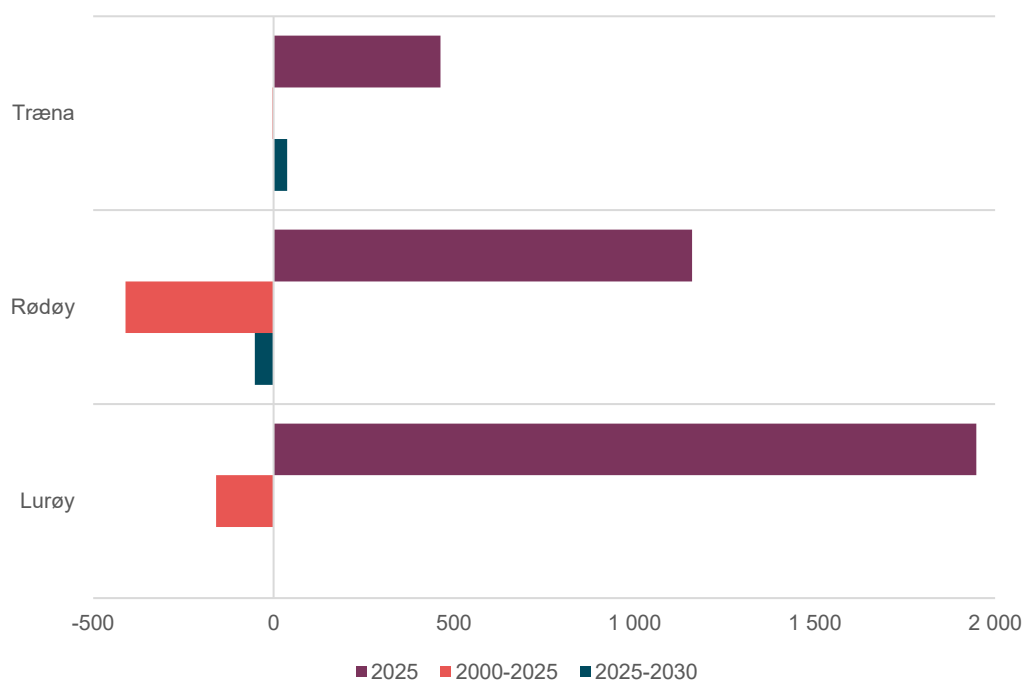
Landingene av NVG-sild økte i januar sammenlignet med året før, men fisket ble avsluttet tidligere enn i 2024. Selv om landet torskekvantum ble lavere, var landingene høyere i årets to første måneder sammenlignet med i fjor. Et godt fiske etter [sei](#) og hyse har sammen med økte landinger av brosme bidratt til å opprettholde volumet av torskefisk. Økte landinger av vanlig uer har særlig bidratt til noe høyere landingsvolum av bunnfisk.

Figur 6-35 Fordeling av næringer med mer enn 5 prosent av privat sysselsetting (etter arbeidssted) i kommunene i Helgeland nord med fiskerinæring (SSB)

Fordelingen av sysselsatte etter hovednæring og arbeidssted i Helgeland nord viser varierende grad av avhengighet i forhold til sjømatnæringen. Træna kommune er den som har klart størst andel av de sysselsatte i fiskerinæringen, knyttet til to bedrifter. Lurøy og Rødøy har høy sysselsetting knyttet til havbruk.

I sum har det vært en befolkningsnedgang på 13,8 prosent i de tre utvalgte kommunene i Helgeland nord siden 2000, hvor Rødøy hadde størst nedgang i antall. Prognosene tilsier om lag uendret befolkning frem til 2030.

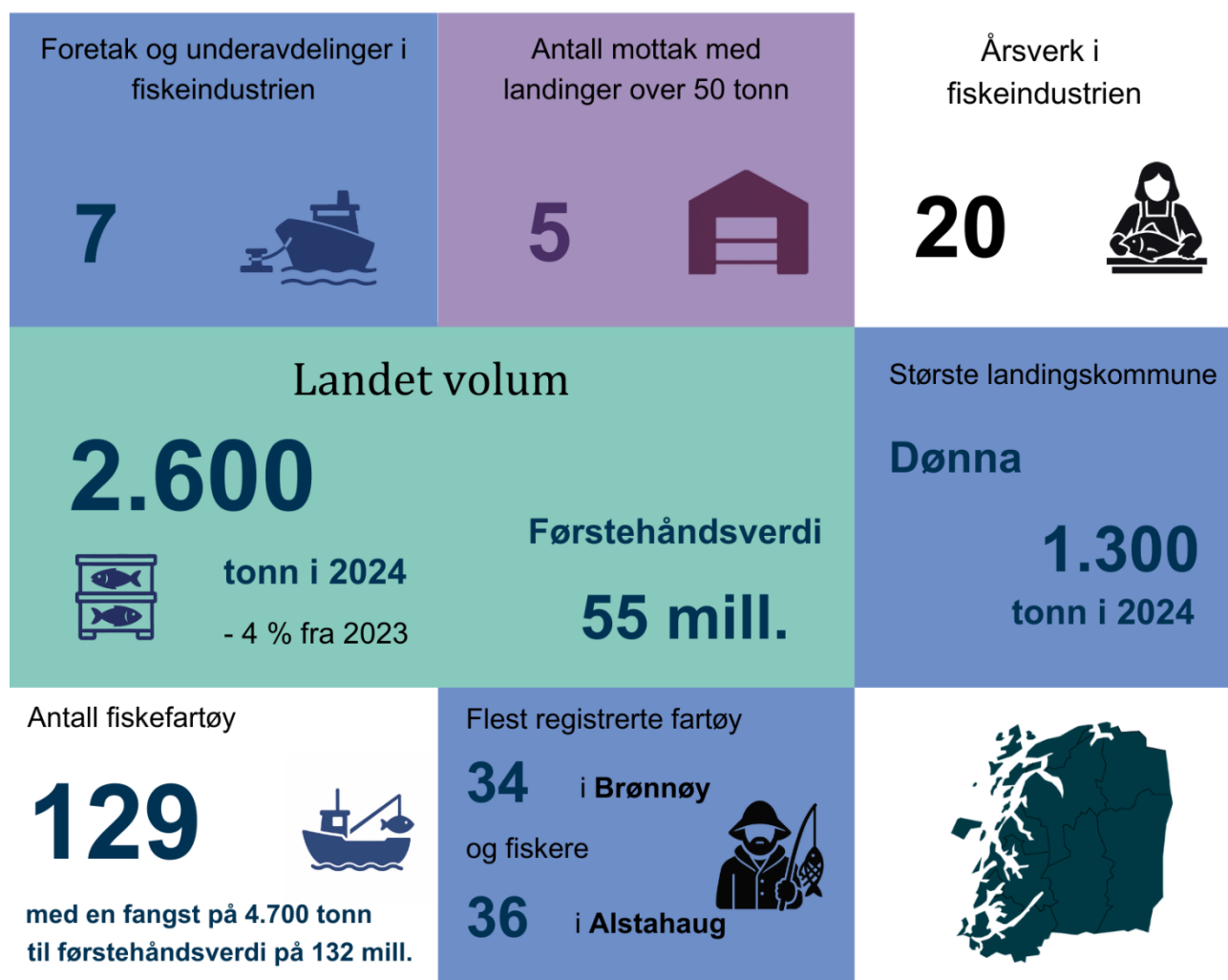

Figur 6-36 Befolkningsmengde 2025, utvikling 2000-2025 og prognoser 2025-2030 (SSB)

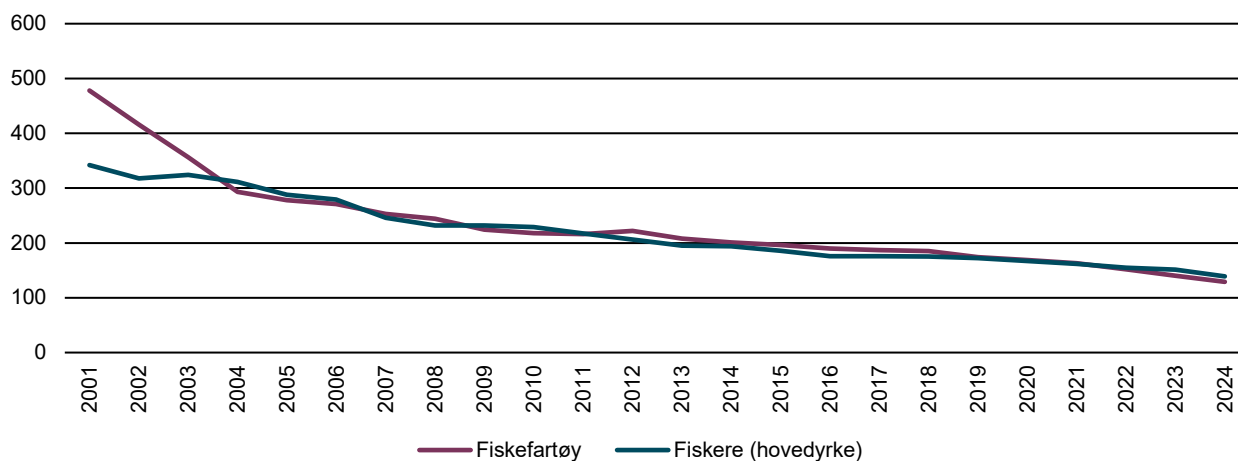
6.6 Fakta om Helgeland sør

HELGELAND SØR

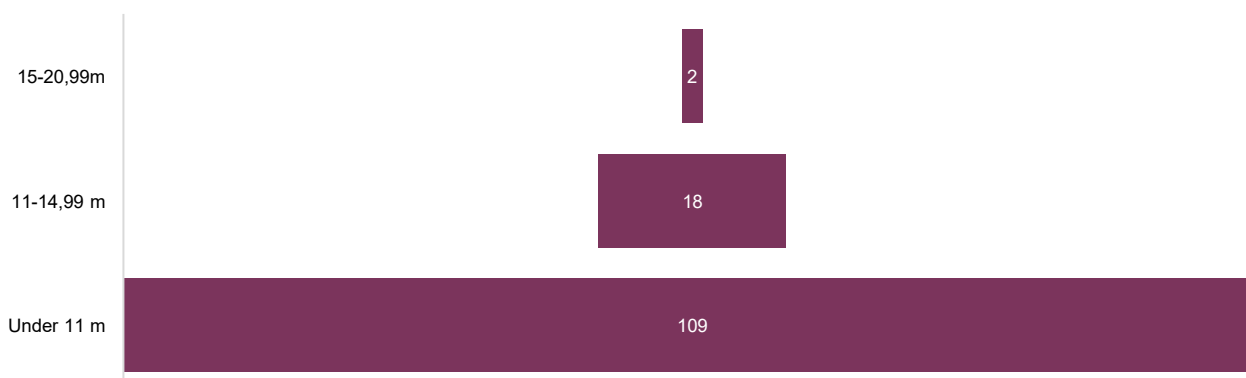
OPPSUMMERT

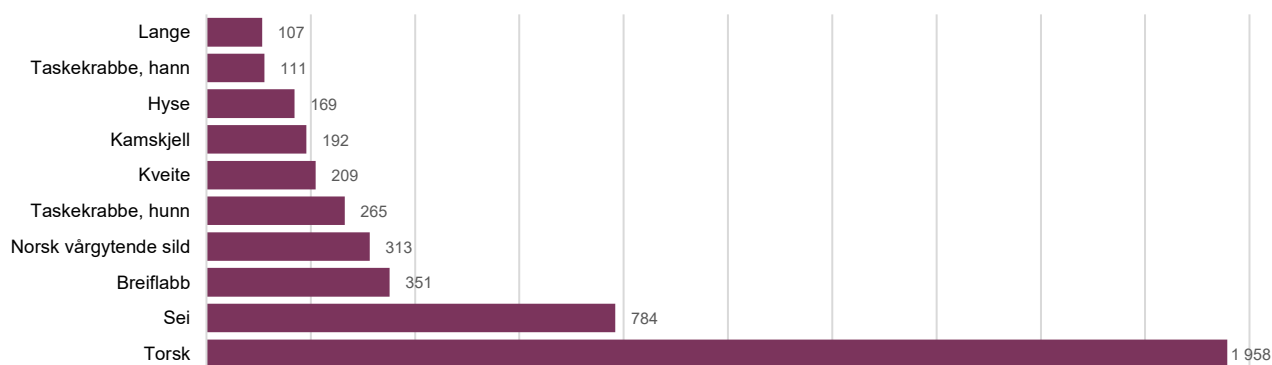
Figur 6-37 Fakta om fiskerinæringen i Helgeland sør. Fangst fra fiskeflåten gjelder landinger i Norge, alle tall for volum er rundvekt. (Fiskeridirektoratet, Norges Råfisklag, SSB og Proff)

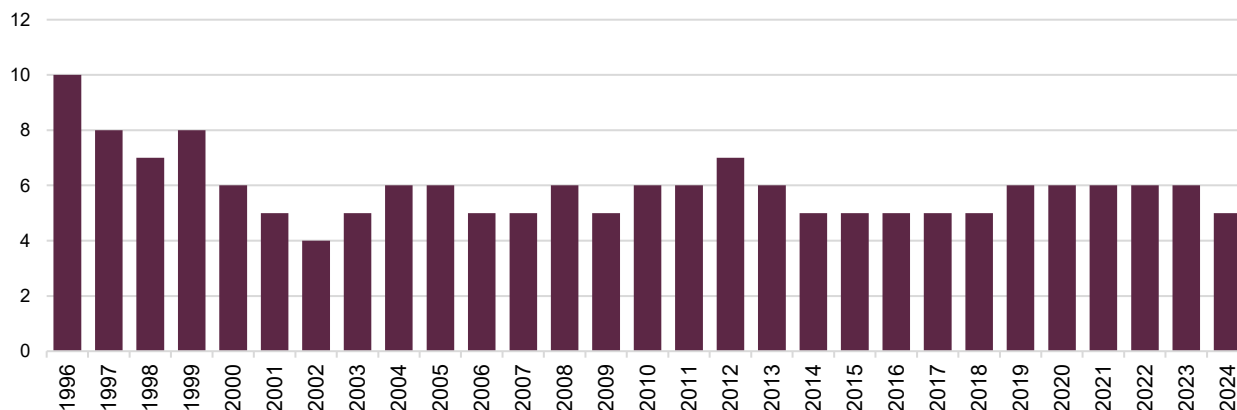
Figur 6-38 Fiskeflåten og fiskere i Helgeland sør (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-39 Antall fiskefartøy i Helgeland sør i 2024, fordelt på lengdegrupper (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-40 Ti største arter fisket av fartøy fra Helgeland sør i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

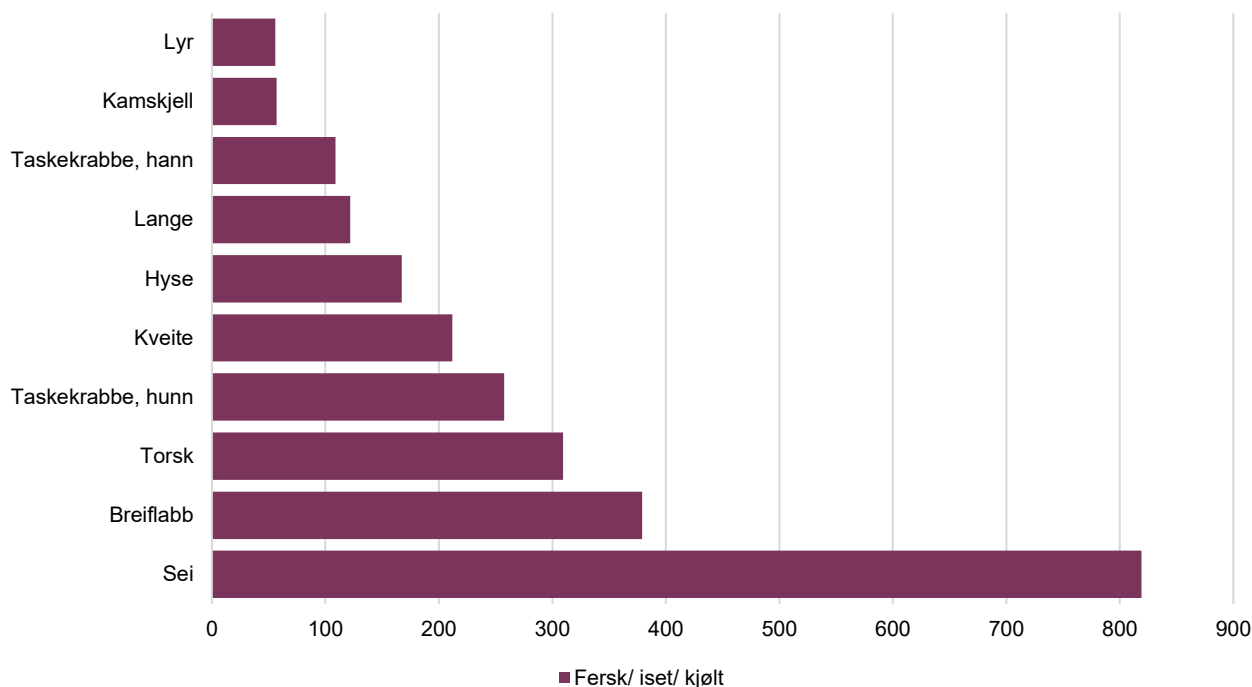

Figur 6-41 Mottak i Helgeland sør med landinger på mer enn 50 tonn/år (Norges Råfisklag)

Fiskeindustrien omfatter både mottak, konvensjonell produksjon og videreforedling, sistnevnte gjennom [Vega Delikatesser](#). Målt i omsetning var Dønna Fiskemottak størst, med mottak og ferskpakking av villfisk og skalldyr.

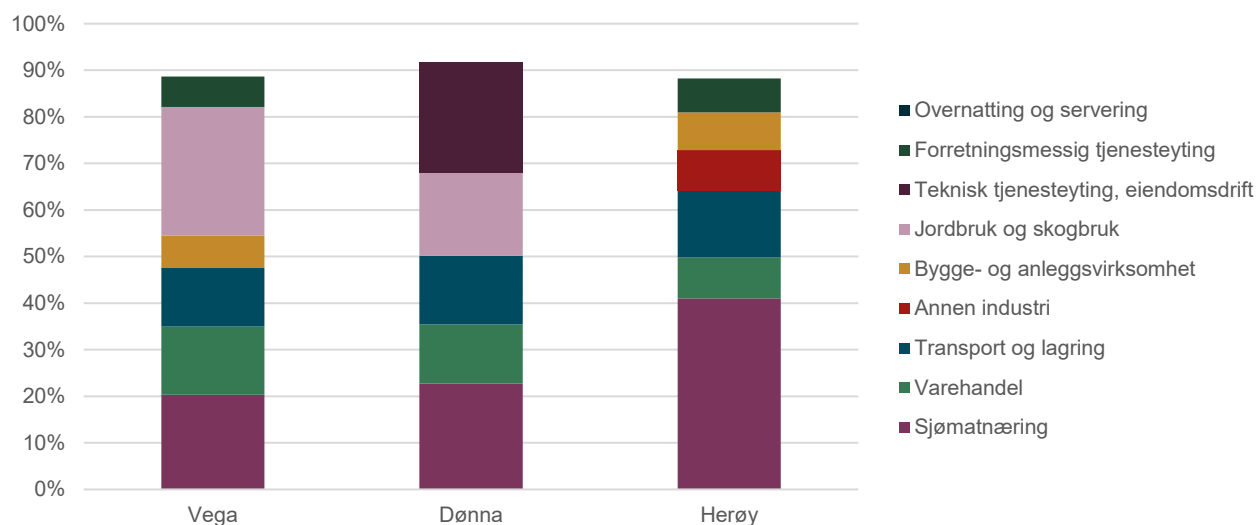
I 2024 var det totalt 7 mottak i Helgeland sør, med 5 som tok imot mer enn 50 tonn. Landet volum var størst hos Dønna Fiskemottak, fulgt av Rørvik Fisk, Seløy Fisk, Vega Delikatesser og Kjella Samvirkelag. Nord-Reker i Lurøy tok imot i underkant av 44 tonn reker i 2024, om lag likt som året før.

I 2024 ble det landet om lag 2.600 tonn, hvor alt var fersk, iset og kjølt. Det ble landet mest fisk i Dønna kommune, hvor sei, breiflabb, torsk, hyse og kveite var artene det ble landet mest av. Produksjon i Helgeland sør omfatter ferskpakking og konsumproduksjon. Landingene av breiflabb, kveite, lange, brosme og vanlig uer har økt siden kvotene på torsk ble redusert fra 2021. I samme periode har det vært nedgang i landingene av taskekrabbe og kamskjell.

Figur 6-42 Landinger til mottak i Helgeland sør, ti største arter i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

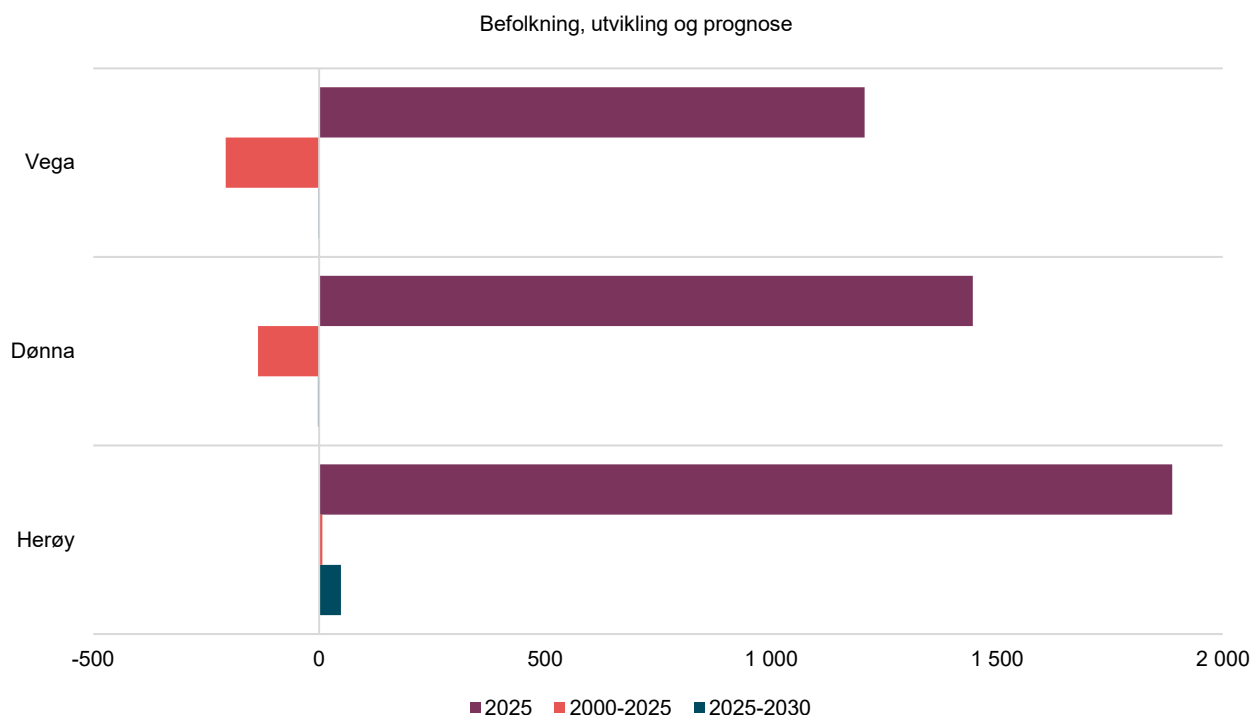
Foreløpige tall for første tertial 2025 viser at landet volum gikk ned med om lag 21 prosent sammenlignet med samme periode i 2024. Det tilsvarer over 268 tonn, hvorav nedgang i seivolumet stod for over halvparten. Landingene gikk også ned for torsk (-14 prosent), hyse (-47 prosent) og lange (-16 prosent). Landingene økte for lyr, vanlig uer og brosme.

Figur 6-43 Fordeling av næringer med mer enn 5 prosent av privat sysselsetting (etter arbeidssted) i kommunene i Helgeland sør med fiskerinæring (SSB)

Fordelingen av sysselsatte etter hovednæring og arbeidssted i Helgeland sør viser at både Vega og Dønna har en viss grad av sysselsetting i sjømatnæringen, hvor fiskerinæringen utgjør om lag halvparten i Vega kommune. Både i Herøy og Dønna er majoriteten av sysselsettingen knyttet til havbruk. Både Vega og Dønna har høy sysselsettingsandel innen jordbruk, og FoU-institusjoner i tilknytning til havbruk er viktig for Dønna.

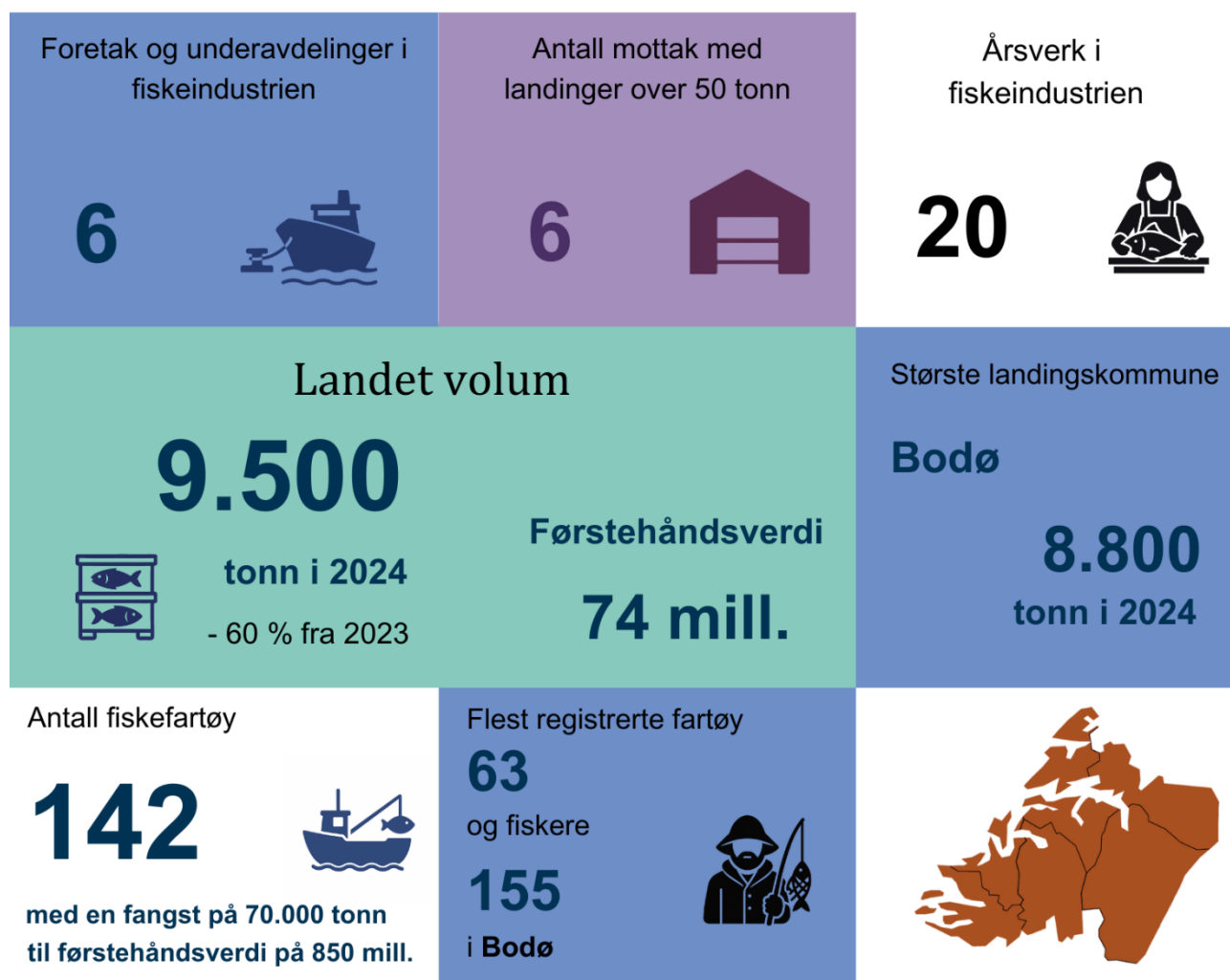
I sum har det vært en befolkningsnedgang på 6,9 prosent i de tre utvalgte kommunene i Helgeland sør siden 2000, hvor kun Herøy hadde marginal vekst. Prognosene tilsier svak befolkningsvekst frem til 2030, drevet av ytterligere vekst i Herøy.

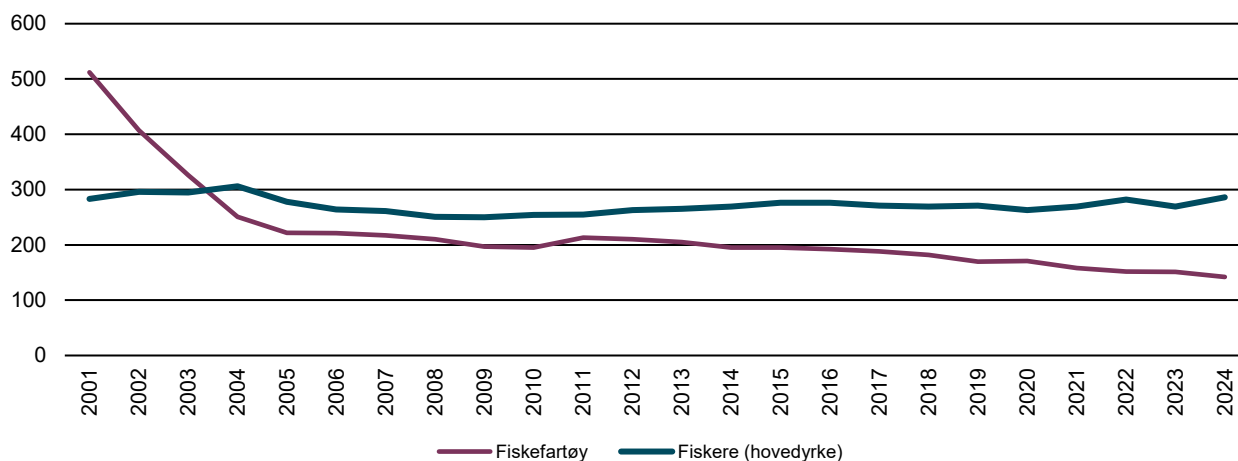
Figur 6-44 Befolkningsmengde 2025, utvikling 2000-2025 og prognoser 2025-2030 (SSB)

6.7 Fakta om Salten sør

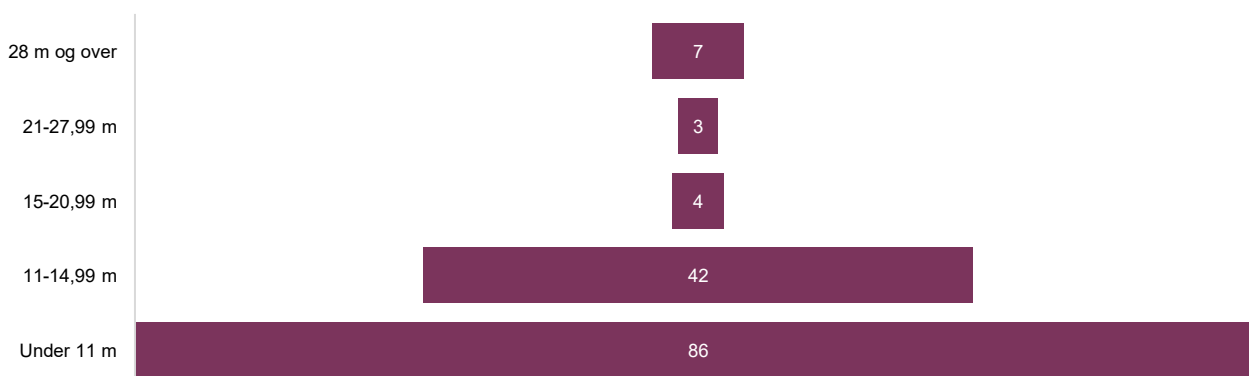
SALTEN SØR OPPSUMMERT

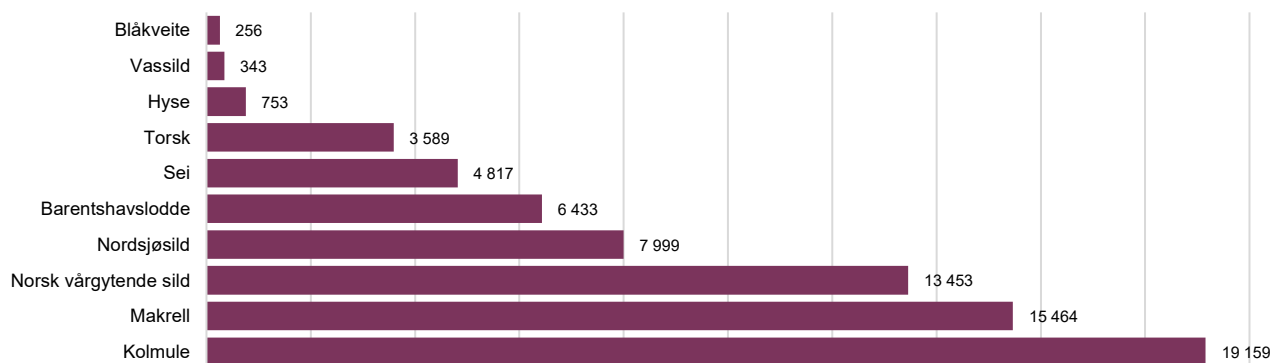
Figur 6-45 Fakta om fiskerinæringen i Salten sør. Fangst fra fiskeflåten gjelder landinger i Norge, alle tall for volum er rundvekt.
 (Fiskeridirektoratet, Norges Råfisklag, SSB og Proff)

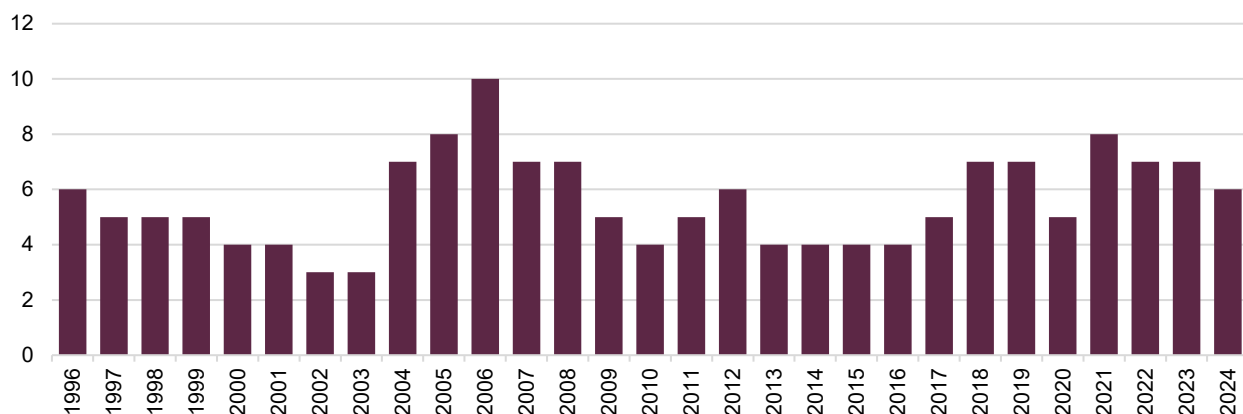
Figur 6-46 Fiskeflåten og fiskere i Salten sør (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-47 Antall fiskefartøy i Salten sør i 2024, fordelt på lengdegrupper (Fiskeridirektoratet)

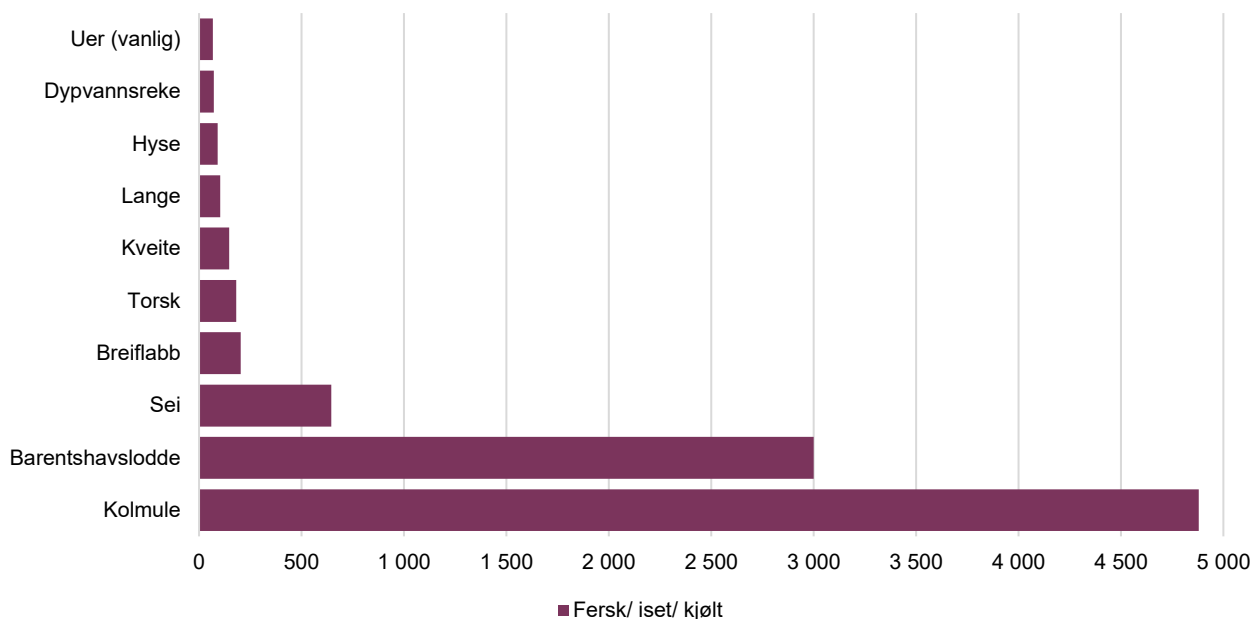
Figur 6-48 Ti største arter fisket av fartøy fra Salten sør i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-49 Mottak i Salten sør med landinger på mer enn 50 tonn/år (Norges Råfisklag)

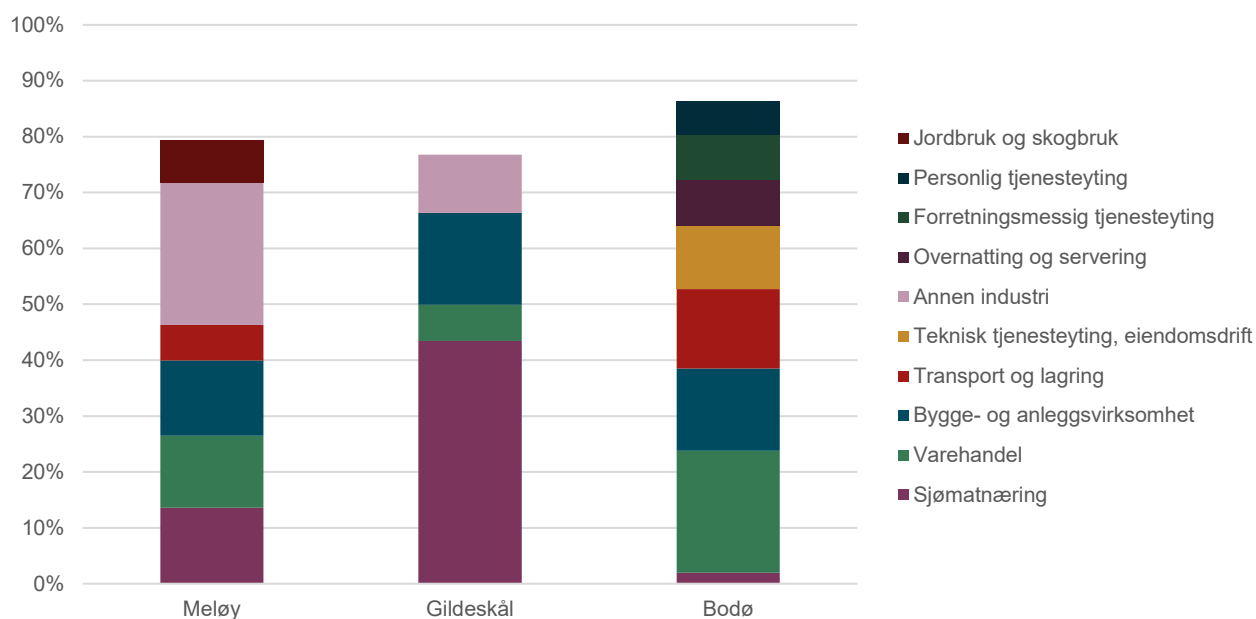
Fiskeindustrien omfatter både rene mottak, konvensjonell produksjon og videreforedling, sistnevnte gjennom [Saltenfisk](#) og [Bofisk](#) (begge i Bodø), [Brimo Fiskeforedling](#) (Meløy) og Sa-Fish (Gildeskål). Målt i omsetning var Bofisk størst blant disse. Industrien omfatter også produksjon av fiskemel og -olje ved Pelagia Bodø Sildoljefabrikk. I 2024 var det totalt 6 mottak i Salten sør, hvor alle tok imot mer enn 50 tonn. Det ble landet mest fisk hos Pelagia Bodø Sildoljefabrikk, fulgt av Træna Sjømat på Bolga, Helligvær Sjømat, Bofisk og Brimo Fiskeforedling.

I 2024 ble det landet om lag 9.500 tonn, hvor alt var fersk, iset og kjølt. Det ble landet mest fisk i Bodø kommune, hvor kolmule, barentshavslodde, sei, breiflabb og kveite var artene det ble landet mest av. Landingene av breiflabb og lange har økt siden kvotene på torsk ble redusert fra 2021. I samme periode har det vært en nedgang i landingene av kveite og brosme.

Figur 6-50 Landinger til mottak i Salten sør, ti største arter i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

Foreløpige tall for første tertial 2025 viser at landet volum gikk ned med nesten 93 prosent sammenlignet med samme periode i 2024. Det tilsvarer 8.000 tonn, hvorav manglende leveranser av barentshavslodde og kolmule stod for nesten hele volum-bortfallet. Årsaken er at [Pelagia Bodø Sildoljefabrikk](#) har lagt ned produksjonen av fiskemel og -olje. De samlede landingene av torsk, sei og hyse gikk bare svakt ned sammenlignet med 2024, mens det var en tydelig nedgang for lange og brosme.

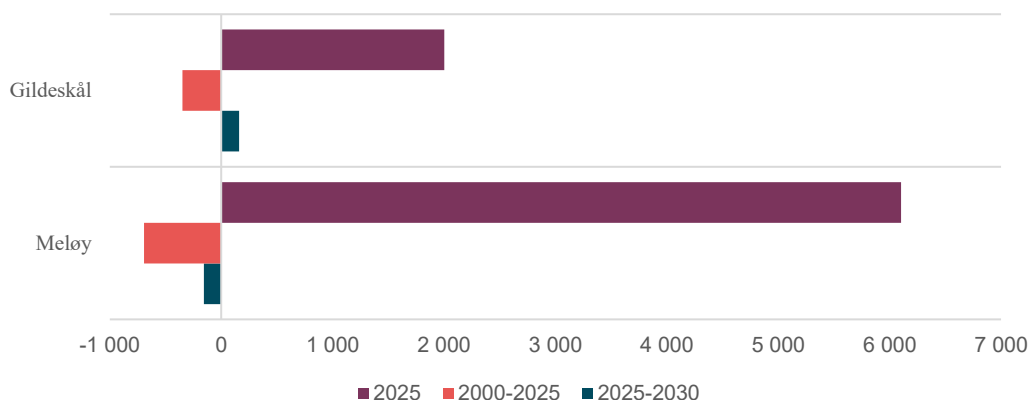

Figur 6-51 Fordeling av næringer med mer enn 5 prosent av privat sysselsetting (etter arbeidssted) i kommunene i Salten sør med fiskerinæring (SSB)

Ingen av de tre utvalgte kommunene i Salten sør er blant de mest fiskeriavhengige i Nordland, men er tatt med siden de har en viss aktivitet, og fiskeindustrien er viktig selv om annet næringsliv utgjør større andeler av sysselsettingen. Meløy har en viss grad av sysselsettingen i sjømatnæringen, mens den er høy i Gildeskål. Majoriteten i begge kommunene knyttet til havbruksnæringen. Både Helligvær og Bolga ligger i regionen, hvor fiskerinæringen har relativt større betydning for lokalsamfunnet enn for kommunene som helhet.

Træna Sjømats mottak på Bolga tok imot rundt 400 tonn fisk i 2024. Lokal flåte i Meløy, inklusive de tre fartøyene registrert på Bolga og fritidsfiskere leverte over 75 prosent av dette volumet. Mottaksstasjonen på Bolga er én av fem som Træna Sjømat har i Nordland, hvor råstoffet bearbeides på Træna. Helligvær Sjømat drives av John Greger AS på Røst. Det ble landet 350 tonn fisk i 2024, hvor over 90 prosent ble levert av de 13 fartøyene på Helligvær. Helligvær Sjømat har hatt stor betydning for aktiviteten i fiskeværet, og bidratt til en vekst i flåten og stabil folkemengde.

I sum var det en befolkningsvekst på nærmere 20 prosent i de tre kommunene siden 2000, med vekst i Bodø og nedgang i de to andre. Prognosene tilser en befolkningsvekst på bare 1,7 prosent i de tre kommunene regionen frem til 2030, med fortsatt nedgang i Meløy og sterkest prosentvis vekst i Gildeskål. Siden Bodø har mange bosatte, men liten andel fiskerinæring er kommunen utelatt av figuren for å få frem utviklingen i de to andre.

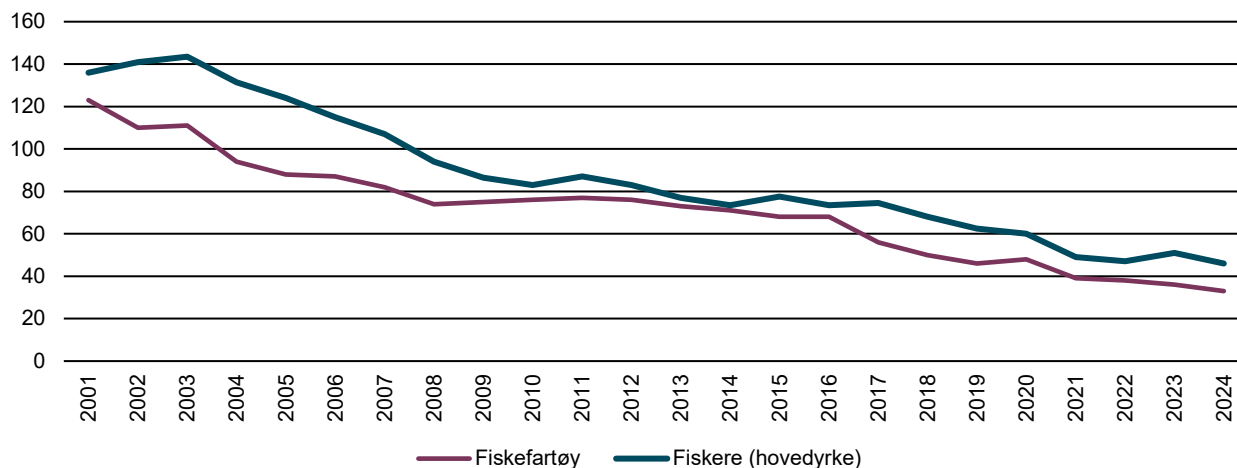
Figur 6-52 Befolkningsmengde 2025, utvikling 2000-2025 og prognoser 2025-2030 (SSB)

6.8 Fakta om Salten nord

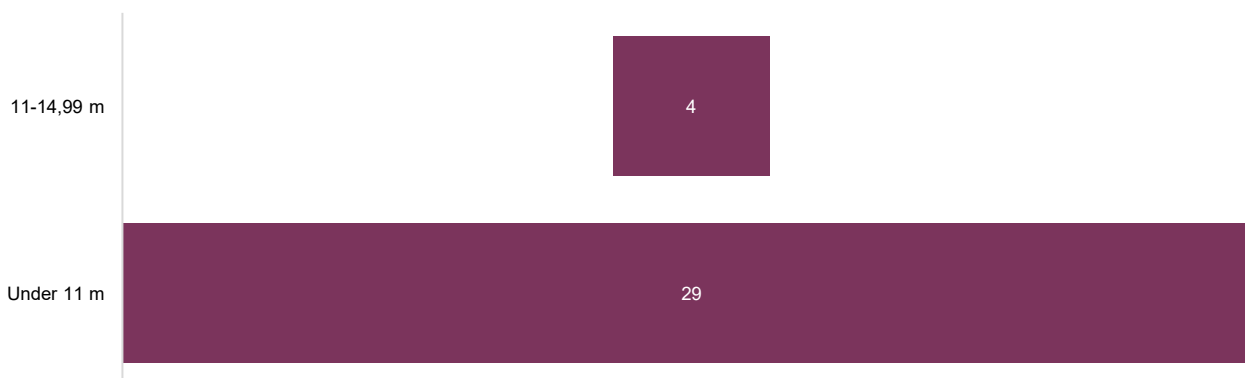
SALTEN NORD OPPSUMMERT

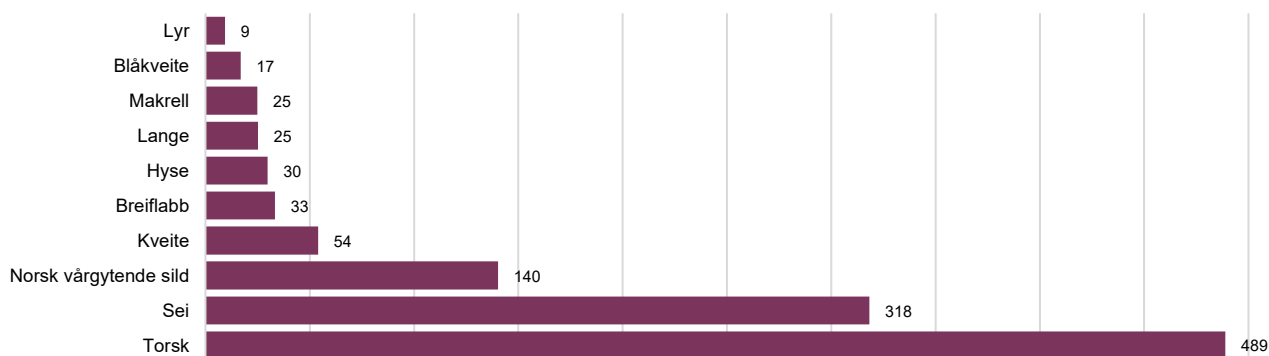
Figur 6-53 Fakta om fiskerinæringen i Salten nord. Fangst fra fiskeflåten gjelder landinger i Norge, alle tall for volum er rundvekt. (Fiskeridirektoratet, Norges Råfisklag, SSB og Proff)

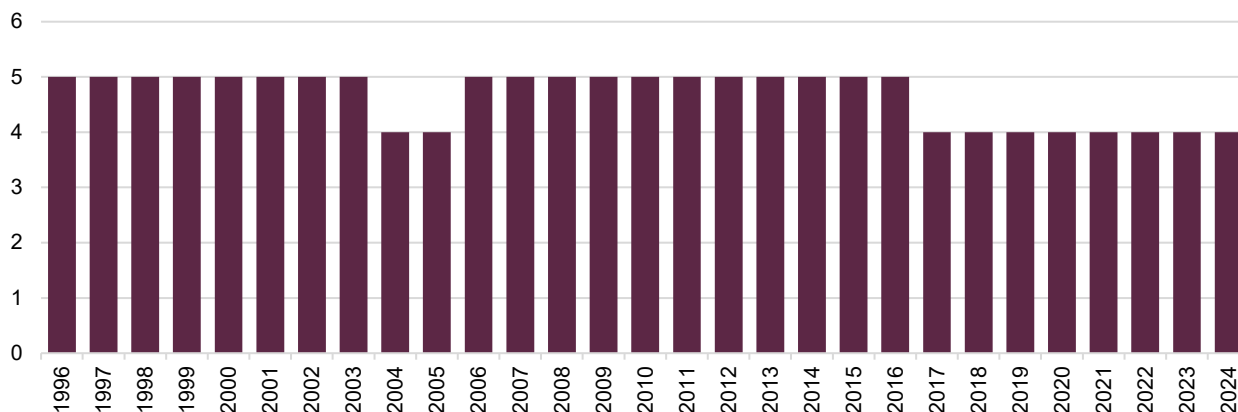
Figur 6-54 Fiskeflåten og fiskere i Salten nord (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-55 Antall fiskefartøy i Salten nord i 2024, fordelt på lengdegrupper (Fiskeridirektoratet)

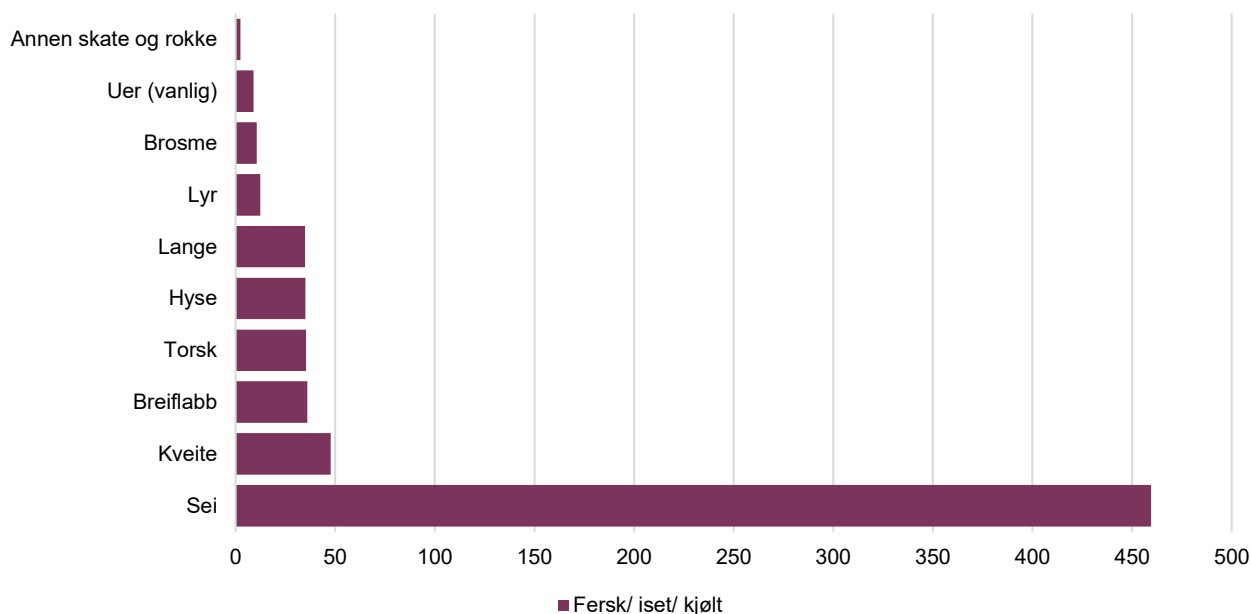
Figur 6-56 Ti største arter fisket av fartøy fra Salten nord i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

Figur 6-57 Mottak i Salten nord med landinger på mer enn 50 tonn/år (Norges Råfisklag)

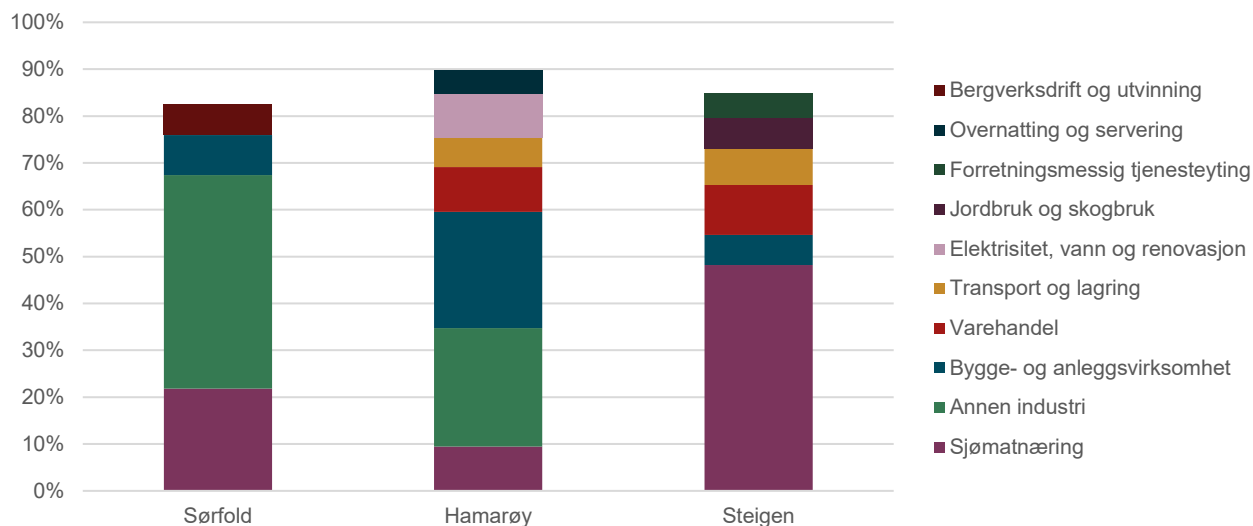
Fiskeindustrien omfatter både rene mottak og konvensjonell produksjon. I 2024 var det totalt 5 mottak i Salten nord, og alle tok imot mer enn 50 tonn. Alle disse drives av [Steigen Sjømat](#), og er viktige for fiskeflåten leveransemuligheter, samt tilgangen på råstoff for fiskeindustrien.

I 2024 ble det landet rundt 700 tonn, hvor alt var fersk, iset og kjølt. Artene det ble landet mest av var sei, kveite, breiflabb, torsk og hyse. Landingene av breiflabb og sei har økt siden kvotene på torsk ble redusert fra 2021. I samme periode har det vært en nedgang i landingene av kveite og brosme.

Figur 6-58 Landinger til mottak i Salten nord, ti største arter i 2024, tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet)

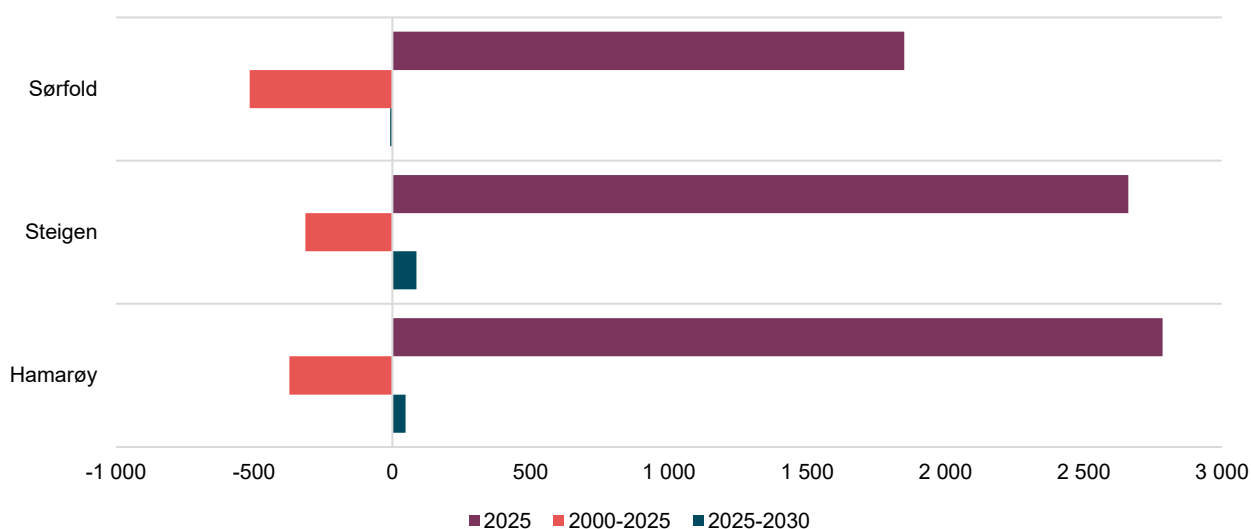
Foreløpige tall for første tertial 2025 viser at landet volum gikk ned med 11 prosent sammenlignet med samme periode i 2024. Det tilsvarer 44 tonn, hvor lavere volum av sei stod for nesten hele nedgangen.

Figur 6-59 Fordeling av næringer med mer enn 5 prosent av privat sysselsetting (etter arbeidssted) i kommunene i Salten nord med fiskerinæring (SSB)

Fordelingen av sysselsatte etter hovednæring og arbeidssted i Salten nord viser lav til høy grad av sysselsetting i sjømatnæringen, hvor havbruksnæringen er den viktigste. Både Sørfold og Hamarøy har høy sysselsettingsandel innen industri, og i Hamarøy utgjør også bygg og anlegg en stor andel. Et kjennetegn ved disse tre kommunene er de har solide [hjørnesteinsbedrifter](#) som er i andre næringer enn fiskerinæringen.

I sum har det vært en befolkningsnedgang på 14,2 prosent i Salten nord siden 2000, med nedgang i alle tre kommunene. Prognosene tilser en befolkningsvekst på 1,7 prosent i regionen frem til 2030, der økningen i Steigen er det som drar anslaget mest opp.

Figur 6-60 Befolkningsmengde 2025, utvikling 2000-2025 og prognoser 2025-2030 (SSB)

Foto: Johan Wildhagen

Konsekvensanalyse

7. Konsekvensanalyse

Frem til nå i denne rapporten og i vedlegg har vi gitt et detaljert bilde av utviklingen i fiskerinæringen i Nordland fylke i lys av reduksjonen av fiskekvoter. I det videre skal vi se nærmere på konsekvensene av noen de endringene vi har dokumentert, og til slutt diskutere om det er tiltak som lokale, regionale eller sentrale myndigheter kan sette i verk for å avhjelpe konsekvensene.

7.1 Flere drivere påvirker fiskeri og fiskeindustri i Nordland samtidig

Informasjonen vi har samlet inn gjennom intervjuer og analyser av statistikk og data viser at det er flere forhold som påvirker fiskerinæringen i Nordland samtidig. Enkelte av disse forholdene er biologiske og naturgitte, og er utgangspunkt for behovet for denne analysen. Andre drivere er samfunnsgitte, og knytter seg ikke nødvendigvis til svingninger i torskebestanden (kvoteregler, politisk risiko, kapitalpriser og demografi). Disse forholdene påvirker også næringens rammevilkår og for analysens formål kan det være hensiktsmessig å peke på disse, for å drøfte hvilke av forholdene som er mulige å avhjelpe med tiltak og ikke.

Utgangspunktet for dette oppdraget er reduksjonen i fiskekvoter, der torsken spiller en nøkkelrolle. Utvikling og prognoser ble diskutert i avsnitt 4.1. Kvotefall for de aktuelle artene er et resultat av biologiske begrensinger på hvor mye som kan høstes av fiskeribestanden på en bærekraftig måte.

Sammenfallende med reduksjon i kvotene for torsk og hyse er det usikkerhet om hvor mye det er bærekraftig å høste av andre fiskeribestander. Et usikkert kunnskapsgrunnlag har ført til at fagmyndighetene har anbefalt å innføre kvoter utfra føre-var prinsippet for flere arter.

Vår forståelse er også at fiskeriene gradvis har forflyttet seg noe lengre nordover, som kan skyldes [klimatiske](#) og biologiske forhold. I perioder med lave kvoter kjennes denne utviklingen godt, fordi det blir tydeligere hvilke fiskerihavner som ikke er like konkurransedyktige når kapasitetsutnyttelsen faller.

I den siste tiårsperioden har avsetningene i kvotesystemet som myndighetene prioriterer til politisk prioriterte formål økt. I løpet av de siste årene har totalkvoten falt. Til sammen fører dette til at andelen av kvoter som er avsatt til politiske prioriterte formål har økt fra om lag [2,7 prosent i 2014](#) til om lag [10 prosent i 2025](#). Alt annet likt reduserer dette ressursgrunnlaget som er igjen til fordeling på de som innehar ordinære kvoter, og fører til at det blir lavere mengde fisk igjen, også til fiskere i Nordland. Avsetningene kan komme Nordland til gode, men det er ikke kartlagt her.

Renter og kapitalkostnader har økt fra svært lave nivåer under koronapandemien, til nivåer som virker dempende på investeringer. Dette er en tilsiktet konsekvens av pengepolitikken. Høyere priser på kapital får imidlertid konsekvenser for flere av fiskeri- og bearbeidingsbedriftenes muligheter til å investere i fabrikkbygg og kapitalutstyr, samt deres likviditet og muligheter til å kjøpe råstoff for bearbeiding.

Til slutt viser gjennomgangen vår at demografiske endringer i Nordland, som ikke i utgangspunktet knytter seg til endringer i kvotesystemet, kan påvirke hvor det bor fiskere. Vår gjennomgang tyder på at særlig yngre fiskere kanskje har preferanser knyttet til å bo i større byer. En større frikobling mellom hvor folk ønsker å bo, og hvor ressursene er, kan være en trend som påvirker bosettingsmønsteret i Nordland på lang sikt.

7.2 Konsekvenser for næringslivet

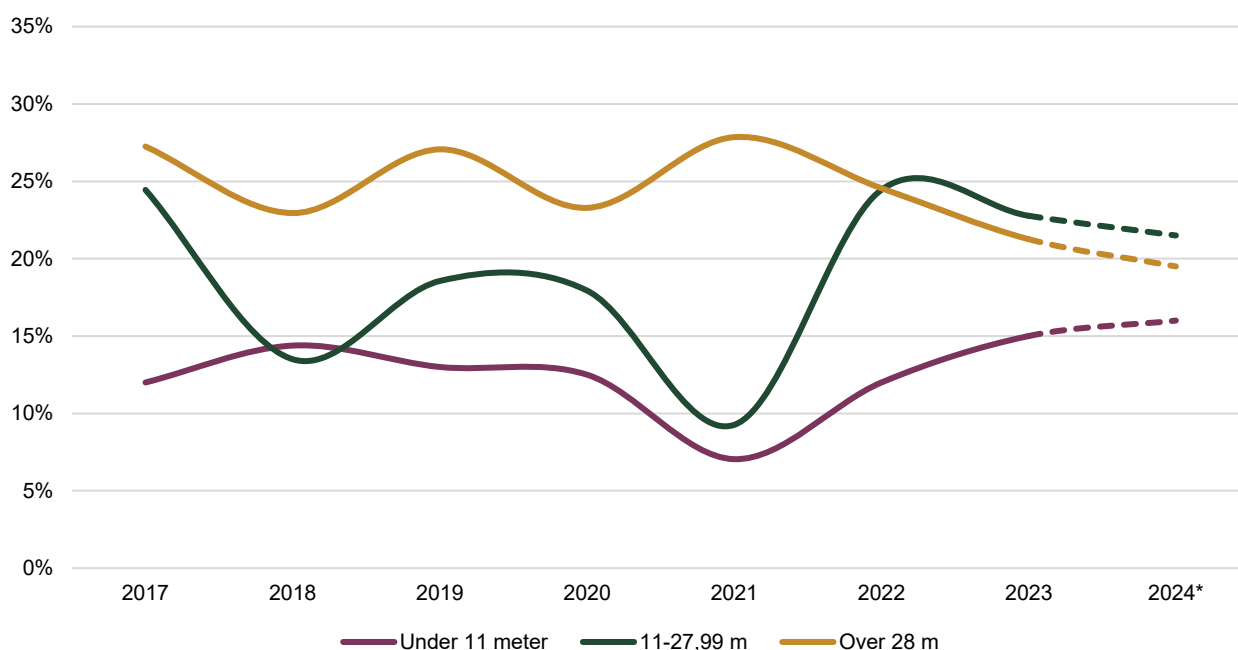
7.2.1 Konsekvens for fiskeriledet:

For fiskeridelen av næringen i Nordland har både de kortsiktige og de langsiktige driverne konsekvenser. For det første fører de reduserte kvotene til at det blir mindre volum tilgjengelig for fiskerne. Dette kan isolert sett føre til lavere inntekter for den enkelte fisker. For næringen som helhet utgjør reduksjonen i fisket volum en redusert økonomisk impuls, som kunne fått ringvirkninger i form av investeringer og varekjøp.

En konsekvens av lavere kvoter er imidlertid også økte priser på råstoffet. For fiskeriledet i næringen betyr dette at inntektsbortfallet som følge av kvotenedgangen kompenseres helt eller delvis. Dette kan ha ulike virkninger for den enkelte fisker, avhengig av fangst og oppnådde priser. I tillegg innebærer reduserte kvoter også en reduksjon i driftskostnader ettersom en fisker normalt må tilbringe mindre tid til sjøs når man kan fiske et lavere volum.

Imidlertid kan også redusert tilgjengelighet av fisk føre til at fiskerne må reise lengre for å få tak i fisken, og dette kan øke kostnadene og redusere lønnsomheten for fiskerne. For fiskeflåten i Nordland kan denne effekten øke kostnadene sammenliknet med fiskeflåten i for eksempel Finnmark, og vil utgjøre en mulig konkurranseulempe. Dette vil i så fall kunne redusere evnen til å reinvestere overskudd i utstyr og nye fartøy, og kan i seg selv få negative virkninger.

Basert på et utvalg er det beregnet driftsmargin for de ulike lengdegruppene i Nordland, med en prognose for 2024. Som figur 7-1 viser er det variasjon mellom årene, noe som den årlige [lønnsomhetsundersøkelsen](#) også viser. Et anslag for 2024 er svakt lavere marginer i de fleste lengdegruppene for fiskeflåten i Nordland, hvor reduserte kvoter på en rekke fiskeslag og økte driftskostnader ikke oppveies tilstrekkelig av høyere råstoffpriser. Den minste flåtegruppen anslås å ha forsiktig vekst i marginene, og følge trenden fra de foregående år. Prisvekst på særlig torsk har bidratt til fortsatt gode marginer for fiskeflåten, noe som også er tilfelle inn i 2025.

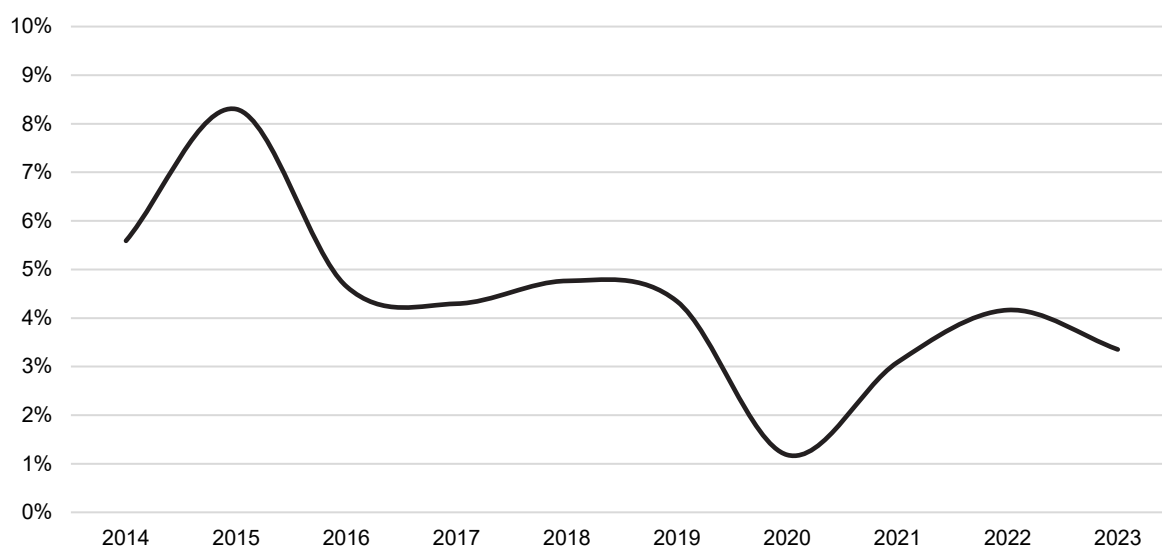
Figur 7-1 Gjennomsnittlig driftsmargin per lengdegruppe for fiskefartøy i Nordland, med anslag for 2024 (Proff, bearbeidet av KPB)

Ettersom fangstleddet sannsynlig vil kreve færre ressurser for å fange kvoten – kombinert med at kvoten fordeles på færre fartøy – vil det etterspørres mindre arbeidskraft, som i sin tur kan gi færre fiskere. Altså, selv om lønnsomheten i fangstnæringen forventes å være relativt høy også med lavere kvoter, kan sysselsettingen i næringen bli lavere.

7.2.2 Konsekvenser for bearbeidings- og salgsleddet

De økte prisene på råstoff påvirker bearbeidings- og salgsleddet negativt, og det er begrensede muligheter til å øke prisene i forbrukermarkedet. Bearbeidingsbedriftene er videre kjennetegnet ved høye faste (produksjonsuavhengige) kostnader, slik at det er nødvendig med store volum for å kunne opprettholde en lønnsom drift. Reduserte inntekter uten tilsvarende reduserte kostnader fører dermed til en reduksjon i allerede lave driftsmarginer i bearbeidingsindustrien.

Selv for de bedriftene som kan betale de økte prisene for råstoffet er det begrenset med råstoff tilgjengelig. Når den samlede kapasiteten for å bearbeide råstoff er lik og samlet mengde råstoff faller, kan det oppstå overkapasitet i deler av industrien. Dette kan tvinge frem omstruktureringer eller nedleggelser. Lav lønnsomhet kan også føre til at mindre, uavhengige bearbeidingsvirksomheter blir kjøpt opp av større virksomheter med god tilgang til kapital. Dette vil i så fall kunne føre til omstruktureringer og økt konsentrasjon i bearbeidingsindustrien i Nordland. Figur 7-22 viser gjennomsnittlig driftsmargin for konvensjonell fiskeindustri i Nordland.

Figur 7-2 Driftsmargin - konvensjonell industri i Nordland (Proff, bearbeidet av KPB)

De høye råvareprisene sammen med høye kapitalpriser utfordrer også bedriftenes likviditet. For en bedrift som kjøper et parti råstoff på 1.000 tonn med en kilopris på 70 kroner vil utlegget være på 70 millioner kroner. Jo lengre bearbeidingstid bedriften har, jo større vil kapitalkostnaden og den økonomiske risikoen ved å ha dette varelageret være. For bedrifter som driver foredling av fisk som tar lang tid, for eksempel produksjon av tørrfisk, er bearbeidingstiden på rundt et halvår. Dette er svært kostnadskrevende i en periode med høye vare- og kapitalkostnader. I tillegg til finansieringskostnaden ved varelageret, er det også en risiko for bearbeidingsbedriften at den ikke kan være sikker på at sluttbrukermarkedet er villig til å betale tilsvarende høye priser når produktet er ferdig produsert. Med lengre bearbeidingstid øker dermed også risikoen for bedriftene. Økt risiko og økte kapitalkostnader kan føre til at tørrfiskindustrien kjøper inn et lavere volum råstoff for å ta ned risikoen og/eller som følge av begrenset likviditet.

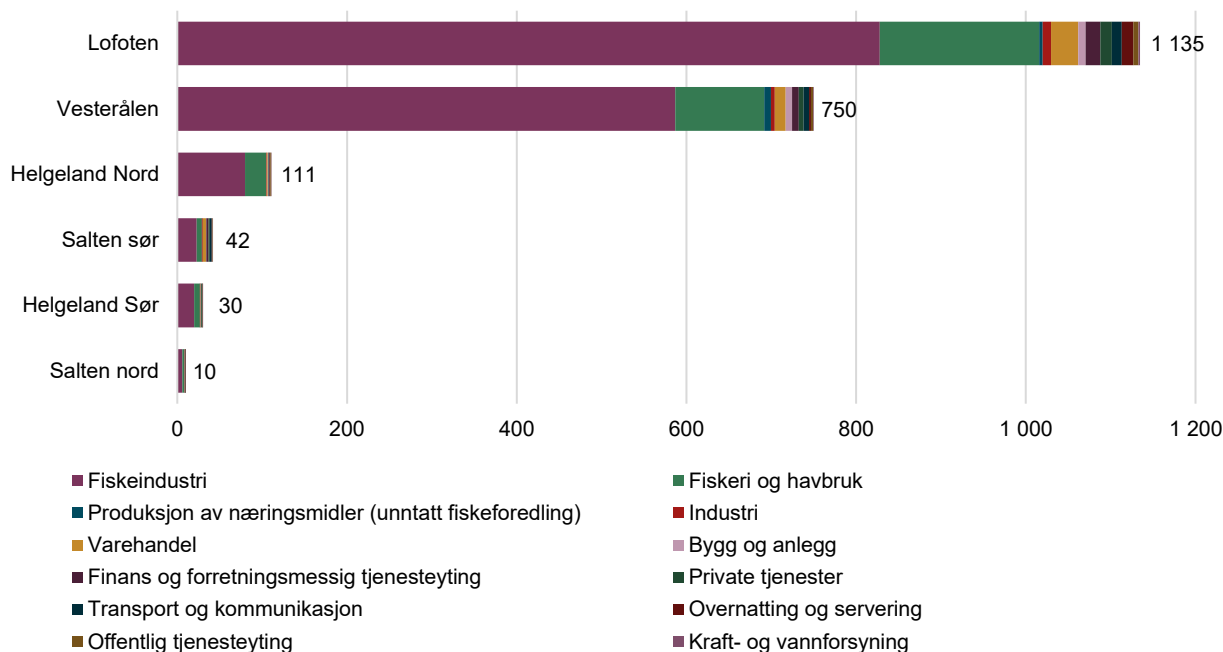
Redusert aktivitet i bearbeidingsindustrien har ført til, og forventes å føre til videre reduksjoner i behovet for arbeidskraft. Dette fører delvis til permitteringer, oppsigelser og arbeidsledighet, men også delvis at arbeidsavtaler med sesongarbeidere fra andre EØS-land ikke fornyes. Dersom sesongarbeidere som har bygget seg opp verdifull kompetanse ikke får tilbud om arbeid kan de velge å endre arbeidsmønstret sitt, og heller søke fast arbeid andre steder. Dette vil gjøre det krevende for bearbeidingsindustrien å hente tilbake tiltrengt kompetanse dersom behovet for økt kapasitet skulle melde seg. Langsiktig mangel på arbeidskraft kan dermed bidra til omstrukturering av bearbeidingsindustrien i Nordland.

En stor andel av råstoffet blir solgt videre ubearbeidet. Dette råstoffet blir håndtert av salgsvirksomheter som selger fisk til kunder i inn- og utland og har ansvar for at råstoffet blir levert til kunde under betingelser om kvalitet og tid. Denne virksomheten fører videre meg seg noe økonomisk aktivitet i form av blant annet distribusjon av fiskeråstoff. Den direkte effekten av reduksjonen i tilgangen til råstoff er at det også blir mindre aktivitet innenfor engroshandel og distribusjon. Samtidig vil en andel av den reduserte aktiviteten i bearbeidingsleddet føre til en økt tilgang av ubearbeidet råstoff. Det er likevel sannsynlig at nettoeffekten på volum er negativ, slik at det blir en reduksjon av sysselsetting på salgsleddet. Imidlertid fremstår det som usannsynlig med store nedleggelser i denne sektoren. Primært skyldes dette at fiskerileddet er helt avhengig av det er en viss lønnsomhet i annenhåndsmarkedet, fordi dette er en forutsetning for at fisken skal bli solgt. Videre er ikke denne sektoren, i motsetning til bearbeidingsindustrien, kjennetegnet ved store faste kostnader. Virksomhetene vil dermed være mer robuste med hensyn til reduksjoner i volum.

7.3 Konsekvenser for lokalsamfunn

Som beskrevet tidligere og vist i figur 7-3 er det Lofoten- og Vesterålskommunene som har høyest sysselsetting i fiskeindustrien. Det er også her ni av de tolv mest fiskeriavhengige kommunene i Nordland er lokalisert, hvor Værøy, Røst, Øksnes, Flakstad, Moskenes og Vestvågøy er de med størst andel sysselsatte i fiskeindustrien. I Helgeland nord er det først og fremst Træna som har størst avhengighet, knyttet til to bedrifter og deres aktivitet. Både Værøy og Træna har betydelige landinger av pelagisk fisk i tillegg til annen fisk, men for alle er det først og fremst nedgangen i kvotene for torsk og andre torske- og bunnfiskarter som kan få betydning for annen aktivitet og bosetting i de aktuelle kommunene.

Figur 7-3 viser antall beregnede årsverk i 2023 for de ulike regionene, og hvilke sysselsettingseffekter fiskeindustrien gir i de andre næringene som finnes i samme region. Som det fremkommer av figuren, er ikke bare fiskerinæringen viktig i seg selv, men har også vesentlige ringvirkninger – og dette gjelder særlig i Lofoten og Vesterålen.

Figur 7-3 Årsverk i fiskeindustrien i Nordland 2023, samt indirekte årsverk og konsumeffekter (PANDA, bearbeidet av KPB)

Utviklingen fremover er usikker, men prognosene tilsier fortsatt lave torskekvoter de nærmeste årene. I kombinasjon med lave kvoter og restriksjoner for andre arter kan det bli omstrukturering eller nedleggelse av deler av fiskeindustrien i Nordland. Konsekvensene vil bli størst i de mest fiskeriavhengige kommunene. Lave og dels negative marginer preger fiskeindustrien, og hvis etterspørselen i markedene synker som følge av for høye priser kan det svekke lønnsomheten ytterligere. Dette vil særlig gjelde de som har mye av verdiene bundet opp i varelagre av tørrfisk.

Omfanget av en omstrukturering er uvisst, men under årets vintersesong har det vært noe mer permitteringer enn tidligere år. Næringen har også ulik grad av evne til omstilling og investeringer for å opprettholde produksjon, med varierende grad av gjeld og egenkapital.

Et annet moment som kan påvirke aktiviteten i årene som kommer er om bedriftene lykkes med å beholde eksisterende arbeidskraft, eller rekruttere nødvendige sesongarbeidere. Økt usikkerhet om aktivitet og hvor lenge sesongene blir kan påvirke denne situasjonen negativt.

7.3.1 Konsekvenser for særlig utsatte lokalsamfunn

De mest fiskeindustriavhengige kommunene er beskrevet i kapittel 6.1, hvor fem av seks kommuner i Lofoten er på listen. Med den tette koblingen mellom fiskerinæringen og øvrig næringsliv i spesielt Værøy og Røst kan effektene av redusert aktivitet de neste årene få merkbare, negative konsekvenser. Disse to øykommunene har i tillegg begrensninger med hensyn til arbeidskraftmobilitet med tanke på arbeidspendling til nærliggende kommuner. Moskenes og Flakstad er også sårbare med hensyn til videre nedgang i torskekvoten, med en fiskeindustri som er rettet mot produksjon av tørrfisk og saltfisk. Vestvågøy har en større andel av de sysselsatte i fiskeindustrien innen videreforedling knyttet til store konsern, samt et mer diversifisert næringsliv som kan bidra til å opprettholde befolkningen.

Træna er en annen kommune med stor andel sysselsatte i fiskeindustrien som kan få samme type utvikling. Kommunen har samtidig en større andel av aktiviteten knyttet til bearbeiding av pelagisk fisk ved Pelagia Træna, og hvis kvotene for NVG-sild øker igjen vil det bidra til å delvis demme opp for redusert råstofftilgang av hvitfisk. Hvitfiskindustrien på Træna er også avhengig av en spredt mottaksstruktur for å få tilgang på råstoff, hvor ordningen med førings- og pakketilskudd er viktig og bidrar til aktivitet på øyene med mottaksstasjoner.

De samfunnene hvor fiskeindustrien står for en stor andel av den private sysselsettingen vil kort fortalt få de største negative effektene ved lavere aktivitet. I noen grad kan lave fiskekvoter bidra til fortsatt nedgang i antall fiskere, enten ved at de flytter til andre kommuner eller går over til andre næringer. Lavere aktivitet i fiskerinæringen vil gi reduksjon i vare- og tjenestekjøp for varehandel, transport og bygg og anlegg. Om den krevende situasjonen varer over flere år, noe som er sannsynlig gitt fortsatt lave torskekvoter, kan det føre til fraflytting og ytterligere redusert etterspørsel etter varer og tjenester fra lokalt næringsliv. På Helligvær og Bolga er disse koblingene enda tettere, men gjennom aktiviteten knyttet til havbruk rundt Bolga er sårbarheten noe mindre enn på Helligvær.

Siden de mest fiskeriavhengige samfunnene ligger på øyer med til dels begrensede samferdselstilbud kan det også bli mer krevende å finne andre jobber som boende kan pendle til. Hvilke muligheter som finnes og strategier som velges av de ulike bedriftene i fiskeindustrien er ikke en del av denne kartleggingen, men det finnes eksempler på etableringer hvor hensikten er å tilby mer [helårslige arbeidsplasser](#). Hvorvidt flere utvikler ny næringsaktivitet for å sikre fremtidig drift vil vise seg, men sannsynligheten for nedleggelser og redusert aktivitet er allikevel betydelig i de kommende årene. En konsekvens av dette vil samtidig gi de gjenværende aktørene bedre tilgang på råstoff og dermed dempe nedgangen, men det er ikke sikkert at dette skjer innenfor samme kommune eller region.

Oppsummert vil redusert aktivitet på fangstleddet og i bearbeidingsindustrien ha store negative konsekvenser for befolkningsgrunnlaget i flere kystsamfunn i Nordland. Med redusert aktivitet og tap av arbeidsplasser kommer også negative ringvirkninger for andre næringer som baserer seg på inntektsgrunnlaget fra fiskerinæringen. Med redusert befolkning svekkes også grunnlaget for å opprettholde barnehager, skoler og andre offentlige tilbud.

7.3.2 Konsekvenser for andre lokalsamfunn og kommuner i Nordland

Det er flere kommuner med høy grad av sysselsettingen i fiskeindustrien som vil merke knappheten på råstoff de neste årene, men for en rekke av dem vil et mer diversifisert næringsliv ha en viss dempende effekt. Øksnes kommune er et eksempel på dette, hvor havbruk, varehandel, bygg og anlegg og industri er andre næringer som er viktig for sysselsettingen. Selv om det også er lange avstander og behov for å ruste opp veinettet i regionen, så er det ikke fullt så krevende å pendle til andre kommuner for arbeid som de som er avhengige av ferger eller hurtigbåt. Øksnes er således et eksempel på en kommune med høy sysselsetting i fiskeindustrien, men hvor andre næringer og mulighet for arbeid i regionen bidrar til å dempe de negative effektene av redusert råstofftilgang. Øksnes har også økt sin andel av landingene av hvitfisk i perioden med kvotenedgang, og dermed vist seg å være forholdsvis robust.

Arbeidsmarked og samferdselstilbud er med andre ord viktige faktorer som kan påvirke utviklingen i de ulike kommunene i Nordland, hvor de med et mer diversifisert næringsliv og i en fungerende bo- og arbeidsmarkedsregion er mindre sårbare.

Foto: Johan Wildhagen

Tiltak

8. Tiltak for å motvirke konsekvensene av reduserte kvoter

Kvotenedgangen fører til en betydelig reduksjon i næringsgrunnlaget i de mest fiskerivhengige kommunene i Nordland. Det er i lite som kan gjøres med hovedårsaken (lavere fiskebestander og -kvoter) til redusert aktivitet i fiskerinæringene i Nordland. Gitt den viktige rollen til fiskeriene og fiskeindustrien i flere kystsamfunn i Nordland, er det heller ikke realistisk at man fullt ut kan unngå en periode med omstilling som følge av redusert verdiskaping og lavere aktivitet. Det er imidlertid tiltak som kan rettes mot lokalsamfunn eller deler av fiskerinæringene som isolert sett gir positive effekter på økonomisk aktivitet, sysselsetting og bosetting, og bidrar til å motvirke negative konsekvenser ved kvotenedgangen.

8.1 Utvalg av tiltak

Myndighetene kan iverksette politiske tiltak for å motvirke negative konsekvenser av fall i fiskekvoter og samvirket kvotefallet har med andre drivere. Vi har sett på tiltak som kan gjennomføres av regionale myndigheter (Nordland fylkeskommune) og nasjonale myndigheter eller nasjonale myndigheters virkemiddelapparat. Lokale tiltak i regi av den enkelte kommune er ikke vurdert spesifikt, siden det vil være stor variasjon med hensyn til hvilke muligheter de har innenfor sine rammer og politiske prioriteringer, for eksempel bruk av kommunale næringsfond.

Tiltakene vi har vurdert er ikke en uttømmende liste over mulige tiltak. Vi har vurdert de innspillene til tiltak som vi har fått i prosessen med dette arbeidet. Dette inkluderer for eksempel tiltak som har blitt nevnt i intervjuer med våre informanter og tiltak som har blitt nevnt i møter med oppdragsgiver. Vi har også sett hen til høringsinnspill¹ og uttalelser².

Noen tiltak kan settes inn for å endre på årsakene til kvotefallet, eller årsakene som virker sammen med kvotefallet, til at det blir konsekvenser for næringslivet som igjen gir konsekvenser for lokalsamfunnet. Andre tiltak kan settes inn direkte mot å dempe konsekvensene av redusert næringsaktivitet for lokalsamfunnet.

Tiltak som er rettet mot å dempe konsekvensene av kvotefallet for lokalsamfunnene, og gjøre lokalsamfunnene mer robuste og konkurransedyktige, kan iverksettes av både regionale og nasjonale myndigheter. Vi har også vurdert tiltak som vil avhjelpe situasjonen for næringslivet, og bidra til at kvotefallet ikke får like store konsekvenser for både fiskeri- og industriledet som det ellers ville gjort. Dette er tiltak som vil virke på kort og mellomlang sikt. Flere av disse tiltakene kan gjennomføres av det næringsrettede virkemiddelapparatet som er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet.

Vi har i alt identifisert og drøftet ti tiltak som på ulike måter kan bidra til å motvirke negative konsekvenser av kvotenedgangen for lokalsamfunn i Nordland og Nordland fylke som helhet. Vi skiller tematisk mellom tre kategorier av tiltak:

- **Tiltak rettet mot de utsatte lokalsamfunnene:** Generelle tiltak som kan bidra til økt sysselsetting, bosetting og/eller verdiskaping i lokalsamfunn som er negativt rammet, men som ikke retter seg mot fiskerinæringen spesifikt
- **Tiltak rettet mot fiskerinæringen:** Satsinger som kan gi økt lønnsomhet for fiskerinæringen i Nordland
- **Fiskeriregulatoriske tiltak:** Endringer i lovgivning og reguleringer som kan bidra til økt sysselsetting, bosetting og/eller verdiskaping i fiskerinæringen i Nordland

¹ Se for eksempel [høringsuttalelse](#) fra Træna Sjømat til Fiskeridirektoratet, 27.02.2024

² Se for eksempel [uttalelse](#) fra Lofotrådet, 13.03.2025

Tiltakene som har blitt vurdert innenfor hver kategori oppsummeres i Tabell 8-1.

Tabell 8-1: Liste over mulige tiltak

Kategori	Tiltak
Tiltak rettet mot de utsatte lokalsamfunnene	• Igangsette programmer for lokal og regional omstilling • Fremskynde planlagte havneinvesteringer i nasjonal transportplan (NTP) • Styrke samferdselsinfrastruktur til utsatte lokalsamfunn
Tiltak rettet mot fiskerinæringen	• Ekstraordinært markedsarbeid for tørrfisk • Krav til statlig produksjonslånsgaranti som er tilpasset tørrfisknæringen • Styrket beslutningsgrunnlag for bestemmelser av kvoter på øvrige arter • Styrke ordningene for en spredt struktur på mottak og bearbeiding
Fiskeripolitiske tiltak	• Regionalisering av kvotesystemet eller pliktsystemet i favør Nordland • Dispensasjon fra Deltakerloven for tørrfiskbedrifter • Endringer i ferskfiskordningen

8.2 Metode for å vurdere tiltak

For hvert tiltak har vi gjort en overordnet vurdering av om tiltaket oppfyllet bestemte kriterier. Kriteriene som hvert tiltak vurderes opp mot er oppsummert i tabell 8-2. For hvert kriterium vurderer vi om tiltaket oppfyller kriteriet i «lav», «noen», eller «høy» grad. Vi bemerker at drøftingen gjøres kvalitativt og basert på et begrenset informasjonsgrunnlag. Dette må forstås som overordnede vurderinger av om et tiltak er *egnet til* å kunne ha en ønsket effekt. Dette er på langt nær en fullstendig utredning av hvert tiltak, men kan danne grunnlaget for hvilke tiltak man ønsker å utrede videre.

Tabell 8-2: Evalueringskriterier med beskrivelse

Evalueringskriterium	Beskrivelse
Effekt	Tiltaket må være egnet til å ha en effekt på verdiskaping, sysselsetting og/eller bosetting i lokalsamfunn som er negativt rammet av kvotenedgangen
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Tiltaket har ikke negative utilsiktede konsekvenser
Relevans for Nordland	Tiltaket skal bidra til å oppnå overordnede mål fra Nordland fylkeskommune
Administrative kostnader	Tiltaket har ikke administrative kostnader for den myndigheten som skal iverksette tiltaket (stat, fylke eller virkemiddelaktør)
Barrierer	Det er ikke vesentlige strukturelle forhold eller reguleringer som står i veien for at tiltaket skal kunne ha en effekt
Realisme	Det er realistisk at det er mulig å gjennomføre tiltaket

Kriteriene er ikke vektet, men generelt burde man være tilbakeholden med å anbefale tiltak med lav grad av oppfyllelse av et gitt evalueringskriterium. Videre er det primære formålet med å innføre tiltak at det skal ha en positiv effekt, slik at vurderingen her burde vektlegges i en eventuell anbefaling.

8.3 Tiltak rettet mot de utsatte lokalsamfunnene

Under denne kategorien har vi vurdert følgende tiltak:

- Igangsette programmer for lokal og regional omstilling basert på omstillingsmidler fra Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)
- Fremskynde planlagte havneinvesteringer i nasjonal transportplan (NTP)
- Styrke samferdselsinfrastruktur til utsatte samfunn

Disse drøftes nærmere i det følgende.

8.3.1 Igangsette programmer for lokal og regional omstilling

Bakgrunn

Omstillingstiltak kan iverksettes gjennom ulike virkemidler og på ulike forvaltningsnivåer, avhengig av situasjonens alvorlighetsgrad og karakter. Slike tiltak kan ta utgangspunkt i eksisterende regelverk, men også inkludere mer fleksible og politisk initierte løsninger. Det finnes etablerte ordninger for regional omstilling som forvaltes av fylkeskommunene i samarbeid med staten, blant annet gjennom retningslinjer fra Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD). Ved større strukturendringer eller akutte kriser kan staten bevilge ekstraordinære midler over statsbudsjettet. Fylkeskommunene kan selv ta initiativ til utviklingstiltak, også utover det som er formalisert gjennom statlige ordninger.

KDD forvalter flere tilskuddsordninger for kommuner som er rammet av særlige utfordringer.³ Flere av disse kan være aktuelle for kommuner i Nordland. Særlig kan tilskuddsordningen for kommuner eller regioner med vesentlig fall i sysselsettingen over relativt kort tid være relevant.

I henhold til [§5 i forskrift om omstillingsordningene](#) kan kommuner søke om ekstraordinære statlige omstillingsmidler, i henhold til bestemte kriterier knyttet til redusert økonomisk aktivitet i en kommune eller fylkeskommune.

Reduksjonen i den direkte sysselsettingen i kommunen bør være betydelig over en treårsperiode.

- Reduksjonen bør som hovedregel utgjøre minst 15 prosent av den totale sysselsettingen.*
- I absolutte tall bør nedleggelsen som et minimum ligge på 150 personer.*
- I helt særskilte tilfeller kan det vurderes å gå noe lavere på små og isolerte steder.*
- I en totalvurdering skal det også legges vekt på reduksjonen i den indirekte sysselsettingen, den generelle arbeidsledigheten og mulighetene for pendling.*
- I tillegg kan det være aktuelt å ta i betraktning trygdebudsjettets størrelse, andel yrkesaktive i kommunen og kommuneøkonomi.*

Som dokumentert i denne rapporten er det flere kommuner i Nordland hvor en svært stor andel av privat sysselsetting er knyttet til fiskeri eller fiskeindustri. Kvotenedgangen berører disse kommunene betydelig over en treårsperiode. Et reelt scenario er at sysselsettingen blir redusert med minst 15 prosent i flere av kommunene, og at det vil gjelde et minimum av 150 personer. Vår forståelse av hvordan reglene håndheves i praksis er at slike midler kun utløses *etter* at samfunnene opplever en betydelig nedgang i befolkning eller sysselsetting – altså at forebyggende tiltak ikke er omfattet av ordningen.

³ Se [Prop. 1 S \(2024–2025\)](#) for budsjettåret 2025 under Kommunal- og distriktsdepartementet, s. 59 - 61

KDD finansierer i dag et omstillingsprogram kalt «Vekst i Havet» i kommunene Røst og Værøy – som følge av at kommunene allerede har hatt en dokumentert betydelig befolkningsnedgang. Programmet har mål om å sikre 50 arbeidsplasser i perioden 2023-2029, samt bidra til styrket utviklingsevne i næringsliv og kommunene.⁴

Ifølge [Innovasjon Norge](#) skal omstillingsmidlene i hovedsak brukes til forstudier og forprosjekter, samt til ledelse av omstillingsprogrammet og utvikling av gode prosjekter – med mål om å skape attraktivitet og vekst i kommunen.

Innovasjon Norge trekker frem nettverksbygging, kompetanseutvikling og bedriftsutvikling som eksempler på hva midlene kan brukes til. Midlene finansieres av KDD, og det er fylkeskommunen som søker om midlene. Kommunene med omstillingsstatus eier omstillingsprogrammet. Innovasjon Norge fungerer som rådgiver og kvalitetssikrer.

Som nevnt synes det ikke å være praksis for å bruke KDD-midlene på forebyggende tiltak (kommuner eller regioner som ennå ikke har opplevd en betydelig reduksjon i bosetting eller sysselsetting). Det er med andre ord flere lokalsamfunn i Nordland som per i dag ikke oppfyller kriteriene for regionale omstillingsmidler, til tross for at de står overfor betydelige negative konsekvenser som følge av kvotenedgangen. Tilsvarende type tiltak som nevnte omstillingsmidler finansierer er trolig også godt egnet for forebyggende tiltak – selv om det per i dag ikke er en tilsvarende lovhjemmel for statlig finansiering av forebyggende omstillingstiltak.

Beskrivelse av tiltak

Tiltaket går i korte trekk ut på at Nordland fylkeskommune iverksetter prosesser som tilrettelegger for omstillingsprogrammer i kommuner og regioner, der bosetting og sysselsetting har blitt redusert eller forventes å bli betydelig redusert som følge av kvotereduksjoner.

Tiltaket innebærer at fylkeskommunen søker omstillingsmidler hos KDD på vegne av en kommune, men inkluderer også å søke andre veier for finansiering av omstillingsmidler. Dette gjør at fylkeskommunen også kan koordinere forebyggende omstillingstiltak, som bidrar til å gjøre lokalsamfunnene mer robuste for å takle utfordringer som følge av kvotereduksjoner.

Eksempler på hva typer forebyggende omstillingsprogrammer kan inkludere:

- Kompetanseheving i kommuner, slik at kommunale ledere og kommunepolitikere styrker kompetanse på næringsutvikling og omstilling
- Styrket interkommunalt samarbeid mellom kommuner med lignende utfordringer knyttet til kvotenedgang, og for å etablere felles ressurser og prosjekter
- Konkret utredningsarbeid og tiltak som styrker regionenes utviklingsevne
- Kontinuerlig overvåkning av indikatorer regional og lokalt for å vurdere behov for omstillingstiltak

Tiltaket innebærer dialog mellom fylkeskommunen og staten for å identifisere muligheter for finansiering av omstilling, også utenfor eksisterende lovhjemler. Disse grepene inkluderer videre at Nordland fylkeskommune setter av ressurser med ansvar for å ha løpende kontakt med tiltakskommuner og Innovasjon Norge. Ressursene i fylkeskommunen har videre ansvar for å følge opp tiltak, og sørge for effektiv gjennomføring av omstillingsprogrammer i samarbeid med Innovasjon Norge og tiltakskommunene.

Som en del av gjennomføringen av tiltaket kan det potensielt være aktuelt å innhente en juridisk vurdering av om §5 i forskrift om omstillingsordningene også kan komme til anvendelse for forebyggende tiltak når det er overveiende sannsynlig og dokumentert at kriteriene vil bli oppfylt i løpet av en treårsperiode. Ut fra hva vi kan

⁴ Se beskrivelse av tiltaket på Innovasjon Norges hjemmesider: [Røst og Værøy – Regional omstilling](#)

se, er det ingenting i lovteksten som eksplisitt sier at midler ikke kan brukes forebyggende. I så fall vil forskriften allerede i dag kunne komme til anvendelse for flere kommuner og regioner i Nordland som per nå ikke har opplevd en betydelig nedgang i befolkning og sysselsetting.

Vurdering

Vi vurderer at tiltaket i all hovedsak oppfyller kriteriene, se tabell 8-3. Disse drøftes kortfattet etter tabellen.

Tabell 8-3: Vurdering av tiltaket: Igangsette programmer for lokal og regional omstilling

Evalueringskriterium	Grad av oppfyllelse	Kommentar
Effekt	Noen grad	- Målrettet mot utsatte samfunn - Avhenger av hvor vellykket omstillingen har potensial til å være
Barrierer	Noen grad	- Effektiv samhandling mellom fylkeskommune, kommuner og Innovasjon Norge - Kunnskap, kompetanse og kapasitet i tiltakskommuner
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Høy grad	Mulig redusert tilgang til arbeidskraft og kapital i øvrige regioner
Relevans for Nordland	Høy grad	Utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv
Administrative kostnader	Noen grad	Kostnader hos KDD, Nordland fylkeskommune, Innovasjon Norge og tiltakskommuner
Realisme	Noen grad	- Enkelte tiltak kan gjennomføres under forutsetning av vilkår er oppfylt - Eksisterende program og lovhjemmel for noen type tiltak - Ekstraordinære bevilgninger fra Statsbudsjettet kan være nødvendig

Tiltaket vil være målrettet mot de berørte kommunene, og innholdet i tiltaket vil ifølge Innovasjon Norge «*bidra til å øke utviklingsevnen hos næringsliv og kommuner, bidra til å skape nye og sikre eksisterende arbeidsplasser, samt bidra til å skape attraktive kommuner*». Den konkrete effekten av tiltaket vil avhenge av innretning og gjennomføring av tiltaket, men også av næringslivet i kommunen som ønsker omstilling. Tiltaket krever oppfølging og involvering fra kommunenes folkevalgte og administrasjonen i kommunen. Det kan ta tid før omstillingsmidlene fører til økt utviklingsevne i kommunen, og ytterligere tid før dette igjen bidrar til økt næringsaktivitet og verdiskaping i den berørte kommunen.

Til tross for at tiltaket er egnet til å ha positive effekter, er det imidlertid relevante barrierer som kan stå i veien for at tiltaket kan få faktiske effekter. For det første forutsetter tiltaket involvering fra en lang rekke offentlige aktører: tiltakskommuner og/eller tiltaksregioner, Nordland fylkeskommune, Innovasjon Norge og KDD. Dersom samhandlingene mellom aktørene ikke fungerer godt, kan dette potensielt ha konsekvenser for kvaliteten på gjennomføringen av tiltakene, slik at effekten også blir lavere. Det er også et relevant moment at flere av tiltakskommunene er små, og man ikke forvente at slike kommuner besitter den nødvendige kompetansen til å gjennomføre slike omstillingsprogrammer. Det fremstår derfor som en forutsetning at både

Nordland fylkeskommune og Innovasjon Norge har en aktiv rolle for å sikre nødvendig kompetanse og gjennomføringsevne for at omstillingsprogrammene skal ha en effekt.

En mulig negativ effekt av tiltaket er at arbeidskraft og kapital i sin alternative anvendelse kunne ha kommet til nytte i for eksempel andre regioner i Nordland, men dette er i utgangspunktet en tilsiktet konsekvens ettersom formålet med tiltaket nettopp er å opprettholde aktivitet i tiltakskommunene.

Tiltaket er videre i tråd med Nordland fylkeskommunes overordnede mål om å utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv.

Tiltaket vil ha administrative kostnader av betydning hos både KDD, fylkeskommunen, kommunene og Innovasjon Norge. Det er sannsynlig at tiltaket totalt vil kreve flere årsverk hos disse aktørene.

Når det gjelder den delen av tiltaket som kan gjennomføres basert på eksisterende programmer og lov hjemmel, fremstår det som realistisk å gjennomføre omstillingsprogram for kommuner og regioner der man kan dokumentere store reduksjoner i bosetting og sysselsetting (slik som omstillingsprogrammet for Røst og Værøy er et eksempel på). For tiltak som krever finansiering utenfor en slik lov hjemmel, vil dette kunne kreve ekstraordinære bevilgninger på statsbudsjettet som er øremerket omstillingstiltak mot kommuner og regioner der særlige negative effekter forventes frem i tid. Dette gjelder i hovedsak alle fiskeriavhengige samfunn i Nordland.

8.3.2 Fremskynde planlagte havneinvesteringer i nasjonal transportplan (NTP)

Bakgrunn

Staten har ansvar for å drifte fiskerihavner langs kysten, og regjeringen har tidligere påpekt at det er [et stort vedlikeholdsetterslep](#) knyttet til havneinfrastrukturen i Norge. Enkelte fiskerihavner er særlig relevante for de kystsamfunnene som blir berørt av kvotefall, for eksempel havnene på Andenes, Værøy og Røst. Tiltak som kan bidra til å ruste opp disse fiskerihavnene vil komme det aktuelle kystsamfunnet og fiskerinæringen til gode.

[Nasjonal transportplan](#) 2025-2036 (NTP) inkluderer flere fiskerihavner i Nordland. I perioden 2025-2030 inkluderer disse investeringer på fiskerihavnene på [Andenes, Værøy og Røst](#) på henholdsvis 800, 497 og 305 millioner 2024-kroner. Ifølge Meld. St. 14 vil tiltakene bedre fremkommeligheten og øke sikkerheten. Investeringene vil gi positive effekter for næringsliv, sysselsetting og bosetting. Dette er prioriterte tiltak i NTP, og det er derfor rimelig å anta at dette er investeringer som uansett vil bli iverksatt i løpet av de neste fem årene.

Beskrivelse av tiltak

Investeringer på de tre havnene fremskyndes slik at investeringene skjer tidligere enn planlagt.

Vurdering

Vi vurderer at tiltaket oppfyller kriteriene i høy til middels grad, se tabell 8-4. Disse drøftes kortfattet etter tabellen.

Tabell 8-4: Vurdering av tiltaket: Fremskynde investeringer i havneinfrastruktur i NTP

Evalueringskriterium	Grad av oppfyllelse	Kommentar
Effekt	Høy grad	- Høy grad av korrelasjon mellom lokasjon for investeringer og utsatte lokalsamfunn - Kortsiktige motsykliske effekter i investeringsperioden - Positive effekter for næringsliv, sysselsetting og bosetting når havnene er utbedret
Barrierer	Noen grad	Potensielt tidsetterslep mellom beslutning og effekt av tiltaket
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Høy grad	Utsettelse av investeringer i andre prosjekter, men relativt beskjedne beløp som må bevilges sammenliknet med andre store samferdselsprosjekter
Relevans for Nordland	Høy grad	Utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv
Administrative kostnader	Høy grad	Små kostnader hos bl.a. Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet knyttet til omprioritering av allerede avsatte midler
Realisme	Noen grad	Må foreslås av regjering og bevilges av Stortinget

Investeringene er rettet mot samfunn som er svært fiskeriavhengige. En fremskynding av investeringene vil kunne ha en kortsiktig motsyklisk effekt ved at områdene tilføres vesentlig økonomisk aktivitet i en tid der det ellers vil være begrenset med økonomisk aktivitet som følge av lave kvoter. Dette vil bidra til at bosetting og sysselsetting til en viss grad opprettholdes, slik at disse ressursene kan forbli i områdene frem til kvotene øker igjen. I en alternativsituasjon der investeringene skjer senere, kan dette skje i en periode kvotene allerede er tilbake på et høyere nivå, slik at det ikke blir noen motsyklisk effekt av betydning.

På lang sikt vil investeringene også ha en effekt i form av bedre fremkommelighet og sikkerhet i havnene som øker konkurransekräften både for fiskerinæringen, men også for andre næringer som er avhengige av sjøtransport. Dette vil ha positive effekter for næringsliv, sysselsetting og bosetting. Det kan også være andre positive effekter ved å utbedre disse havnene knyttet til beredskap og sikkerhet, for eksempel er havnen på Andenes viktig infrastruktur for Forsvaret. Dette er imidlertid effekter som antas å komme uansett. Tiltaket vil imidlertid føre til at effektene kommer tidligere enn det som er tilfelle i henhold til dagens plan.

En mulig barriere er at det er vanskelig å fremskynde tiltaket raskt nok, slik at det uansett blir et visst tidsetterslep som gjør det mindre sannsynlig at den motsykliske effekten oppstår. Videre må midler bevilges gjennom statsbudsjettet hvert år, som setter begrensninger på hvor raskt tiltaket kan gjennomføres.

Tiltaket vil kunne ha negative konsekvenser i den forstand at en prioritering av disse prosjektene samtidig betyr en nedprioritering av andre samferdselsprosjekter andre steder i landet, og at nytteeffektene utsettes andre steder. Samtidig er beløpene som kreves for å utbedre de aktuelle havnene relativt små sammenliknet med flere andre samferdselsprosjekter som har store investeringskostnader. I sum mener vi derfor at det kun vil ha en liten negativ effekt for investeringer andre steder.

Tiltaket fremstår som svært relevant for Nordland fylkeskommune og bidrar til deres mål om å utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv.

Tiltaket vil videre ha små administrative kostnader av betydning knyttet til selve bevilgningen, blant annet knyttet til budsjettforslag, behandling i Finansdepartementet, omprioriteringer av samferdselsbudsjettet og politisk vedtak i Stortinget.

Det kan uansett stilles spørsmål ved om det er realistisk at Stortinget vil vedta en slik fremskyndet bevilgning. Dette vil i så fall kreve at dette er en sak som prioriteres av regjeringen og som får flertall i Stortinget. Samtidig innebærer dette en relativt liten justering av allerede vedtatt politikk, noe som kan gjøre det mer realistisk at tiltakene kan gjennomføres.

8.3.3 Styrke samferdselsinfrastruktur til utsatte samfunn

Bakgrunn

Nordland er et [krevende fylke med hensyn til samferdsel](#), med store avstander, spredt bosetting og næringsliv. Fylket har om lag 20 prosent av Norges kystlinje og nesten 18.000 øyer. Lange avstander og lang framføringstid begrenser utviklingen av effektive bo- og arbeidsmarkedsregioner, transporter for næringslivet og bolyst. Generelt er derfor et godt samferdselstilbud relevant for å gjøre det lettere for alternativer næringer å etablere seg i disse kommunene, å styrke mobiliteten i arbeidsmarkedet, og å dempe konsekvensene av nedgangstider i et lokalsamfunn. Både gode veier, broforbindelser, regionale flytilbud og hurtigbåt- og fergetilbud bidrar til dette. Vei og jernbane er i tillegg viktig for godstransporten som er relevant for sjømatnæringsens mulighet til å frakte ut varer til markedene.

Alle samfunnene som blir særlig rammet av kvotereduksjonen er øysamfunn eller kystsamfunn uten gode veiforbindelser. Hurtigbåttilbud og fergeforbindelser kan raskt reduseres og raskt etableres. Det samme gjelder helikopter, samt flyruter til eksisterende flyplasser. På sikt kan også veiinvesteringer bidra til å forbedre samferdselstilbudet til utsatte samfunn.

Et godt samferdselstilbud kan være avgjørende for muligheten til å bo i disse samfunnene, og kunne ha tilgang til arbeidsmarkeder og øvrige relevante tilbud andre steder i Nordland. Samtidig vil det gi bedre muligheter for å etablere nytt næringsliv. Nordland fylkeskommune vedtok i desember 2024 kutt i hurtigbåttilbudet, i form av reduserte avganger samt nedleggelse på vinteren for enkelte ruter som følge av betydelig kostnadsvekst. Dette har gitt en negativ effekt på mobiliteten i arbeidsmarkedet i en rekke samfunn i Nordland.

Beskrivelse av tiltak

Samferdselstilbudet i Nordland styrkes i form av mer hyppige avganger og eventuelt kortere reisetid for områdene som er hardt rammet av kvotereduksjonen. Dette kan bedre mulighetene for alternativer næringer å etablere seg i disse kommunene, og/eller utvide befolkningens muligheter til å arbeide i etablerte næringer andre steder i fylket. Dette kan inkludere tiltak innenfor både hurtigbåt, ferge, fly og helikopter på kort sikt, samt veiforbindelser på lengre sikt.

Vurdering

Vi vurderer at tiltaket i oppfyller alle kriteriene i noen eller høy grad, se tabell 8-5. Disse drøftes kortfattet etter tabellen.

Tabell 8-5: Vurdering av tiltaket: Styrket samferdselstilbud til områder som er hardt rammet av kvotereduksjonen

Evalueringskriterium	Grad av oppfyllelse	Kommentar
Effekt	Høy grad	• Mer sannsynlig at man kan fortsette å bo i utsatte kommuner og pendle til arbeid andre steder • Styrket tilgang for f.eks. turister • Bedre muligheter for å etablere nytt næringsliv
Barrierer	Høy grad	• Ingen identifiserte barrierer
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Noen grad	• Reduserte midler til øvrige ansvarsområder fylkeskommunen har ansvar for
Relevans for Nordland	Høy grad	• Forbedre samfunnssikkerheten og sikre kritisk infrastruktur • Utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv
Administrative kostnader	Noen grad	• Noen administrative kostnader knyttet til å administrere tilbudet
Realisme	Noen grad	• Kan vedtas politisk av Nordland fylkeskommune, men budsjettbegrensinger gjør at det ikke nødvendigvis er mulig med de midlene Nordland fylkeskommune har i dag. • Trolig ikke mulig uten midler fra sentrale myndigheter

Et styrket samferdselstilbud vil kunne være egnet til å opprettholde bosettingen i flere utsatte samfunn. Den primære årsaken er at et godt samferdstilbud vil kunne bidra til at man for eksempel kan bo i en region og arbeide i en annen region, i tillegg til øvrige nyttevirksomheter av mobilitet over regioner. Et bedre samferdselstilbud vil også styrke tilgangen for eksempelvis turister som kan bidra til økt aktivitet i utsatte områder, bedre fraktmulighetene for havbruksnæringen, og gjøre det lettere for alternative næringer å etablere seg.

Et slikt tiltak vil videre kunne ha konsekvenser i form av redusert ressursinnsats på andre av fylkeskommunens ansvarsområder, slik som samferdsel i andre deler av fylket, videregående utdanning og tannhelse. Dersom fylkeskommunen skal øke sine bevilgninger for å styrke samferdstilbudet, må bevilgninger på andre områder samtidig reduseres. Dette kan ha negative konsekvenser for øvrige tilbud til innbyggerne i Nordland. Hurtigbåttilbudet er et godt eksempel på dette. Det har ifølge fylkeskommunen vært kraftig prisvekst knyttet til drift av hurtigbåttilbudet. Det er derfor krevende for Nordland fylkeskommune å finansiere et så godt tilbud som de hadde ønsket innenfor sine eksisterende økonomiske rammer.

Tiltaket fremstår relevant for Nordland ettersom det vil binde regioner mer sammen, styrker kritisk infrastruktur og bidrar til mer livskraftige samfunn gjennom at det blir mer attraktivt å bo i områder der næringsgrunnlaget fra fiskeri har blitt redusert.

Det vil være noen kostnader knyttet til å administrere tilbudet, men dette avhenger også av den konkrete utformingen. Det er realistisk at det kan gjennomføres dersom politikerne velger å prioritere dette (og nedprioritere andre områder). Prioriteringen må enten skje gjennom at Nordland fylkeskommune prioriterer

samferdsel fremfor andre velferdstilbud til befolkningen, eller gjennom at sentrale myndigheter prioriterer økte midler til fylkeskommunen generelt eller til samferdsel spesielt. Gitt budsjettbegrensninger hos fylkeskommunen, er det trolig ikke realistisk med en betydelig styrking av samferdselsinfrastrukturen uten at det tilføres statlige midler som bidrar til å finansiere tiltaket.

8.4 Tiltak rettet mot fiskerinæringen

Under denne kategorien har vi vurdert følgende tiltak:

- Ekstraordinært markedsarbeid for tørrfisk
- Krav til statlig produksjonslånsgaranti som er tilpasset tørrfisknæringen
- Styrket beslutningsgrunnlag for bestemmelser av kvoter på øvrige arter
- Styrke ordningene for en spredt struktur på mottak og bearbeiding

Disse drøftes nærmere i det følgende.

8.4.1 Ekstraordinært markedsarbeid for tørrfisk

Bakgrunn

Som beskrevet har både høye råstoffpriser og kapitalkostnader bidratt til redusert produksjon av tørrfisk. Den tørrfisken som fremdeles produseres må selges til høye priser i eksportlandene. Dette kan begrense etterspurt volum i eksportlandene på kort og lengre sikt.

Blant annet i Italia er det identifisert en særlig risiko ved at redusert etterspørsel i dag også kan føre til lavere etterspørsel i fremtiden. Dette gjelder selv om prisene skulle falle i fremtiden. Dette skyldes at tørrfisktradisjonene på sikt blir «glemt» hvis det går flere år med lavt forbruk av tørrfisk i matlagingen. Når prisene en gang i fremtiden reduseres, kan forbrukerne i Italia ha flyttet sitt konsum og sine vaner over til andre matvarer, slik at det blir en varig nedgang i etterspørsel etter tørrfisk. Dette kan i så fall gi lavere lønnsomhet i tørrfiskindustrien også når volumet en gang i fremtiden går opp.

Beskrivelse av tiltak

Flere har pekt på behov for ekstraordinært markedsarbeid med mål om å hindre langsiktig redusert etterspørsel som følge av kortsiktig høye priser. Dette gjelder tørrfisk i Italia, men kan potensielt også gjelde andre produkter.

I det videre ønsker vi å synliggjøre at det er mulig å gjennomføre ekstraordinært markedsarbeid gjennom å bruke eksisterende virkemidler. I dag er det flere næringspolitiske verktøy med målsetting om å fremme norsk sjømat i eksportmarkedene. Det fremste av disse er den eksisterende generiske og bransjevise markedsføringen som gjennomføres av Norges sjømatråd.

Norges sjømatråd er et statlig eid selskap som jobber for å fremme norsk sjømat i inn- og utland. Rådet markedsfører norsk sjømat globalt, gir markedsinnsikt og støtter eksportører og næringen med informasjon og rådgivning. Hovedmålet er å øke verdien av norsk sjømateksport og styrke omdømmet til norsk sjømat internasjonalt. Styret i Norges sjømatråd har ansvaret for styringen av selskapet, men ulike markedsgrupper med representanter fra næringslivet har innflytelse på hvordan sjømatrådet skal prioritere sine midler, og hvordan de skal gjennomføre sine markedskampanjer. Sjømatrådet gjennomfører generiske markedsføringskampanjer for all norsk sjømat, samt konkrete markedsføringsaktiviteter for ulike arter i utvalgte markeder. For tørrfisknæringen er for eksempel markedsaktiviteter i Italia viktig. Sjømatrådet er finansiert gjennom en eksportavgift på fisk, fiskevarer og marine produkter. Avgiften fastsettes av Nærings- og fiskeridepartementet.

Sjømatrådet kan også støtte enkeltbedrifter og enkeltinitiativ. [Bedriftsinitiativ](#) er Sjømatrådets samfinansieringsordning for felles markedsføring av prosjekter initiert av eksportører og produsenter. Dersom en norsk eksportør eller produsent planlegger et markedsføringsprosjekt kan Sjømatrådet gjennom Bedriftsinitiativ samfinansiere opptil 50 prosent av prosjektet.

Vurdering

I det videre vurderer vi en ekstraordinær satsing på markedsføring av tørrfisk, gjennomført av Sjømatrådet innenfor de rammene organisasjonen har i dag. Vi vurderer at tiltaket i oppfyller alle kriteriene i noen eller høy grad, se tabell 8-6. Disse drøftes kortfattet etter tabellen.

Tabell 8-6: Vurdering av tiltaket: Ekstraordinær satsing på markedsarbeid for tørrfisk

Evalueringskriterium	Grad av oppfyllelse	Kommentar
Effekt	Noen grad	Potensial for høyere lønnsomhet for tørrfisknæringen på sikt
Barrierer	Høy grad	- Tiltaket må gjennomføres på en effektiv måte for å kunne ha en sannsynlig effekt - Eksisterende virkemidler kan benyttes
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Noen grad	Reduserte midler til markedsføring av konvensjonell fisk i andre markeder, eller reduserte midler til fellesinvesteringer i Sjømatrådet
Relevans for Nordland	Høy grad	Utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv
Administrative kostnader	Høy grad	Ingen vesentlige økte administrative kostnader
Realisme	Noen grad	Må forankres og vedtas i Sjømatrådet i samråd med næringen

Tiltaket innebærer at Sjømatrådet i en periode prioriterer opp satsingen på markedsføring av tørrfisk, på bekostning av markedsføring av annen sjømat. Tiltaket kan ha en effekt på tørrfisknæringen i Nordland gjennom at det øker etterspørselen etter tørrfisk når tilbudet er tilbake på normale nivåer. Tiltaket kan bidra til å gi trygghet for at produsenter som kanskje har vært borte fra markedet kan komme tilbake med sine produkter. Tiltaket bidrar til å redusere risikoen for et langsiktig etterspørselsfall, som i sin tur kan bidra til å opprettholde den langsiktige lønnsomheten i tørrfiskindustrien i Nordland.

For at tiltaket skal være effektivt er det en forutsetning at det gjennomføres på en måte som faktisk er egnet til å redusere risikoen for et varig etterspørselsfall. I og med at det finnes eksisterende virkemidler som jobber med dette kan man starte planleggingen allerede nå.

Tiltaket vil medføre en økt ressursbruk på markedsføring av tørrfisk i Italia, eller andre relevante markeder. Dette kan samtidig medføre en reduksjon i Sjømatrådets innsats i andre markeder, avhengig av hvordan Sjømatrådet prioriterer sine midler.

Tørrfiskindustrien har lange tradisjoner i Nordland, og er spesielt viktig i Lofoten. Således er tiltaket relevant for fylkeskommunens mål om å utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv.

Tiltaket vil trolig ikke ha store administrative merkostnader. Sjømatrådet bruker allerede i dag midler på markedsføring av sjømat, og tiltaket innebærer en omprioritering av innsats fra noen arter og markeder til tørrfisk og andre konvensjonelle sjømatprodukter.

Hvorvidt det er realistisk at tiltaket gjennomføres avhenger av at Sjømatrådet selv finner et slikt tiltak formålstjenlig med hensyn til deres mandat. Sjømatrådet må også ta i betraktning flere andre hensyn, og tiltaket trenger trolig forankring i konvensjonell sektor som helhet for at tiltaket skal kunne gjennomføres.

8.4.2 Krav til statlig produksjonslånsgaranti som er tilpasset tørrfisknæringen

Bakgrunn

Staten, ved [Eksfin](#), tilbyr produksjonslånsgaranti til banker for å sikre likviditet til produksjonskostnader for eksportrelaterte kontrakter. Som redegjort for i denne rapporten, står særlig tørrfiskindustrien i Nordland overfor likviditetsbegrensninger ved at mye kapital bindes når kvotene er lave og råstoffprisene er høye. I tillegg er det en økt risiko knyttet til etterspørselen i eksportmarkedene når prisene er unormalt høye. Denne risikoen gjør at det kan være utfordrende å få finansiering for innkjøp av råstoff til tørrfisknæringen.

Produksjonslånsgarantien fra Eksfin er sånn sett egnet til kunne ta ned bankenes risiko, slik at bedriftene får lettere tilgang til kreditt. Vilårene i ordningen er imidlertid lite tilpasset tørrfisknæringen, som eksporterer til mange ulike kunder i utlandet fremfor gjennom én enkeltstående stor kontrakt.

Beskrivelse av tiltak

Tiltaket går ut på at NFD eller Eksfin vurderer om det kan gjøres tilpasninger i vilårene for å få produksjonslånsgaranti. Vi har fått opplyst at det i dag er krav om at det foreligger en salgskontrakt før produksjonslånsgaranti utstedes. Fremfor en avtale om salg før fisken er bearbeidet, kan Eksfin for eksempel godta bevis på at tilsvarende handler er gjennomført over en periode på tre år tidligere. Dette kan føre til at flere bedrifter kan få produksjonslånsgaranti, og at flere dermed får lån.

Vurdering

Vi vurderer at tiltaket kan oppfylle noen kriterier i noen grad, mens andre kun i liten grad, se tabell 8-7. Disse drøftes kortfattet etter tabellen.

Tabell 8-7: Vurdering av tiltaket: Krav til statlig produksjonslånsgaranti som er tilpasset tørrfisknæringen

Evalueringskriterium	Grad av oppfyllelse	Kommentar
Effekt	Noen grad	Tiltaket vil kunne bedre situasjonen med begrenset likviditet for produsenter av tørrfisk i Nordland. Dette vil bidra til opprettholdelse av tørrfiskbedrifter som er viktige for verdiskaping og sysselsetting i Nordland på kort og lang sikt.
Barrierer	Liten grad	- Tiltaket må utformes på en måte som gjør det tilstrekkelig relevant for aktører i konvensjonell sektor - Tiltaket må ikke bryte med statsstøttoreglene
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Liten grad	- Risiko for ineffektiv allokering av kapital - Risiko for mottiltak ved brudd på statsstøttoreglene
Relevans for Nordland	Høy grad	Utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv. Tørrfisknæringen er særlig relevant for Nordland.
Administrative kostnader	Noen grad	Kan gjøres innenfor eksisterende ordninger, men vesentlig tilpasninger er nødvendig
Realisme	Noen grad	Må gjøres endringer i ordningen hos Eksfin, antagelig i dialog med Nærings- og fiskeridepartementet som gir Eksfin budsjettmidler og årlige tildelingsbrev.

Endring i vilkårene for å få produksjonslånsgaranti kan føre til at flere bedrifter kan få garanti fra Eksfin, og at flere dermed får lån i banken. Dette kan bedre situasjonen med begrenset likviditet for produsenter av tørrfisk i Nordland. Tiltaket kan føre til at noe mer tørrfiskproduksjon kan gjennomføres i den krevende situasjonen med høye kapital- og råvarepriser. Dette vil opprettholde arbeidsplasser hos sentrale eksportbedrifter.

Det er imidlertid barrierer knyttet til tiltakets utforming. For at det skal få effekt på tørrfiskbedriftenes beslutninger om produksjon og sysselsetting må tiltaket utformes slik at det faktisk bedrer likviditetssituasjonen, samt reduserer risikoen for tørrfiskbedriftene og deres långivere uten å bryte med statsstøttoreglene. Dette er en vesentlig barriere, fordi det er strenge regler for hvordan kapitalmarkedene kan gis risikoavlastning uten at dette innebærer statsstøtte.

En potensielt negativ konsekvens er at staten representert ved Eksfin overtar en del av risikoen som tidligere har blitt båret av bedriftene. En forskjellsbehandling mellom «vanlige» eksportbedrifter og bedrifter som produserer tørrfisk vil være negativt. Dette kan føre til ineffektiv allokering av kapital, og at bedriftene tar større risiko enn hensiktsmessig. Dersom staten tar for stor risiko på vegne av eksportørene, og ordningene blir for «rause», kan de innebære subsidieelementer som vil utgjøre statsstøtte. Dette kan bryte med EØS-regelverket, og kan føre til mottiltak (for eksempel fra EU) som rammer hele næringen. Tiltakets utforming vil avgjøre hvor stor risiko det er for dette.

Tiltaket vil ha relevans for Nordland fylkeskommunes mål om å utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv. Tiltaket vil også kunne være positivt for å ivareta tørrfisk som en viktig del av

kulturarven i Nordland. Hvor bred ordningen eventuelt innrettes vil bestemme hvor stor del av sjømatnæringen tiltaket er relevant for, og dermed hvor stor den positive effekten potensielt kan bli.

Tiltaket vil ha noen administrative kostnader knyttet til utredning og endring av regelverk. Tiltaket kan ikke gjennomføres av fylkeskommunen alene, men krever politisk tilslutning fra sentrale myndigheter. Dette begrenser realismen i tiltaket.

8.4.3 Styrke beslutningsgrunnlaget for fastsettelsen av fremtidige kvoter

Bakgrunn

Når torskekvoten reduseres, kan fiskerne i noen perioder kompensere noe av bortfallet ved å fiske mer etter andre arter. Men hvis kvotene er lavere enn det de trenger å være for å opprettholde en bærekraftig bestand på disse artene, så begrenses mulighetene til å øke fisket og tilgangen til andre arter. Som beskrevet tidligere er samtidig fall i kvotene for torsk og innføring av kvoter og strengere reguleringer for andre arter en del av problembeskrivelsen i vår analyse.

Fiskerikvotene fastsettes på grunnlag av forskning og råd fra Havforskningsinstituttet (og ICES). Vi får opplyst at informasjonsgrunnlaget fremstår som godt for fastsettelsen av kvoter for torsk, mens det er mer begrenset informasjon om bestand og bestandsutvikling for andre arter. Dette innebærer at kvoter for flere arter blir satt lavt etter et «føre-var-prinsipp». Det er mulig at kvotene for enkelte arter blir satt lavere enn det de kunne vært dersom fagmyndighetene hadde hatt et bedre informasjonsgrunnlag.

Beskrivelse av tiltak

Styrket forskning på bestandene av flere arter er derfor et tiltak som på sikt kan bidra til økt utnyttelse av ressursene. Dette kan gjøres ved at Havforskningsinstituttet bevilges større midler og/eller omprioriterer sine ressurser til å samle data og forske disse artene.

Vurdering

Vi vurderer at tiltaket i oppfyller alle kriteriene i noen eller høy grad, se tabell 8-8. Disse drøftes kortfattet etter tabellen.

Tabell 8-8: Vurdering av tiltaket: Styrket beslutningsgrunnlaget for fastsettelsen av fremtidige kvoter

Evalueringskriterium	Grad av oppfyllelse	Kommentar
Effekt	Noen grad	• Bedre grunnlag for å beslutte riktig størrelse på kvoter. Dette er viktig for bærekraftig forvaltning og forsvarlig uttak av marine ressurser. • Vil ta tid før tiltaket bidrar til økt kunnskap som kan gi grunnlag for økte kvoter
Barrierer	Noen grad	• Begrenset kunnskap i dag tilsier at kunnskapen kan være vanskelig å tilegne seg
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Høy grad	• Mulig mindre forskning på andre områder
Relevans for Nordland	Noen grad	• Utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv. Vil komme flere områder enn Nordland til gode.
Administrative kostnader	Høy grad	• Ingen identifiserte administrative kostnader av betydning
Realisme	Noen grad	• Forskning finansieres av sentrale myndigheter

Dersom man faktisk oppnår mer og bedre kunnskap og data om bestander av øvrige arter, er det mulighet for at dette vil føre til økning i kvoter på disse artene. Dette er fordi et føre-var-prinsipp vil kunne erstattes med kvoter basert på et mer faktabasert grunnlag. Dette vil føre til at både fiskere og til en viss grad landindustri kan kompensere noe av bortfallet av torskeråstoffet med råstoff fra andre arter. Det vil imidlertid ta tid før tiltaket får effekt på næringsaktivitet og sysselsetting i Nordland.

Den mest sentrale barrieren synes å være at dette er kunnskap og data som kan være vanskelig å innhente. Det at man har begrenset kunnskap om bestanden for flere arter i dag, tilsier at dette er kunnskap som er vanskelig å tilegne seg.

I den grad tiltaket har negative konsekvenser på andre områder, så er det at mindre ressurser vil inngå i forskning på andre områder.

Tiltaket er også relevant for Nordland ettersom det kan bidra til økt verdiskaping i Nordland, men på lang sikt.

Vi har ikke identifisert vesentlig administrative kostnader ved tiltaket, og det fremstår som realistisk at forskningsprosjekter på bestander av øvrige arter kan utlyses og gjennomføres. Tiltaket krevet imidlertid at forskningsmidler lyses ut av sentrale myndigheter, og dette begrenser realismen i tiltaket.

8.4.4 Styrke ordningene for en spredt struktur på mottak og bearbeiding

Bakgrunn

Det finnes ulike ordninger som skal bidra til å kompensere ulike ledd i verdikjedene for høye transportkostnader som oppstår ved en spredt struktur på fiskemottak og bearbeidingsanlegg. I dag har man en slik struktur flere steder i fylket på grunn av geografiske forhold (mange øyer og lang kyst). Flere bedrifter i Nordland er mottaker av disse ordningene. Vi får oppgitt at ordningene bidrar til å redusere ulempene ved å

lokalisere mottak og bearbeidingsanlegg til mindre sentrale steder, både for å sikre råstofftilgang men også flåtegrupper med begrenset aksjonsradius sin mulighet til å utøve fiske.

De ulike ordningene finansieres delvis av Råfisklaget. Tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet bidrar til å finansiere enkelt av ordningene, det samme gjør Nordland fylkeskommune gjennom tilskudd til Støttefond for mottaksstasjoner i Nordland.

Beskrivelse av tiltak

Tiltaket går ut på å styrke ordningene for en spredt struktur på mottak og bearbeiding som bidrar til å avlaste en krevende økonomisk situasjon for sjømatbedrifter med virksomhet i Nordland.

Vurdering

Vi vurderer at tiltaket oppfyller alle kriteriene i noen eller høy grad, se tabell 8-9. Disse drøftes kortfattet etter tabellen.

Tabell 8-9: Vurdering av tiltaket: Styrke ordningen for en spredt struktur på mottak og bearbeiding

Evalueringskriterium	Grad av oppfyllelse	Kommentar
Effekt	Noen grad	Mer attraktivt å levere til mindre og lokale bearbeidingsanlegg. Bidrar til å opprettholde en spredt mottaksstruktur i Nordland.
Barrierer	Høy grad	Ingen vesentlige begrensinger for at tiltaket skal kunne få en effekt
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Noen grad	- Mulig redusert leveranse av råstoff i andre regioner - Mulig mindre effektiv allokering av råstoff
Relevans for Nordland	Noen grad	Utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv
Administrative kostnader	Høy grad	Ingen identifiserte administrative kostnader av betydning, utover skattefinansieringskostnaden ved offentlig bevilgning
Realisme	Noen grad	Ordningene for en spredt struktur på mottak og bearbeiding kan få økte midler dersom det bevilges penger fra en av de aktørene som i dag er med på å finansiere ordningene.

Ettersom Nordland har en mer spredt mottaksstruktur enn i andre fylker (eksempelvis Finnmark), er dette en ordning som vil kunne favorisere Nordland ved at det blir mer lønnsomt å levere til mindre sentrale mottak. Tiltaket kan også oppveie ulempen ved høye transportkostnader når fisket forflytter seg. Effekten av tiltaket vil avhenge av hvor stor økningen i tilskuddet er. Det er ellers ikke identifisert vesentlige hindringer for at tiltaket skal ha en effekt.

Dersom det blir mer attraktivt å levere fangsten til mindre sentrale mottak i Nordland, er den videre konsekvensen at det blir mindre attraktivt å levere fangsten til anlegg som ellers ville vært konkurransedyktige. En slik ordning kan også potensielt føre til en mindre effektiv allokering av råstoffet, ettersom det vil bli mer transport av råstoffet og mer ressursbruk knyttet til gjennomføringen av bearbeidingen.

Tiltaket fremstår videre som relevant for Nordland ved at det bidrar til sysselsetting og bosetting i områder med mottaksinfrastruktur. Ettersom dette er en eksisterende ordning er det trolig heller ikke vesentlig administrative kostnader knyttet til å styrke denne.

Når det gjelder grad av realisme, forutsetter økt ramme at det finnes tilgjengelige midler å bruke på tiltaket hos en eller flere av de som i dag er med på å finansiere ordningen.

8.5 Fiskeripolitiske tiltak

Under denne kategorien har vi vurdert følgende tiltak:

- Regionalisering av kvotesystemet eller pliktsystemet i favør Nordland
- Dispensasjon fra Deltakerloven for tørrfiskbedrifter
- Endringer i ferskfiskordningen

Disse drøftes nærmere i det følgende.

8.5.1 Regionalisering av kvotesystemet eller pliktsystemet i favør Nordland

Bakgrunn

Flere av informantene trekker frem at reduserte kvoter kan føre til et større omfang av «kappfiske» – altså at større knapphet fører til at en større andel av kvoten for en del arter fiskes i andre deler av landet før sesongen er i gang i Nordland.

Dersom dette er tilfellet, treffes fiskerinæringen i Nordland «dobbelt» av kvotenedgangen. For det første blir det redusert fangst og tilfang av råstoff til industrien som følge av reduserte kvoter generelt. For det andre kan fiskere, mottaksstasjoner og industri i Nordland bli rammet av at fisket foregår lengre unna dem geografisk.

Flere av informantene peker på ulike tiltak som sikrer fiskere i Nordland en bestemt andel av fiskekvoten, eller reguleringer som sikrer at en bestemt andel av kvoten skal leveres i Nordland (leveringsplikt). Vi velger å diskutere disse forslagene til tiltak samlet, fordi de begge representerer endringer i kvotesystem og pliktsystem som har til hensikt å sikre Nordland en bestemt andel av verdiskapingen fra fiske og bearbeiding. Vi understreker at vi ikke har blitt tilsendt noen skriftlige forslag som beskriver hvordan en slik tenkt regulering som regionaliserer kvotesystemet eller pliktsystemet vil fungere. Vi mener likevel det er interessant å belyse hvilke konsekvenser slike reguleringer kan få.

Vurdering

For flere av kriteriene vurderes tiltakene å ha lav grad av oppfyllelse, se tabell 8-10. Disse drøftes kortfattet etter tabellen.

Tabell 8-10: Vurdering av tiltak: Regionalisering av kvotesystemet eller pliktsystemet i favør Nordland

Evalueringskriterium	Grad av oppfyllelse	Kommentar
Effekt	Noen grad	- Økt tilgang til fiskeressurser for fiskere som er hjemmehørende i Nordland - Økt tilgang til råstoff til mottak og bearbeidingsindustri i Nordland - Mindre effektivt og forutsigbart kvotesystem
Barrierer	Noen grad	Ingen tekniske eller juridiske barrierer, men antagelig store politiske barrierer
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Lav grad	- Tilsvarende reduksjon i kvoter og råstofftilgang i andre regioner - Mulig mindre effektiv allokering av råstoff
Relevans for Nordland	Noen grad	Utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv
Administrative kostnader	Lav grad	Innebærer en ny regulering med vesentlige administrative kostnader til både utforming av regulering og etterlevelse av ny regulering
Realisme	Lav grad	Må foreslås av regjeringen

En regionalisering av kvotesystemet kan innebære at fiskere i Nordland gis en egen andel av fiskekvoten. Tiltaket om regional landingsplikt kan innebære en direkte regulering av hvor mye råstoff som landes i Nordland. Disse tenkte reguleringene innebærer en økning av hvor mye fisk som fiskes av fartøy fra Nordland, og en økning av hvor mye fisk som landes i Nordland, sammenliknet med i dag. Dette vil ha positiv effekt på verdiskaping og sysselsetting i Nordland. Størrelsen på effekten avhenger av hvor mye større «Nordlands-kvoten» blir sammenliknet med hvor mye som landes i fravær av slike tenkte reguleringer.

Det er imidlertid vesentlige hindre og negative effekter med en slik regionalisering av kvote- og pliktsystemet. Dersom en større andel av kvoten tilkommer regioner i Nordland, betyr det samtidig at en mindre kvote til andre deler av landet – og de positive effektene i Nordland vil sannsynlig gi tilsvarende negative effekter i andre deler av landet, antagelig mest i Troms og Finnmark. Det er vanskelig å se for seg at nasjonale politikere mener det er gode nok grunner til å innføre en slik favorisering av Nordland i kvotesystemet. Det er også vanskelig å se for seg at forslag om slik favorisering vil føre frem, og at det vil bidra til konstruktivt samarbeid mellom de berørte fylkene.

Reguleringer av hvor fisk landes kan videre også føre til en generell reduksjon i effektivitet. Det er rimelig at flåten i dag velger å lande fisken der de får den beste prisen. Dersom man blir pålagt å lande fisken andre steder kan dette gi reduserte fangstinntekter, lavere kvalitet og videre en mulig lavere effektivitet i bearbeidings- og salgsleddene på land. Dette fordi råstoffet ikke landes der det har størst verdiskapingspotensial (som vil reflekteres i kjøpernes betalingsvilje).

Tiltaket vil imidlertid kunne være positivt for Nordland isolert sett, og er således et tiltak som er relevant for å oppnå fylkeskommunens overordnede mål. Gitt at det er svært lite realistisk å vinne frem med et slikt tiltak, og

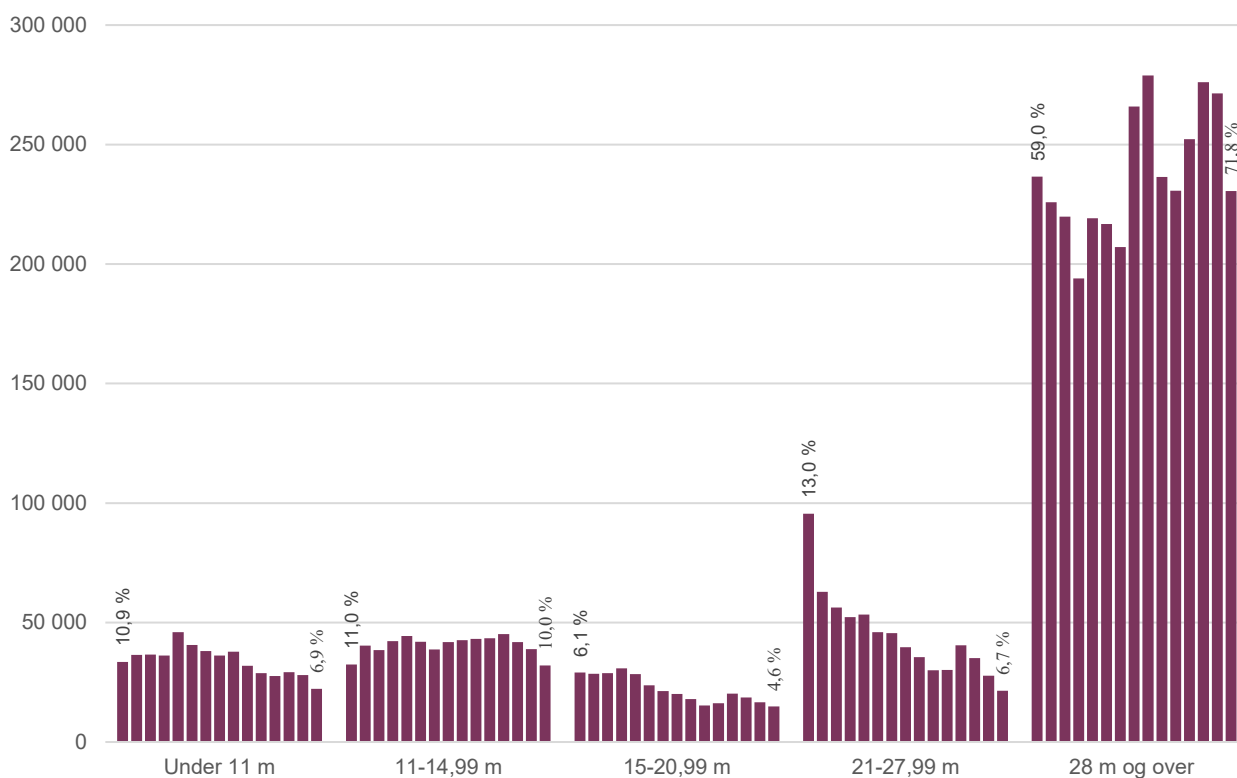
at diskusjonen om regionalisering av kvotesystemet ikke nødvendigvis vil komme Nordland til gode, bør det vurderes om det er hensiktsmessig å foreslå dette for nasjonale myndigheter.

Et slikt tiltak vil videre ha store administrative kostnader. Regionale kvoter innebærer en vesentlig justering i kvotereguleringen som i sin tur vil innebære vesentlige administrative kostnader i form av utforming, utredning, etterlevelse mv.

Det fremstår videre som lite realistisk at et slikt tiltak vil kunne gjennomføres. En slik regulering må foreslås av regjeringen. Det fremstår som sannsynlig at et slikt forslag vil føre til konflikt mellom ulike regioner og fylkeskommuner, og det er lite sannsynlig at det vil være ønskelig fra sentrale myndigheters side å gjøre store endringer i kvotepolitikken.

Hvor mye og hva har blitt fisket av flåten i Nordland?

Fordelingen av fangstene i perioden 2010-2024 fordeler seg på de ulike lengdegruppene som vist i figur 8-1.

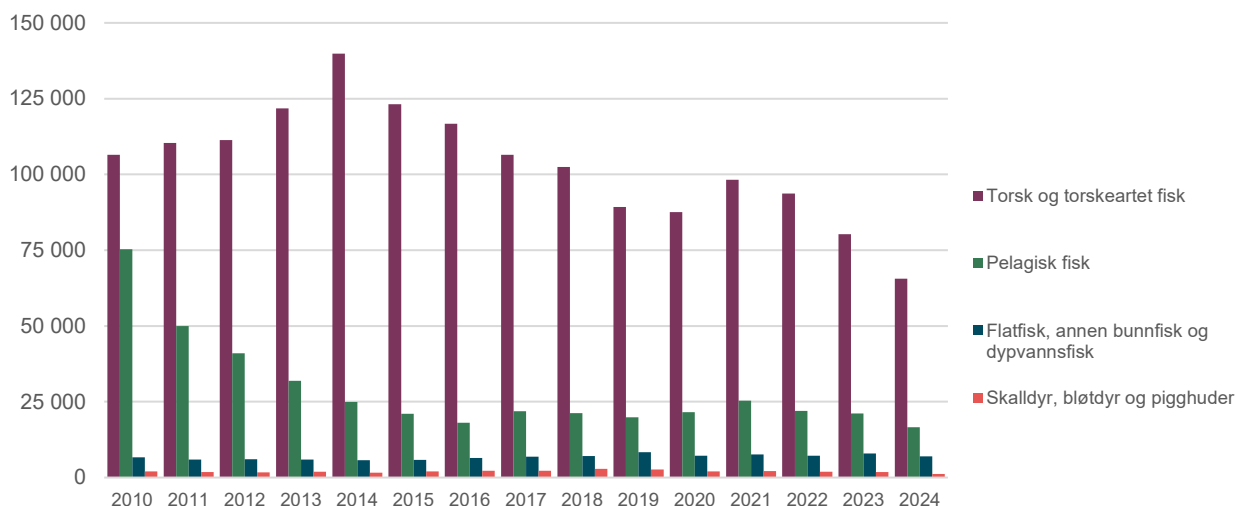

Figur 8-1 Fangst (tonn rundevekt) for fiskefartøy hjemmehørende i Nordland og andel, 2010-2024 (Fiskeridirektoratet)

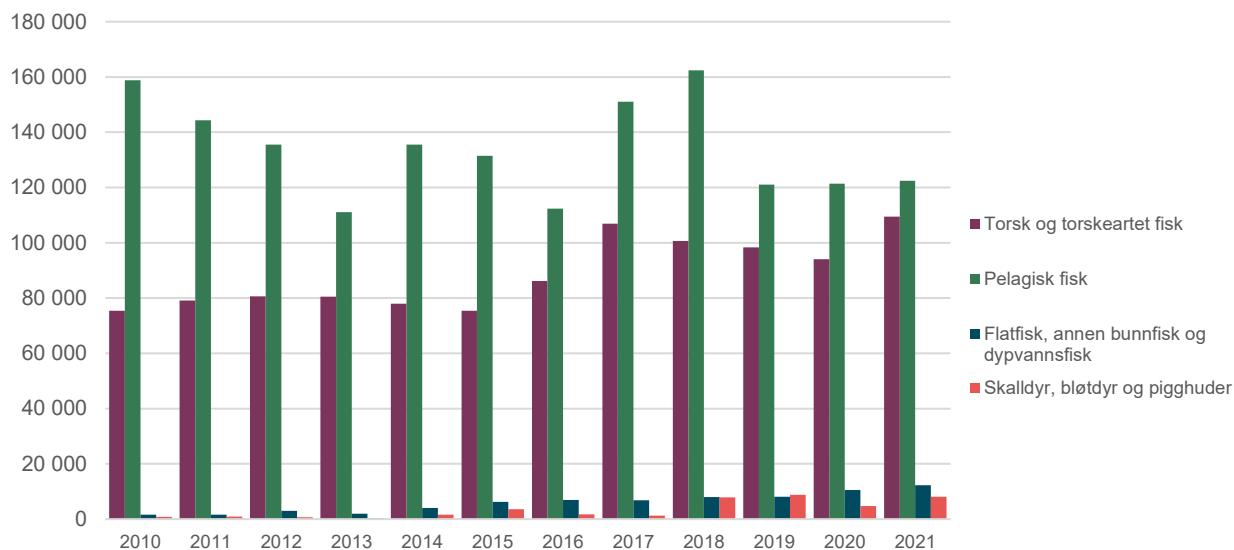
Mellom 2010 og 2024 fisket fartøygruppen under 11 meter i snitt 34.000 tonn per år, og i 2024 landet de 6,9 prosent av totalen til fartøy hjemmehørende i Nordland. Fartøygruppene mellom 11 og 27,99 meter hadde en samlet, gjennomsnittlig fangst på litt under 36.000 tonn per år, og hadde i 2024 en andel på 21,3 prosent. Endringene i volum i perioden må både sees i sammenheng med kvoter og antall fartøy i de ulike lengdegruppene.

Det er få store fiskefartøy (28 meter og over) i Nordland, men disse fangster til gjengjeld et stort kvantum. For perioden 2010-2024 var det årlige snittet om lag 237.000 tonn. I 2024 var om lag halvparten av disse fartøyenes kvantum pelagiske arter (sild, makrell, lodde, kolmule, m.fl.), og litt under 34 prosent var torskefisk

(torsk, sei, hyse, m.fl.). Til sammenligning utgjorde pelagisk fisk under 20 prosent av fangstene for resten av flåten, mens nesten 75 prosent var torskefisk.

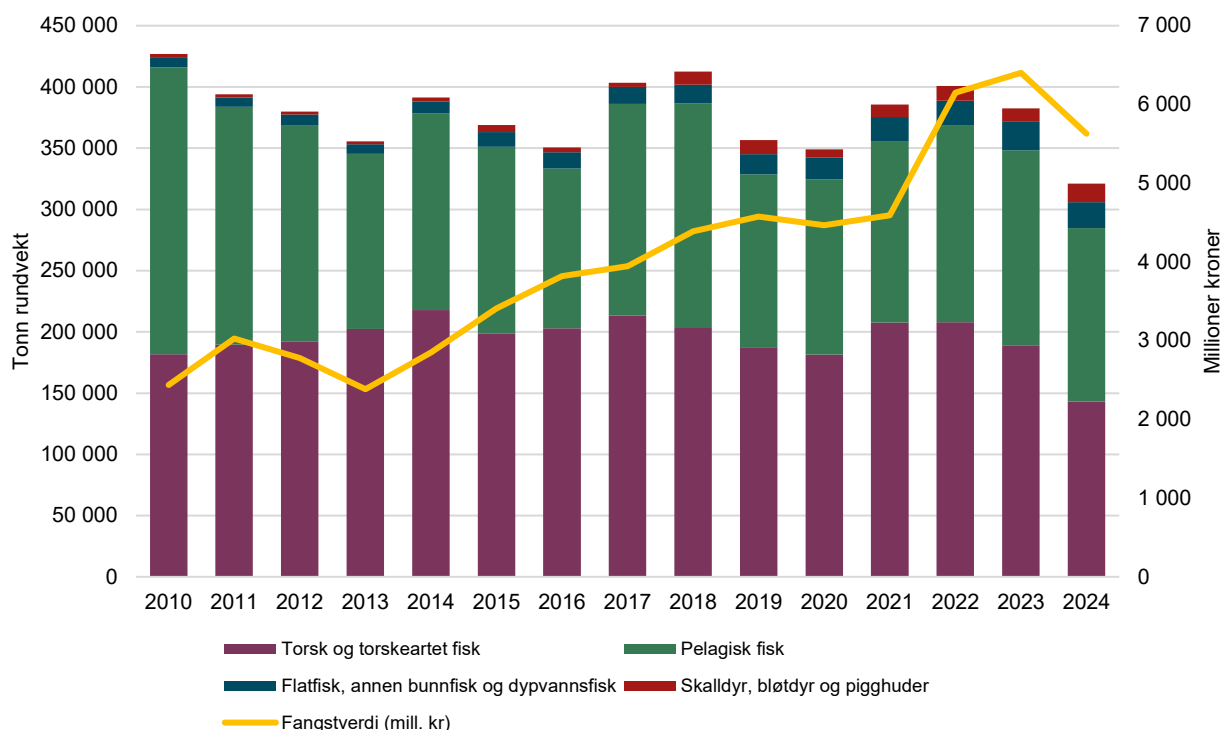
Figur 8-2 Fordeling av fangst etter art (hovedgrupper), fartøy under 28 meter (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Figur 8-3 Fordeling av fangst etter art (hovedgrupper), fartøy over 28 meter (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Fangstverdien økte betydelig i perioden 2013-2023, og skyldes særlig prisveksten for torsk. I 2013 var nesten 57 prosent av fangstene torsk og torskertart fisk, mens pelagiske arter stod for rett over 40 prosent. Tilsvarende tall for 2023 var om lag 49 og 42 prosent.

Reduserte kvoter, kombinert med høy etterspørsel i markedet og svekket kronekurs bidro til bedre inntekter til fiskeflåten, særlig de som var mest rettet mot torsk og andre torskarter. Lavere kvoter i 2024 ble ikke fullt ut kompensert i høyere priser, og samlede fangstinntekter falt dermed sammenlignet med 2023.

Figur 8-4 Landinger og fangstverdi for fartøyer hjemmehørende i Nordland (Fiskeridirektoratet)

8.5.2 Gi dispensasjoner i Deltakerloven som tillater integrasjon mellom tørrfiskprodusenter og flåteleddet

Bakgrunn

Tørrfisknæringen har en flere hundre år lang tradisjon som produsent av bearbeidet sjømat, og er blant Norges eldste eksportprodukter. *Tørrfisk fra Lofoten* er i dag et beskyttet varemerke, og produsentene er konsentrert i kommuner i Lofoten som er svært fiskeriavhengige. Tørrfiskprodusentene har tradisjonelt vært blant de bearbeidingsbedriftene som har hatt høyere marginer (se figur 10-9). Å beholde og legge til rette for fortsatt produksjon av tørrfisk er derfor både av kulturhistorisk og næringspolitisk verdi.

Som beskrevet tidligere bidrar høye råvarepriser til at tørrfiskbedriftene må betale store beløp for å kjøpe råstoff som de kan foredle til tørrfisk. I løpet av bearbeidingsprosessen bærer bedriftene både løpende kapitalkostnader knyttet til finansiering av varelageret, samt høy risiko knyttet til om de vil være i stand til å hente ut priser i markedet som kan forsvare varekostnaden når produktet er klart for markedet. Informasjonen vi har fått tyder på at dette fører til at flere bedrifter har valgt å ikke produsere tørrfisk i år, andre planla å redusere produksjonen sammenlignet med 2024.

Tørrfisk er et tradisjonsprodukt, og Italia er Norges fremste marked for dette. Dersom tørrfisk ikke blir tilgjengelig i markedet i ett eller flere år fryktes det at tørrfisk skal falle ut av konsumentenes tradisjoner, eventuelt av tørrfisk skal miste sin plass i butikkhyllene og hos distributørenes kanaler. Dette kan føre til at markedet forsvinner eller reduseres sterkt, og få negative konsekvenser senere. Det vises for øvrig til bakgrunnsbeskrivelsen knyttet til Sjømatrådets tiltak under punkt 8.4.1.

Beskrivelse av tiltak

Konkret innebærer tiltaket at det åpnes for at tørrfiskbedrifter kan søke om dispensasjon fra deltagerlovens krav om at det kun er aktive fiskere som kan eie fiskekvoter. Dette er gjort tidligere, slik at det finnes praksis

for hvordan dette skal håndteres og følges opp. Motytelsen mot en slik dispensasjon kan være at bedriften får bearbeidingsplikt. Det vil si at bedriften forplikter seg til å bearbeide et gitt antall tonn råstoff.

Flere av bedriftene som har dispensasjon fra Deltakerloven har i tillegg til bearbeidingsplikten aktivitetsplikt. Dette betyr at det er spesifisert på hvilke anlegg aktivitet skal opprettholdes. Vi legger til grunn at det ikke vil være behov for tilsvarende aktivitetsplikt for tørrfiskprodusenter for at tiltaket skal fungere etter hensikten, fordi tørrfiskproduksjon allerede i dag stort sett foregår i Nordland.

Muligheten til å eie kvoter vil i praksis gi tørrfiskprodusentene en del av grunnrenten fra fiskeriene. Kontantstrømmen fra fiskeriene vil veie opp for risikoen ved produksjonen av tørrfisk, og sikre bedriften bedre likviditet. Fisk som ellers kunne blitt solgt til gunstige priser på verdensmarkedet øremerkes tørrfiskproduksjon. Dette vil kunne redusere verdien av råstoffet, noe som i så fall vil øke konkurransedyktigheten til tørrfiskproduksjonen. Dette vil i praksis være en form for subsidie av norske produsenter av tørrfisk (som får bedre marginer), og av utenlandske konsumenter av tørrfisk (som får lavere priser), på bekostning av øvrige fiskere (som ellers kunne fisket den samme fisken).

Vurdering

For flere av kriteriene vurderes vi lav grad av oppfyllelse, se tabell 8-11. Disse drøftes kortfattet etter tabellen.

Tabell 8-11: Vurdering av tiltak: Gi dispensasjoner i Deltakerloven som tillater integrasjon mellom tørrfiskprodusenter og flåteleddet

Evalueringskriterium	Grad av oppfyllelse	Kommentar
Effekt	Noen grad	- Sikrer aktivitet og sysselsetting i tørrfiskindustrien - Kan gå på bekostning av fiskerileddet, eller øvrig bearbeidingsindustri
Barrierer	Noen grad	- Politiske barrierer ved forskjellsbehandling av en næring - Ingen identifiserte barrierer som hindrer effekt dersom tiltaket innføres.
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Lav grad	- Risiko for konkurransevridning - Reduserte insentiver til å opprettholde en lønnsom og effektiv tørrfiskproduksjon - Reduserte kvoter til andre deler av fangstleddet - Mulig redusert tilgang av ferskt råstoff til annen bearbeidingsindustri
Relevans for Nordland	Høy grad	Utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv
Administrative kostnader	Lav grad	Innebærer en ny regulering med vesentlige administrative kostnader til både utforming av regulering og etterlevelse av ny regulering
Realisme	Lav grad	Nærings- og fiskeridepartementet vil måtte gi dispensasjoner, og siden saken bryter med etablert fiskeripolitikk vil det antageligvis kreve utredning og politisk behandling.

Tiltaket vil kunne ha stor effekt for de tørrfiskbedriftene som tilgodesees med dette. Tiltaket er et kraftig virkemiddel for å sikre fortsatt tørrfiskproduksjon gjennom at tørrfiskprodusenter er sikret en høy inntekt gjennom aktiviteter på fangstleddet.

Tiltaket vil imidlertid kunne ha flere utilsiktede negative konsekvenser, men dette vil avhenge av den nøyaktige utformingen. For det første vil et slik tiltak skape et skille mellom tørrfiskprodusenter som dekkes versus de som ikke dekkes av ordningen. Dette er en åpenbar kilde til ineffektiv konkurransevridding, ved at mindre effektive produsenter potensielt kan utkonkurrere mer effektive produsenter uten eierskap på fangstleddet. Det er videre en risiko for at en integrert aktør får svekket sine insentiver til å maksimere verdiskapingen fra tørrfiskproduksjon (i form av både effektiv produksjon, kvalitet og markedsføring) når hovedfokuset i virksomheten flyttes til fangstleddet som er betydelig mer lønnsomt. En annen mulig konsekvens er redusert tilgang av ferskt råstoff til øvrig bearbeidingsindustri, samt at tiltaket i praksis vil medføre en reduksjon i kvoter for andre aktører og i andre deler av landet.

Tiltaket er videre relevant for Nordland fylkeskommunes overordnede mål om å utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv, siden tørrfisk er et signaturprodukt fra Nordland.

Et slikt tiltak vil videre ha store administrative konsekvenser, i form av en uthuling av skillet mellom fangstleddet og industrileddet i fiskerinæringen. Hovedregelen i fiskeripolitikken er at det er aktive fiskere som skal ha rettigheter til å delta i fisket. Det finnes dispensasjoner fra Deltakerloven, men for hver nye dispensasjon vil det bli svakere argumenter for å ikke gi neste bedrift en liknende dispensasjon. Tiltaket vil kreve utforming, utredning, administrasjon av etterlevelse fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Det fremstår videre som lite realistisk at et slikt tiltak vil kunne gjennomføres. Det fremstår som sannsynlig at et slikt forslag vil føre til konflikt mellom ulike særinteresser. Vi registrerer imidlertid at disse virkemidlene har blitt brukt tidligere, for å nå politiske mål. Dersom politikerne mener at det er et nasjonalt mål å sikre tørrfiskproduksjon, for eksempel fordi det har kulturell og historisk verdi, er det praktisk mulig å gjennomføre.

8.5.3 Endringer i ferskfiskordningen

Bakgrunn

Flere av informantene våre har pekt på at ferskfiskordningen er en særordning som fører til lavere generell kvote for alle fiskere. De som tjener på ordningene er først og fremst fiskeindustrien i Finnmark, ifølge våre informanter. Dette gjør at flere aktører mener at ferskfiskordningen bør nedskaleres eller avsluttes i perioder med lave kvoter.

Beskrivelse av tiltak

Tiltaket går ut på å begrense omfanget av ferskfiskordningen – altså at en mindre andel (eventuelt ikke en økende andel) av kvoten tilordnes ferskfiskordningen.

Vurdering

For flere av kriteriene noen eller høy grad av oppfyllelse, se tabell 8-12. Disse drøftes kortfattet etter tabellen.

Tabell 8-12: Vurdering av tiltak: Begrensninger i ferskfiskordningen

Evalueringskriterium	Grad av oppfyllelse	Kommentar
Effekt	Noen grad	- Større andel fersk fisk fanges og landes i Nordland under hovedsesong - Mulig redusert tilgang på ferskt råstoff til filetindustri i Nordland utenfor sesong
Barrierer	Høy grad	Ingen identifiserte barrierer som hindrer effekt dersom tiltaket innføres.
Ingen utilsiktede negative konsekvenser	Høy grad	- Negative virkninger ved ferskfiskordningen begrenses - Mulig redusert tilgang til ferskt råstoff utenfor sesong
Relevans for Nordland	Noen grad	Utvikle livskraftige lokalsamfunn og konkurransedyktig næringsliv
Administrative kostnader	Høy grad	Ingen vesentlige økte administrative kostnader sammenlignet med dagens situasjon
Realisme	Noen grad	Må besluttes av Nærings- og fiskeridepartementet

Den siste [evalueringen](#) av ferskfiskordningen fra 2024 viser at det er både fordeler og utfordringer med ordningen.

For flåteleddet av næringen kan reduksjon i omfanget av ordningen gjøre at en større andel av fisken fanges under sesong i Nordland, og en mindre andel utenfor sesong i Finnmark. Dette vil isolert sett være til gunst for fiskeindustrien i Nordland. Flere trekker frem at de mener det er utfordringer knyttet til kvaliteten på fisken som landes under ordningen. Tidligere har det blitt rapportert tilfeller hvor fisk av lavere kvalitet ble levert for å utløse torskebonus, noe som skapte utfordringer for videre bearbeiding. Dette var særlig et problem når store mengder småhyse ble landet, hvor delet av fangstene gikk til oppmaling i stedet for human konsum. For fiskebåtene betyr dette at de må balansere mellom å utnytte bonusordningen og samtidig sikre at fangsten holder høy nok kvalitet til å oppnå gode priser.

For fiskeindustrien i Nordland har ferskfiskordningen vært viktig for noen for å sikre råstofftilgang utenom hovedsesongen, men først og fremst gjennom tilgang på råstoff fra mottak som enkelte bedrifter eier i Finnmark. En del av anleggene i Nordland er avhengige av en jevn tilførsel av fersk fisk for å kunne opprettholde helårlig drift og unngå permitteringer. Spesielt for anleggene med produksjon av filet- og konsumprodukter har dette vært avgjørende, ettersom de er avhengige av stabile leveranser av fersk fisk for å kunne produsere produkter til høypris-markeder. En jevnere tilgang på råstoff har også bidratt til at industrien kan satse på mer bearbeiding, noe som gir økt verdiskaping og høyere eksportverdi. Mindre jevn tilgang på råstoff kan potensielt ha motsatt effekt, med mer sesongvariasjoner og større bruk av sesongbasert arbeidskraft.

Samtidig har ordningen også noen negative konsekvenser for fiskeindustrien i fylket. Industrien, som er sterkt avhengig av leveranser av fersk fisk, kan oppleve uforutsigbare variasjoner i råstofftilgangen ettersom fiskeflåten prioriterer områder hvor fisket er mest lønnsomt. Dette kan gjøre det utfordrende for enkelte

bedrifter å få tak i råstoff utenom sesongene, og opprettholde en stabil drift. I evalueringen er dette omtalt som en negativ, geografisk omfordelingseffekt.

Alt i alt mener vi at det bør være tunge argumenter for å opprettholde en særordning som flytter kvoter ut av det ordinære kvotesystemet. Å redusere omfanget av særordninger er derfor et forslag som både vil komme Nordland til gode, men som også vil øke effektiviteten i det helhetlige kvotesystemet.

Det er ikke identifisert noen vesentlige barrierer som hindrer at tiltaket vil ha en effekt.

Tiltaket vil i liten grad ha negative utilsiktede konsekvenser, og negative konsekvenser av dagens ordning (for eksempel fangst av fersk fisk som ikke er egnet til humant konsum) kan bli redusert.

Tiltaket vil sannsynlig ikke ha vesentlige administrative kostnader ettersom dette er en justering av en eksisterende ordning.

Når det gjelder realisme, er dette et tiltak som må gjennomføres av Nærings- og fiskeridepartementet, og det er ikke gitt at det vil være politisk støtte for et slikt tiltak. Dette skyldes blant annet ulike syn hos ulike særinteresser og regioner.

8.6 Samlet vurdering av tiltak

Vi har vurdert tiltak som på ulike måter kan bidra til å motvirke negative konsekvenser av kvotenedgangen for lokalsamfunn i Nordland og Nordland fylke som helhet. Vi har avgrenset analysen til tiltak som kan gjennomføres av regionale myndigheter (Nordland fylkeskommune) og nasjonale myndigheter. Tiltakene er identifisert gjennom innspill fra våre informanter. Totalt har vi identifisert ti tiltak, som vi har vurdert i henhold til følgende liste med kriterier: Effekter, barrierer, utilsiktede negative konsekvenser, relevans for Nordland, administrative kostnader og realisme. Vi skiller tematisk mellom tiltak rettet mot de utsatte lokalsamfunnene, tiltak rettet mot fiskerinæringen og fiskeriregulatoriske tiltak. Tabell 8-13 oppsummerer de ti tiltakene og våre vurderinger.

Tabell 8-13: Oversikt over identifiserte tiltak og våre vurderinger i henhold til seks kriterier

Tiltak	Effekt	Barrierer	Negative konsekvenser	Relevans	Adm. kostnader	Realisme
Tiltak rettet mot de utsatte lokalsamfunnene						
Programmer for lokal og regional omstilling						
Fremskynde planlagte havneinvesteringer						
Styrke samferdselsinfrastruktur til utsatte lokalsamfunn						
Tiltak rettet mot fiskerinæringen						
Ekstraordinært markedsarbeid for tørrfisk						
Krav til statlig produksjonslånsgaranti som er tilpasset tørrfisknæringen						
Styrke beslutningsgrunnlaget for fastsettelsen av fremtidige kvoter						
Styrke ordningene for en spredt struktur på mottak og bearbeiding						
Fiskeripolitiske tiltak						
Regionalisering av kvotesystemet eller pliktsystemet i favør Nordland						
Dispensasjoner i Deltakerloven for økt integrasjon mellom tørrfiskprodusenter og flåteleddet						
Endringer i ferskfiskordningen						

Merknad: For hvert kriterium er tiltakene vurdert på en tredelt skala, hvor tiltak som i høy grad oppfyller kriteriet er markert i grønt, tiltak som i noen grad oppfyller kriteriet er markert i gult og tiltak som i liten grad oppfyller kriteriet er markert i rødt.

Alle tiltak som oppfyller samtlige kriterier i noen eller høy grad være tiltak som er mulig å gjennomføre, og hvor det kan være aktuelt å utrede utformingen av tiltaket videre. I det videre drøfter og oppsummerer vi vurderingene av tiltakene samlet.

Tiltak rettet mot de utsatte lokalsamfunnene

Det er trolig ikke realistisk å gjennomføre tiltak for å bedre rammevilkårene for fiskerinæringen i Nordland i en skala som veier opp for den samlede reduksjonen i næringens verdigrunnlag de nærmeste årene. Dermed vil det trolig bli nødvendig å vurdere andre tiltak for å motvirke negative konsekvenser for kommunene som i størst grad berøres av kvotenedgangen. Dette kan for eksempel være gjennom å understøtte vekst i andre næringer eller alternative inntektsgrunnlag for befolkningen, for å opprettholde bosetting i disse kommunene.

Vi har vurdert **tiltak som styrker samferdselsinfrastrukturen i Nordland**, som kan gjøre det lettere for alternative næringer å etablere seg i disse kommunene, og/eller utvide befolkningens muligheter til å arbeide i etablerte næringer andre steder i fylket. Slike tiltak vil medføre kostnader knyttet til utbygging eller tilrettelegging for infrastruktur, både i en overgangsfase og potensielt også i form av varig økte driftskostnader. På kort sikt kan et slikt tiltak være å **styrke samferdselstilbudet** for å bidra til økt regional mobilitet.

Fremskynding av planlagte og prioriterte investeringer av fiskerihavner i Nordland (beskrevet i Nasjonal transportplan) kan være et egnet motsykliske tiltak, ettersom det øker den økonomiske aktiviteten i en tidsperiode der aktiviteten uansett er lav som følge av kvotefallet.

Gitt begrensede offentlige midler til utbygging av infrastruktur i regionen, vil det trolig også være behov for andre tiltak som kan understøtte **omstilling i de mest utsatte kommunene og regionene**. Omstillingstiltakene bør ikke bare rettes mot kommuner og regioner som allerede har fått omstillingsmidler via Kunnskaps- og Distriktsdepartementet (KDD) som følge av en betydelig befolkningsnedgang (slik som Værøy og Røst). Det bør også avsettes midler til forebyggende omstillingstiltak som gjør lokalsamfunnene mer omstillingsdyktige for å begrense de negative effektene som vil komme som følge av en langvarig kvotereduksjon. Slike omstillingsmidler vil trolig ikke i seg selv utløse nye arbeidsplasser eller nødvendige tilpasninger for kommunene, men kan være en start for å planlegge mulige tiltak som kan møte utfordringene i den enkelte kommune. Også i en slik prosess bør Nordland fylkeskommune vurdere hvorvidt slik omstilling bør vurderes i et regionalt perspektiv, slik at eventuelle tiltak kan koordineres mellom kommuner og regioner internt i fylket, for å understøtte bærekraftig omstilling i tråd med ønsket om fortsatt bosetting i distriktene.

Tiltak rettet mot fiskerinæringen

Kvotefallet har ført til økte råstoffpriser for fiskeindustrien i Nordland. Dette skyldes kombinasjonen av økt konkurranse om råstoff, spredt mottaksstruktur og økt andel av landingene av fersk fisk lengre nord. Tiltak som **styrker ordninger for føringstilskudd og andre ordninger for å opprettholde en hensiktsmessig struktur på mottak og bearbeiding** kan bidra til at en større andel av fangsten landes i Nordland. Dette bidrar til at kostnadene ved å lande fisk i Nordland reduseres (eller ikke øker ytterligere). På så måte bidrar disse tiltakene til å opprettholde aktiviteten fra fiskeriene og i bearbeidingsindustrien i Nordland.

En potensiell **ekstraordinær satsing på å markedsføre tørrfisk** – som har en viktig historisk og kulturell betydning for kystsamfunnene i Lofoten og Vesterålen – vil særlig kunne gi langsiktige gevinster knyttet til redusert risiko for et langsiktig etterspørselsfall i Italia. På sikt kan også tiltak som styrker **beslutningsgrunnlaget for fastsettelsen av kvoter** bidra til at fiskeriene i en større grad enn i dag kan omstille fangsten til andre arter som følge av kvotefall.

Fiskeripolitiske tiltak

De identifiserte fiskeripolitiske tiltakene vil kunne bidra til bedre rammevilkår for utvalgte deler av fiskerinæringen, men på bekostning av andre aktører i næringen. Tiltakene vi har vurdert antas å kunne styrke den delen av næringen som er lokalisert i Nordland, men noen av dem vil også kunne gå på bekostning av rammevilkårene for enkelte deler av fiskerinæringen, også i Nordland. Av de tre identifiserte tiltakene i denne kategorien, er endringer i ferskfiskordningen det tiltaket som vurderes å ha færrest negative konsekvenser for andre deler av næringen, og er dermed også det tiltaket vi mener har størst realisme.

Ferskfiskordningen skal bidra til at landindustrien får bedre tilgang på ferskt råstoff også utenfor sesong, men bidrar i praksis til at en større andel landes nord for Nordland. For flåteleddet av næringen kan reduksjon i omfanget av ordningen medføre at en større andel av fisken fanges under sesong i Nordland, og en mindre andel utenfor sesong i Finnmark. Dette vil isolert sett gi bedre tilgang til råstoff for fiskeindustrien i Nordland, på bekostning av fiskeindustrien i Finnmark. Men det vil også understøtte en mer lønnsom drift i flåteleddet totalt sett. Alt i alt mener vi at det bør være tunge argumenter for å opprettholde en særordning som flytter kvoter ut av det ordinære kvotesystemet. **Å redusere omfanget av særordninger** er derfor et forslag som både vil komme Nordland til gode, men som også er egnet til å øke effektiviteten i kvotesystemet og verdikjeden for villfisk som helhet.

Vedlegg

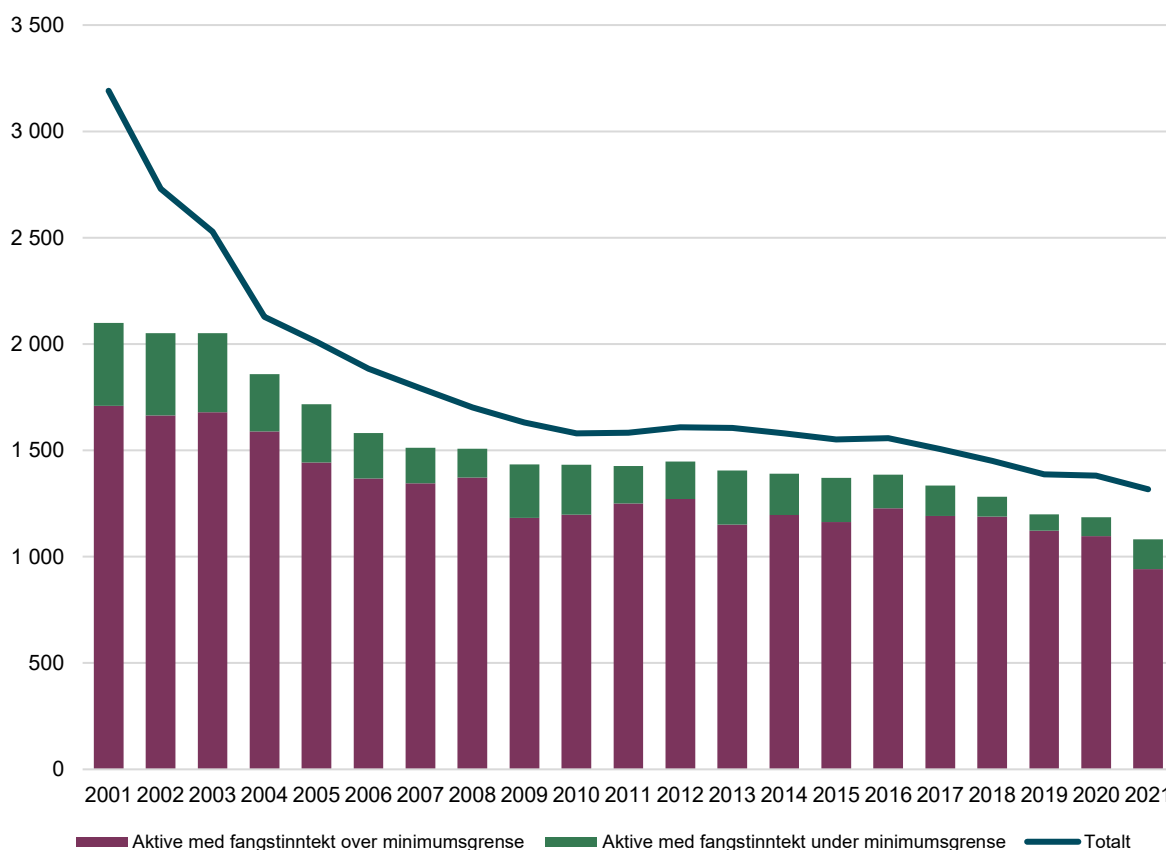
9. Vedlegg 1 – Utviklingen frem til 2021

9.1 Fiskeflåten i Nordland

9.1.1 Reduksjon i antall fartøy

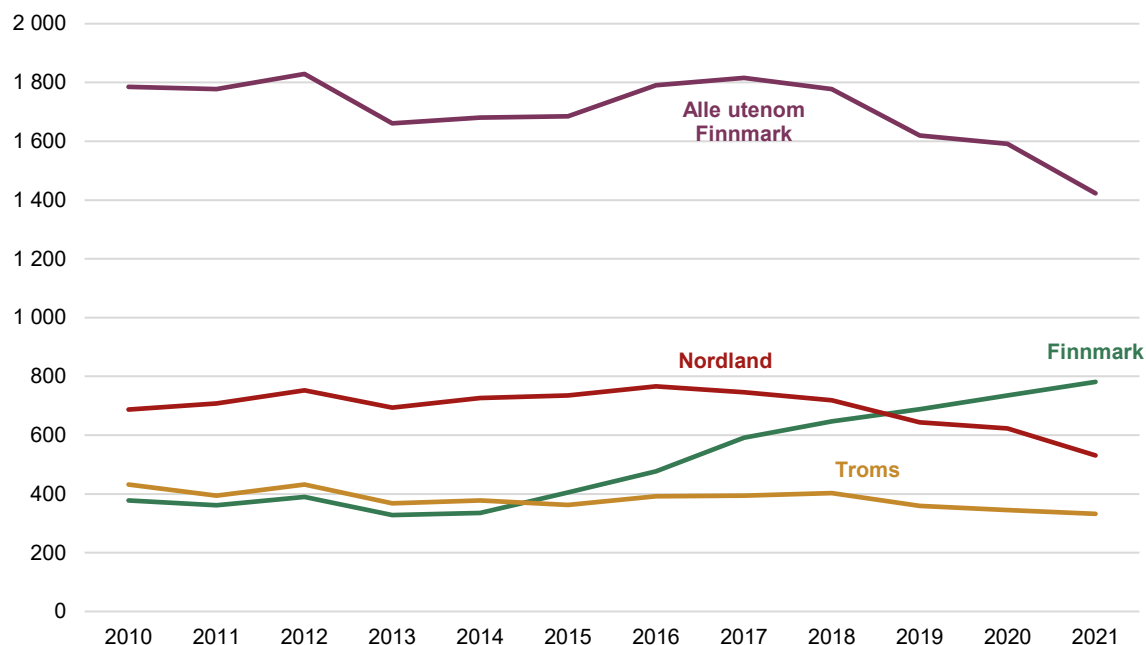
Siden starten av 2000-tallet er antall aktive fiskefartøy i Norge redusert med over 40 prosent, og nedgangen er litt sterkere i Nordland sammenlignet med resten av landet.

I 2021 var det 1.081 aktive fiskefartøy registrert i Nordland, en reduksjon på 48 prosent siden 2001 (-1.018 fartøy). Den største reduksjonen kom imidlertid i perioden frem mot 2010, mens antallet sank marginalt i årene frem til 2016. De påfølgende årene tiltok den negative utviklingen igjen. I hele perioden er det fartøy med fangstinntekt over minimumsgrensen (etter 2009 er grensen 50.000 kroner) som utgjør den største andelen av fiskeflåten

Figur 9-1 Fiskefartøy i Nordland i merkeregisteret, totalt og aktive (fartøy registrert med fangstinntekt) (Fiskeridirektoratet)

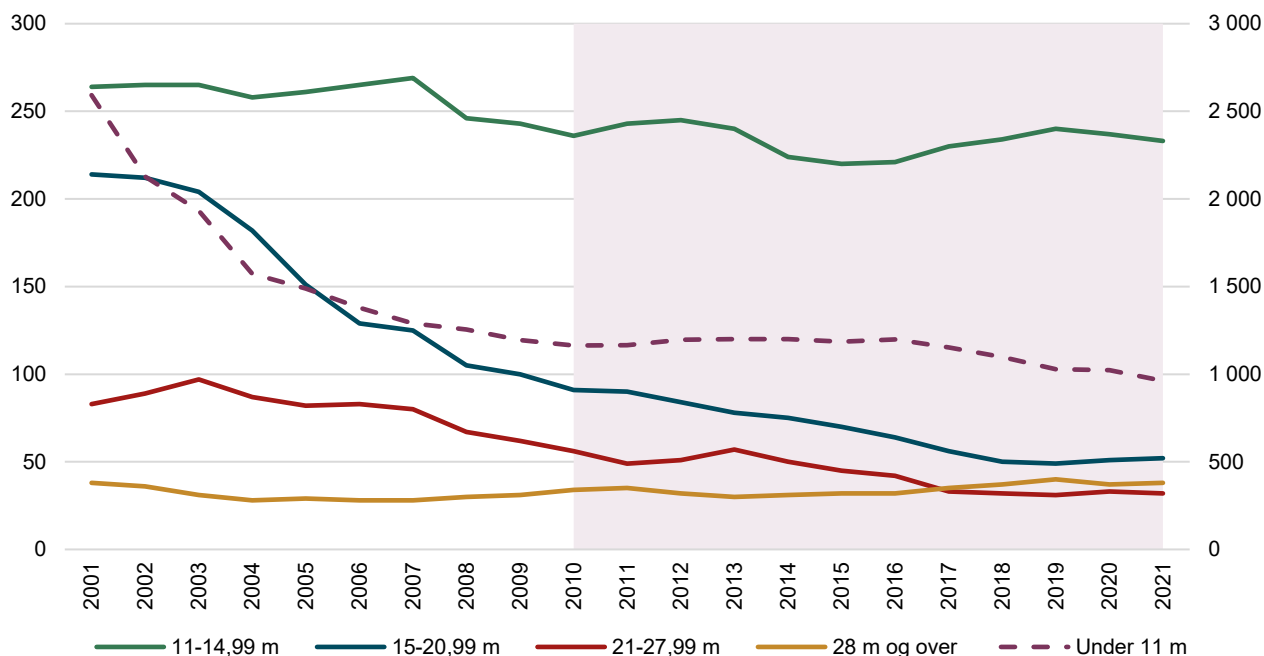
I motsetning til Nordland hadde Finnmark vekst i fiskeflåten siden 2013. [Begunstigende rammevilkår](#) for boende i Finnmark, for eksempel for deltakelse i krabbefiske og mulighet for tilskudd, kan delvis forklare veksten. Dette gjelder særlig for åpen gruppe, og ser man kun på perioden 2016-2021 ble det 304 flere fartøy i Finnmark, hvor Nordland hadde en nedgang på 235. Adgangen til å delta i fiskeriene i åpen gruppe reguleres hvert år i [deltakerforskriften](#), hvor blant annet krav til eierskap må være oppfylt. Fartøyene kan ikke være lengre enn 11 meter.

Figur 9-2 Antall fartøy i åpen gruppe (Fiskeridirektoratet)

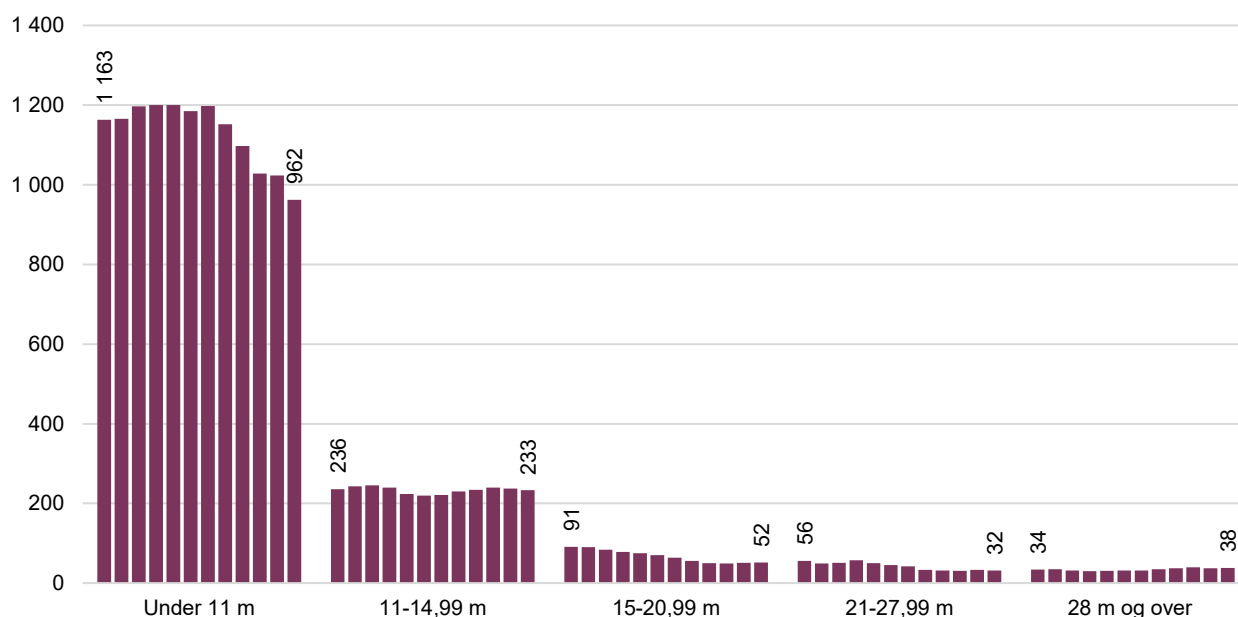
Det er politisk vedtatt at det skal være en differensiert fiskeflåtestruktur i Norge, både når det gjelder ulike lengde- og redskapsgrupper. Bakgrunnen, sett fra norske myndigheters side, er at viktige samfunnsmessige mål knyttet til fiskerinæringen skal sikres. Blant disse er god ressursutnyttelse, at bosetting i distriktene opprettholdes og historiske rettigheter til fiske vedlikeholdes.

Fiskeflåten i Nordland (som i Norge) kjennetegnes ved at flest fartøy tilhører lengdegruppen under 11 meter. I 2021 befant 73 prosent av fylkets fiskeflåte seg i den kategorien, mens andelen fem år tidligere var 77 prosent.

Figur 9-3 Antall fartøy per lengdegruppe i Nordland i åpen gruppe, fartøy under 11 meter på høyre akse (Fiskeridirektoratet)

Ser man kun på perioden 2010-2021 var det tydeligst nedgang for de minste fartøyene, med 201 færre fartøy (-17 prosent). Samtidig var det nesten en halvering av flåten mellom 15 og 28 meter. Den eneste fartøygruppen med vekst i antall var fartøy over 28 meter. Her inngår også [Aker BioMarine](#) sine 3 fartøy registrert i Vestvågøy som driver fiske etter antarktisk krill. Utviklingen i lengdegruppene er vist i figur 9-4, men fartøyene til Aker Biomarine inngår ikke i resten av rapporten siden de opererer utenfor Norge med hensyn til både fangst og landing.

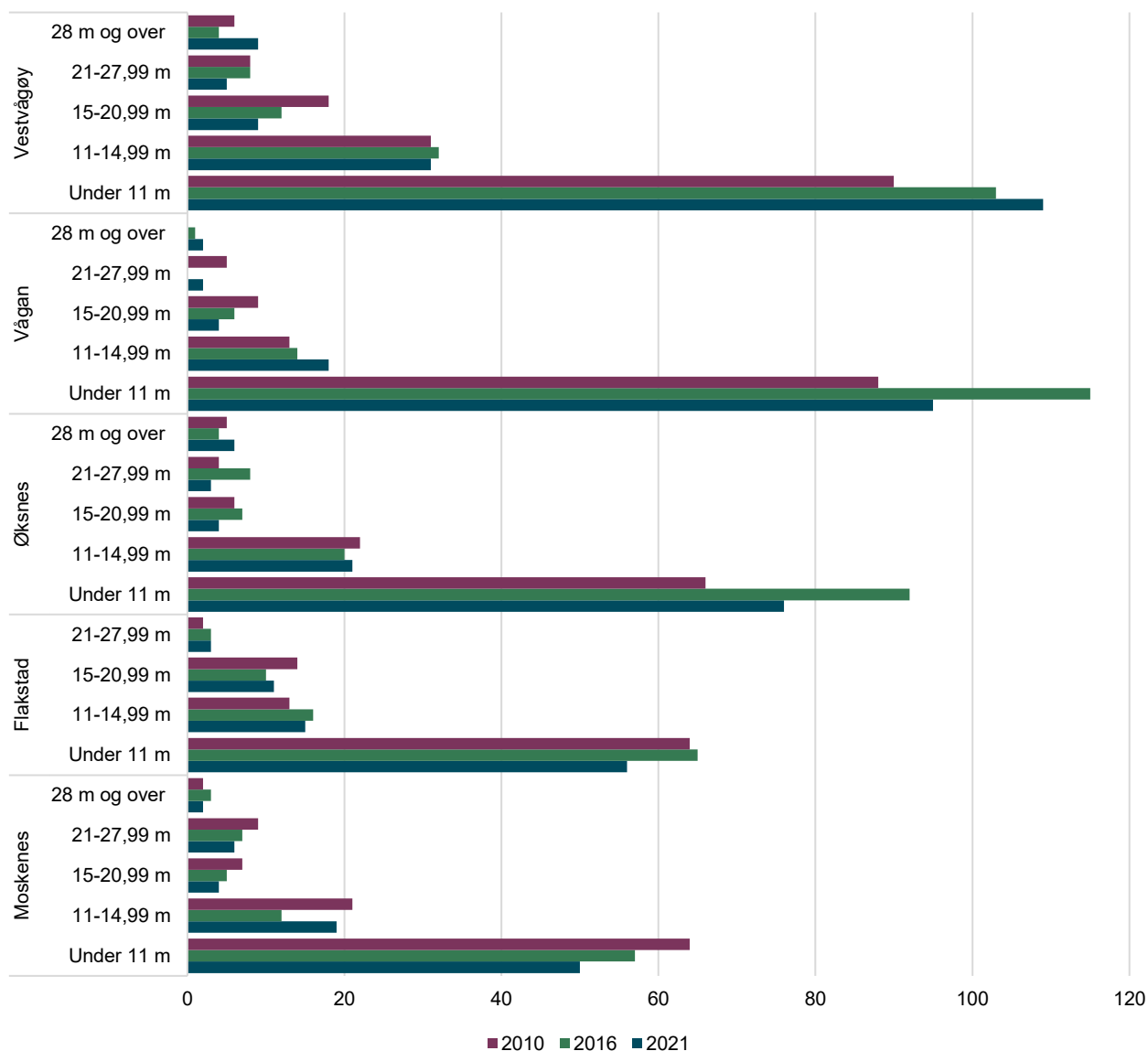

Figur 9-4 Antall fartøy per lengdegruppe i Nordland, 2010-2024 (Fiskeridirektoratets fartøyregister)

9.1.2 Fordelingen av de ulike lengdegruppene

Vestvågøy var den kommunen i Nordland med flest registrerte fiskefartøy i 2024, fulgt av Vågan, Øksnes, Flakstad og Moskenes. Totalt var det registrert fiskefartøy i 36 av fylkets kommuner dette året.

Mellom 2010 og 2021 ble det flere fartøy i Vestvågøy, Vågan og Øksnes, og økningen var størst for fartøy under 11 meter. Etter 2016 har det imidlertid vært en sterk reduksjon i den minste fiskeflåten i Nordland.

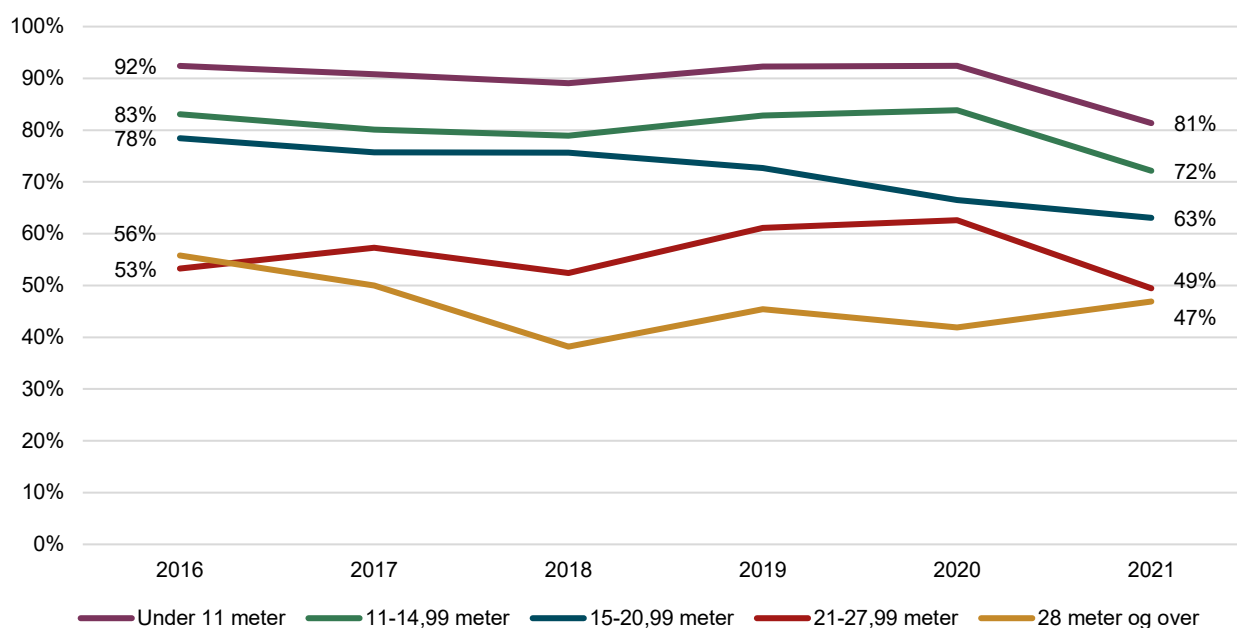

Figur 9-5 Antall fiskefartøy i de 5 største fartøykommunene i Nordland (Fiskeridirektoratet)

9.1.3 Hvor mye av fangstene ble levert i Nordland?

For å belyse hvor fiskefartøyene i Nordland leverte fangstene brukes hovedgruppene torskefisk og pelagisk fisk, siden de utgjør det største volumet. Fisket etter artene i disse gruppene har tydelige sesongmønstre, og det er mest kostnadseffektivt for flåten å fiske der hvor både tilgjengelighet og leveringsmuligheter er best.

Årlige variasjoner med tanke på hvor fisken befinner seg kan derfor ha påvirket fiskeriaktiviteten. Mobiliteten til flåten øker også med størrelse, der den minste flåten i større grad utøver sin aktivitet i hovedsesongene enn de større fartøyene.

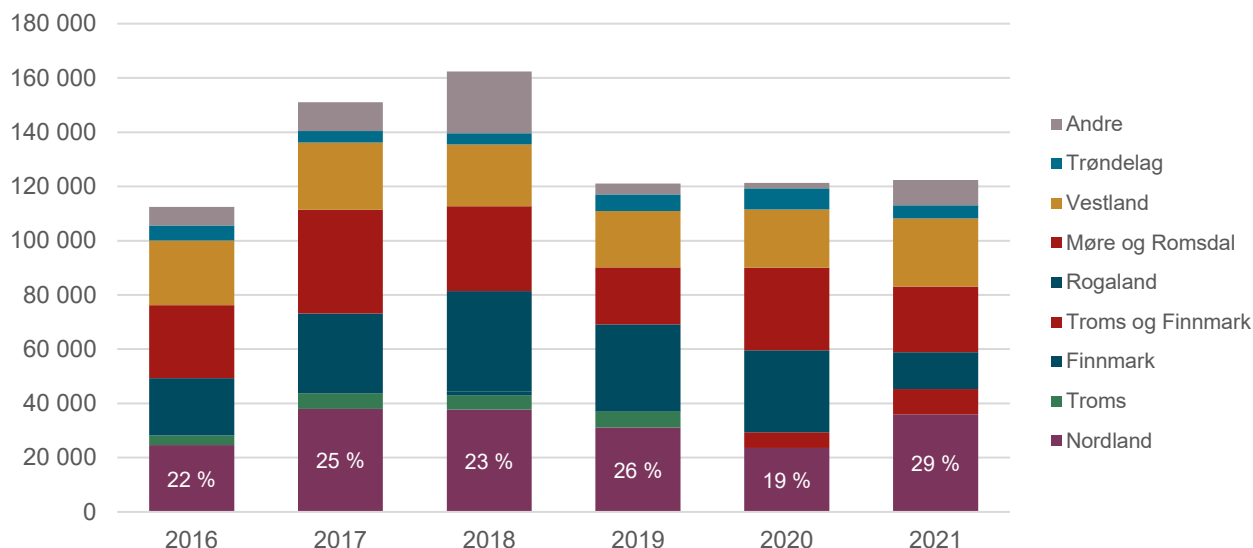

Figur 9-6 Nordlandsflåten landinger av torskefisk i Nordland, fordelt på fartøylengde (Fiskeridirektoratet)

For alle lengdegruppene sank andelen landet torskefisk i Nordland fra 2016 til 2021, og nedgangen var størst for de tre minste lengdegruppene.

For de to minste gruppene var det en klar økning i landingene i Finnmark, dels forklart med en forskyvning av fiskeriene nordover. I 2021 var denne særlig tydelig, også for de nest største fartøyene. Årlige variasjoner med hensyn til innsig og værforhold kan dels forklare at det er svingninger, men det har også blitt satset betydelig på utvikling av mottaksstrukturen lengre nord i perioden.

De største fiskefartøyene driver et mer helårlig fiske, og en stor andel av fisken leveres frossen. Landingsmønsteret skiller seg derfor fra den mindre flåten, og koblingen mot nærliggende mottak er heller ikke like sterk som for resten av fiskeflåten.

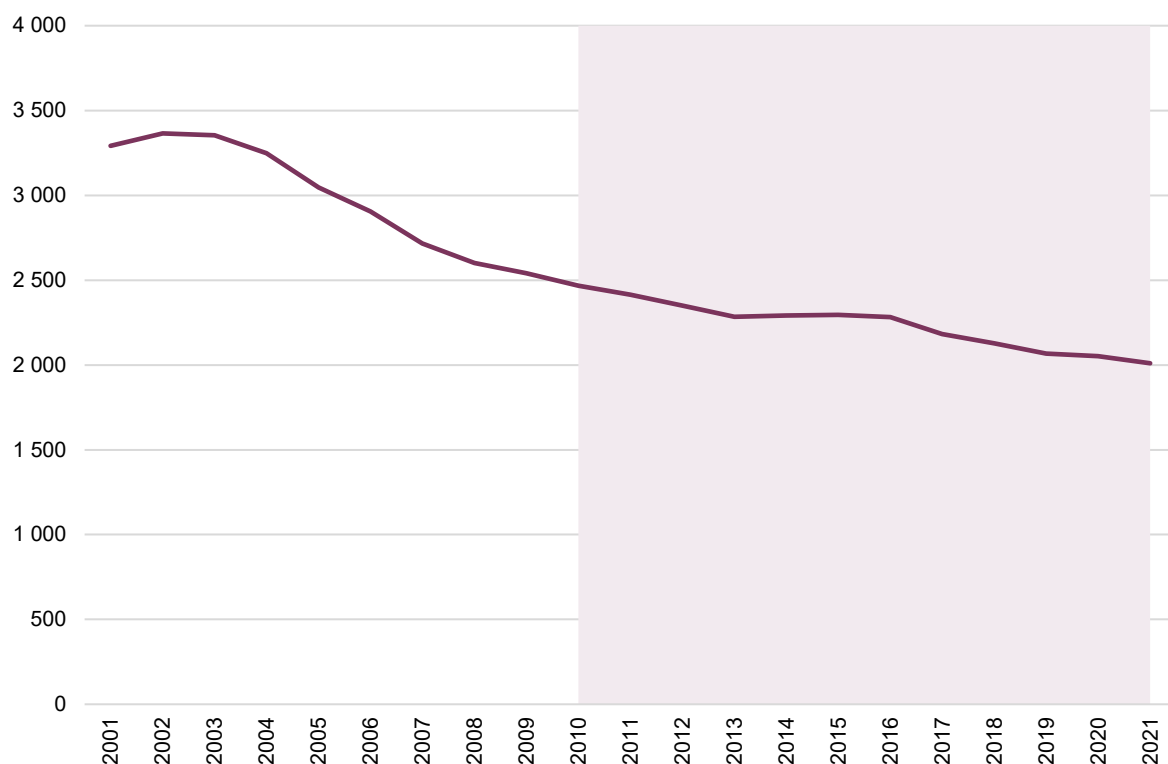

Figur 9-7 Landinger av pelagisk fisk, fartøy over 28 meter (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

NVG-sild, makrell, kolmule, nordsjøsild, og lodde de årene det tillates fiske, er de viktigste pelagiske artene for fylkets fiskeflåte. Den største lengdegruppen dominerer i de pelagiske fiskeriene, og som vist over ble en forholdsvis stabil andel av fangstene levert i eget fylke. I hovedsak er det NVG-sild som leveres til fiskeindustrien i Nordland, som en følge av at fisket foregår utenfor kysten i nord. De ulike artene omsettes gjennom auksjonssystemet til Norges Sildesalgslag, der auksjonsområdene også omfatter for eksempel Danmark og Færøyene (avhengig av art).

9.2 Nedgang i antall fiskere over lang tid

Ved utgangen av 2024 var det 1.878 personer som hadde fiske som hovedyrke i Nordland, fordelt på 1.798 menn og 80 kvinner. På samme tid var det 266 personer med fiske som biyrke. Nedgangen i antall fiskere har foregått over mange år i hele landet, og utviklingen i Nordland før 2021 korrelerer med endringen i fiskeflåten, der avgangen økte litt etter 2016. Unntaket i Norge er Finnmark, hvor antall fiskere har økt av de samme grunnene som nevnt tidligere.

Figur 9-8 Antall personer med fiske som hovedyrke i Nordland (Fiskeridirektoratets fiskermanntall)

Vestvågøy, Øksnes, Vågan, Bodø og Flakstad var de fem kommunene med flest fiskere i 2021. Sammenligner man imidlertid med 2016 så var det Andøy, og ikke Bodø, som var blant de fem største. Siden 2016 ble antall fiskere i Andøy redusert med én tredjedel. Andøy hadde en befolkningsnedgang på nærmere 8 prosent i perioden, og en del kan ha gått ut av fiskeryrket uten at det kan fastslås med sikkerhet.

Tabell 9-1 Personer med fiske som hovedyrke i de 16 kommunene med flest fiskere i 2021 (Fiskeridirektoratets fiskermanntall)

Kommune	Hovedyrkefiskere		Endring
	2016	2021	
Vestvågøy	299	268	-10,4 %
Øksnes	243	214	-11,9 %
Vågan	205	181	-11,7 %
Flakstad	150	129	-14,0 %
Bodø	133	129	-3,0 %
Moskenes	118	104	-11,9 %
Sortland	106	103	-2,8 %
Andøy	152	102	-32,9 %
Meløy	102	96	-5,9 %
Bø i Nordland	93	94	1,1 %
Værøy	66	63	-4,5 %
Hadsel	60	62	3,3 %
Røst	61	51	-16,4 %
Rødøy	52	38	-26,9 %
Træna	38	34	-10,5 %
Lurøy	60	32	-46,7 %
Resten av Nordland	345	310	-10,1 %
Sum	2.283	2.010	-12,0 %

9.3 Fiskeindustrien – differensiert, sesongpreget og svake marginer

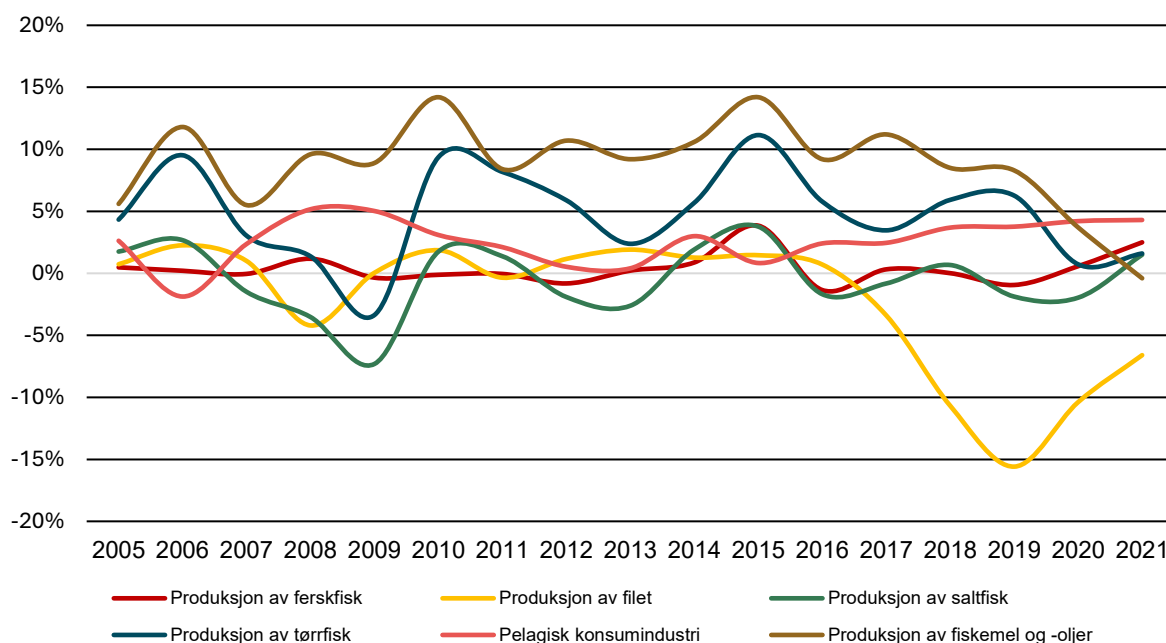
Fiskeindustrien i Nordland kjennetegnes ved at den er bygget opp over mange hundre år, der bosetting og industri er veldig nært knyttet til lokasjonen av viktige fiskeområder på den ene siden, og gode nærliggende havner på den andre siden. Landingene av fangstene har [større betydning](#) for bosetting, sysselsetting og verdiskaping enn hvor fartøyene er registrert.

Over de siste tiårene har den teknologiske utviklingen og kapitalstrukturen vært avgjørende for både struktur, lokasjon og utvikling, samtidig som konkurranse om råstoffet har økt. Hovedtrenden er at det er blitt færre bedrifter i fiskeindustrien, med større eiere og mer konsentrasjon på færre lokasjoner.

Fiskeindustrien i Nordland har to bærende sektorer; pelagisk fisk og hvitfisk. Den delen av fiskeindustrien i Nordland som kjøper og foredler pelagisk fisk er konsolidert i to eierkonstellasjoner, med få men store produksjonsanlegg. De samme aktørene har anlegg for produksjon av fiskemel og -olje i fylket. For hvitfiskeindustrien ble det gradvis færre aktører og mottaksanlegg i perioden med lave torskekvoter på 1990-tallet og det første tiåret på 2000-tallet. I den perioden var det en rekke nedleggelser og konsolideringer. Siden torskekvoten hadde et historisk toppnivå i årene 2013-2014 har antall mottak i hvitfiskeindustrien vært forholdsvis stabilt.

I motsetning til fiskeflåten har den norske fiskeindustrien over lang tid slitt med [lav lønnsomhet](#), og selv om tilgangen på råstoff har vært god. Marginene har særlig vært lave, og dels negative for filetproduksjon av hvitfisk, men det er også svake og varierende marginer innen konvensjonell produksjon (klippfisk, tørrfisk,

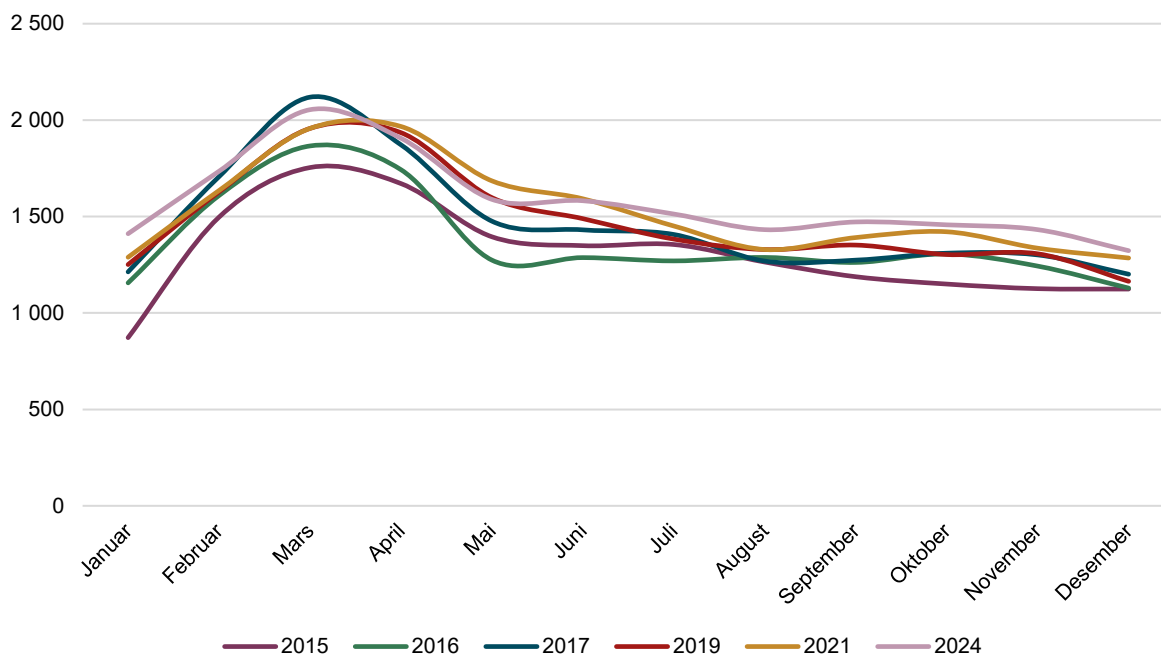
saltfisk og fersk fisk). Tørrfisknæringen er den som over tid har hatt de beste marginene, men også for denne var trenden fallende marginer etter 2015.

Figur 9-9 Lønnsomhet i fiskeindustrien i Norge (Nofima)

9.3.1 Sesongsvingninger preger aktiviteten i fiskeindustrien

Hvitfiskindustrien i fylket er sesongpreget og i stor grad basert på ferskt råstoff, med hovedvekt på torsk, sei og hyse. Som vist i figur 4-2 blir opp mot 90 prosent av de totale landingene av fersk torsk, sei og hyse levert fra fisker til fiskekjøper i Nordland i løpet av perioden januar-april. Dette avspeiles også i hvordan industrien er satt opp. Om lag 65 prosent av landingene av torsk (skrei) går til konvensjonelle produkter (tørrfisk, saltfisk og klippfisk) mens det øvrige enten blir fryst eller produsert til ulike typer filetbaserte produkter og videresolgt til internasjonale markeder. Dette gir høy aktivitet i en begrenset del av året på land, med stort innslag av sesongbasert arbeidskraft.

Figur 9-10 Antall arbeidsforhold i industrien i de mest fiskeindustriavhengige kommunene i Nordland (SSB/ Mikrodata)

Produksjonen omfatter konvensjonelle produkter (saltfisk, tørrfisk, klippfisk og fersk fisk), ulike filet- og konsumprodukter, samt kosttilskudd. Konvensjonell produksjon er lite teknologiintensiv, det vil si at det er mye "handarbeid" i produksjonsprosessen og motsvarende lite teknologi. Det samme gjelder også eksporten av fersk, kjølt fisk. I filetnæringen er det mer bruk av teknologi og automatisering, som også er mer kapitalkrevende enn konvensjonell produksjon.

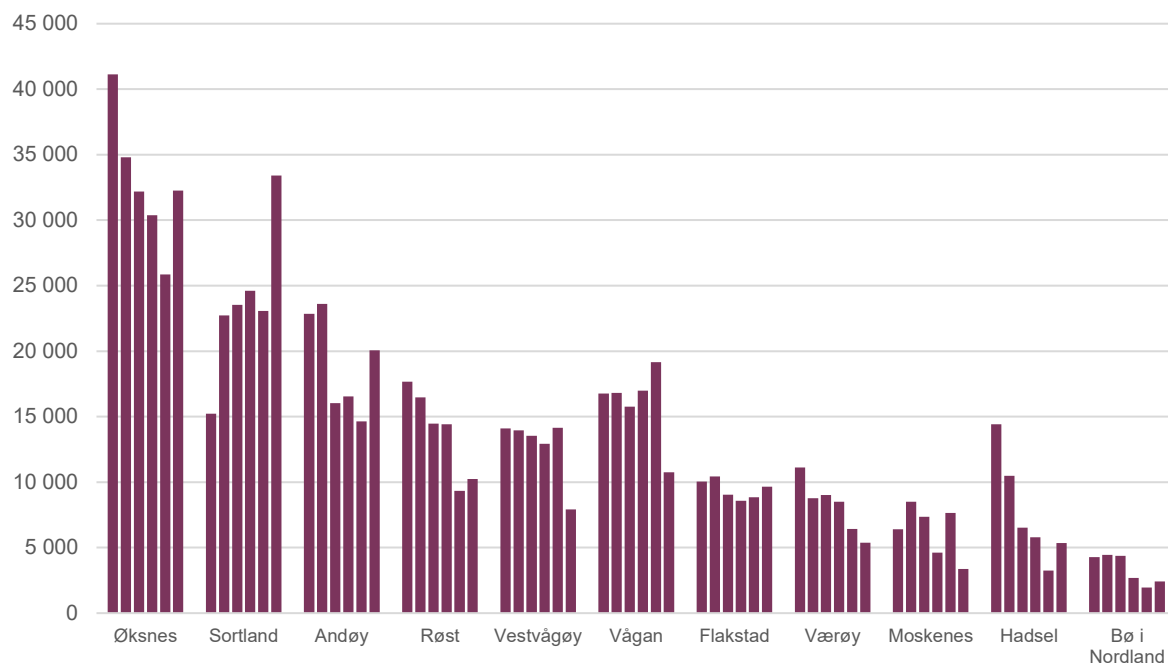
Pelagisk konsumindustri i Nordland baserer sin produksjon i stor grad på råstoff av NVG-sild og makrell. Eksporten er i hovedsak frosne produkter, enten som hel fisk eller ulike filetprodukter. Dette er en volumintensiv sektor, og høy grad av automatisering har bidratt til at kvantum produsert fisk per ansatt er betydelig.

Det er mottak av villfanget fisk over hele Nordland fylke, med størst aktivitet i Lofoten og Vesterålen. I 2024 ble det landet fisk og skalldyr til mottak i 28 av fylkets 41 kommuner, med Værøy, Træna, Sortland, Øksnes og Lødingen som de største mottakskommunene. For Værøy, Træna og Lødingen kjennetegnes disse av store volum pelagisk fisk, mens Sortland har store landinger av frossen fisk. Totalt ble det landet litt over 289.000 tonn fisk og skalldyr i Nordland i 2024, med en fangstverdi på over 4,4 milliarder kroner, hvorav 3.000 tonn pelagisk fisk fra utenlandske fartøy.

Landingsvolumet i 2024 var størst for NVG-sild, etterfulgt av torsk. Målt i fangstverdi var imidlertid torsken viktigst. Om lag 47 prosent av alt råstoff ble levert i fersk tilstand, 49 prosent nedkjølt og 11 prosent frossent.

9.3.2 Landinger av torskefisk

I 2021 ble det landet torskefisk i 26 kommuner i Nordland, hvorav 11 mottok mer enn 2.000 tonn. Nedgangen i mange av kommunene frem mot 2021 viser i hovedsak effekten av endrede torskekvoter. Landingene i Sortland og Hadsel vist i figuren under er i stor grad frossent råstoff, og deler av landingene i Vestvågøy er også til fryseterminal.

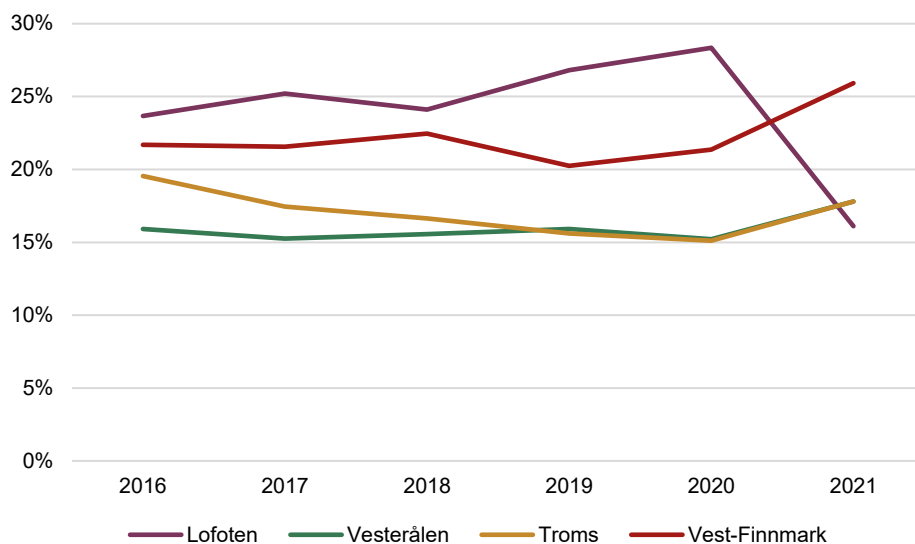

Figur 9-11 Landinger av torskefisk, 11 største mottakskommuner i Nordland, 2016-2021 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Ser man på endringer i de nasjonale landingene av torskefisk, så styrket Andøy og Øksnes sin posisjon noe frem til 2021, mens særlig Røst, Vestvågøy og Vågan sine andeler ble redusert. Dette kan både skyldes naturlig variasjoner i fiskeriene, men for Øksnes kan også noe av forklaringen være en økt satsing for å tiltrekke seg flåten, samt utbedring av havneforholdene mellom 2013 og 2016.

Ser man isolert på landingene av fersk torsk på regionnivå så var det Lofoten og Vesterålen som utmerker seg i Nordland. Frem til 2021 økte Lofoten sin andel av volumet i Norge, men fikk en tydelig knekk i 2021. Andelen av landingene var relativt stabil i Vesterålen, med en svak vekst i 2021. Ser man på figuren under er det tydelig at Vest-Finnmark og dels Troms fikk mer av landingene i det siste året, der særlig Nordkapp, Loppa, Måsøy og Senja utmerket seg. I 2021 var Øksnes den største kommunen i Norge med tanke på landinger av fersk torsk.

For leveranser av fersk sei var andelen av leveransene til Nordland forholdsvis stabil over perioden 2016-2021. Vesterålen hadde en økning i både kvantum og andel, mens det var motsatt utvikling i Lofoten. Landingene i de andre Nordlandsregionene var mindre, mens andelene holdt seg relativt uendret. For hyse gikk andelen av leveransene til Nordland ned, og nedgangen var størst i Vesterålen.

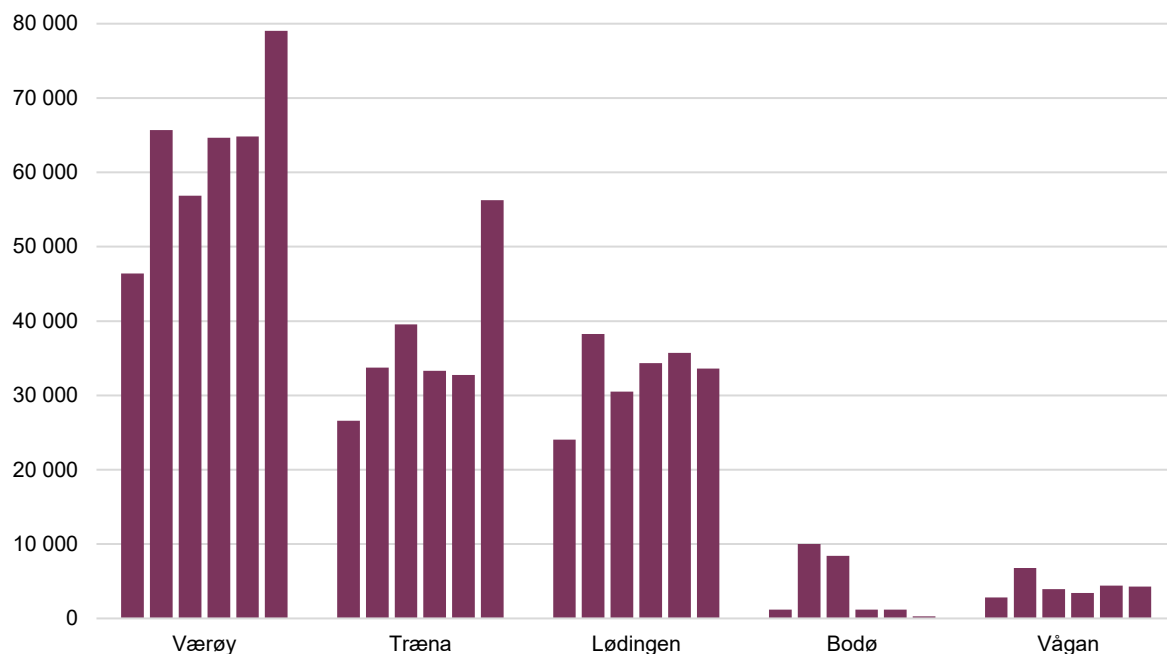

Figur 9-12 Andel av landinger av fersk torsk (Fiskeridirektoratet)

Fangstverdien for torsk levert fra norske fartøy steg med nesten 15 prosent fra 2016 til 2021, samtidig som landet volum falt med noe under 10 prosent. I samme periode økte landet seivolum med nesten 25 prosent, mens fangstverdien steg med 30 prosent. Det illustrerer godt hvordan reduserte kvoter og økt konkurranse om råstoff har bidratt til lave marginer i hvitfiskindustrien.

9.3.3 Pelagisk industri

Landingene av pelagisk fisk er konsentrert til fem kommuner, og i 2021 var landingene klart størst i Værøy, Træna og Lødingen. Det var landinger av NVG-sild som utgjorde det største volumet i de fem årene som er vist i figur 9-17, med innslag av lodde i de årene det var åpnet for fiske. Værøy hadde også det største volumet av makrell, mens vassild er en viktig art på Træna.

Figur 9-13 Landinger av pelagisk fisk, 5 største mottakskommuner i Nordland, 2016-2021 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

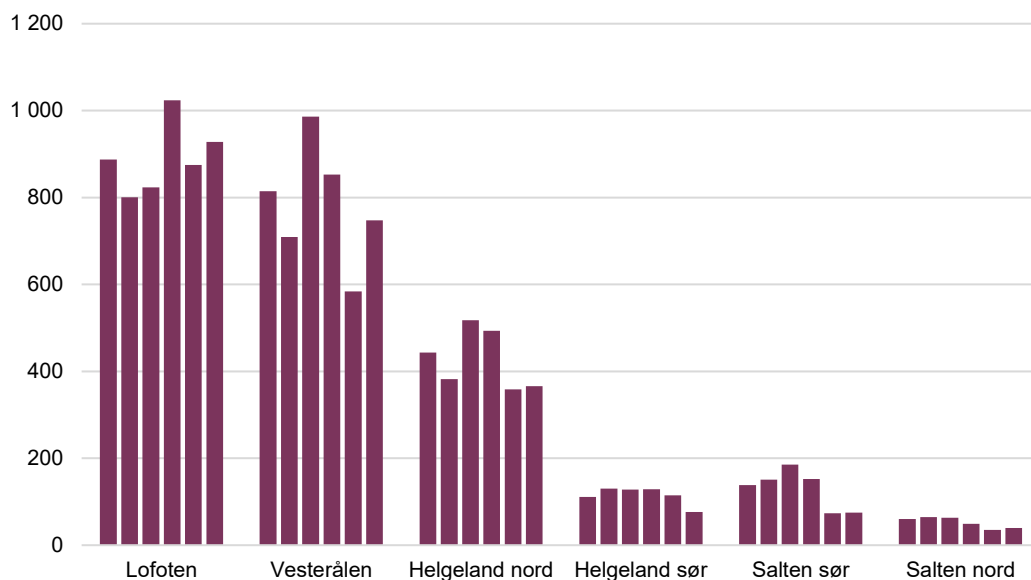
Frem til 2021 lå andelen av de nasjonale landingene av NVG-sild til Nordland på rundt 30 prosent, mens den sank med 5 prosentpoeng i 2021. Dette var foreløpig det siste året med kvotetopp for NVG-sild, og særlig industrien i Rogaland kjøpte mer NVG-sild enn året før. I 2021 økte landingene av makrell betydelig sammenlignet med 2020, på grunn av [uenighet mellom kyststatene om kvoter](#) hvor Storbritannias brexit vanskeliggjorde forhandlingene.

9.3.4 Landinger av andre fiskearter

Utenom landingene av de viktigste artene nevnt over, så har en del andre arter noe betydning for aktiviteten i fiskeindustrien i og utenfor vinterfisket. En stor andel av fangstene av for eksempel lange og brosme fiskes samtidig som vinterfisket etter torsk, sei, og hyse pågår, mens det foregår et mer rettet fiske senere på året etter arter som kveite og breiflabb.

Det har både bidratt til å forlenge sesongen og skape aktivitet i fiskeindustrien i resten av året, særlig i Helgeland sør, Salten sør og nord. For de to utvalgte øysamfunnene har for eksempel de lokale mottakene tatt imot opp mot 80 prosent av landingene i kommunen av arter som lange, breiflabb, brosme, kveite og uer.

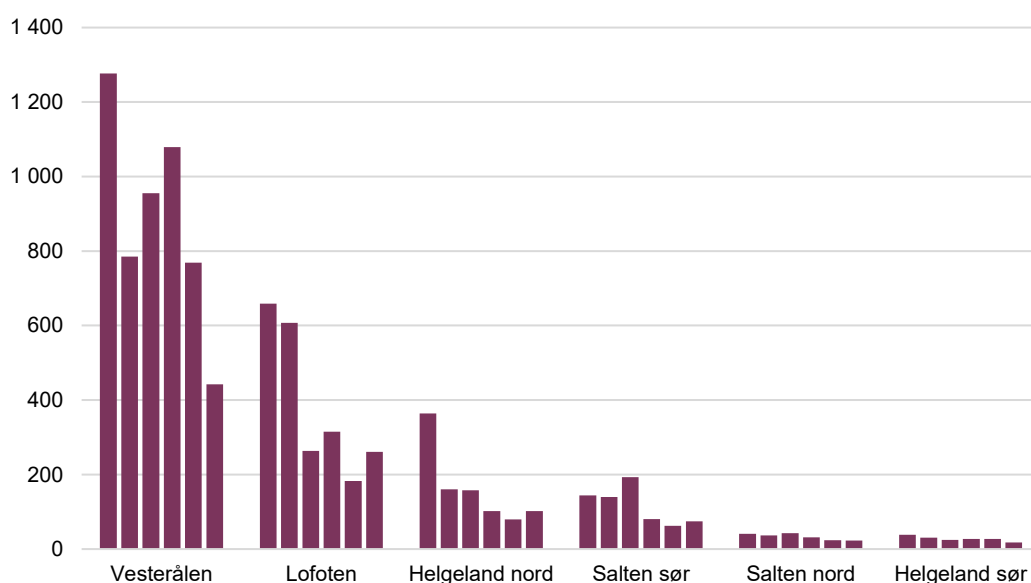
Det som i stor grad kjennetegner landingene i Nordland er at det er ferskt råstoff som bringes på land, i motsetning til en del andre fylker hvor mye leveres i frossen tilstand. Det er derfor tatt utgangspunkt i landingene av ferskt råstoff i figurene under.

Figur 9-14 Landinger av fersk lange, 2016-2021 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

I Norge landes det mest lange i Møre og Romsdal og Vestland, majoriteten fra autolineflåten i frossen tilstand. I 2021 ble cirka 19 prosent av alle landinger i Norge landet i Nordland, en vekst fra 15 prosent i 2016. Nesten all lange som landes i Nordland er imidlertid fersk, og garn og bunnline er de mest brukte redskapstypene. Landingene er høyest i perioden januar-juni.

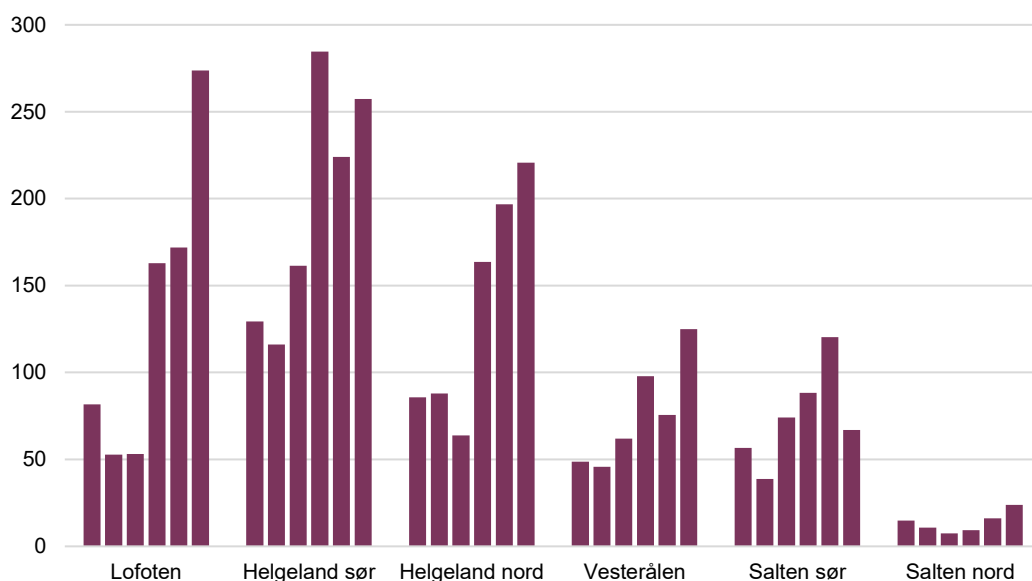
Røst, Andøy, Træna, Øksnes og Flakstad var de fem kommunene i Nordland som tok imot mest i 2021, med over 100 tonn hver. Tilbake i 2016 var Vestvågøy på topp fem istedenfor Flakstad. Kvantumet falt i både Træna, Øksnes og Vestvågøy sammenlignet med 2016. De tre andre kommunene hadde vekst i sine landinger.

Figur 9-15 Landinger av fersk brosmie, 2016-2021 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

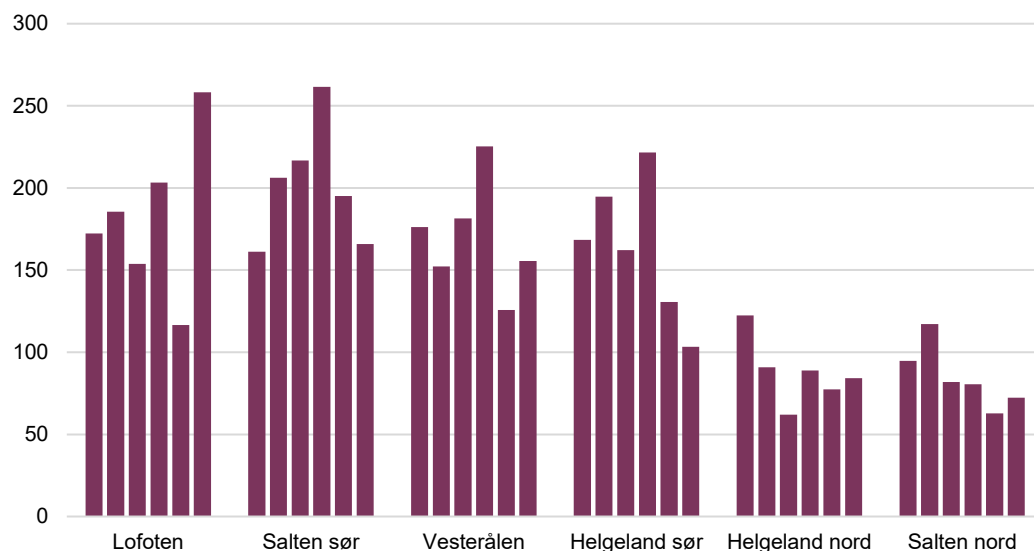
Også for brosme er garnfangstene levert i Nordland størst, men det fiskes også med ulike typer liner. Landingene er høyest i perioden januar-juni. Rett over 8 prosent av alt landet volum av brosmme i Norge ble levert til et mottak i Nordland i 2021, en nedgang fra 17 prosent i 2016. Nesten all brosmme som ble levert i fylket var fersk, mens autolineflåten leverte store kvanta frossen brosmme i Møre og Romsdal og Vestland.

De fem Nordlandskommunene med største landinger i 2021 var Øksnes, Andøy, Træna, Flakstad og Vågan. Kvantumet gikk imidlertid betydelig ned i alle kommunene utenom Flakstad, som hadde tilnærmet likt volum som i 2016.

Figur 9-16 Landinger av fersk breiflabb, 2016-2021 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

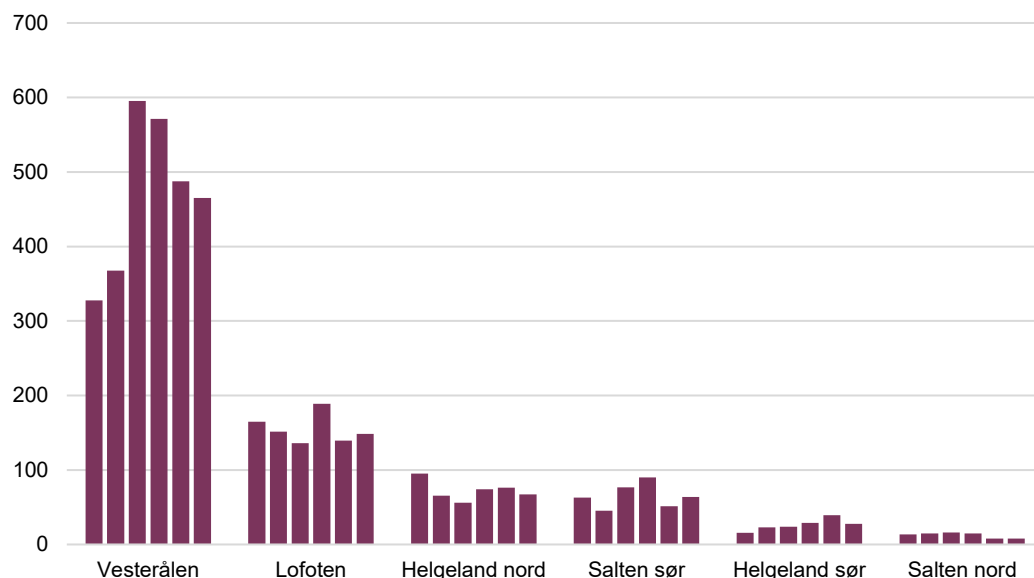
Leveransene av breiflabb i Nordland er høyest fra juli og ut året. Landingene i 2021 utgjorde litt over 27 prosent av totalt landet volum i Norge, opp fra nesten 21 prosent i 2016. I samme periode ble volumet mer enn doblet. I 2021 ble det landet mest i Rødøy, Dønna, Lurøy, Vågan og Øksnes, og alle hadde vekst sammenlignet med 2016.

Figur 9-17 Landinger av fersk kveite, 2016-2021 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Fisket etter kveite som leveres i Nordland tiltar fra mars og ut året, siden det er fredning i gyteperioden. Nær 85 prosent av de norske landingene i 2021 av kveite var i fersk tilstand, hvorav én tredjedel ble landet i Nordland. Andelen sank litt sammenlignet med 2016.

Landingene var størst i Bodø, Vågan, Øksnes, Steigen og Andøy, alle med over 50 tonn hver. Det var en økning sammenlignet med 2016 i Bodø, Vågan og Andøy, mens volumet gikk ned i de to andre kommunene.

Figur 9-18 Landinger av fersk vanlig uer, 2016-2021 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Vanlig uer er ofte en del av bifangsten i ordinært fiske, der fangstene tas med garn, bunnetrål og snurrevad, og nær 80 prosent av fangstene i Norge leveres i frossen tilstand. Men særlig i andre halvår er arten en viktig del av blandingsfiske med bruk av konvensjonelle redskaper (jukse, line og garn), og bidrar til aktivitet i fiskeindustrien. Det er regler for hvor stor andel uer det tillates i fangstene før fisket stanses.

Landingene av fersk, vanlig uer i Nordland sank fra 2016 til 2021, hvor det ble landet om lag 780 tonn i Nordland (37 prosent av alle landingene av fersk, vanlig uer). Landingene i 2021 var størst i Andøy, Øksnes, Bodø, Røst og Vågan. Sammenlignet med 2016 økte volumet i alle kommunene utenom Øksnes, som hadde en liten nedgang.

10. Vedlegg 2 – Utviklingen siden 2021

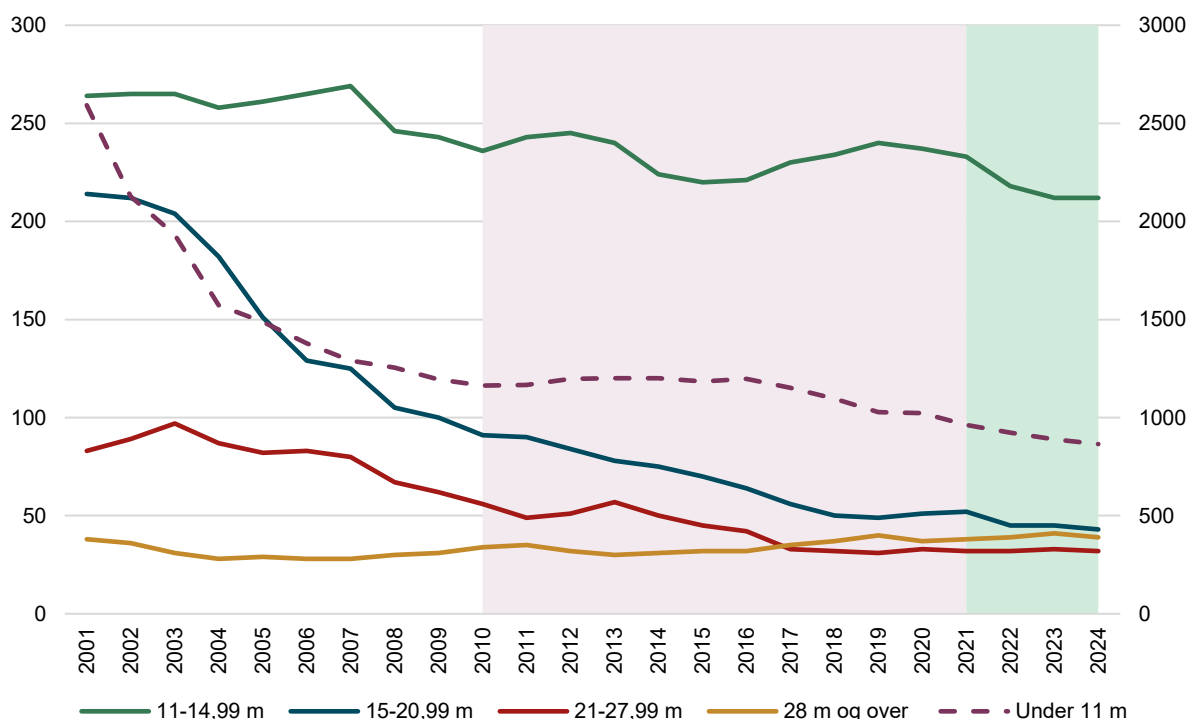
Kvotekutt, innføring av nye og strengere reguleringer av flere fiskearter, tegn til forflytning av fiskerier og lave marginer har vært i søkelyset de siste årene. I dette vedlegget beskrives utviklingen fra 2021 og til og med 2024. Fangst i 2025 er kommentert for de ulike artene der det er hensiktsmessig. Hensikten er å beskrive konsekvensene av kvotefall for fiskerinæringen og kystsamfunnene.

Siden 2021 har norske fiskekvoter blitt redusert for en rekke arter, der reduksjonen på 58 prosent for nordøstarktisk torsk har fått størst oppmerksomhet. På samme tid har norske kvoter for hyse blitt redusert med 42 prosent, og med 47 prosent for NVG-sild. Fisket etter [lange og brosme](#) ble for første gang regulert i 2023, og i 2025 kom de første kvoterådene noensinne for [breiflabb](#) og [kveite](#) nord for 60°N. Det anbefales heller ikke fangst av [uer](#) i 2025 og 2026. Slike arter har dels vært viktig som supplement til de store sesongfiskeriene, og reguleringene og rådene innebærer betydelige kutt sammenlignet med tidligere fangster.

10.1 Svakere nedgang i fiskeflåten etter 2021

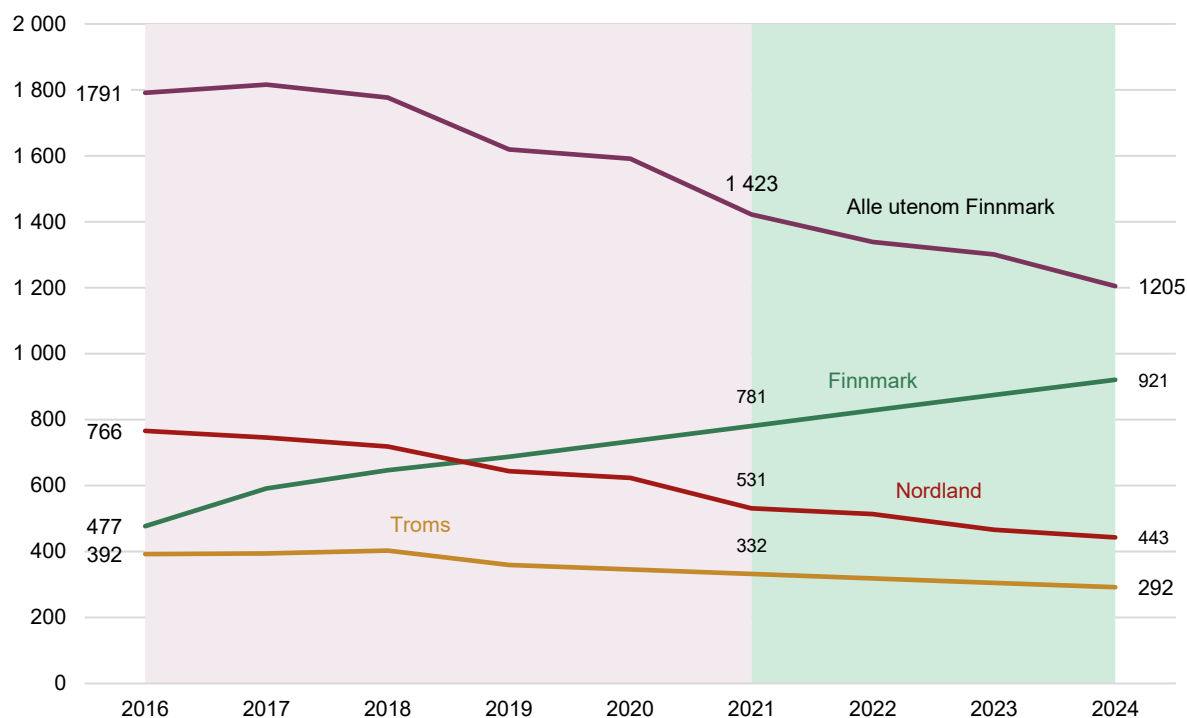
I perioden 2016-2021 ble fiskeflåten i Nordland redusert med 22 prosent, og selv om nedgangen fortsatte frem mot 2024 så avtok tempoet (-11 prosent). Til sammenligning var det en nedgang i Norge på 5 prosent.

Siden 2021 har nedgangen i antall fartøy vært tydeligst for fartøy opp mot 21 meter, og målt i antall har nedgangen vært størst for fartøy under 15 meter.

Figur 10-1 Antall fartøy per lengdegruppe i Nordland i åpen gruppe, fartøy under 11 meter på høyre akse (Fiskeridirektoratets fartøyregister)

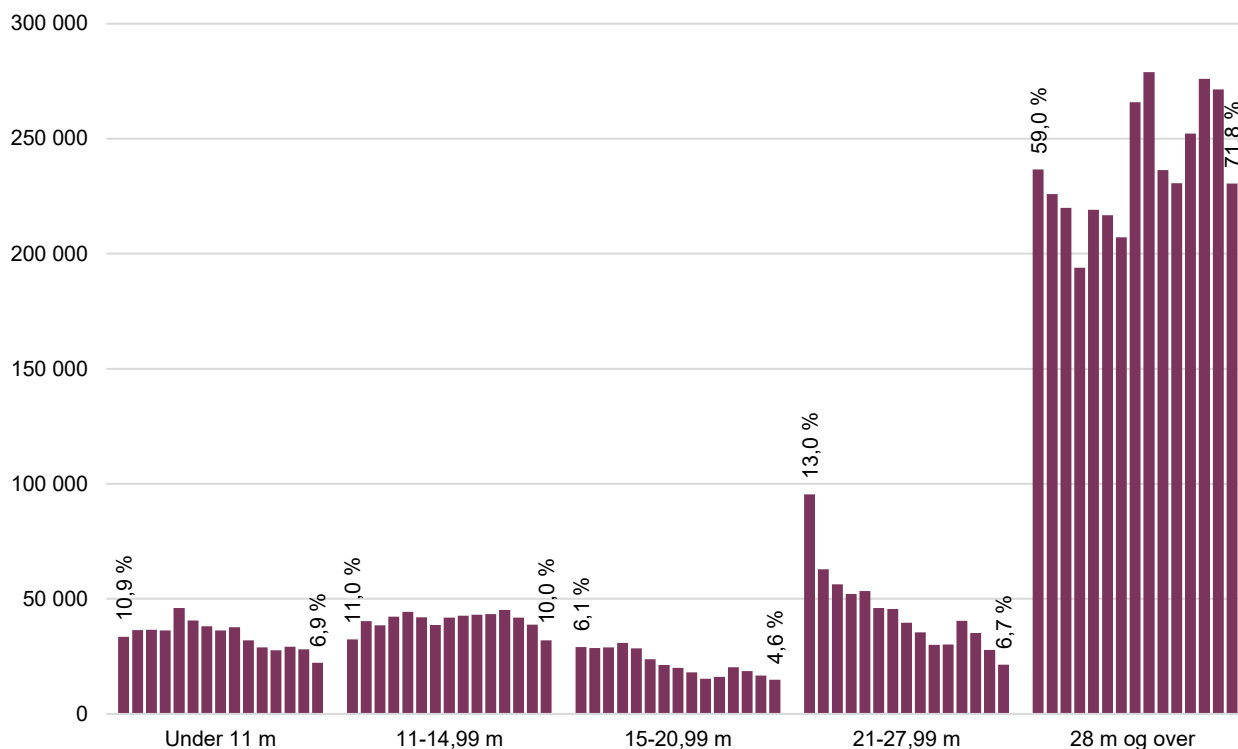
I Finnmark fortsatte veksten i åpen gruppe, med 140 flere fartøy i 2024 sammenlignet med 2021. I samme periode ble det 88 færre fartøy i Nordland. Utviklingen fortsatte dermed fra årene før 2021, om enn i noe lavere takt.

Figur 10-2 Antall fartøy i åpen gruppe (Fiskeridirektoratet)

10.1.1 Reduserte kvoter og færre fartøy har endret fangstfordelingen

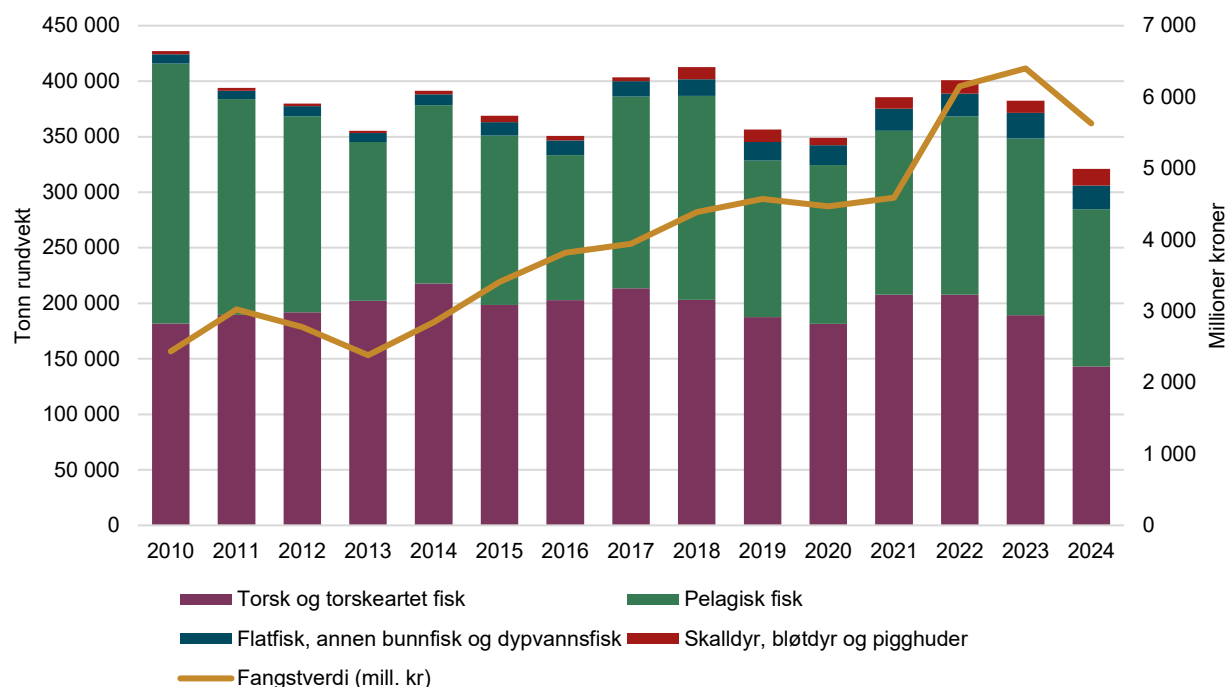
Fangstvolumet gikk ned for alle lengdegruppene siden 2021, som en konsekvens av lavere kvoter.

Figur 10-3 Fangst (tonn rundevekt) for fiskefartøy hjemmehørende i Nordland og andel (2010-2024) (Fiskeridirektoratet)

Med tanke på hvordan volumet fordeler seg mellom de ulike lengdegruppene er hovedbildet likt som tre år tidligere – fartøyene over 28 meter hadde den største andelen, som hadde økt. Landingene av torskefisk ble redusert for alle lengdegruppene i perioden, både som en konsekvens av lavere kvoter men også nedgang i antall fartøy. Kombinasjonen av at den største flåten besto av om lag samme antall fartøy, og hadde en marginal vekst i landet kvantum av pelagiske arter, gjorde at disse økte sin relative andel av kvantumet for nordlandsflåten. Selv om kvantumet av NVG-sild gikk betydelig ned, landet disse fartøyene mer kolmule, makrell, nordsjøsild, barentshavslodde og vassild. Kvantumet av torsk og hyse ble redusert med henholdsvis 44 og 34 prosent på de tre årene.

Den samlede fangstverdien økte betydelig fra 2021 til 2023, og skyldtes prisveksten for torsk, NVG-sild og makrell. Samtidig bidro økte fangster av sei og kolmule til veksten disse årene. For 2024 kan nedgangen i den samlede fangstverdien først og fremst knyttes at volumnedgangen for torsk, sei og hyse ikke fullt ut ble kompensert gjennom tilsvarende økning i prisene. Økt kvantum og bedre pris på makrell, og dels prisvekst på NVG-sild dempet fallet noe. Foreløpige tall for de fire første månedene i 2025 viser en nedgang i fangstvolumet på om lag 25 prosent sammenlignet med tilsvarende periode i 2024. Nedgangen var størst for torsk og sei, samtidig som fangstvolumet av NVG-sild var nær doblet. Førstehandsverdien per kilo økte for disse artene sammenlignet med året før.

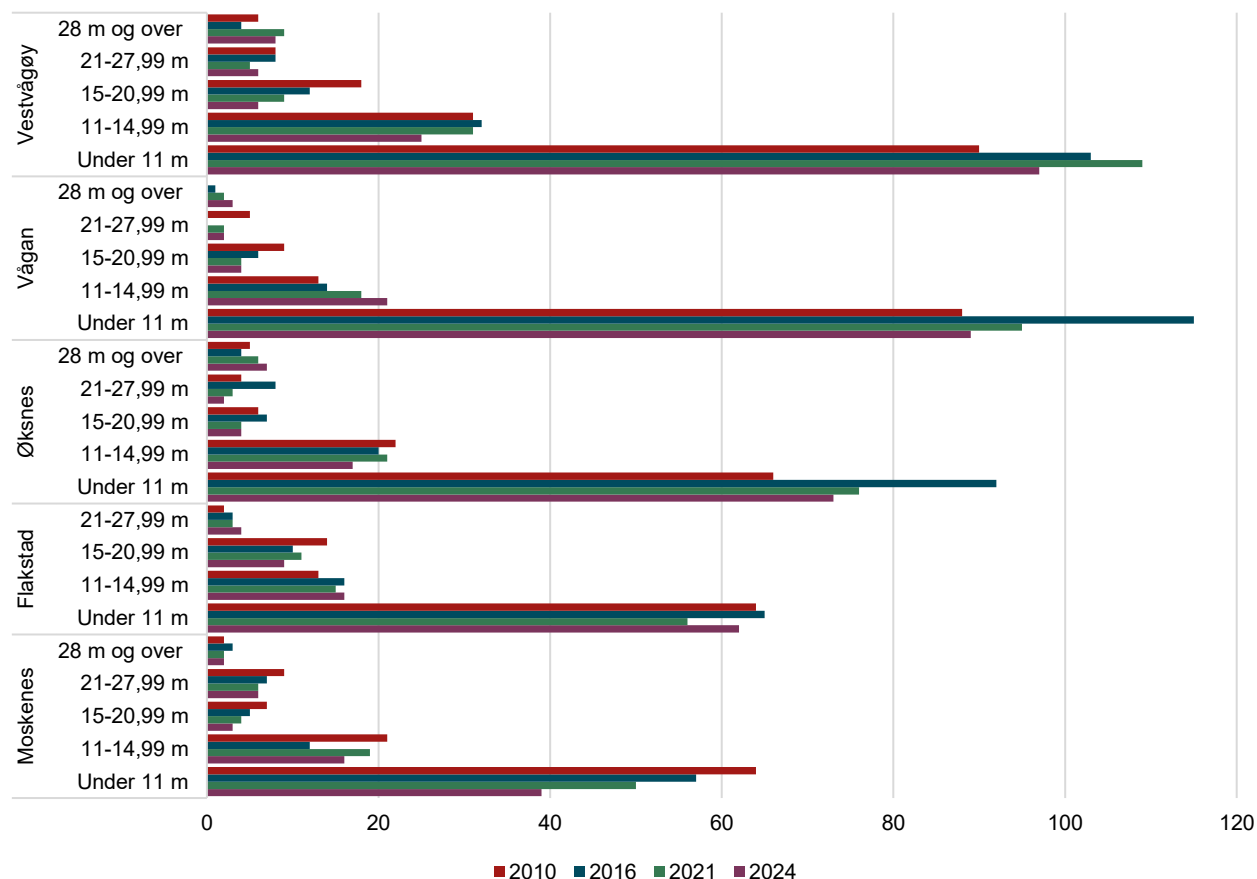

Figur 10-4 Landinger og fangstverdi for fartøyer hjemmehørende i Nordland (Fiskeridirektoratet)

10.1.2 Fortsatt færre fartøy, men nedgangen avtok

I forhold til årene 2016-2021 så var reduksjonen av antall fartøy nær halvert i årene etter. Nær én tredjedel av reduksjonen kom i de fem kommunene med flest registrerte fartøy, og var størst for de to minste lengdegruppene (målt i antall).

For de fartøy under 11 meter var nedgangen størst i Moskenes og Vestvågøy, i førstnevnte forsterket trenden seg fra årene før, mens det snudde fra vekst til nedgang i Vestvågøy. I Øksnes og Vestvågøy ble nedgangen også forsterket for fartøy mellom 11 og 14,99 meter, mens den positive veksten i Vågan fortsatte etter 2021.

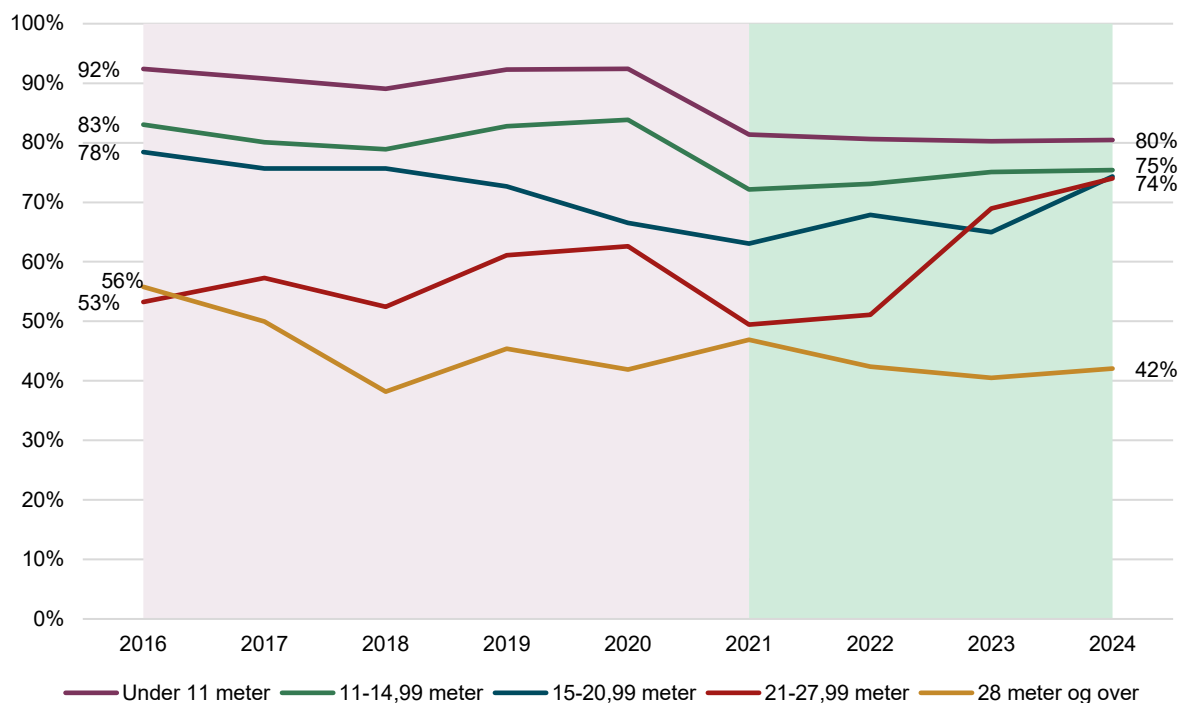

Figur 10-5 Antall fiskefartøy i de 5 største fartøykommunene i Nordland (Fiskeridirektoratets fartøyregister)

10.1.3 Skjedde det noe med flåtens landingsmønster etter 2021?

Ser man på torskefisk har reduserte kvoter for torsk og hyse i størst grad bidratt til lavere fartøykvoter, men også kortere perioder som brukes for å fiske opp disse. I årene etter 2021 ser det ut til at andelen av Nordlandsflåtens landinger av torskefisk i eget fylke i stor grad er opprettholdt, og for enkelte lengdegrupper har den økt.

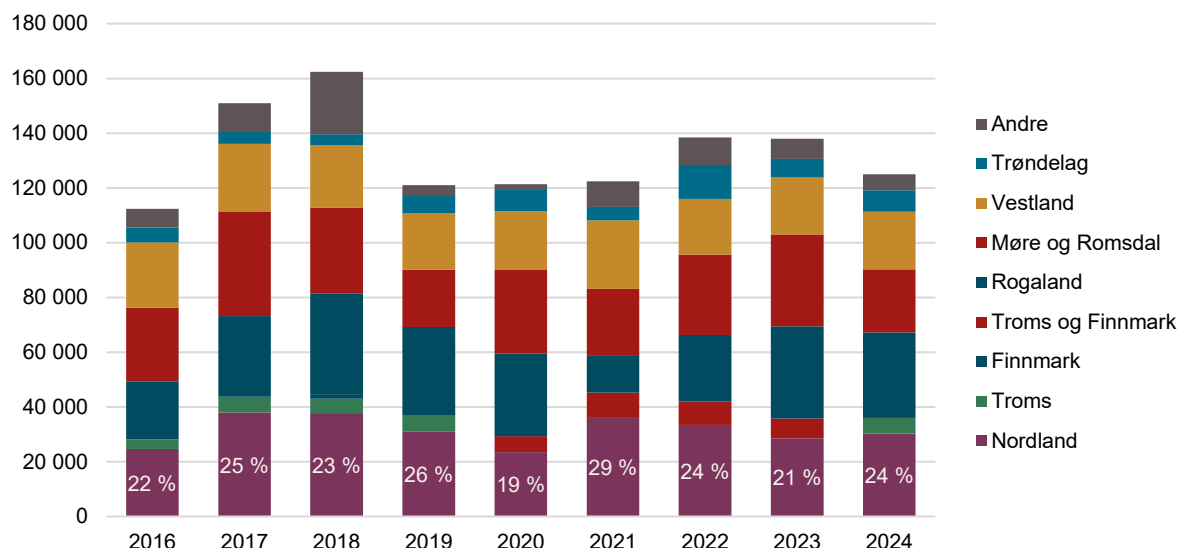
For de to minste gruppene var det en klar økning i leveranser til spesielt Finnmark mellom 2020 og 2021, men det ser ut til å ha stabilisert seg. Av et samlet fangstkvantum for fartøy under 28 meter ble 76 prosent levert i Nordland, opp fra 67 prosent i 2021 og tilnærmet likt som i 2016. Nedgangen i levert volum siden 2021 var om lag 33 prosent, og altså lavere enn den samlede kvotenedgangen for de artene som inngår i gruppen.

Figur 10-6 Nordlandsflåten landinger av torskefisk i Nordland, fordelt på fartøylengde (Fiskeridirektoratet)

For de fire første månedene i 2025 falt andelen landet i Nordland med litt over 5 prosent sammenlignet med samme periode i 2024, mens det var økning i landingene i Troms og Finnmark. Nedgangen gjaldt alle lengdegrupper utenom fartøy over 28 meter. Dette underbygger trenden over noen år med en forskyvning av fisket nordover, som i 2025 sammenfalt med dårlig innsig av skrei til Lofoten.

For landinger av pelagisk fisk var andelen levert til Nordland forholdsvis stabil fra 2022.

Figur 10-7 Landinger av pelagisk fisk, fartøy fra Nordland over 28 meter (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

For de fire første månedene i 2025 ble nordlandsflåten landinger av NVG-sild mer enn doblet sammenlignet med samme periode i 2024, og andelen landet i Nordland økte med 7 prosent.

10.1.4 Fiskeflåtens inntekter og lønnsomhet

Den samlede fangstverdien for fylkets fiskeflåte økte jevnt frem til 2021, for så å ha en kraftigere vekst. I den årlige [lønnsomhetsundersøkelsen](#) vises driftsmarginen på tre størrelsesgrupper i Norge. Marginene har jevnt over vært gode, men lavest for fartøy under 11 meter. I Nofimas siste rapport om [flåtens ringvirkninger](#) trekkes muligheten for strukturering for fartøy over 11 meter frem som en forklaring på dette.

Selv med årlige variasjoner var tendensen noe svekkede marginer i fiskeflåten i perioden 2016-2021, med et noe større fall fra 2020 til 2021. Sistnevnte har sammenheng med at kvotene for en del arter økte mellom disse to årene hvorpå råstoffprisene gikk noe ned. Den samme utviklingen vises også ved å analysere regnskapstall for fartøy registrert i Nordland.

Mellom 2016 og 2021 sank gjennomsnittlig margin for fartøy under 28 meter i Nordland fra 12 til 9 prosent. Ser man til de nasjonale tallene for å finne årsaker, ser man at økte driftskostnader, spesielt for drivstoff, trakk ned lønnsomheten, mens redusert fangstvolum ble kompensert ved høyere pris på råstoff. Samlet sett bidro det til fortsatt god lønnsomhet. Lønnsomheten steg fra 2021 til 2022, og økningen kan i stor grad knyttes til kraftig vekst i fangstverdien, der fiskerne fikk godt betalt for råstoffet. Marginen var fortsatt lavest for de minste fartøyene.

Ser man så på det siste året med regnskapstall (2023), så endres bildet til at kun fartøy under 11 meter fortsatt hadde vekst i driftsmarginen. Kort fortalt ga bedre inntekts- enn utgiftsvekst en svak marginvekst. Lavere kvoter ga færre driftsdøgn for de minste fartøyene, og redusert vedlikehold og investeringer kan også forklare veksten. For de resterende lengdegruppene opp til 28 meter var kostnadsveksten svakt høyere enn inntektsveksten, med påfølgende svak nedgang i marginen fra året før. For lengdegruppene opp til 28 meter varierte driftsmarginen i Nordland mellom 15 og 25 prosent i 2023.

For fartøy over 28 meter varierte driftsmarginen i Nordland mellom 23 og 28 prosent i årene 2016-2021, noe høyere enn snittet i lønnsomhetsundersøkelsen. I denne perioden tredoblet de fangstene av NVG-sild, samt økte volumer av torsk, sei og dypvannsreker. Særlig prisveksten for torsk i samme periode bidro til å opprettholde en høy lønnsomhet. I årene etter 2021 har driftsmarginen falt, både nasjonalt og for nordlandsfartøyene. Selv om fangstverdien for makrell har økt, ble ikke lavere volum av torsk og NVG-sild kompensert med like god prisvekst som i årene før, og i 2023 var den samlede driftsmarginen om lag 21 prosent.

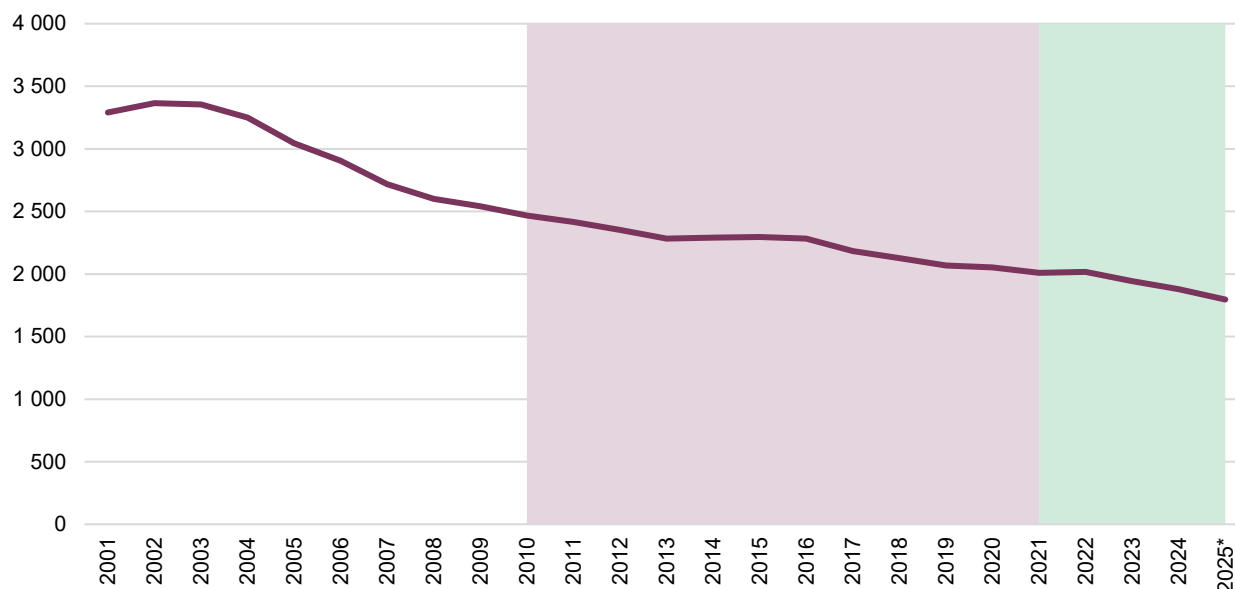
Reduserte kvoter på de viktigste fiskeslagene siden 2021 har gitt bedre førstehåndspriser, og dermed den sterkeste påvirkningen på lønnsomheten i flåten. For fartøyene under 11 meter oppnådde de bedre priser på torsk og hyse, som en konsekvens av reduserte kvoter og hardere konkurranse mellom kjøperne. Sammen med økte priser på sei, og økt fiske etter andre arter som brosme og breiflabb, bidro det til bedre lønnsomhet. Fartøy mellom 11 og 28 meter fikk ikke fullt ut kompensert kvotenedgang og økte driftskostnader gjennom prisveksten, selv med vekst i samlet fangstverdi for arter som blåkveite, sei og breiflabb, og NVG-sild og makrell for de som hadde adgang til å delta i dette fisket.

Det foreligger ikke regnskap for 2024, men i tråd med at omsetningen i Råfisklagets distrikt ble redusert fra 2023 til 2024 (for første gang siden 2014), er det grunn til å anta at lønnsomheten vil svekkes i de fleste lengdegruppene.

Ut april 2025 har prisene på de viktigste artene i Råfisklagets distrikt økt betydelig. Hvilke utslag dette vil få for lønnsomheten i flåten er for tidlig å si, men lavere kvoter, endret fordeling mellom flåtegrupper etter og redusert adgang til å fiske på andre arter kan påvirke lønnsomheten. Omlegging av driftsmønster til å fiske mest mulig effektivt når fisken er mest tilgjengelig vil være en ventet effekt, og kan bidra til å korte inn sesongene.

10.2 Antall fiskere reduseres i samme tempo som før

Nedgangen i antall fiskere har som tidligere beskrevet foregått over mange år i hele landet, og utviklingen i Nordland før og etter 2021 skiller seg ikke mye fra hverandre.

Figur 10-8 Antall personer med fiske som hovedyrke i Nordland, *data per 2.5.2025 (Fiskeridirektoratets fiskermanntall)

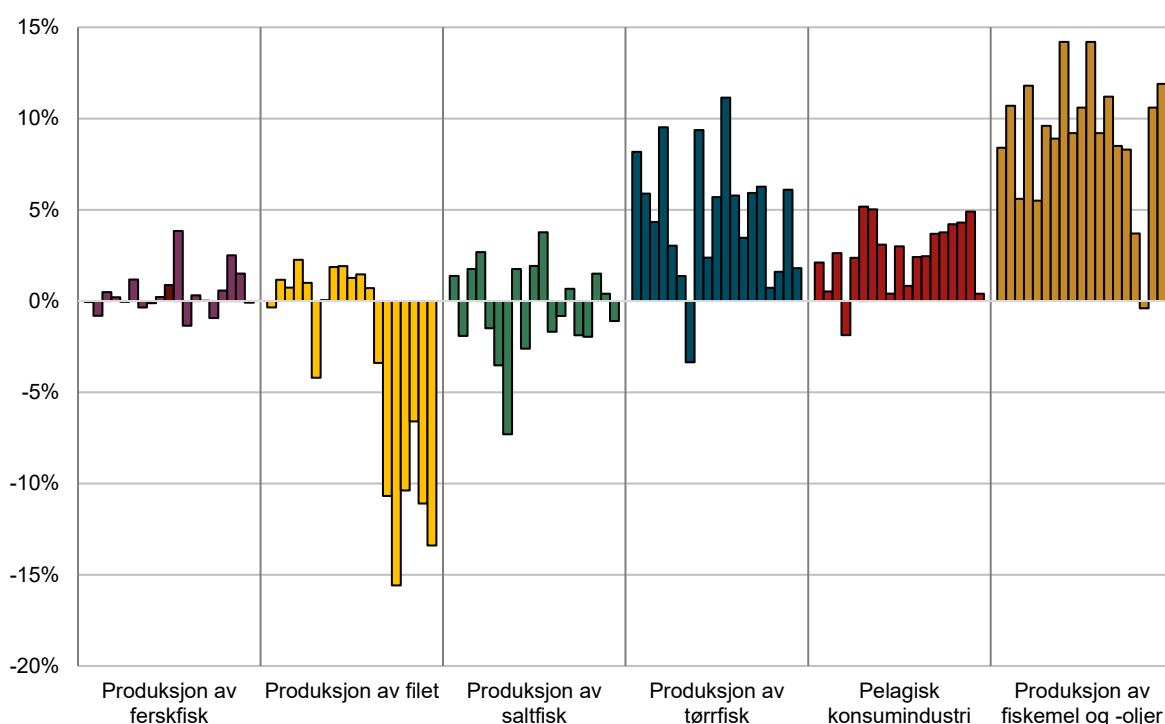
Vestvågøy, Øksnes, Vågan, Bodø og Flakstad var de fem kommunene med flest fiskere i 2025, likt som i 2021. I perioden ble det over 8 prosent flere fiskere i Bodø, og veksten var sterkest for personer opp til 40 år, hvor satsing på utdanning kan ha bidratt til økt rekruttering i Bodø.

Tabell 10-1 Personer med fiske som hovedyrke i 2025. Data i 2025 er per 2. mai (Fiskeridirektoratets fiskermanntall)

Kommune	Hovedyrkefiskere		Endring
	2021	2025	
Vestvågøy	268	248	-7,5 %
Øksnes	214	186	-13,1 %
Vågan	181	175	-3,3 %
Bodø	129	139	7,8 %
Flakstad	129	106	-17,8 %
Sortland	103	98	-4,9 %
Andøy	102	97	-4,9 %
Moskenes	104	90	-13,5 %
Bø i Nordland	94	85	-9,6 %
Meløy	96	78	-18,8 %
Hadsel	62	50	-19,4 %
Røst	51	43	-15,7 %
Værøy	63	46	-27,0 %
Rødøy	38	36	-5,3 %
Lurøy	32	31	-3,1 %
Træna	34	26	-23,5 %
Resten av Nordland	310	262	- 16,3 %
Sum	2.010	1.796	- 10,6 %

10.3 Økt konkurranse om råstoff og lavere marginer i fiskeindustrien

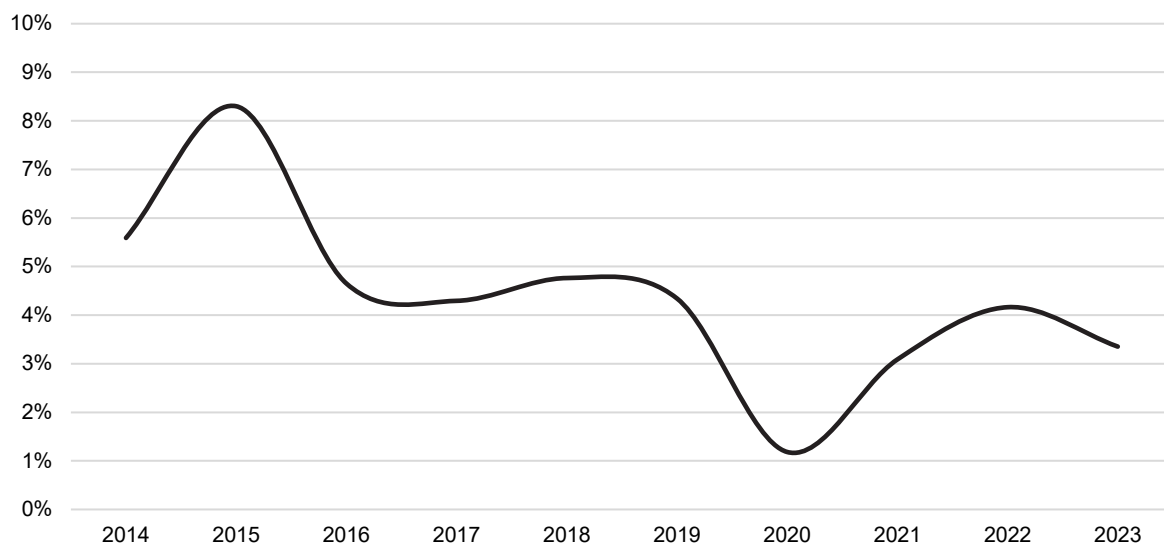
Over lang tid har [lønnsomheten](#) i fiskeindustrien i Norge vært svak, med en gjennomsnittlig resultatgrad på 1,4 prosent over det siste tiåret. Kvotereduksjonene de siste årene har tilspisset konkurransen om råstoffet, og bidratt til høyere innkjøpspris. Selv om etterspørselen i markedene har vært god, har økningen i eksportverdi i hovedsak vært en effekt av kronesvekkelsen. Siden 2021 falt marginen ytterligere sammenlignet med årene før, både for produksjon av ferskfisk, filet og saltfisk, og i 2023 svekket marginen seg også for produsenter av tørrfisk og i pelagisk konsumindustri. Unntaket var produsentene av fiskemel og -olje, hvor bedret lønnsomhet de to siste årene skyldtes høy etterspørsel grunnet [dårligere fiske](#) etter anchoveta i Peru og påfølgende knapphet på råstoff til fôrindustrien.

Figur 10-9 Lønnsomhet i fiskeindustrien i Norge (2005-2023) (Nofima)

Basert på tilgjengelige regnskapstall følger de ulike delene av fiskeindustrien i Nordland samme utvikling som vist i figur 10-9. Innen produksjon av filetprodukter av hvitfisk og pelagisk konsumindustri er det få foretak og underavdelinger i Nordland, og med et begrenset utvalg har vi valgt å ikke vise driftsmarginen for disse delene av fiskeindustrien. I tillegg finnes det en del foretak som videreforedler marine oljer til konsum og kosttilskudd, hvor utvalget også er begrenset.

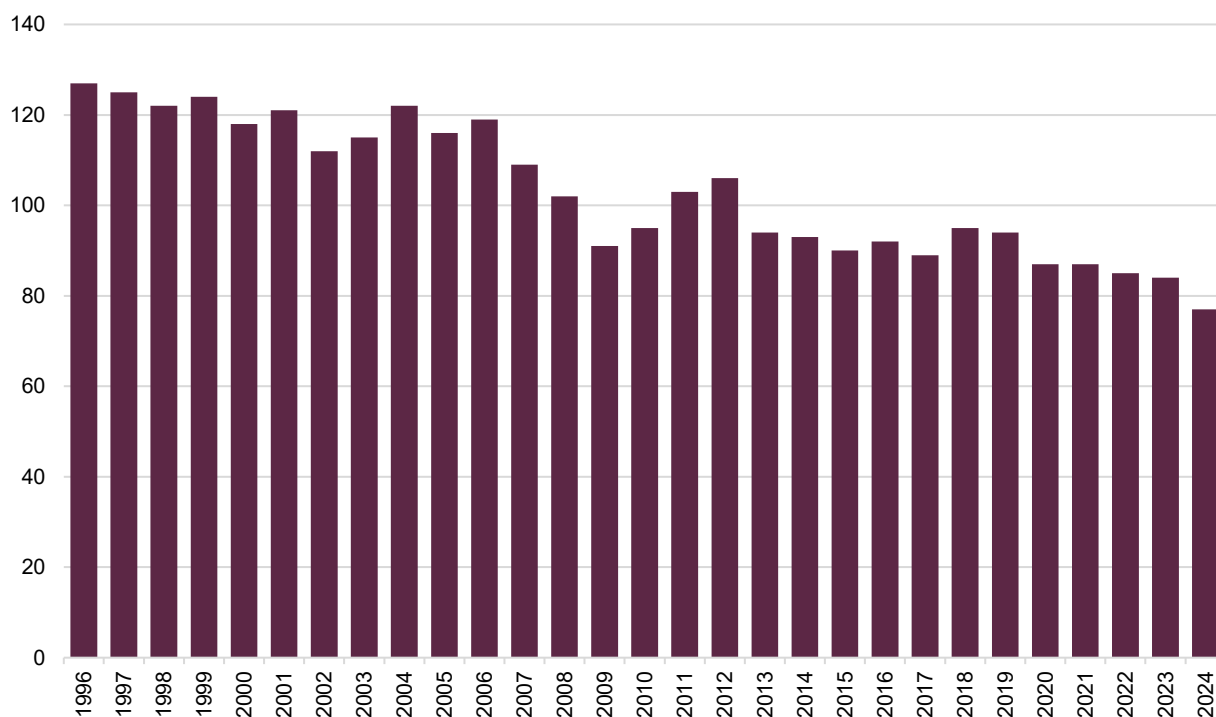
Konvensjonell fiskeindustri (produksjon av ferskfisk, saltfisk og tørrfisk) er vist i figuren under, og viser i stor grad den samme trenden som den nasjonale. Den lave lønnsomheten i 2020 kan i stor grad forklares med [nedstengninger i Europa](#) under koronapandemien. Svekkelsen fra 2022 til 2023 underbygger beskrivelsene som er gjengitt av mange av informantene, om at det er krevende å oppnå god lønnsomhet med dårligere tilgang på råstoff og høyere priser til fangstleddet. Kronesvekkelsen de siste årene er den viktigste faktoren som har hindret større svekkelse.

Figur 10-10 Driftsmargin - konvensjonell industri i Nordland (Proff, bearbeidet av KPB)

10.4 Fiskeindustrien etter siste kvotetopp for torsk

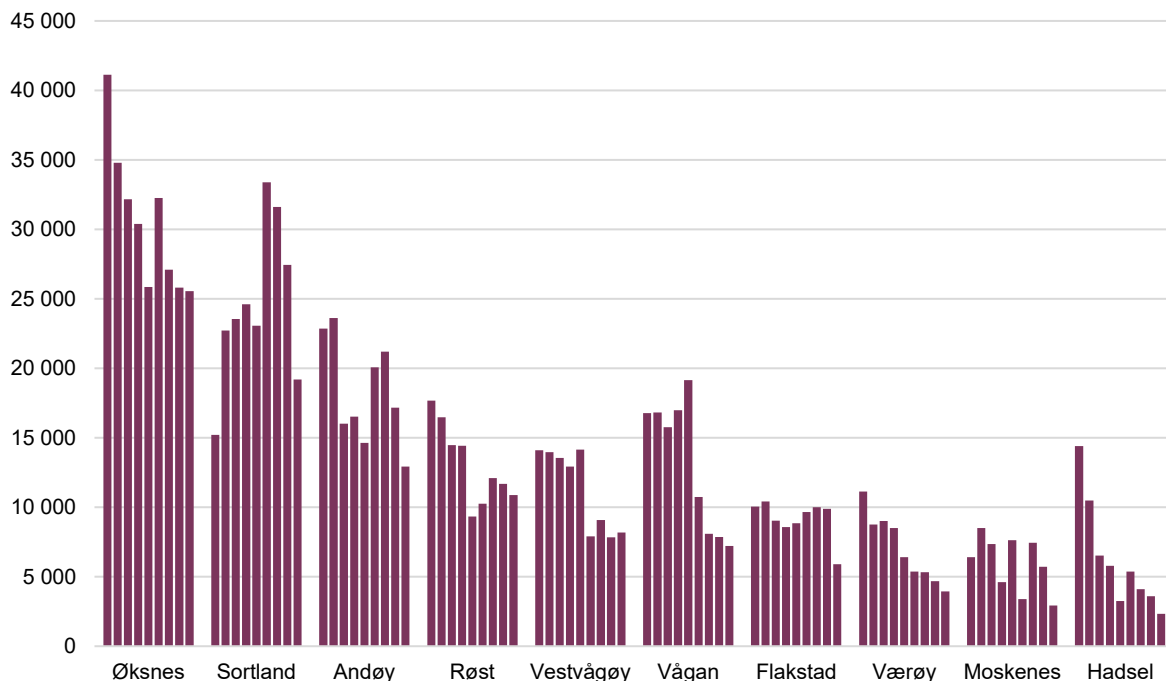
I 2024 var det noe over 100 virksomheter som inngikk i fiskeindustrien, hvorav rundt 20 var underavdelinger. Beregnet omsetning i 2023 var om lag 8,8 milliarder kroner og rundt 1.600 årsverk. Det var 77 mottak som tok imot mer enn 50 tonn fisk i 2024, og det ble gradvis færre etter 2021.

Figur 10-11 Antall mottak i Nordland med landinger over 50 tonn/ år (Norges Råfisklag)

10.4.1 Fortsatt nedgang i landingene av torskefisk

I 2024 ble det landet torskefisk i 27 kommuner i Nordland, hvorav 10 mottok mer enn 2.000 tonn. Etter siste kvotetopp i 2021 fortsatte nedgangen i landet volum som en konsekvens av lavere torskekvoter.

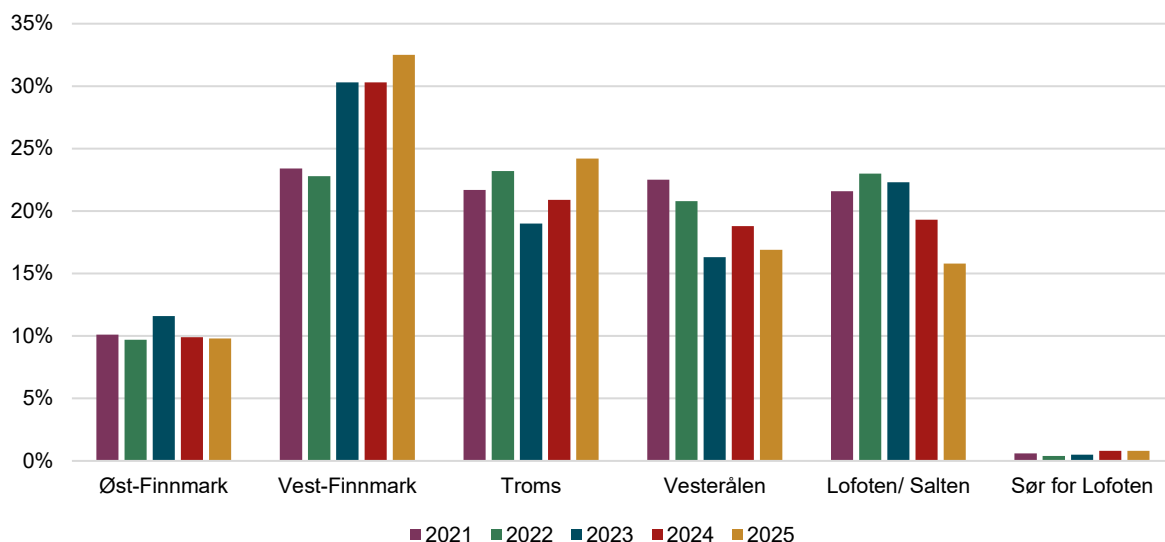

Figur 10-12 Landinger av torskefisk, 10 største mottakskommuner i Nordland, 2016-2024 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

I årene etter 2021 var det særlig Øksnes, Røst og Vestvågøy som økte sin andel av landingene. Dette kan både skyldes naturlig variasjoner i tilgjengeligheten for fiskeflåten, men for Øksnes kan også noe av forklaringen være en økt satsing av både fiskeindustrien og utbedring av havneforholdene mellom 2013 og 2016. Utbedring av fiskerihavnene i [Røst](#), [Værøy](#) og [Andøy](#) kommune har lenge vært på dagsordenen, og vil være viktig for å kunne ta imot større fartøy.

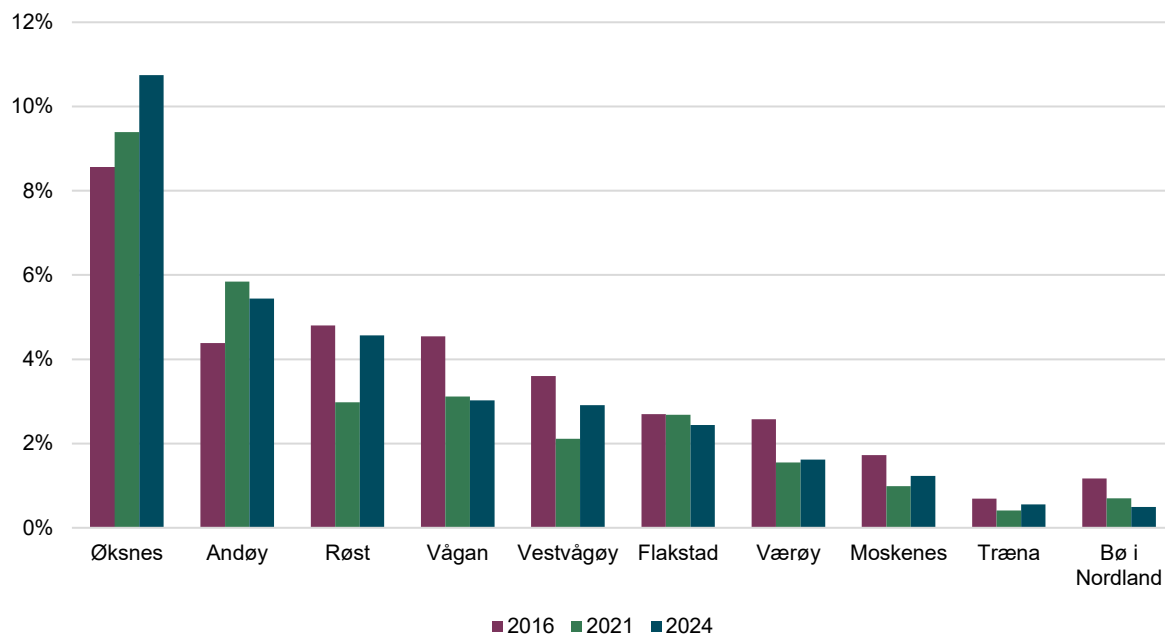
Torskeandelen i Øksnes var tilnærmet uendret om man sammenligner 2024 med 2021, mens den økte svakt for Røst. For Vestvågøy gikk den noe ned. Det som har virket mest positivt på andelen er økte landinger av sei og hyse. Dette er et bilde som gjelder flere mottakskommuner i Nordland, hvor nedgang i kvotene bidrar til mer intensivt fiske etter andre arter. Siden fisket etter sei og hyse har vært godt har det ført til økte landinger av disse artene i fylket de siste årene.

Ser man isolert på ferskfisklandingerne i årets første fire måneder så dominerer naturlig nok Lofoten og Vesterålen med hensyn til landingsvolum i Nordland. I årene etter 2022 har andelen av landingene i Råfisklagets distrikt redusert i Lofoten, og i 2025 var den litt under Vesterålen. De siste tre årene har samtidig andelen særlig Vest-Finnmark økt, men også i Troms. I 2024 var Måsøy den største kommunen i Norge med tanke på landinger av fersk torsk, med Øksnes på andreplass. For de fire første månedene av 2025 var det Øksnes som hadde størst andel av ferskfisklandingerne, med Senja, Måsøy og Loppa som de neste.

Figur 10-13 Andel av ferskfisklandinger per område i Råfisklagets distrikt, uke 1-16 (Norges Råfisklag)

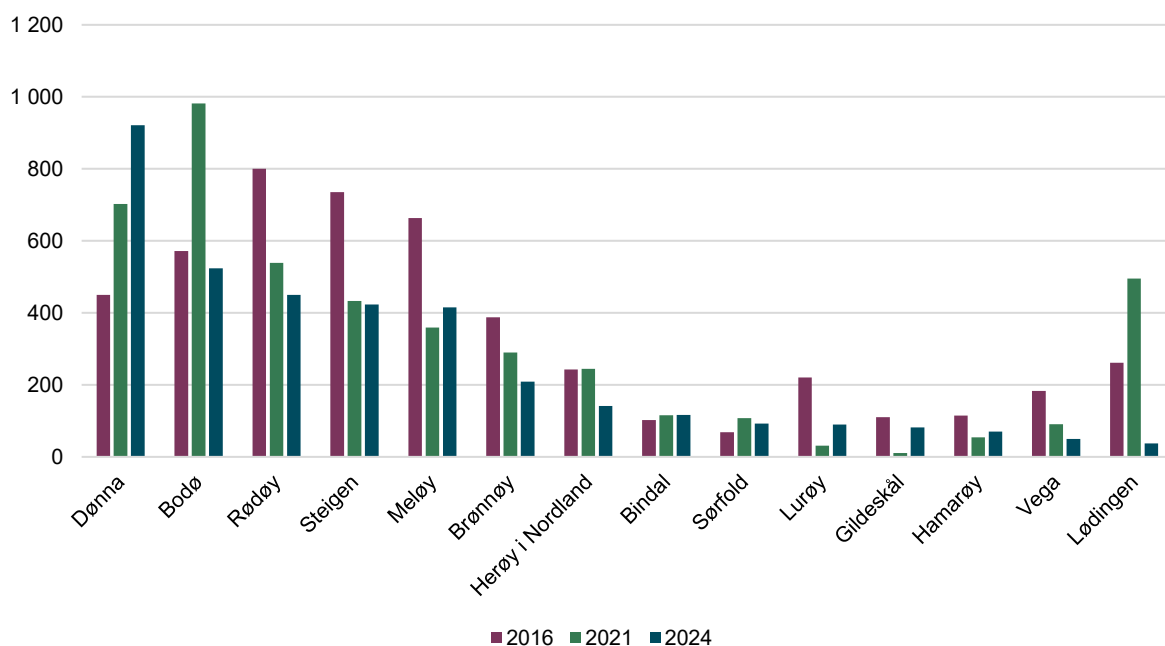
Fangstverdien for torsk steg med 1,2 prosent fra 2021 til 2024, samtidig som landet volum ble nær halvert. I samme periode økte landingen av sei med nesten 15 prosent, mens fangstverdien steg med 35 prosent, og forklarer ytterligere svekkelser i marginene i fiskeindustrien. I første tertial i 2025 var førstehandsprisen på fersk torsk 38 prosent høyere enn året før (i hele Norges Råfisklag sitt distrikt), og tilsvarende vekst for henholdsvis fersk sei og hyse var 57 og 41 prosent. Figur 10-14 viser utviklingen i de 10 største mottakskommunene for fersk torskefisk i Nordland, hvor torsk, sei og hyse er artene med størst volum.

Figur 10-14 Andel av nasjonale landinger av fersk torskefisk, 10 største mottakskommuner i Nordland (Fiskeridirektoratet)

For de fleste av kommunene som mottok under 2.000 tonn i 2024 ble landingene redusert sammenlignet med 2021. Unntaket er Dønna, hvor økt volum av sei, hyse og lange mer enn kompenserte for lavere torskekvantum.

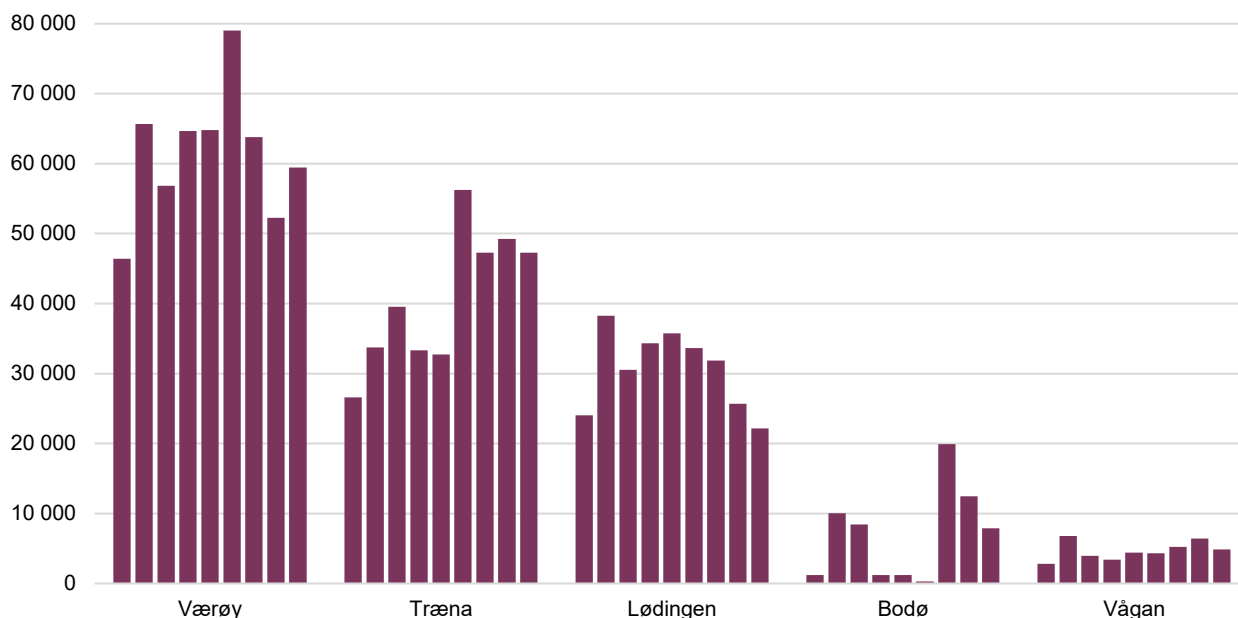
Mesteparten av landingene vist i figur 10-15 var fersk torskefisk, med unntak av Bodø hvor om lag én tredjedel av kvantumet ble levert frossent i 2021. Sortland og Hadsel har begge hatt kraftige reduksjoner i landingene, hvor Sortland kun mottok frossent råstoff i perioden, og andelen frossent varierte fra rundt 70 til nesten 100 prosent i Hadsel.

Figur 10-15 Landinger av torskefisk, mottakskommuner i Nordland (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

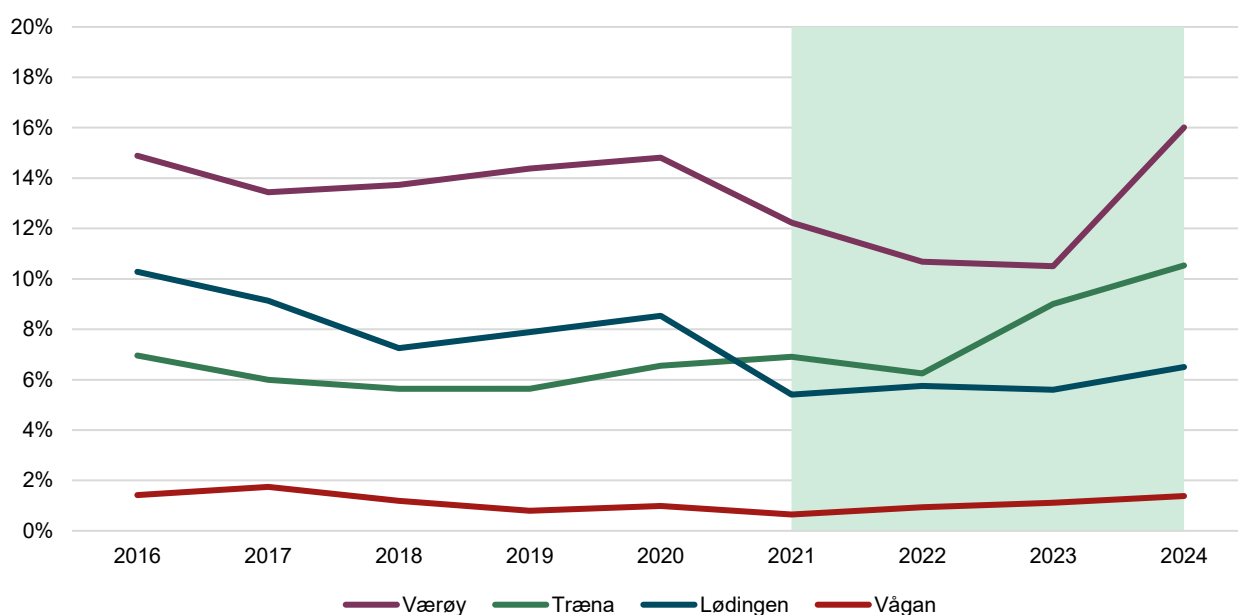
10.4.2 Nedgang for pelagisk fra 2021, men likt volum i 2023 og 2024

Som i 2021 var landingene av pelagisk fisk konsentrert til fem kommuner i 2024. I Bodø har det tidvis vært landinger til sildoljefabrikken, men på slutten av 2024 besluttet eierne å [legge om produksjonen fra mel- og oljeproduksjon til ensilering](#). Årsaken var dårligere tilgang på restråstoff fra pelagisk konsumindustri, som utgjorde en stor andel av produksjonsgrunnlaget.

Figur 10-16 Landinger av pelagisk fisk, 5 største mottakskommuner i Nordland, 2016-2024 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Siden 2021 har særlig Værøy og Træna har økt sin andel av NVG-sild landet i Norge, og fangstverdien for NVG-sild i Nordland var nærmere 1 milliard kroner i 2024. Verdien til fisker økte med 30 prosent sammenlignet med 2021, mens volumet gikk ned med om lag 28 prosent. Det viser at førstehandsprisen per kilo økte i perioden for NVG-sild, og det har også vært betydelig vekst i prisen på makrell. Særlig i 2023 ble marginene svekket i pelagisk konsumindustri. I 2025 er det ikke lov å fiske barentshavslodde, slik at et stort kvantum er forsvunnet. Landingene av NVG-sild til mottak i Nordland økte med nesten 12 prosent i første tertial sammenlignet med 2024, med var størst vekst i Værøy og nedgang i Træna.

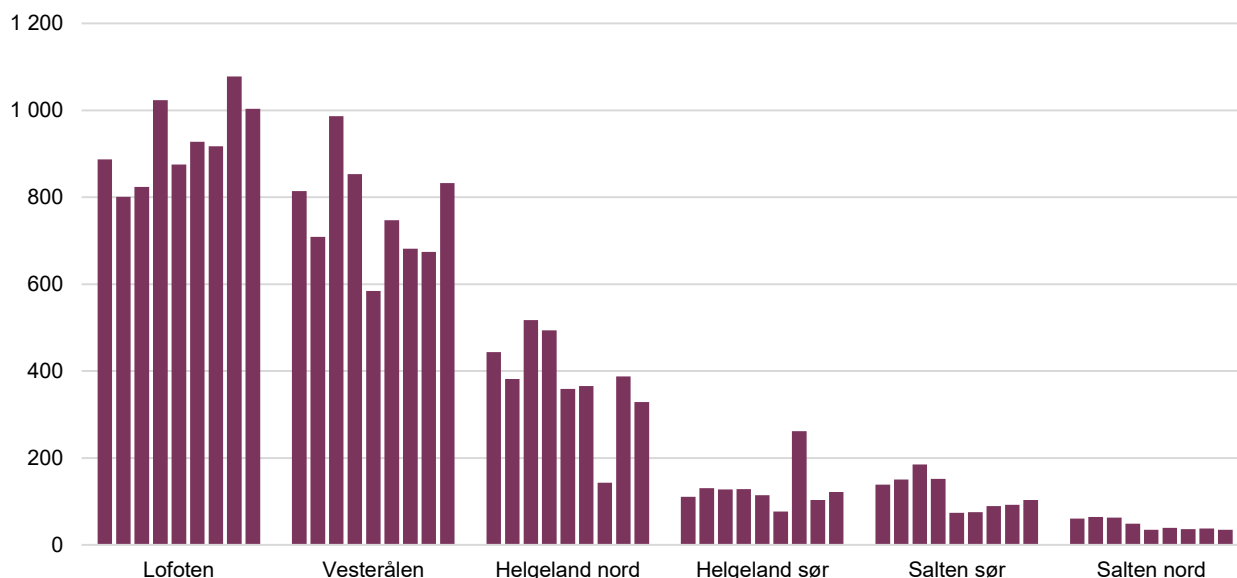
Figur 10-17 Andel av nasjonale landinger av NVG-sild (Fiskeridirektoratet)

10.4.3 Økte landinger frem til 2025 av lange, brosme, breiflabb, kveite og vanlig uer

Fisket etter andre arter preges av at det er den lokale flåten som leverer mest i egen kommune, og de minste lengdegruppene som har de største kvantaene.

Om lag 15 prosent av all lange som levert i Norge i 2024 var i Nordland, en nedgang fra 19,5 prosent sammenlignet med 2021. Nesten all lange som ble landet i Nordland (95 prosent) var i fersk tilstand, og kvantumet i 2024 ble nesten 2.500 tonn, litt høyere enn i 2021. Fisket etter lange og brosme ble for første gang regulert i 2023, men på tross av dette så ble det levert mer i 2024 enn i 2021 i nesten alle regionene. Som i 2021 var landingene størst i Røst og Andøy, med over 500 tonn i hver av kommunene.

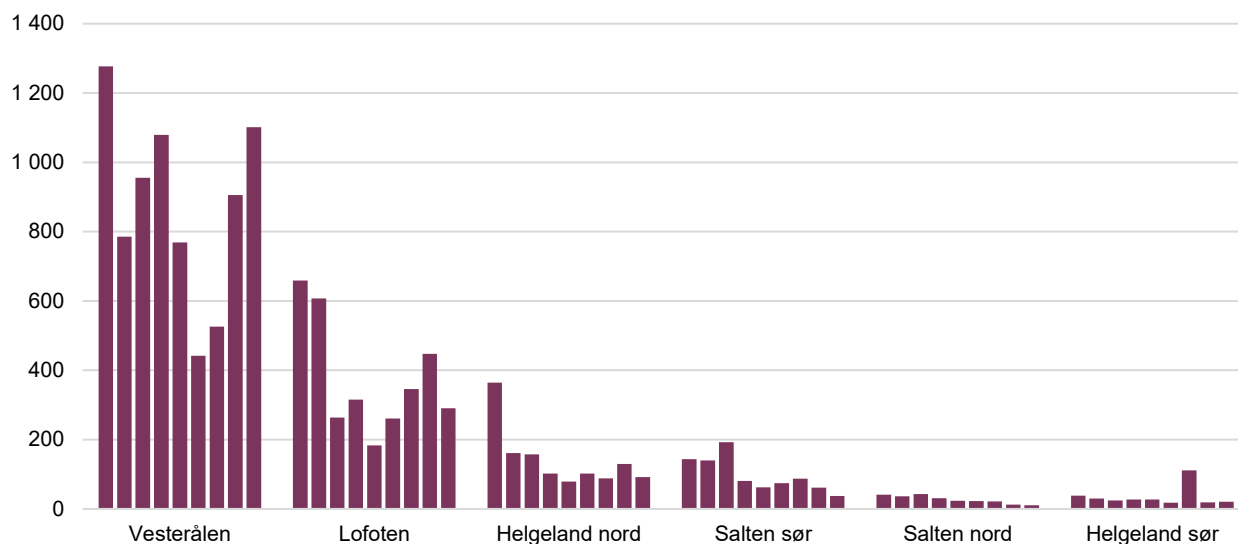
Sammenlignet med 2024 gikk landet kvantum ned for alle artene i løpet av de fire første månedene i 2025. Nedgangen var på mellom 14 og 37 prosent, og kan tilskrives strengere reguleringer. Så langt i 2025 ble det landet mest av disse artene i Øksnes, Andøy og Røst. Moskenes og Værøy hadde en vekst, hvor særlig landingene av fersk lange økte fra året før.

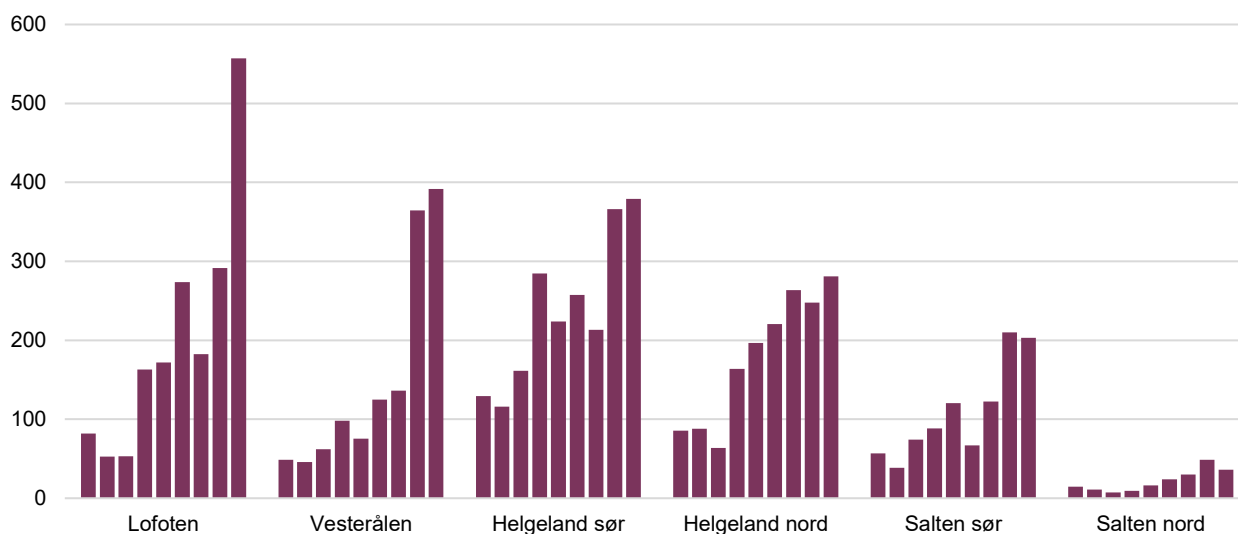
Figur 10-18 Landinger av fersk lange, 2016-2024 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

I 2024 økte landingene av fersk brosme i Vesterålen og Lofoten sammenlignet med 2021, hvor Øksnes og Andøy hadde de største volumene. Volumveksten for både lange og brosme de siste tre årene kan dels forklares av økt fiske på andre arter når torskekvoten ble redusert. Sammenlignet med 2021 ble det landet godt over 600 tonn mer fersk brosme i 2024, totalt litt mer enn 1.500 tonn. Over 13 prosent av alt landet volum av brosme i Norge ble levert til et mottak i Nordland i 2024, en økning fra 8 prosent i 2021.

I første tertial i 2025 var landingene av fersk brosme til mottak i Nordland 20 prosent lavere enn samme periode året før. Øksnes og Andøy var fortsatt de største mottakskommunene, men hadde en nedgang i volum på henholdsvis 27 og 20 prosent.

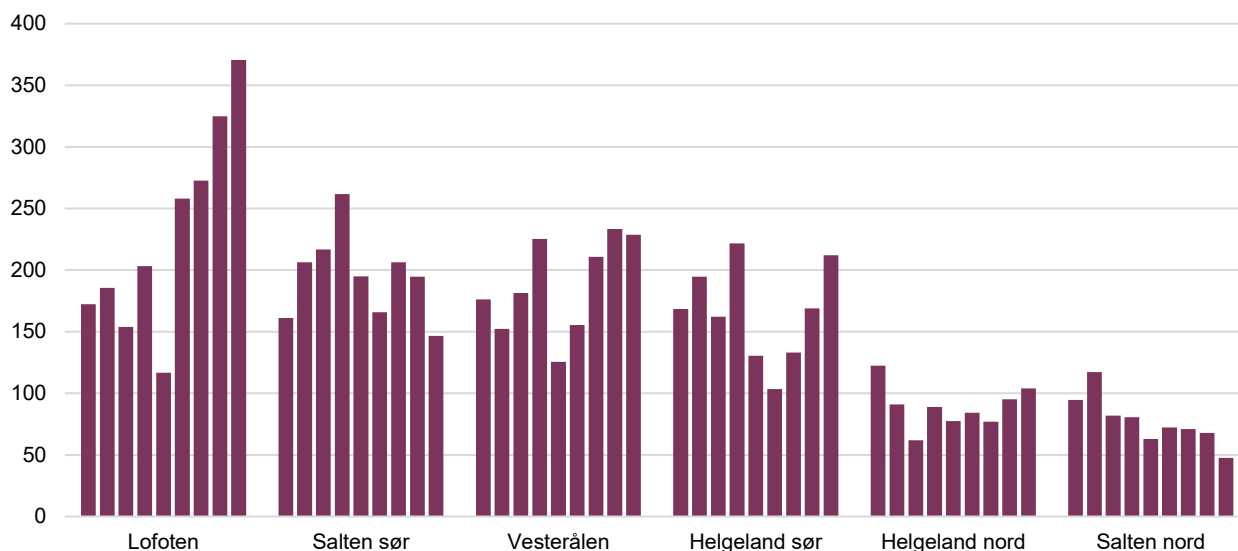
Figur 10-19 Landinger av fersk brosme, 2016-2024 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Figur 10-20 Landinger av fersk breiflabb, 2016-2024 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Det samlede kvantumet av fersk breiflabb levert i Nordland i 2024 var rundt 1.840 tonn, opp fra rundt 960 tonn i 2021. Det var en økning i alle regionene. I 2024 utgjorde disse landingene nesten 49 prosent av totalt landet volum i Norge, og var en liten økning fra 2021. I 2024 ble det landet mest i Øksnes, Vågan og Dønna, og alle hadde vekst sammenlignet med 2021. Volumet har økt betydelig for flere kommuner siden 2021.

For 2025 ble det for første gang gitt kvoteråd for breiflabb nord for 60°N. Anbefalt kvote på 2.406 tonn utgjør en betydelig reduksjon sammenlignet med fisket i 2024. Landingene de fire første månedene var på 97 tonn i Nordland, en nedgang på nærmere 14 prosent sammenlignet med 2024. Øksnes og Andøy hadde de største landingene så langt i året.

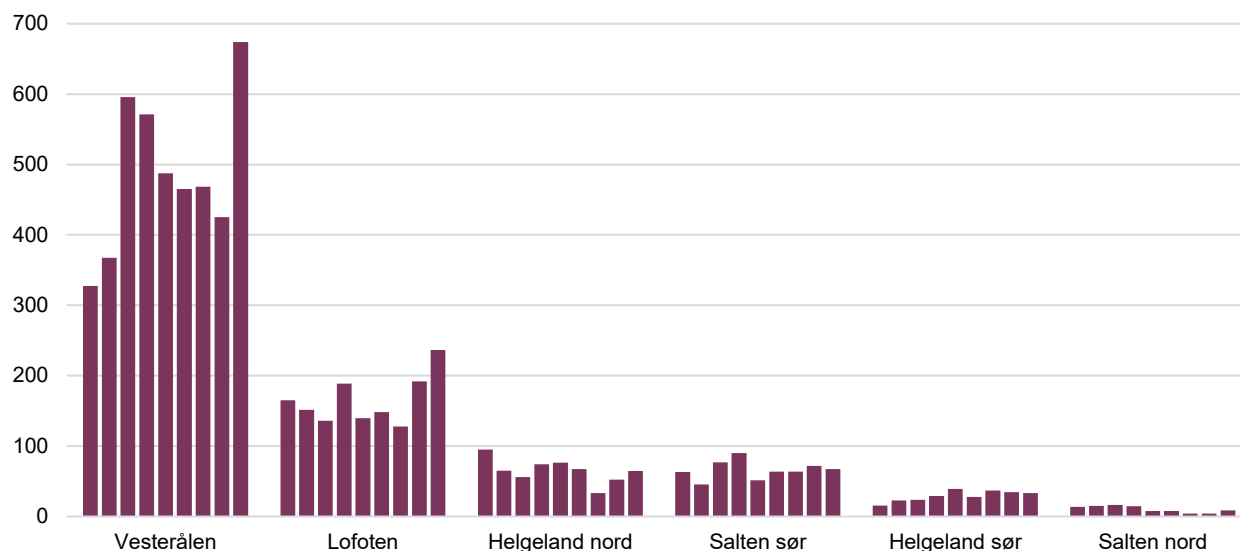
Figur 10-21 Landinger av fersk kveite, 2016-2024 (tonn rundvekt) (Fiskeridirektoratet)

Landingene av fersk kveite økte i alle regioner mellom 2021 og 2024, utenom i Salten sør og nord. I 2024 ble det landet litt over 3.500 tonn fersk kveite i Norge, med om lag 1.100 tonn levert i Nordland, opp fra litt over 800 tonn i 2021. Det utgjorde litt over 31 prosent av alle landingene i Norge, men andelen gikk ned med et par prosentpoeng sammenlignet med 2021.

I 2024 var landingene størst i Vågan, Øksnes, Bodø, Dønna og Vestvågøy, alle med over 50 tonn hver. Sammenlignet med 2021 økte landingsvolumet i alle disse kommunene utenom Bodø.

For 2025 ble det for første gang gitt [kvoteråd for kveite](#), med en anbefalt kvote på 2.054 tonn nord for 62°N, inkludert landinger fra turist- og fritidsfiske. Sør for 62°N ble det anbefalt nullfiske. For 2025 ble det vedtatt [utvidet fredningstid](#) for kveite, noe som vil ramme både kystflåten og fiskeindustrien. Det jobbes også med ytterligere reguleringstiltak i fisket etter både kveite og breiflabb, blant annet strengere redskapsbegrensninger og innføring av fartøyskvoter.

Landet volum i første tertial 2025 sank med 37 prosent sammenlignet med året før, både som følge av lavere kvote og senere oppstart. Så langt var det landet 103 tonn, med størst volum i Øksnes og Andøy.

Figur 10-22 Landinger av fersk vanlig uer, 2016-2024 (tonn rundvekt (Fiskeridirektoratet))

Landingene av fersk, vanlig uer i Nordland økte med nesten 40 prosent fra 2021 til 2024, fra rundt 780 til 1.000 tonn. Landingene i 2024 var størst i Andøy, Øksnes, Røst, Vågan og Vestvågøy. Sammenlignet med 2021 økte volumet i alle kommunene.

Det [anbefales ikke](#) fangst av vanlig uer i 2025 og 2026, samtidig som det er behov for mer kunnskap om bestanden for å sikre en bærekraftig forvaltning.

Landet volum i første tertial 2025 sank med 37 prosent sammenlignet med året før. Så langt var det landet 308 tonn, med størst volum i Andøy, Øksnes og Røst, men hvor alle hadde nedgang sett mot 2024.